insan • düşünce • kültür

insicam 28

Gökte Yapılıp Yere İndirilen Şehir: KUDÜS

Ömer Lekesiz:
Kudüs'ün Sahih Haberleri ve Manası

Yusuf Yazar:
Kudüs'ün Gönlü Kimdedir?

Mustafa Özel:
Kudüs'ü Bizden Alan Adam: Edmund Allenby

Durmuş Günay:
Etik ve Mühendislik

TAHA KILINÇ ile KUDÜS ÜZERİNE

CAN DEVECİ'YLE KUDÜS'Ü KONUŞTUK

CELİL BOZKURT NİLİ ADLI KİTABINI ANLATTI

NURDAN ALBAMYA İNCE İLE "FİLİSTİN HAKKINDA KONUŞMALIYIZ" OYUNU ÜZERİNE

SAYI 28 • Haziran • 2023

Mustafa Eser / Bilinç, Bağlam, Ölüm • Rıza Savaş / Abdullah ibn Mesud • Ahmet Poçanoğlu / Ebu Ümâme (R.A.) • Turgut Alp Boyraz / Mescid-i Aksa'nın Bugünkü Statüsünü Osmanlı Devleti Belirledi • Ahmet Emin Dağ / Kudüs: İşgal, Zulüm ve Hukuksuzluk • Süleyman Ceran / Filistin'in Kalbi • Metin Mutanoğlu / Kudüs Bir Daha Gelir mi? • Ahmet Faruk Asa / Filistin Meselesi Anlatı Değil; Gerçeğin Ta Kendisi • Arif Altunbaş / Kudüs Sancısı

2023 KURBAN

BAĞIŞLA BAYRAM OLSUN

Bu bayram kurban bağışlarınızı, **Türkiye'de ve dünyanın dört bir yanında** ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyoruz.

ASYA AFRİKA
HİSSE BEDELİ
2.400₺

ORTADOĞU BALKANLAR
HİSSE BEDELİ
3.500₺

YURT İÇİ
HİSSE BEDELİ
7.500₺

(0212) 534 41 61
ÇAĞRI MERKEZİ - 1

0539 931 36 22
ÇAĞRI MERKEZİ - 2

İNSAN VAKFI
İNSAN EĞİTİMİ KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA VAKFI
"Önce İnsan"

ONLİNE BAĞIŞ
insanvakfi.org.tr

0539 828 14 71
WHATSAPP HATTI

insicam
insan • düşünce • kültür

İMTİYAZ SAHİBİ:
İnsan ve Medeniyet Hareketi Adına
Kemal Özden

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa Özel

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mehmet Bulayır

EDİTÖR
Şehnaz Fındık

SON OKUMA
Betül Yavuz

KAPAK TASARIM
Şifa Yaratılmış

YAYIN KURULU
Ahmet Geçer
Cemal Balıbey
Ebubekir Dilekçi
Fatih Büyükkara
Haluk Nas
Mustafa Özel
Mehmet Bulayır
Raif Nas

ISSN: 2757-9271

GRAFİK TASARIM
Ahmet Furkan Onat
ahmetfurkanonat@gmail.com

YAYIN TÜRÜ
Ayda bir yayınlanır. Yerel Süreli Yayın. Ücretsizdir.

Yazı ve reklamların içerik sorumluluğu sahiplerine aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Dergimize, www.insicam.net adresinden erişebilirsiniz.

Müntakım olanın adıyla.

Hamdolsun, kritik bir seçim dönemini sağ salim atlattık. Dozu yüksek bir seçim süreci yaşadık. Milletimiz, sağduyusuyla kendisini korumayı seçti. Vatandaş kendine düşeni yaptı, 21 yıldır kendisine hizmet eden yönetime güvenini gösterdi. Halkımız gördüğü eksikleri, benimsemediği uygulama ve politikaları, rahatsız olduğu yöneticileri sandıkta, paranteze alarak doğru bir tercih yaptı, fotoğrafın büyük kısmına baktı.

Bu seçimde, hem Türkiye hem dünya için bir ilk gerçekleşti. İki aşamada yapılan seçimin sonucu, Türkiye dışında eşi benzeri olmayan bir sevinç yarattı. Bir ülkede yapılan seçimin, dünyanın birçok ülkesinde bu kadar sevince yol açması, görülmüş duyulmuş bir hadise değildir. Bu açıdan 14 Mayıs ve 28 Mayıs seçimleri, tarihî bir nitelik kazanmıştır. Bu durum, seçilenlere daha fazla bir sorumluluk yüklemiştir.

Bazı yerler, bazı insanlar, bazı kurumlar vardır onlarsız hayat anlamsızdır. Onlar olmazsa hayatın değeri, anlamı, amacı kaybolur. O yerlerden biri, önde gelenlerinden biri Kuds-ü Şerif'tir; Kudüs'ün merkezi olan, nefs-i Kudüs olan Mescid-i Aksâ'dır. Hz. Ömer'in fethedip bir İslam şehri yaptığı Kudüs, o günden beri müslümanların kalplerinin attığı, yüreklerinin çarptığı bir merkezdir.

Patrik Sophronius'un Kudüs'ü Halife Ömer b. Hattâb'a teslim etmesinden sonra, hıristiyan dünyası hep Kudüs'ü geri alma arzusuyla yaşadı. Bu arzularına 15 Temmuz 1099'da, I. Haçlı Savaşları'nda ulaştılar. Selahaddin Eyyûbî, 2 Ekim 1187'de Haçlıların seksen sekiz yıl süren hâkimiyetine son verdi. 9 Aralık 1917'de Osmanlının Filistin bölgesinden çekilmesiyle, asırlarca huzur içinde yaşayan Kudüslüler için acı günler başladı. 14 Mayıs 1948'de İsrail'in kurulması, acılara acı kattı. O acılar bugüne dek arttı, çoğaldı, derinleşti, yaygınlaştı.

Kudüs, o günden beri İslam Âlemi'nin en önemli gündem maddesidir. Kudüs, bizim çok önemsediğimiz, ama o oranda da bilmediğimiz bir konudur. Hassasiyetimizle bilgimiz, ters orantılıdır. Dergimiz İnsicam, haziran sayısının dosya konusunu, Kudüs'e ayırdı. Gücümüz ve imkânımız nisbetinde bir dosya hazırlamaya gayret ettik. Söyleşiler, değerlendirmeler ve yorumlarla dolu bir dosya oldu. İlgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Bu ay sonunda Kurban Bayramımızı idrak edeceğiz. Kurbanlarımızın Rabbimize yakınlaşmaya vesile olması niyazıyla bayramınızı tebrik ederiz.

"Herkese hak ettiği cezayı veren", *Müntakım* olan Hak Teâlâ Filistin'e, Kudüs'e, Mescid-i Aksâ'ya acı çektirenlere, hak ettiklerini en kısa zamanda versin inşallah.

Temmuz sayımızda buluşmak niyazıyla, *Müntakım* olana emanet olunuz.

Mustafa ÖZEL
Genel Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER

05 Çizgi: Hasan Aycın

06 *İyi Gelir*
Öznur Görür Kısar

08 *Bilinç, Bağlam, Ölüm*
Mustafa Eser

10 *Etik ve Mühendislik*
Durmuş Günay

14 *Kırk Kandil -24- Abdullah ibn Mesud*
Rıza Savaş

18 *İnci Mercan Gerdanlığı -24- Ebu Ümâme (R.A.)*
Ahmet Poçanoğlu

22 Hat: Ahmet Geçer

23 *Filistin'de Yahudiler*
Sadeleştiren: Ahmet Geçer

24 *Kudüs'ün Sahih Haberleri ve Manası*
Ömer Lekesiz

28 *Mescid-i Aksa'nın Bugünkü Statüsünü Osmanlı Devleti Belirledi*
Turgut Alp Poyraz

34 *İngilizce*
Balfour Declaration

35 *Türkçe*
Balfour Deklarasyonu

36 *Kudüs: İşgal, Zulüm ve Hukuksuzluk*
Ahmet Emin Dağ

40 *Filistin'in Kalbi*
Süleyman Ceran

44 *Kudüs: Acziyetimizin Tescillendiği Mukaddes Emanet*
Mülayim Sadık Kul

48 *Kudüs Bir Daha Gelir mi?*
Metin Mutanoğlu

52 *Filistin Meselesi Anlatı Değil; Gerçeğin Ta Kendisi!*
Ahmet Faruk Asa

54 *Taha Kılınç ile Filistin Üzerine "Önce 'Hangi Filistin?' Sorusunu Cevaplamalı"*
İnsicam

58 *Mescid-i Aksa Baskınları ve Ribat*
Dilek Koç

62 *İlk Kıblegâhımız Olarak Kudüs ve Serencamı (1)*
Hüseyin Yürük

68 *Mübarek-Mukaddes-İsra ve Miraç Bağlamında Kudüs*
Musa Biçkioğlu

72 *Kudüs Sancısı*
Arif Altunbaş

74 *Kudüs Nasıl Kurtulur?*
Nihal Pakırdaşı

76 *Kudüs hatırası*
Emin Batur

78 *Teritoryal Ulus Devletin Bir Mikrokozmosu Olarak Kudüs*
Naoki Kayyım Yamamoto

80 *Kudüs İçin Ben Ne Yapabilirim?*
Sinan Özyurt

82 *"Tam Zamanlı Anne ve Ev Hanımı" Kudüs İçin Ne Yapabilir?*
Elif Atabaş

84 *Kudüs'ün Gönlü Kimdedir?*
Yusuf Yazar

88 *Dr. Can Deveci ile Filistin ve Kudüs Üzerine*
İnsicam

92 *Öz Tutsaklığımızın Silüetidir Kudüs*
Kemal Mansur

94 *El-Kuds, Jerusalem, Yerushalayim*
Mucahid Yıldız

96 *İsrail Ne Değildir?*
Şehnaz Fındık

100 *Kudüs'ü Bizden Alan Adam: Edmund Allenby*
Mustafa Özel

104 *Kudüs'ün Züleyha'sı Züleyha Eş-Şihâbî*
Peren Birsaygılı

108 *Nurdan Albamya İnce ile "Filistin Hakkında Konuşmalıyız" Oyunu Üzerine*
İnsicam

112 *Ezgi-Marş Kültürümüzde Filistin ve Kudüs*
Burak Çetik

116 *Kutsal'ın Hikâyesi: Kudüs'e Yolculuk*
Muhammed-Ayşe Boşnak

118 *Günümüzde Kudüs'ü Anlamak*
Hatice Balin

122 *Celil Bozkurt ile "İmparatorluğu Yıkan Örgüt NİLİ" Üzerine*
İnsicam

126 *Lâmı Cimi Olmayan Çizgiler*
Mükerrem Mert

128 *Kudüs Kitaplığı*
İnsicam

130 *"Kudüs Yazıları"na Bir Bakış*
Nihal Pakırdaşı

132 *Sınır Kapısındaki Deniz Kızı: Yelda*
Betül Zeyrek

134 *Minyatür:* Mükerrem Mert

Çizgi: Hasan Aycın

İyi Gelir

Öznur GÖRÜR KISAR
Eğitimci

Dinlediği türkü onu çok eskilere götürdü. Tam da artık sanki iyiden iyiye iyileşiyor, kabuk bağladı neredeyse diye düşündüğü zamandı. İyileştiğini sanmış olduğu yarasını, yeniden hoyratça acıtıp, dağlayıp, kanatmıştı. Türkünün sözleri, tınısı, söyleyenin içli, yanık sesi.

"Düz dara yâr, düz yâra,
Yâr zülüfün düz dara,
Doksan dokuz yârem var.
Sen açtırdın yüz yara.
Oy aman aman,
Burası Adıyaman.
Alem düşman kesilir.
Seni sevdiğim zaman.
Düzdedir yâr, düzdedir.
Yâr zülüfün düzdedir.
Nice güzeller gördüm.
Hâlâ gönlüm sendedir."

Nasıl oluyor da bir türkü, yıllarca, onca insanın her dinleyişinde, göğsünün hep aynı yanından yaralayıp ve yine aynı eksik yanlarını tamamlar gibi oluyordu. Onları zorlu sevda ikliminden alıp, teselli makamında gönüllerini bir an için hoş ediveriyordu. Şiirlerin, şarkıların, türkülerin insanoğlunun yaralarını saran, merhametli bir Anadolu kadını gibi bağrına basan, kuşatan, mucizevi bir yanı vardı. Yoksa nice olurdu halleri, sevda yükü ile yorulan gönüllerin? Türkünün onda çağrıştırdığı bu düşünceler ile sanki bir an hafiflediğini hissedip derin bir iç çekti. Pencereden içeriye dolan rüzgârlı hava içini bir an ürpertti. Bir türlü gelemeyen baharı düşündü. Hâlâ zaman zaman bu mevsimde üşüyor olmak ona dokunmuyordu da yalnız ruhunun ayazda kalıp üşümesi, soğukta titreyen cılız, ince bir bahar dalı misali onu hırpalaması, eğip bükmesi, incitmesi gönlüne ağır geliyordu.

Bazan onu yoran bu sevda halini unutabilmek için kendisini evin dışına atar; insanların arasına karışıp teselli bulur, unutmak duygusunun hafifliği ve konforunda kaybolmak isterdi.

Şimdi dizlerine oturtup sohbet edebileceği, dakikalarca saçlarını tarayıp, özenle örüp, en güzel renkli tokalarla gönlünü hoş edip, belki de ellerine kınalar yakıp sevebileceği, baharları kıskandıran cıvıltısı ile gönlüne iyi gelecek küçük bir kız çocuğu olsa, onu tüm düşüncelerinden, kaygılarından ve özlemlerinden bir an da olsa azade kılabilir miydi? Kim bilir?

Belki de yüzündeki derin çizgilerin ona kattığı bilgelikle, anlamlı anlamlı bakan, sıcacık gülümsemesi, zayıf, titreyen elleri, sesindeki heyecan ve tam bir tevekkül halini kuşanmış, şükür ehli, yaşlı bir teyze ile sohbet etmek, nasihatlerini dinlemek, hayat tecrübesinden istifade etmek ona iyi gelecekti.

Belki, ezandan saatler önce cami derneğine veya cami bahçesine gelip oturan, koşup oyun oynayan çocukları uzun uzun seyre dalan, cebinden çıkardığı şekerleri onlara pay eden, bastonunu oturduğu bankın yanı başına bırakıp, elindeki iri taşlı tesbihini çekerken arada "Hay hak!" deyip iç çeken, derin bir nefes alan yaşlı amca ile merhabalaşmak, sohbet etmek iyi gelecekti kim bilir?

Belki de yorulana dek çiçek dikmiş olsa, puantiyeli, çiçekli saksılara, eli yüzü toz toprak olana dek, sonra onları tek tek özenle pencere kenarlarına yerleştirse. Cansularını verse, hafif sessiz bir ses tonu ile neredeyse fısıltıyla konuşsa, kendince çiçekleriyle. İyi gelebilirdi.

Özenle seçtiği çiçeği, en sevdiği şiir notu ile çok özlediği arkadaşına gönderse heyecanla. Onun yüzünde eşsiz bir tebessüm, kalbinde sevinç olsa. Yapraklarında onu bulsa, her yeni gün. Belki iyi gelirdi. En sevdiği yazarın, şairin kitaplarını özenle alsa, içlerine kendi el yazısı ile notlar yazsa, kimi zaman en çok sevdiği şiirleri. Sonra postacının getirdiği paketten bir bahar gülüşü değse sevdiğinin bakışlarına, parlasa yüzündeki gülüşleri, çehresi bir anda aydınlanıverse. Çok iyi gelebilirdi.

Sokağın köşe başında, güneşin tüm gün tenini yaktığı tombul yanaklı, yüzü güleç, çiçekçi amcadan her hafta kendine taze çiçekler alsa. Özenle yerleştirse vazoya. Evin en güzel köşesinde ona gülümseyip, göz kırpsalar birkaç gün, iyi gelebilirdi. Kesin iyi gelirdi

Herhangi bir sokakta, rastgele bir bankta günün herhangi bir saatinde otursa, bir yerlere yetişme telaşı olmadan, umarsızca etrafı, şehrin yorgun, aceleci insanlarını seyretse, selamlaşsa kimileri ile. Derin düşüncelere dalsa dakikalarca. Hafif esen bahar yeli yüzünü şöyle bir okşayıp, esip geçse. Elindeki kitabın sayfalarında saatlerce kaybolup, kendini unutsa bir müddet. İyi gelirdi muhakkak.

Yanındayken dolu dolu gülüşlerle, saatlerce anlamsız, saçma sapan şeylere birlikte gülebildiği, birer küçük haylaz kız çocuğuna dönüştüğü, gözlerindeki hüzün bulutlarını gizleyemediği, derdi, kederi görebilen arkadaşları ile birlikte vakit geçirmek ne iyi gelirdi. Adeta sıcak bir yaz gününde gölgesinde dinlenip, sükûnet bulduğunuz, bir bahar serinliği niyetine yanında nefeslendiğiniz dostlar. Değil mi ki insan insana şifadır. Bazan hiç konuşmadan, bir çift kelam etmeden, öylece susmak, uzun bir sessizliği paylaşmak çok iyi gelirdi.

Tüm bunlardan azade; gönlünün en kederli, gizli yakarışlarını duyan, kendine bile itiraf edemediği dertlerini bilen, onu dünyadaki herkesten daha iyi tanıyan, bilen, gönlünün kederini ondan başkasına aşikâr edemediği, ne kadar yanlış yaparsa yapsın, kapısına her geldiğinde, elini her açtığında, onu hiçbir şekilde mahzun ve yalnız bırakmayan, boş çevirmeyenle dertleşip, dua etse iyi gelmez mi? Şimdiye kadar yapageldiği işlerden, tüm yapıp etmelerinden, hepsinden, dünyadaki tüm derde deva denilebilecek her şeyden, her birinden daha iyi gelmez mi? Öyleyse; o elbette gönlünü ferahlatacak, yaralarını şefkatle ve ihtimamla saracak, dünyanın en güvenilir makamında onu korumaya alacak. Ona güvenip ondan gayrının kapısına gitmediği için, onu en güzel şekilde iyileştirecek. Böyle bir yakarış, böylesi bir teslimiyet her şeyden daha iyi gelmez mi?

İyi gelir; iyi gelecek elbet…

Gönlünden geçen bütün bu düşünceler onu alıp uzaklara bir yerlere götürdü. Karamsar duygulardan dakikalar içinde sıyrılıvermişti. Besmele ile doğruldu. Elindeki kahve fincanını yavaşça masanın üzerine bıraktı. Bakışları o an ilk defa fark etmiş olduğu henüz yeni açacak olan çiçeğinin tomurcuğunda kalakaldı. Gülümsedi. O esnada açık pencerenin pervazına bir güvercin konuverdi. Biliyorum senin yüreğime kondurduğun bütün güzellikler, senin güzelliklerinin cüzî birer parçası dedi, içinden şükürle…

Bilinç, Bağlam, Ölüm

Mustafa ESER

Bilme edimi şeylerin ne olduğunu bilmek kadar ne olmadığını da bilmektir. Hatta bazen ne olmadığını bilmek daha kıymetlidir. İnsan bilebilecekleri içinde en çok kendinin ne olduğunu bilme derdindedir. Ne olduğunu ve ne olmadığını bilme gayreti ömür boyu sürecek varoluşsal anlam arayışının cephanesi olarak kişiye eşlik eder.

Bilme ediminin gayesi, bilinç oluşturmaktır. Çünkü ancak bilinç ile kişi kendini bilmeyi becerebilir. Bilinç ise bilmenin ardından anlamayı, tanımayı, inanmayı ve hatta hissetmeyi de içerimler. Bilinç hem şeyler hakkında hem de kendisi hakkında bir işçilik merkezidir. Şeyler hakkındaki işçilikte özne iken kendisi söz konusu olunca hem özne hem de nesnedir. Bu ise meseleyi epeyce çetrefilli hale getirir. Zira üzerinde söz söylediği şey kendisidir ve özne-nesne birleşmesi pek çok paradoksun rahmi olur.

Bilinçli bir özne olarak hayatta olmakla salt nesnel biyolojik yaşam sürmek arasında çok temel bir ayrım olduğunu kabul ediyoruz. Bilinçli varlık kendi varlığını deneyimler, denetler ve tasarlar. İnşa ve tahrip potansiyelinin farkındadır. Öznel deneyimlerimizin merkezi olan bilinç, çok yönlülüğü ve karanlık pek çok ayrıntısı ile halen insanlık için çözülmesi gereken bir düğüm konumundadır. Sanatın, bilimin ve felsefenin mayalanması; anlamın vuku bulması ve inancın kök salması gibi cevher mesabesindeki olgular bilinç ile kendilerine imkân bulurlar.

Bilinç ekseninde yapılan pek çok çözümleme ve değerlendirmelerin ortak noktalarından biri, bilincin ancak anlamlı bir sorumluluk alması ile varlığının anlaşılabilir olduğu hakikatidir. Anlamlı bir sorumluluk, kişinin direk ya da dolaylı yoldan temas ettiği her şey ile ilgili bir kaygıyı dolayısıyla bir ödevi ve hassasiyeti doğurur. İnsanın nihai olarak var olduğu sonucu bir anlamın varlığını da zorunlu kılar. Her ne ki vardır o varın bir çekimi

vardır. Var ise anlamı; dolayısıyla mesajı vardır. Var ise tesiri vardır. Var olanın mutlak steril ve mutlak stabil kalması mümkün değildir. Var olmak hem ciddi bir yük hem de paradoksal şekilde bu yükü taşıyabilmenin motivasyon kaynağıdır. Madem varım o halde varlığımı anlamlı hale getirmeliyim, şeklindeki bir seyir değil elbette; varlığımın anlamı nedir, sorusundaki anlamın varlığını kabul ile başlayan bir seyirdir muteber olan.

Şeyleri bilmek, üzerinde konuşmak, bilincin bilinç hakkındaki işçiliği misali, önemli iken bilme ameliyesi üzerinde düşünmek, bir başka ifade ile bilmeyi bilmeye çalışmak zannediyorum daha önemli konumdadır. Bilmelerin var kıldığı bilinç, sürekli bağ kurar. Şeyler arasındaki bu bağ meselenin bir ayrıntısı gibi görünse de esasında bilinç olgusunun orijini mesabesindedir. Bilincin cevheri, şeyleri birbirine bağlayabilme kabiliyetindedir, diyebiliriz. Her yönüyle kurulabilen bu enformasyon şeylerin steril ve stabil ya da statik/durağan olmadıklarına delildir. Çünkü kurulan bağlantı, onları bağlantı kurdukları ile bir münasebete dolayısıyla etkileşime sokar. Her daim bir hareket ve bir değişim vardır. Sabit olan şey seyrin kendisidir. Kurulan bağlantılar bağladıkları şeyleri artık başka bir yere taşımıştır.

Akide, a-g-d kökünden gelip, düğüm atma anlamında bir kelimedir. İman bir nevi düğüm atma ise bu, bağlanmayı, bağlamı ve bağlanılan şeyin varlığını zorunlu kılar. İnsan, hayatının her bir kolunu bir yerlere bağlar. Anlamlılık, bağlamdadır. Anlamın aktarımı bağlamdadır. Anlamın sürdürülmesi bağlamdadır. Bağlam yoksa kompozisyon, bütünlük ve ahenk yok demektir. Her şey birbiri ile bir şekilde irtibatlıdır, bağlıdır ve bir şekilde uyumludur. Bağlılığın kaçınılmazlığına tahammül etmek yerine bunun bir imkân olduğuna inanmak bizi bambaşka neticelere götürecektir. Consciousness, İngilizce'de bilinç demektir ve "birlikte bilmek" anlamındadır. O halde şeylerin bağlı olduğu, bizim de bu bağlamı bilme ödevimiz, anlamlı sorumluluğun sebebidir. Anlamlı bir sorumluluk bu yönüyle hakikati fehmetme ve ona tabi olmayı da gerektirir.

Hakikat, benim algıladığım, bir başka ifade ile bilincimin var kıldığı bir gerçeklik değil; kolektif bilinç diyebileceğimiz birçok yönlülüğün marifetiyle fehmedilendir. Bilinç doğal mecrasında işçilik üretebilir, varlık gayesine uyumlu bir seyir gerçekleştirebilirse zaten kolektif bilinci kabul edecek ve tecrübelerin paylaşımının lüzumunu görebilecektir. Ama elbette bilinç de etkiye, kandırılmaya ve hatta bile isteye yanlış çıkarımlar yapmaya son derece müsaittir. Burada inancımızda "iç cihad" şeklinde terminolojiye girmiş namuslu bir duruşun ehemmiyeti devreye girer. Hakikatin hâkimiyetini, şahsi ikbalinin önüne koymak sadece bu duruşla mümkün olabilecektir.

Bilinç, seyrine ifade ettiğimiz şekilde devam edebilirse, kişinin kendisinin yalnızca kendisinden ibaret olmadığı gerçeğine de vakıf olacaktır. Süregelen bir akışın yalnızca bir parçasıyız ve bunu kabul edebildiğimiz ölçüde biriciğiz. Bunu fark edebildiğimiz ölçüde özgür ve özgünüz. Birlikte olmak, bağlantılı olmak, anlamlı sorumluluk dediğimiz kabulün ve çabanın bir neticesidir. Dolayısıyla bizlik ufkumuz ne denli derin ve genişse o derece sorumluluğumuz da ehemmiyetini ve kapsamını artırır. Meselelerin hiç birisi, bizi ilgilendirmez, değildir artık. Burada vurgulanması gereken bir başka nokta ise bağlam ile birliğin irtibatıdır. Bağlandıkça bir olan büyür. Bir olan iki olmaz daha büyük bir, bir haline gelir.

Değer oluşumu ve aktarımı da bahsedilen birlik ve bağlamın fark edildiği bilinçte onun işçiliği ile oluşacaktır. Uğruna öleceğimiz değerlerimizin, dikkat ederseniz, bugünden yarına oluverdiğini değil, ince süzgeçlerden asırlarca süzüle süzüle oluştuğunu göreceksiniz. Bu süzülmede ferdin çabası kıymetlidir ama asıl potanın sosyal tertibat ve doğal akış olduğunu fark edeceğiz. Kişinin varoluşsal tatmini ve yaşamını anlamlı kılması bahsedilen bu bütünün parçası olduğunu fark etmesi ile gerçekleşecektir.

Yaşamın anlamının en keskin gerekçesi olan ölüme de ancak bilinç sayesinde elde ettiğimiz şeyler arasındaki bağlam ile tahammül edebiliyoruz sanki. Ölüm gerçekleştiğinde yaşam fonksiyonları duruyor ama bilinç ile işlediğimiz insanlık kilimindeki ilmek çözülmüyor. Çıkarımlarımız, deneyimlerimiz ve yaşanmışlığımız desende yerini korumaya devam ediyor. Akıştaki katkımız bütün haşmetiyle orada kalıyor. Olan, yok olmuyor. Hiçbir iz silinmiyor. O halde bilincin birliğe olan doğal meyli ve bağlama olan mecburiyeti ya da kabiliyeti hem tevhidin hem de vahdetin varoluşsal konumuna mukavemet sağlıyor, diyebiliriz.

Etik ve Mühendislik

Durmuş GÜNAY
Prof. Dr., Maltepe Üni Öğretim Üyesi

Etik ve Ahlak

Etik terimi, eski Yunancada örf, adet anlamına gelen ethos sözcüğünden türemiştir.

Zaman zaman birbiri yerine kullanılan etik ve ahlak kavramlarının ayrımını öncelikle ortaya koymak gerekir. Etik, ahlakın felsefesidir (teorisidir), ahlak etiğin uygulamasıdır (pratiğidir). Varolan, varolma tarzlarına göre, zihinde varolan, dilde varolan ve dış dünyada varolan şeklinde kategorize edilmektedir. Varolan, algılanabilir ve gösterilebilir olan her şeydir. Etik, dilde varolan, ahlak dış dünyada varolandır. Etik görünüşe çıktığında ahlak olur.

Doktorun ahlakından, tıbbın etiğinden; bilim adamının ahlakından, bilimin etiğinden; mühendisin ahlakından, mühendisliğin etiğinden söz edilebilir. İşçi ahlakından, iş etiğinden bahsedilebilir. Bir metafor olarak binanın projesi etiğe, kendisi ahlaka tekâbül eder. Etik ahlakta mündemiçtir (içkindir). "Ahlaki değil, etik ilkelerden; etik değil, ahlaki davranış tarzından söz edilebilir" (Billington,2011). Bir örnek ile konuyu somutlaştırabiliriz: "Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir" buyruğunu bilen kişide komşu etiği vardır. Ancak komşusunun hastalık, yoksulluk vb. problemleriyle ilgisi yok ise o kişi de komşu ahlakı yoktur.

Felsefe bilgi ile meşgul olur, eylemi gerektirmez. Ancak, Marx eylemi de felsefeye dahil etmek ister. "Filozoflar dünyayı yalnızca yorumlamıştır, ama sorun onu değiştirmektir"der. Ahlak felsefesi olan etik, eylem ile ahlaka dönüşür. Eğer ahlak, etik düzeyinde kalırsa, yani etik ile ahlak ayrılırsa, hikmet (bilgi) amel ile birleşmezse ahlak ortaya çıkmaz. "Hocanın dediğini yap, gittiği yoldan gitme" söylemi Batı kültürünün söylemi olmalıdır. Batı kültüründe doğruluk için söz ile eylemin örtüşmesi gerekmez. Sözün ve eylemin doğruluğu birbirinden ayrılmıştır. Tevhit (birlik) ilkesi, İslâm kültürünün eksenidir. İslâm kültüründe doğruluk, söz ve eylemin örtüşmesi ile mümkündür.

Söyleyen söylediği ile amel etmezse (ilim ve amel birlikte olmazsa) söylediğinin doğruluğuna güvenilemez. "Ey iman edenler! Niçin yapmayacağınız şeyi söylersiniz?" (Kur'an, Saff/61.2). Müslüman, İslam kültürü içinde düşünmek durumundadır.

Felsefe üç alan üzerine oturur. Ontoloji (varlık), epistemoloji (bilgi kuramı) ve aksiyoloji (değer). Değer alanını kapsayan aksiyoloji, etik ve estetik alanlarını içerir. Estetiğin idesi güzellik, etiğin idesi iyiliktir. İyiliği talep etmek ahlaka, güzelliği talep etmek estetiğe götürür.

İSLAM MEDENİYETİNDE AHLAK

İslam Medeniyetinde ahlak, dine dayanır. Dinin odağında iman vardır. Peygamber, insanlığa "güzel ahlakı tamamlamak" için gönderilmiştir. Modern felsefede ise ahlak, akla dayanır. Felsefe varoluşundan beri ahlak ile ilgilenmiştir. Burada şuna da işaret etmek gerekir; imanın irade üzerindeki otoritesi, aklın irade üzerindeki otoritesinden çok daha güçlüdür. Esasında akıl sınır çizemez. Akıl ön yargıları, peşin hükümleri meşrulaştırabilir, duygu ile sarılmıştır. Akıl duygu atmosferine göre yönlenir. Hayatın başlangıcı, sonu, yaşayış ve anlamı üzerinde bilim ve felsefe yol gösteremez. Bilim olayları esas itibariyle, deney ve gözlem yoluyla açıklamaya çalışır ve öndeyide bulunur. Felsefe, deney ve gözlem ile açıklanamayan konuları akıl ve mantık yoluyla ele alır, anlamaya, yorumlamaya çalışır. Her filozofun felsefesinin üzerine oturduğu varsayımları vardır. O yüzden felsefeLER vardır.

Genel olarak ahlak, nasıl (iyi) yaşamalıyım sorusunun cevabına dayanır. Mühendislik ahlakı, nasıl iyi yapmalıyım ilkesi üzerine oturur.

Ahlak felsefesi (etik), iyiliğe giden yolu sistemleştiren, ilkeler bulmaya ve bunları temellendirmeye çalışır. Ahlakiliğin söz konusu olması için davranışın özgürlüğe ve iradeye dayanması gerekir. İrade, seçenekler arasından bilinçli olarak seçme gücüdür. Özgürlük, iradeyi kullanma serbestliğidir. İrade özgürlüğü engellenmiş kişinin eylemi, ahlaki sorumluluk açısından değerlendirilemez. Dış bir otorite kişinin iradesini engelleyebilir. İç engel ise kişinin özgür(öz+gür)lüğünü yitirmiş olması, kendi özünü çürütmüş olmasıdır. Örneğin, uyuşturucu müptelası gibi. İçgüdü veya bilinçsizce yapılan veya zorla yaptırılan davranışlar ahlakilik açısından değerlendirilemez.

Ahlak (Arapça kökten gelir) teriminin kökü, huy ve âdet anlamını taşır. Ahlakın Latince karşılığı olan moral sözcüğü de huy ve âdet anlamına gelir. Buradan ahlak teriminin iki yönü olduğu sonucuna varırız: Kişinin kendine ait içsel tarafı "huy" ve dışsal tarafı olan "âdet" anlamını birlikte içerir. Dilimizde "can çıkar huy çıkmaz" ifadesi ahlakın biyolojik yönüne işaret eder (Bolay, 2004). Dil, kültürün ikametgâhıdır. Yine dilimizde ahlaka aykırı davranış yapanlara "kuldan utanmaz Allah'tan korkmaz" denir. Utanma duygusu ve Allah korkusu kültürümüzde ahlakın temellerinin güçlü bir ifadesidir. Utanmak kişinin doğasına (fıtratına) aittir ve ahlakın temelidir. Allah korkusu, Allah'ın buyruğuna

Felsefe bilgi ile meşgul olur, eylemi gerektirmez. Ancak, Marx eylemi de felsefeye dahil etmek ister. "Filozoflar dünyayı yalnızca yorumlamıştır, ama sorun onu değiştirmektir"der. Ahlak felsefesi olan etik, eylem ile ahlaka dönüşür.

Ahlak felsefesi (etik), iyiliğe giden yolu sistemleştiren, ilkeler bulmaya ve bunları temellendirmeye çalışır. Ahlakiliğin söz konusu olması için davranışın özgürlüğe ve iradeye dayanması gerekir.

uygun davranma kaygısıdır. Ahlak, yalnız insana özgüdür. Yolun ortasına pisleyen bir köpeğin ahlaksızlığından söz edilemez.

BATI FELSEFESİNDE AHLAK

Kant'ın (1724-1804) ahlak anlayışına göre; kapınıza gelen kan kaybeden yaralı bir kişiyi hastaneye acıdığınız için götürürseniz bu hiçbir surette ahlaki bir davranış değildir. Ahlak hislere değil, ödevinizin ne olduğunu söyleyen akla dayanmalıdır. Ahlaka duyguların karıştırılmaması gerekir. Kant'ın ahlak yasasına göre; "öyle bir eylemde bulun ki bu eylemin kuralını herkes için genel geçer bir yasa olmasını isteyebilesin". Kant'a göre, ahlaki eylem ödeve dayanmalıdır. Ahlak koşulsuz buyruğa ("Kategorik İmperatif")e dayanmalıdır, ahlak evrensel olmalıdır (Warburton, 2015). Çünkü akla dayanan evrenseldir. Duygulara dayanan özneldir. Kant'a göre, merhamete, sevgiye, hislere dayanan eylem ahlaki değildir. Kant, "kalbi sökülmüş bir çağın" ahlak anlayışını dile getirir.

Kant, ahlakı yalnız duygulardan değil, dinden de ayırmıştır. Ahlakı sekülerleştirmiştir. İnsan neyi amaçlarsa, akıl onu meşrulaştırabilir. Nasrettin Hocanın meşhur fıkrasında olduğu gibi, adam eşeğe ters binmiş denilebilir, eşek adamın altında ters duruyor da denilebilir. Değerler hayatın sınırlarıdır. Akıl sınır tanımaz, değerleri çiğneyebilir. Etik ilkeler davranışa dönüşürken dinin esası olan inanca dayalı değerler, insan ve toplum iradesi üzerinde daha güçlü bir yaptırıma sahiptir. Dolayısıyla dinsiz ahlak yoktur.

Henri Bergson'un (1859-1941) ahlak görüşü sezgiye dayanır. Sezgi ahlakında sevgi, özgürlük ve aşk vardır. Bu duygular özneldir. Duygulara dayanan ahlak evrensel olamaz. Dolayısıyla Bergson'da, Kant'ın tersine ahlak evrensel değil, özneldir.

Ahlaka ilişkin başlıca kavramlar; etik, iyi-kötü, sorumluluk, irade, değer, vicdan, erdem, ahlaki eylem gibi kavramlar söz konusudur. Yazının amacı ve kapsamı dolayısıyla, bu kavramların her biri üzerinde ayrı ayrı durulmayacaktır. Ahlakın idesi iyiliktir. İyilik amaçtır. Ancak iyiliğin anlamı dayandığı etik felsefesine göre değişir. Etik, değerin kılavuzluğunda ahlaki eylem vasıtası ile ahlaka dönüşür. Burada "etik" ile işaret ettiğimiz etik ilkelerdir. Etik ilkeler, merhamet, sevgi, saygı, sevap, helal veya ödev gibi değerlere dayanarak ahlaki eylem vasıtası ile ahlaka dönüşür. Bir satıcının dürüst davranması, müşterisini artırarak kârını artırmaya ödev ahlakına, inancı dolayısıyla helal kazanmaya dayanıyor olabilir. İyi, kötü, güzel, çirkin, kâr, ödev, helal, haram gibi terimler değerlerdir. Değerler, etik ve estetik davranışlara kılavuzluk eden önyargılardır. Önyargılar rasyonel olmaktan çok, duygu ve inanca dayanır.

MÜHENDİSLİK AHLAKI ve DEPREM ETİĞİ

Mühendisin iki etik (dolayısıyla ahlak) yönü vardır. Biri, imal ettiği veya inşa ettikleri ile ilgili etik ilkeler, diğeri topluma yönelik etik ilkeler.

Mühendis, üç varolan dünyasında da iş görür: Zihinde varolan, dilde varolan ve dış dünyada varolan. Örneğin bir makina mühendisi, önce yapacağı makinayı veya makina elemanını zihninde tasarlar ve hesaplar, sonra çizer projelendirir ve daha sonra imal eder. İnşaat mühendisi ve mimar da tasarlar, çizer ve inşa eder. Tasarlama (hayal etme) ve hesaplama (matematik) zihinde varolan kavramlardır. İmal edilen veya inşa edilen mühendislik ürünü dış dünyada görünüşe çıkar ve felsefe dilinde buna dış dünyada varolan adı verilir. Burada öncelikle mühendis yapacağı mühendislik ürününe dair yeterli bilgi donanımına sahip olmalıdır. Yeterli bilgi donanımına sahip olmak da ahlaka dairdir. Sokrates (MÖ.469-399) ahlak, bil-

gidir. Çünkü hiç kimse bilerek kötülük yapmaz der. Bu teorik düzeydeki ilkelere, etiğe, aittir. Mühendislik etiği, etik ve mühendisliğin uygulamasına dair ilkeleri birlikte kapsar. Örneğin inşaat mühendisliğini ele alalım. Bir yapının güvenliği teorik hesaplarının ve uygulamanın (inşasının) doğru yapılmasına dayanır. Uygulamanın doğruluğu, yapının zemininin sağlamlığına, donatının yeterli ve doğru yerleştirilmesine, etriye (enine donatı) sıklaştırılmasına ve iyi bağlanmasına, betonunun öngörülen kurallara göre dökülmesine, çalışan işçi ve ustaların olduğu kadar onları yöneten ve kontrol eden mühendise de bağlıdır.

Ekonomi de alıcı ve satıcı arasında ürün hakkındaki bilgi dengesi önemlidir. Özellikle, mühendislik ürünleri müşterisi ile mühendis arasında mühendis lehine asimetrik bir bilgi ilişkisi vardır. Mühendislik ürününün özellikleri konusunda müşterinin bilmesi mümkün olmayan bilgiler söz konusudur. Bu durumda etik ilkeler mühendislikte daha da önem kazanır. Mühendis etik ilkeleri zedelememeli ve dürüst davranmalıdır.

Etik ve mühendislik açısından yakın geçmişte, ülkemizde yaşanan Kahramanmaraş merkezli on bir ili kapsayan deprem afetinin özel bir önemi vardır. Depremin, psikolojik, sosyolojik, fiziksel ve metafizik yönleri vardır. Jeoloji mühendisleri (ve jeologların) depremle ilgili medyada topluma bilgi verirken sosyolojik ve psikolojik travmalara yol açmamalıdır. Fay hattının geçtiği yer ve depremin derinliği kesin olarak değil, yaklaşık olarak bilinebilmektedir. Jeologlar tarafından, depreme karşı güvenli yapının nasıl inşa edileceği, sağlam zeminin nasıl tespit edileceği, depremin ne zaman olacağı bilinemediği halde, medyada hemen de olabilir, yüz yıl sonra da olabilir şeklinde söylemler, toplumda sosyolojik depreme yol açmaktadır. Ne zaman olacağı meçhul olan deprem dolayısıyla, insanlarda yaşama sevinci, yatırım yapma arzusu törpülenmektedir. Altı şubatta Kahramanmaraş merkezli depremin üzerinden daha henüz on gün geçmemiş iken, göçük altından on binlerce insan çıkarılamamışken muhtemel İstanbul depreminden konuşulması hiç de etik değildi. 17 Ağustos 99 depreminden sonraki bir yazıda bu yazının yazarı "Deprem Etiği" önerisinde bulunmuştu (Günay,2019). Deprem etiği başlığı altında, her türlü afetten önce veya sonrasında, depreme ilişkin yayın, davranış ve inşa ilkeleri ortaya konulmalıdır.

SONUÇ

"Modern insan öylesine şiddetli bir gaflet içindedir ki korkunç bilimsel ve teknolojik ilerlemesine rağmen sanki o, zır cahildir!" (Abdurrahman, 2020). Her şeyi mükemmel yaptığını ileri sürdüğü şeylerden bir süre sonra hiç de öyle olmadığını görünce vazgeçerek, daha sonra yine terk edeceği bir başka mükemmele(!) yönelmektedir.

İnsanın kendisi sınırlarını belirleyememektedir. İnsanın anlamı ilişkide ortaya çıkar. Ahlak, ilişkide görünüşe çıkar. İnsanın, cansız nesnelerle, bitkilerle, çevre ile hayvanlarla insan ile toplum ile ilişkisi bozulmuştur. İnsan, varlığa karşı ödevini unutmuştur. Heidegger'in ifadesi ile insan varlığı dahi unutmuştur. Bütün unutuşların sebebi varlığın sahibinin unutulmasıdır. Kâinatın musikisi güzel ahlaktır. Ahlak, insana özgü bir ayrıcalıktır. Ahlak sahibi biricik varlık insandır. Beşer, güzel ahlak ile insanlaşır.

İnsanın kendisi sınırlarını belirleyememektedir. İnsanın anlamı ilişkide ortaya çıkar. Ahlak, ilişkide görünüşe çıkar. İnsanın, cansız nesnelerle, bitkilerle, çevre ile hayvanlarla insan ile toplum ile ilişkisi bozulmuştur.

Kaynaklar

1. Abdurrahman, T. (2020). Ahlak Sorunsalı, (Çev. Uluç, T.), İstanbul: Pınar Yayınları.
2. Abdurrahman, T. (2020). Bilgi Ahlaktan Ayrıldığında, (Cev. Keskinsoy, A.), İstanbul. Pınar Yayınları.
3. Billington, R. (2011). Felsefeyi Yaşamak (Çev. Yılmaz, A.), ss.46-47. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
4. Bolay, S.H. (2004). Felsefeye Giriş, Ankara: Akçay Yayınları
5. Günay, D. (2019). Depremin Yol Açtığı Deprem: Deprem Tellalları, Mimar Mühendis Dergisi, ss.14-15, s.109 Eylül-Ekim, İstanbul.
6. Warburton, N. (2015). Felsefenin Kısa Tarihi, (Çev. Ateşoğlu, G.), İstanbul: Alfa-Felsefe.

KIRK KANDİL
24

Abdullah ibn Mesud

Rıza SAVAŞ

Prof. Dr., Dokuz Eylül Üni. İlahiyat Fak.
Emekli Öğretim Üyesi

Abdullah b. Mes'ud, Taif taraflarında yaşayan Huzeyl kabilesindendir, Abdullah'ın babası Mesud, cahiliye döneminde Kureyş kabilesinin Zühre oğullarına mensup Abd b. el-Haris b. Zöhre ile anlaşma yaptı. Abdullah b. Mes'ud, Ukbe b. Ebu Muayt'ın sürülerine çobanlık yaptı. O, Hz. Peygamber ve Hz. Ebubekir'in kendisiyle konuşmasından sonra ilk Müslüman olanlar arasına katılmıştır.[1]

Mekke'de diğer Müslümanlarla birlikte o da müşriklerin eziyet ve işkencelerine maruz kaldı ve bundan kurtulmak için Habeşistan hicretlerine katıldı. Kabe'de Kur'an okuyan ilk sahabî olan Abdullah b. Mes'ud, aynı zamanda Medine'ye ilk hicret edenler arasında yer aldı.

Kaynaklar onun Hz. Peygamber zamanındaki bütün savaşlara katıldığını bildirmektedir. Bedir'de savaştan bir önceki gece keşif kolunda görev aldı ve savaş sırasında yaralı olarak bulduğu Ebû Cehil'i öldürdü.[2] Uhut savaşında ordu dağıldığı zaman Hz. Peygamber'in yakınındaki dört kişiden biri de Abdullah b. Mes'ud'dur. Hendek savaşında Rasulullah'ın öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kılamadığı günü anlatan yine Abdullah b. Mes'ud'tur. Hudeybiye dönüşünde yolda Fetih Suresi'nin nüzulünü bize aktaran yine odur.[3] Adım adım Rasulullah'ı takip eden Abdullah b. Mesud, veda haccıyla ilgili önemli nakillerde bulunmuştur.

Medine'de Mescid-i Nebevî'nin arka tarafında Abdullah b. Mes'ud'a annesiyle birlikte oturacakları bir ev yapıldı. Abdullah b. Mes'ud, Hz. Peygamber bir yere gitmek istediği zaman ayakkabılarını çevirip hazırlar, yolda önünde yürür, yıkanırken perde tutar ve uykuda iken ibadet için uyandırırdı. Bir yere oturduklarında ayakkabılarını çıkarır, onları koruma altına alırdı. Rasulullah, sesi güzel olan İbn Mes'ud'un Kur'an okuyuşunu zevkle dinlerdi.

Hz. Peygamber'in hayat tarzını, kıyafetini, ahlâk ve tavırlarını örnek almada son derece gayret gösterirdi. Bir yandan Hz. Peygamber'in özel hizmetinde bulunurken diğer yandan da yeni Müslüman olanlara İslâmiyet'i öğretirdi.

Vefatından altı gün önce Rasulullah hasta iken ziyaret eden Abdullah b. Mes'ud'a ve yanındakilere Hz. Peygamber hoş geldiniz dedikten sonra dua etmiş ve kendisinin artık ecelinin geldiğini cennete ve yüce dosta gideceğini ifade etmiştir.[4]

ABDULLAH B. MES'UD'UN İLMİ KİŞİLİĞİ

Hz. Peygamber'in iyi öğrencilerinden biri olan Abdullah b. Mes'ud, Hz. Peygamber'den sonra Müslümanların iyi bir öğretmeni oldu ve değişik yerlerde ve şehirlerde bu görevi başarıyla yürüttü.

Kendisinin topladığı bir mushaf nüshası vardır. Bu nüshanın, Halife Ebû Bekir tarafından bir araya getirilip Osman tarafından çoğaltılan resmî mushaftan ayrıldığı belli başlı noktalar, surelerin tertibi, bazı kelimelerin imlâsı ve yer yer tefsir kabilinden ilâvelerin bulunması gibi hususlardır.[5]

Hz. Ömer, 21 h. yılında Kufe'ye Ammar'ı emir, Abdullah b. Mes'ud'u muallim ve vezir, Osman b. Huneyf'i de arazi ölçüm görevlisi olarak gönderdi.[6] İbn Mes'ud, Şüreyh'in kadı olarak tayin edilmesine kadar bu görevi de yürüttü. İbn Mesud'un Kufe'de beş yıl boyunca her Perşembe ders yaptığı anlaşılmaktadır. Kufe'de resmî görevi yanında ilmî faaliyeti ve yetiştirdiği talebeler vasıtasıyla Kufe tefsir ve fıkıh ekollerinin temellerini atmıştır. İbn Sa'd, Abdullah b. Mesud'dan nakilde bulunan 141 kişinin hakkında bilgi vermiştir.[7]

Hz. Ali'nin Kufe'ye gittiğinde şöyle dediği nakledilmektedir: *"Allah Ümmü Abd'ın oğluna (Abdullah b. Mesud) rahmet eylesin, bu memleketi ilimle doldurmuş."*

İmam-ı Azam'ın hocası Hammad'ın hocası da İbrahim en-Nehai de Abdullah b. Mesud'un öğrencisidir.[8]

Abdullah b. Mes'ud'un mushafında bazı kelimelerin tefsiri de mushafa dahil edilmiştir. Bunun örnekleri kıraat kitaplarında zikredilmiştir. Sahabe büyük bir çoğunlukla halifenin yaptığı mushafın resmileştirilmesi işinin doğru olduğu görüşündedir.

Abdullah b. Mes'ud'un, ayeti ayetle tefsirine şöyle bir örnek verebiliriz: (انتيتنثا انتما نيتيحاو نيتنثا)/ *"Bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin"*[9] ayetini, **(همتنكو همث همكتيميم همث ـه همكايحأف اتاوماً همكيحي)** *"Siz ölüydünüz, O sizi diriltti. Sonra sizi öldürür, daha sonra da gene diriltir."*[10] Ayetiyle tefsir etmiştir.

İbn Mes'ud, ayetlerin nüzul ortamını da iyi bilenlerden biriydi. Mesela "lian/zina edene lanet okuma" ayeti nasıl bir ortamda indi, bunu öncesi ve sonrasıyla anlatır.[11] Bu da ona Kur'an'ı doğru anlama ve yorumlamada önemli katkılar sağlamıştır.

İbn Mes'ûd, *"Yemin ederim ki Allah'ın kitabında, nerede nazil olduğunu bilmediğim bir sure ve kimin hakkında indiğini bilmediğim bir ayet yoktur. Bununla birlikte Allah'ın kitabını benden daha iyi bilen ulaşılabilir birinin var olduğunu bilsem hemen ayağına gider, ondan faydalanırdım"*[12] sözleri kendine bu konudaki güvenin bir ifadesidir.

İbn Mes'ûd, akla önem vermiş ve bu ilimleri daha sonraki nesillere aktaran birçok değerli âlim yetiştirmiştir. İbn Mes'ud'un, ayetleri tefsir ederken dayandığı ana kaynak bizzat Kur'ân-ı Kerim ve Hz. Pey-

Mekke'de diğer Müslümanlarla birlikte o da müşriklerin eziyet ve işkencelerine maruz kaldı ve bundan kurtulmak için Habeşistan hicretlerine katıldı. Kabe'de Kur'an okuyan ilk sahabî olan Abdullah b. Mes'ud, aynı zamanda Medine'ye ilk hicret edenler arasında yer aldı.

İbn Mes‘ûd, akla önem vermiş ve bu ilimleri daha sonraki nesillere aktaran birçok değerli âlim yetiştirmiştir. İbn Mes‘ud’un, ayetleri tefsir ederken dayandığı ana kaynak bizzat Kur’ân-ı Kerim ve Hz. Peygamber’in sünneti olmuştur.

gamber’in sünneti olmuştur. Bunun dışında, bazı konularda kendi görüşlerini de ortaya koyarak içtihatta bulunmuştur.

Abdullah b. Mes‘ûd ve diğer bazı sahâbîler, Hz. Peygamber’den duydukları tefsir mahiyetindeki açıklamaları kendi özel nüshalarına kaydettiklerini belirtmişlerdi. Mesela Hanefîler, yemin kefareti olarak tutulacak üç günlük orucun peş peşe olması gerektiğini, ilgili ayette[13] İbn Mes‘ûd’a ait özel nüshada bulunan “mütetâbiât” (متتابعات) ifadesinden çıkarmaktadırlar. Bunun gibi, İsrâ Sûresi’nin 93. âyetinde geçen “min zuhruf” (من زخرف) kelimesini “min zeheb” (من ذهب) şeklinde kaydetmesi, bu kelimenin lügat manasının anlaşılmasını kolaylaştırmıştır.

Abdullah b. Mes’ud, Rasulullah’tan hadis nakletme konusunda çok titiz davranmış ve kendisinden nakledenlere de bunu tembih etmiştir. İbn Mes'ud'un 848 kadar hadis nakledilmiştir. Hadislerin yazılmasına taraftar olmayan İbn Mes‘ûd, hadis rivayetinde son derece titizlik göstermiştir. Kufe’de resmî görevi yanında ilmî faaliyeti ve yetiştirdiği talebeler vasıtasıyla Kufe tefsir ve fıkıh ekollerinin temellerini atmıştır.

KUR’AN’IN MUSHAF HALİNE GETİRİLMESİ MESELESİ

Hz. Peygamber, “Kur’an’ı dört kişiden alınız: İbn Ümmi Abd (Abdullah b. Mes’ud), Muaz b. Cebel, Übey b. Ka’b ve Ebu Huzeyfe’nin mevlası Salim.”[14]

Mushaf nüshalarının çoğaltılması konusunda Hz. Ebubekir’in özel nüshalara müdahale etmemesine karşılık, Osman’ın bu nüshaların imhasını emretmiş olması, Abdullah b. Mes'ud’u üzmüş ve muhalefet etmesine sebep olmuştur. Kendisinin mushafı toplama heyeti içinde olmamasına da itirazı olmuştur.

Abdullah b. Mes‘ûd gibi bir otoritenin böylesine önemli bir çalışmada yer almamasının, üstelik yazdığı nüshanın imha edilmesinin kendisinde bir tepkiye yol açmış olmasını yadırgamamak gerekir.

Şam fetihlerine katılan Huzeyfe b. el-Yeman Hz. Osman’a gelerek ümmet arasında Kur’an kıraati yüzünden tartışma çıktığını ifade etti. Buna göre Ermeniyye Fethi sırasında Şam askerleri, Übey b. Ka’b okuyuşuna göre Kur’an okuyunca, Abdullah b. Mes‘ud kıraatine göre okuyan Iraklılar, birbirlerini tekfir etmeye başladılar. Buna benzer şikayetleri daha önce de haber almış olan Hz. Osman, istişareden sonra mushafı Kureyş lehçesine göre yazdırıp çoğalttı ve diğer nüshaları yaktırdı. Abdullah b. Mes‘ud’un mushaf tertibi ile resmi mushaf aynı değildir. Surelerin tertibi farklıdır.[15]

ABDULLAH B. MES‘UD’UN SİYASİ KİMLİĞİ VE HZ. OSMAN’A MUHALEFETİ

Hz. Ömer Kufe halkına hicri 21 yılında şöyle yazdı: “Ammar b. Yasir'i size vali, Abdullah b. Mes‘ud’u da öğretmen ve vezir olarak gönderdim. Dicle'nin suladığı bölgeye ve ötesine amil olarak Huzeyfe b. el-Yeman'ı, Fırat havzasına ve suladığı bölgelere de Osman b. Huneyf'i tayin ettim.”[16]

Bir sene sonra Ammar’ı Kufe valiliğinden azleden Hz. Ömer onun yerine Muğire b. Şube’ı tayin etti. Hz. Osman Muğire’i azledip onun yerine Kufe’nin kurucusu ve ilk valisi Sa’d b. Ebivakkas’ı 24 h. senesinde tayin etti. Abdullah b. Mesud, Vali Sa’d b. Ebi Vakkas ile 26 h. senesinde tartıştı, Hz. Osman onu azletti ve Velid b. Ukbe’yi vali tayin etti.[17]

Abdullah b. Mesud, Vali Sa’d b. Ebi Vakkas’la tartıştı, Hz. Osman 26 h.

KUFE VİLAYETİ

HALİFE	HİCRİ YIL	VALİ	MALİYE, ÖĞRETMEN Kadı	Amil, arazı ölçen (Dicle'nin suladığı yerler)	(Fırat'nin suladığı yerler)
Hz. Ömer	21	Ammar b. Yasir	Abdullah b. Me'ud	Huzeyfe b. el-Yeman	Osman b. Huneyf
"	22	Muğire b. Şube	"	"	"
Hz. Osman	24	Sa'd b. Ebîvakkas	"	"	"
"	26	Velid b. Ukbe	"	"	"
"	30	Said b. el-As			

Yılında Sa'd b. Ebi Vakkas'ı görevden aldı ve Velid b. Ukbe'yi Kufe'ye vali tayin etti.[18]

İbn Hacer, Hz. Osman'ın mushafı hicrî 24 senesinin sonunda 25 senesinin başında bu işi yaptırdı. İbnü'l-Cevzi ve İbnü'l-Esir Hz. Osman'ın 30 yılında toplattığı görüşündedirler.

Abdullah b. Mes'ud, Hz. Osman'ın Kufe valisi Velid b. Ukbe zamanında da bir müddet Kufe beytülmâlinin başında görev yaptı. Vali Velid, ondan borç para aldı, vakti gelince ödemedi, durum halife Hz. Osman'a yansıyınca o valisini savununca Abdullah b. Mes'ud görevinden ayrıldı ve Hz. Osman'a muhalefet etmeye başladı. Özel mushafların yakılmasına da karşı çıkan Abdullah b. Mes'ud artık iyice muhalefet etmeye başladı. Ölünceye kadar iki yıl muhalefet etti.[20]

Daha sonra Abdullah b. Mes'ud, halife Hz. Osman tarafından Medine'ye çağrıldı. Medine'de hicri 32 yılında bir süre kaldıktan sonra hastalandı ve altmış yaşını geçmiş olarak vefat etti. Cenaze namazı Ammar b. Yasir tarafından kıldırıldı ve Bakî Mezarlığı'na defnedildi.

Hz. Osman, hac zamanında Mina'da namazı 4 rekât kıldırdı. İbn Mesud'a bunu sordular, Hz. Peygamber, Hz. Ebubekir, ve Hz. Ömer 2 rekat kıldırdı dedi ve halifenin uygulamasını eleştirdi.[21]

Elindeki mushafı Hz. Osman'ın vermedi, Medine'ye geldikten sonra Hz. Osman onu hutbede eleştirdi, İbn Mes'ud karşılık verince Emevi yanlıları Abdullah'ı hırpaladılar iki kaburga kemiği kırıldı.[22]

ABDULLAH B. MES'UD'UN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Kaynakların belirttiğine göre Abdullah b. Mes'ûd kısa boylu, zayıf ve esmer bir kimse idi. Son derece mütevazi bir kişiliğe sahipti. Saçlarını uzatır, temiz ve güzel giyinmeyi severdi. Süründüğü güzel kokularla karanlık gecede bile tanınırdı. Reyta ve Zeyneb adlarında iki hanımı, Abdurrahman, Utbe ve Ebû Ubeyde adlarında üç oğlunun olduğu bilinmektedir.[23]

Abdullah b. Mes'ûd'un bir konuşmasından bazı cümleleri şöyledir: *"Sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabıdır. Milletlerin en hayırlısı İbrahim'in ümmetidir, sünnetlerin en güzeli Muhammed'in sünnetidir. Gençlik delilikten bir parçadır, Hataların en büyüğü yalandır. Müminin malı, canı gibi kutsaldır. Kim affederse Allah da onu affeder. Kim kinini frenlerse karşılığını Allah verir, kim affederse Allah da onu affeder, kazançların en kötüsü faizdir, en şerli yiyecek yetim malıdır. "*[24]

Abdullah b. Mes'ûd gibi bir otoritenin böylesine önemli bir çalışmada yer almamasının, üstelik yazdığı nüshanın imha edilmesinin kendisinde bir tepkiye yol açmış olmasını yadırgamamak gerekir.

[1] İbn Sa'd, Tabakat, VI, 13-24.
[2] Abdussettar eş-Şeyh, Abdullah b. Mesud, Amidu Hameleti'l-Kur'an ve Kebiru Fukahai'l-İslam, Dımaşk 1999, s. 64.
[3] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 69-71.
[4] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 97-99.
[5] İbn Sa'd, Tabakat, III, 150-161.
[6] İbn Sa'd, Tabakat, VI, 7-8; Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 206.
[7] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 284-285.
[8] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 299.
[9] Mümin, 10.
[10] Bakara 2/28.
[11] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 150, 172.
[12] Buhârî, Sahih, Feżâ'ilü'l-Kur'an, 8.
[13] el-Mâide 5/89.
[14] Buhari, Sahih, Feth Hadis no: 3760.
[15] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 111-131.
[16] Taberi, Tarih, Beyrut, IV, 144-145.
[17] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 309.
[18] Taberi, Tarih, IV, 244-252; Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 309.
[19] İbn Hacer, Feth, IX, 14.
[20] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 127-128.
[21] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 326.
[22] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 234.
[23] İbn Sa'd, Tabakat, VIII, 290.
[24] Abdussettar eş-Şeyh, a.g.e., s. 404-405.

İnci Mercan Gerdanlığı -24-

Ebu Ümâme (R.A.)

Ahmet POÇANOĞLU

Emekli Konya İl Müftüsü

24. HADİS

حديث أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ صُدَيُّ بْنُ عَجْلَانَ، مِنْ بَنِي سَهْمِ بْنِ عَمْرِو بْنِ ثَعْلَبَةَ بْنِ غَنْمِ بْنِ قُتَيْبَةَ بْنِ مَعْنِ بْنِ مَالِكِ بْنِ أَعْصُرَ، الباهليّ، أبو أمامة. مشهور بكنيته قالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
"لا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الدِّينِ ظَاهِرِينَ، لِعَدُوِّهِمْ قَاهِرِينَ، لَايَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ إِلَّا مَا أَصَابَهُمْ مِنْ لَأْوَاءَ، حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللهِ. وَهُمْ كَذَلِكَ، قَالُوا: يا رسولَ اللهِ وَأَيْنَ هُمْ؟ قَالَ: "بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَكْنَافِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ"

Ebu Ümâme radıyallahu anh. Suday İbn-i Aclan (Beni Sehmden) İbn-i Amr İbn- Sağlebe İbn-i Ganem İbn-i Kuteybe İbn-i Ma'n İbn-i Malik İbn-i U'sur El Bahili Hadisi: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Ümmetimden bir topluluk daima hak din üzere birbirine yardım etmeye ve düşmanlarına kesin bir şekilde üstün gelmeye, -Allah'ın emri gelinceye dek (Kıyamet kopuncaya kadar)- devam edeceklerdir. Şiddetli geçim sıkıntısına düşmeleri durumu hariç muhalefet edenlerin muhalefeti onlara zarar vermeyecektir."

Bu söz üzerine, "Ya Rasulallah! Onlar nerededirler?" dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Onlar, Beyti'l Makdis'te ve Beyti'l Makdis'in etrafındadırlar." buyurdu. (Hadis-i Şerif'in Birinci bölümü ("لَنْ يَزَالَ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى النَّاسِ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ") lafzıyla Mugîre İbn-i Şu'beden; Buhari Sahih: 3640 ve Müslim Sahih: 1921 Hadis No ile rivayet etmiştir. Hadis-i Şerifi buradaki lafzı ile: Ahmed bin Hanbel, Müsned: 21286, No ile Ebu Ümame (r.a) den. Tabarani: 754 Hadis No: ile Ebu Hüreyre'den rivayet etmiştir.)

BU HADİSTEN ÖĞRENDİKLERİMİZ

Her şeyden önce bu hadisten bir gelecek müjdesi alıyoruz. Din-i Mübin-i İslam'ın hep var olacağını, herkes tarafından bilinen yani gizli olmayan, açık olan; Müslümanlar ne kadar zor ve kötü şartlar yaşayıp yenilgilere uğrasalar da hak üzere olan ve üstün gelecek bir grubun kıyamet kopuncaya kadar her zaman var olacağını öğreniyoruz. Bu öyle önemli bir müjde ki Ümmet-i Muhammed kıyamet kopuncaya kadar hak din üzerinde olmaya devam edecek, Sırat-ı müstakim üzere yürüyenler hiç eksik olmayacak.

Hadiste sözü edilen topluluğun içinde cesur, savaş konusunda basiretli, fakih, muhaddis, müfessir, emr-i bi'l-maruf nehy-i ani'l-münker vazifesi yapan, zahid, ibadete düşkün muhsin kimseler bulunur. Bunların bir tek beldede bir arada bulunmaları gerekmez. İçlerinden bazıları bir beldede bulunurken, bazıları diğer beldede bulunabilir. Bu topluluğun en önemli özelliği ilim sahibi olmalarıdır; akide, ibadet, ahlak, cihat, siret, davet gibi hususlarda Kur'an ve sünnetin dışında dayandıkları bir merci ve istifade ettikleri bir kaynak yoktur. Her meselede Kur'an ve sahih sünnete müracaat etmek, anlaşmazlık meselelerini bu kaynaklara göre çözmek, her olay ve ferde söz konusu asli kaynakların çerçevesinde yaklaşmak onların tek düsturudur. Allah'ın dinine yardımı vazife edindikleri içindir ki Allah (cc) onlara şöyle hitap eder:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz, Allah da size yardım eder ve ayaklarınızı (hak üzerinde) sabit kılar." (Muhammed Suresi: 7)

Bu sebeple bu topluluğa; Sevad-ı azam veya Taifetu'l-Mensure veya Fırka-i Naciye denilmiştir. Bu hal bütün yeryüzü bir belde olup, 'Fitne ortadan kalkıncaya, din yalnız Allah'ın oluncaya kadar' bu böyle devam eder. Rasulullah (s.a.v) bir başka Hadiste:

"Allah, hakkında hayır dilediği kimseye din hususunda büyük bir anlayış verir. Ben verici değil, sadece taksim ediciyim. Veren ise Azîz ve Celîl olan Allah'tır. Bu ümmet, kıyamet günü gelinceye kadar Allah'ın

"Ey insanlar! Biliniz ki Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Hepiniz Âdem'densiniz, Âdem de topraktandır." sözü hatırlatılarak insanların peşine düştükleri asalet iddialarıyla birbirine eziyet etmelerinin önüne geçilmiştir.

buyruğu üzere devam edip gidecektir. Kendilerine muhalefet edenler onlara bir zarar veremeyecektir." (Buhârî, İlim; 73139) buyurur.

Yine biz bu hadisten, neredeyse küfre denk olan fakirliğin İslam ümmetinin çağlar boyu devam eden yürüyüşünü sekteye uğrattığını ve bundan dolayı Allah'ın keremine, büyüklüğüne sığınarak çokça çalışmamız ve daima iyilik ve takvada yardımlaşmamız gerektiğini öğreniyoruz.

Müslümanlar için üç mübarek şehir vardır. Rasulullah'ın (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Üç mescit dışında hiçbir mescidi ziyaret için yola çıkılmaz. Benim bu mescidim, Mescid-i Haram ve Mescid-i Aksa." (Müslim, Hac; 511) Müslümanlar bu şehre bu sebeple Kudüs-i Şerif derler.

Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur:

"Kulu Muhammed'i, gece vakti, ayetlerimizden bazılarını göstermek için el-Mescidü'l-Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız el-Mescidü'l-Aksâ'ya götüren Allah, noksan sıfatlardan münezzehtir. O, her şeyi işitir ve görür" (İsra Suresi: 1).

Burada Mescidi Aksâ'dan "çevresini mübarek kıldığımız" şeklinde söz edilmektedir. Çevresi ise başta Kudüs olmak üzere Filistin toprakları, İslam yurdu ve bütün dünyadır.

Kudüs, ilk kıblemiz, Peygamber Efendimiz (s.a.v) Mescid-i Aksa'da bütün peygamberlere namaz kıldırdığı ve Allah'ın (c.c) huzuruna yükseldiği İsra ve Miraç mucizelerinin gerçekleştiği yerdir. Bu sebeple Müslümanlar Kudüs'e özel bir kutsiyet atfetmişlerdir. Nitekim Kudüs adı bu kutsiyete işaret etmektedir. Kudüs, ne zaman Müslümanlar tarafından yönetilmiş ise dünyaya huzur hâkim olmuş ve masum kanı akıtılmamıştır. Asırları boyunca Kudüs, bir barış ve kardeşlik şehri olarak bütün dünyaya ışık olmuştur ve buna tarih de şahittir. Tarih Kudüs'ün fethiyle adalet ve merhamete, işgaliyle de katliam ve mezalime şahit olmuştur. Haçlı Hristiyanlar ve Siyonist Yahudiler, şehri işgal ettikleri dönemlerde kendisi gibi inanmayan nüfusa acı tecrübeler yaşatmasına karşın, Müslümanların yönetimi esnasında şehirde yaşayan gayrimüslimler hiçbir baskı görmemiş ve hatta inanç farklılıklarından dolayı huzursuz bile edilmemişlerdir.

Kudüs'ün işgali aslında bir dönemin kapanıp başka bir dönemin açılışını da gösteren önemli bir göstergedir. Zira bu şehri elinde tutan güç bir anlamda bütün bölge siyasetini yönlendirme kapasitesine sahip olmaktadır. Yaklaşık yüz yıl önce Batı ile Siyonizm ortaklığında yeni bir düzen kurulmuştur. Bu yeni düzen ne Kudüs'e ne de mübarek kılınmış olan çevre beldelere huzur getirmiş, bilakis bölgeden gözyaşı ve kan hiç eksik olmamıştır. Kudüs şehri Filistin'deki sorunların, Filistin ise Ortadoğu'da Siyonist işgalden kaynaklanan bütün sorunların anahtarıdır. Diriliş ve çözüm bu anahtarın açılmasına bağlıdır. Bu sebeple işgalci güçler tarafından, gerçeklerin kabul edilmesine, hakça ve adil bir çözüme ulaşılmasına asla izin verilmemektedir.

Kudüs ve çevresi her geçen gün işgalci İsrail devleti tarafından bilinçli bir şekilde yoksullaştırılmakta, Kudüs ve civarında yaşayan Müslümanların evleri yıkılmakta, işyerleri kapanmakta, tarım arazileri işgalciler tarafından yakılmaktadır. Kudüs'ün İslami kimliği yok edilerek Yahudileştirilmek istenmektedir. Her gün hak-hukuk ayaklar altına alınmakta, dünyanın gözü önünde ve sokak ortasında yargısız infazlar yapılmaktadır. Kudüslü Müslümanlar, İslam ümmetinin onuru olan Mescid-i Aksa'yı canları ve malları pahasına savunmakta; sırf Mescid-i Aksâ'ya yakın olduğu için oturdukları küçük ve bakımsız evlerine milyon dolarlık teklifler getiren Siyonistlere evlerini satmamakta ısrar etmektedirler. Bütün bu zulme rağmen Mescid-i Aksâ bütün ihtişamıyla dünyanın bütün işgalcilerine meydan okumaktadır.

Biz bu hadisten ve Rasulullah (s.a.v) Efendimizin diğer bazı ha-

dislerinden öğreniyoruz ki "Mescidi Aksâ'ya gitmeli ve içinde namaz kılmalıyız. Eğer oraya gidemez ve içinde namaz kılamıyorsak kandillerinde yakılmak üzere zeytinyağı göndermeliyiz." Zeytinyağı bir semboldür. Müslümanların üzerine düşen yükümlülük; Kudüs'ün, Hz. İbrahim'in Hanif dininin gerçek sahiplerinin yurdu olarak kalması için oradaki Müslümanları kimseye muhtaç etmeden ihtiyaçlarını karşılamak, mallarımız ve canlarımız ile cihad emrine kayıtsız-şartsız uymak, 'kendi ellerinizle kendimizi tehlikeye atmamaktır.'.

Ümmet-i Muhammed bu imkanlara sahiptir.

EBU UMAME el-BAHİLİ (Radıyallahü anh)

Bâhile kabilesine mensup olan Ebû Ümâme, hicretten 12 yıl önce doğdu. Ne zaman Müslüman olduğu hakkında yeterli bilgi yoktur. Uhud Savaşı'na katılması hususunda ihtilaf vardır. Hicret'in 7. yılında yapılan Rıdvan Bey'atı'na katılmıştır. Hz. Peygamber, onu irşat maksadıyla kendi kabilesi olan Bâhile'ye göndermiştir. Kavmi önceleri ona ilgi göstermediği gibi; yiyecek vermeyip aç bırakmış, ancak manevi bir gıda ile doyurulduğunu görmeleri üzerine İslamiyet'i kabul etmişlerdir. Ebû Ümâme (r.a) Veda Haccı'nda Hz. Peygamber'in yanında yer almış ve Rasulullah Efendimiz'in (s.a.v) şu sözünü oradan nakletmiştir:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i Veda Hutbesi'nde şöyle hitap ederken dinledim: Allah'tan korkunuz. Beş vakit namazınızı kılınız. Ramazan orucunuzu tutunuz. Mallarınızın zekâtını veriniz. Yöneticilerinize itaat ediniz! (Bu takdirde doğruca) Rabbinizin cennetine girersiniz. (Tirmizî, Cum'a; 80)."

Hz. Peygamber (s.a.v), bir gün Ebu Umâme'nin mescitte çok sıkıntılı bir halde olduğunu görüp ona, "Ey Ebu Umâme! Böyle namaz vakti olmadığı bir zamanda sen burada niye oturuyorsun, mescitte böyle dalgın ne yapıyorsun?" dedi. Ebu Umâme, "Üzerime çöken üzüntüler ve borçlar, ya Rasulallah! Çok borcum var, sıkıntıdayım, dardayım" dedi. Bunun üzerine Rasulullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem, ona, "Sana bir dua öğreteyim ki, yüce Rabbim gamını gidersin, borcunu ödeme kapısı açsın. Bu duayı sabah-akşam oku" dedi ve şu duayı ona öğretti: "Allah'ım! Üzüntü ve kederden sana sığınırım. Acizlikten ve tembellikten sana sığınırım. Korkaklıktan ve cimrilikten sana sığınırım. Borç altında kalmaktan ve düşmanların üstün gelmesinden sana sığınırım". Ebû Umâme (r.a) şöyle derdi: "Ben bunu yaptım. Allah (c.c.), üzüntü ve kederimi giderdi ve borcumu benden kaldırdı." dedi. (Ebu Davud, Sünen; 1555)

Rasulullah'ın vefatından sonra Mısır'a gittiyse de bir müddet sonra Humus'a yerleşti. Sıffîn Savaşı'nda Hz. Ali tarafında yer aldı. Ebû Umâme (r.a), cömertliğiyle tanınıyordu. Sadaka vermeyi çok severdi. Sırf sadaka vermek için mal kazanırdı. İsteyen hiç kimseyi boş çevirmezdi.

Veda Haccı'ndan Mekke'ye dönen Ebu Umame (r.a), Peygamber (s.a.v) ile en fazla dört yıl zaman geçirmiştir. Hz. Peygamber'den sonra ise 76 yıl yaşamıştı. Ebû Umâme, Hicri 86 (m. 705) yılında 106 yaşında iken Humus'ta vefat etti. İhtilâflara rağmen onun Şam bölgesinde en son vefat eden sahabe olduğu kabul edilmektedir.

Tekrarlarıyla 250 hadis rivayet etmiş; 3 hadis Buhari'nin, 6 hadis Müslim'in Sahihinde yer almıştır.

Allah O'ndan razı olsun.

Kudüs ve çevresi her geçen gün işgalci İsrail devleti tarafından bilinçli bir şekilde yoksullaştırılmakta, Kudüs ve civarında yaşayan Müslümanların evleri yıkılmakta, işyerleri kapanmakta, tarım arazileri işgalciler tarafından yakılmaktadır.

Hat: Ahmet Geçer

Filistin'de Yahudiler

Sadeleştiren: Ahmet GEÇER

Sebîlürreşâd (Cild 15, Aded 374, Sayfa 195-196)

Ahvâl-i harbiyye dolayısıyla Filistin'den ordumuzun çekilmesini müteakib Yahuda devletini tesis etmek fikri matbûâtta intişâr eder etmez Arab dindaşlarımızın, bilhassa İtilafçılardan hayır umanların ne elim bir sukût-i hayâle dûçâr olacaklarını, ne müşkil bir vaziyet muvâcehesinde bulunacaklarını takdir ederek vakâyi'in inkişafına intizâr eylemiştik. Ahîren Paris'de el-Müstakbel nâmıyla intişâr eden Arapça bir gazetede okuduğumuz makalelerde Arab dindaşlarımızın Yahudilerin icrâât-ı mütehakkimânelerinden ne kadar müşteki olduklarını gördüğümüz gibi Yahudilerin Filistin'de neler yapmakta olduğuna da muttali olduk. Ezcümle Kudüs Merkez Kumandanı Miralay Stavros bir ziyafet keşide ederek Yahudi rüesâsını davet etmiş ve bil-münâsebe Yahudi rüesâsından Doktor Weizmann bir nutuk îrâd ederek siyonistlerin makâsıdını izah eylemiştir.

Doktor Weizmann'ın bu nutkunda mevzû-i bahs eylediği en mühim meselelerden biri Yahudilerin Filistin'de sâkin akvâm-ı sâire ile ittifak ve ittihâd dairesinde yaşamak arzusunda bulunduklarını, akvâmdan hiç birisine karşı sûiniyyet beslemediklerini izah etmesidir. Halbuki bu sözlerin hakikat-i hâle mutabakattan kat'iyyen uzak olduğunu beyan eden Arab muharriri, Weizmann'ın nutkunu tenkid eden bir makalesinde diyor ki:

"Osmanlı ordusunun çekilmesini müteâkib Yahudilerin ahvâlini tedkik edenler bunların akvâm-ı sâireye karşı mütehakkim bir vaziyet aldıklarını; gerek kavlen, gerek fi'len komşularına izhâr-ı husûmet eylediklerini; türlü türlü iftirâlarla vatandaşlarını müşkilâta maruz bıraktıklarını müşahede eyler. Yahudiler kendi dindaşlarıyla alış veriş hususunda gösterdikleri tesâmuhu sâir vatandaşlarına karşı ibraz etmiyorlar. Oğullarını usûl-i askeriyyeye tevfikan terbiye ediyor, silâh kullanmayı öğretiyor, Yahudi bayrakları taşıyarak, askeri elbiseler telebbüs ederek sokaklarda dolaşıyorlar. Yahudi rüesâsının Filistin'de sâkin akvâm-ı sâire ile ittifak ve ittihâd dairesinde yaşayacakları hakkındaki beyânâtı bu ef'âl tekzib edip duruyor. Hatta Yahudiler daha ileri giderek Arablara karşı hakâretâmiz vaziyetler takınıyorlar. General Allenby'nin şerefine verdikleri bir ziyafette müftimizi ve eşrâf-ı memleketi haysiyetleriyle gayr-i mütenâsib yerlerde oturttukları cihetle müftî ziyafetten çekilmeye mecbur olmuştur. Bu gibi muameleler Yahudilerin ağzında dolaşan kelimelerin ma'nâ-yı hakikisini ifhâma kâfidir. Bundan mâada Yahudilerin mekteplerinden Lisân-i Arabî ile icrâ-yi tedrisâti men etmeleri Arablarla ittifak etmek hususunda ne kadar ileri gittiklerini isbât edecek bir delil-i sâtı'dır. Yahudilerin icrâât-ı aleniyyeleri bundan ibaret ise icraat-ı hafiyyelerinin ne merkezde olduğu kendi kendine tavazzuh eder."

Arab muharriri Yahudilerin icraat-ı aleniyye ve hafiyyesine karşı kemâl-i nefret ve hiddetle beyan-ı mütalaa ettikten sonra asıl icraat-ı hafiyyeye nazar-ı dikkati celb ederek, Weizmann'ın; "Bizim Filistin'de hiçbir siyâsî maksadımız yoktur." sözünden bütün bütün hiddetlenerek Âlem-i İslâm ve Âlem-i Nasrâniyyet'e müracaat ediyor. Filistin'in mutlaka Yahudilerden tahlis edilmesini, Yahudilerin icraatına mukabele bil-misil edilmesi için her türlü muâveneti taleb ediyor. Arabların Yahudilerden uzaklaşmalarını, Yahudilerin ahlâkından vikaye-i nefs eylemelerini tavsiye ediyor.

Müteakiben Weizmann'ın Yahudilerin Filistin'i kurtarmak için vuku bulan mesâîsine nakl-i kelâm ederek bunların serâpâ yalan olduğunu beyan ediyor. Asırlardan beri Arabların Filistin'i muhafaza ettiğini ve şimdiye kadar nasıl muhafaza ettilerse Yahudilerden de aynı surette muhafaza edeceklerini söylüyor.

Görülüyor ki, Arab dindaşlarımızla Yahudilerin arasındaki ihtilâfât pek şiddetlidir.

Kudüs'ün Sahih Haberleri ve Manası

Ömer LEKESİZ

Kudüs ad olarak Tevrat'ta geçmediği gibi Kur'an'da da geçmez. Ancak müfessirler Kur'anda İsra suresi'nin 1. ayetinde Kudüs'e açık olarak işaret edildiği görüşünde hemfikir olup, diğer ilgili ayetlerde ise ondan sembolik ifadelerle, ima ve işaretlerle birçok atıfta bulunulduğuna hükmetmişlerdir.

Örneğin Celalüddin el-Mahallî – Celalüddin es-Suyutî, Celaleyn Tefsiri'nde (Trc.: OrhanEnçakar – Abdülkadir Yılmaz, Yasin Yayınları, İstanbul 2021) Bakara 2/58, 114, 142-143 ve 259; Âl-i İmran 3/37, 57 ve 96; Mâide 5/26; Arâf 7/161-162 ve 167; Yusuf 12/100; İsrâ 17/7; Kâf 50/41. ayetlerini Kudüs'le ilişkilendirmiştir.

Bunların dışında, Eldar Hasanoğlu – Nuh Arslantaş tarafından yapılmış ve yakın zamanda yayımlanmış olan Kudüs – Vahiyle Kutsanan Şehir (Al-Baraka Yayınları, İstanbul 2021) adlı kitapta "Müfessirlerin çoğu aşağıdaki ayetlerde işaret edilen 'bereketli ve verimli memleket; mabet; kutsal toprak; evler ile incir ve zeytine andın 'Kudüs' olduğu konusunda fikir birliği içerisindedir." kaydı altında, Beyt-i Makdis'in Mekki ayetlerde bereketliliği, Medeni ayetlerde ise kutsiyeti öne çıkarılır." bilgisi de iletilerek şu ayetler zikredilmiştir: Âl-i İmran 3/39; Âraf 7/137; Enbiyâ 21/71, 81; Mâide 5/21; İsrâ 17/5-6; Sâd 38/21-22; Tîn 95/1.

Yine Abd al-Fattah el-Awasi'nin (Al Maqdisi) Beytülmakdis Bereket Daireleri Teorisi adlı çalışmasında da (Trc.: Emine Nur Kafalı – Kübra Arslan – Kübra Türk Beytülmakdis Çalışma Vakfı ve İHH ortak yayını, İstanbul 2016) Sebe 38/14. ayeti Kudüs'le ilişkilendirilmiştir.

Hz. Peygamber (sav)'in verdiği haberlerde ve hadislerde ise Kudüs, ağırlıklı olarak Beytü'l-Makdis terkibiyle açık ve tafsilatlı olarak şöyle zikredilmiştir:

1-"Ebû Zer el-Gifâri, Hz. Peygambere sordum: Ey Allah'ın elçisi! Yeryüzünde inşâ edilen ilk mescit neresidir? O, Mescid-i Harâm'dır buyurdu. Tekrar sordum: Peki ondan sonra inşa edilen mescit hangisidir? O, Mescid-i Aksâ'dır diye cevap verdi. Bunların zaman açısından inşâ edilme aralığını sorduğumda bana, kırk yıl cevabını verdi..." (Buhâri, Ehâdisü'l-Enbiyâ, 11 (3366), 39 (3425); Müslim, Mesâcid ve Mevâdiü's--Salât, 1-2 (520); İbn Mâce, el-Mesâcid vel-Cemâ'a, 7 (753); Nesâi, Mesâcid, 3 (771)).

2-"(İbâdet için) sadece şu üç mescide yolculuk yapılır: Mescid-i Harâm, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Aksa..." (Buhâri, Fadlu's-Salât, 1 (1189); 6 (1197); Müslim, Hac, 95 (511/1397); Ebû Dâvûd, Menâsik 94; Tirmizi, Salat, 126).

3-"Bir gün Meymûne Hz. Peygambere geldi ve "Ya Resûlellah! Beytü'l-Makdis'e (Mescid-i Aksâ'ya) gidip gitmeme konusunda bize ne buyurursunuz?' dedi. Allah Rasûlü: Gidin ve orada namaz kılın! diye cevap verdi (ve sözlerine şöyle devam etti): Eğer oraya gidemez ve orada namaz kılamazsanız, bari oranın kandillerini aydınlatacak yağ gönderin! buyurdu. (Ebû Dâvûd, Salât, 14 (457). Bir başka rivayette Mescid-i Aksâ'nın kandillerinde yakılmak üzere zeytinyağı göndermenin, burayı ziyaret etmeye eşdeğer olduğu ifade edilmiştir (İbn Mâce, İkâmetü's-Salât, 196 (1407).

4-"Davud oğlu Süleyman Beyt-i Makdis'i inşâ ettiğinde Allah Teâlâ'dan üç dilekte bulundu. Bunlar: 1- Allah'ın hükmüne uygun hüküm verme kabiliyeti; 2- Kendisinden sonra kimseye nasip olmayacak bir idare; ve 3- (Kudüs'teki) Mescide sadece namaz kılmak niyetiyle gelen kimsenin, annesinden yeni doğmuş gibi (günahsız bir şekilde) oradan çıkması. (Hz. Peygamber Hz. Süleyman'ın bu dileklerini zikrettikten sonra sözlerini şöyle tamamladı): Ona bunlardan ilk ikisi verilmiştir. Umarım üçüncü dileği de kabul olmuştur?" (İbn Mâce, İkâmetü's-Salât, 196 (1408); Nesâi, Mesâcid, 6 (693)).

5-Hz. Peygamber'in azatlısı Meymûne'nin naklettiğine göre, kendisine Kudüs'le ilgili sorular sorulan Hz. Peygamber (sav), "Orası mahşer ve menşer (yayılma) yeridir" buyurmuştur (İbn Mâce, İkâmetü's-Salât, 196 (1407)).

6-Semüre b. Cündüb'ten (6. 60/680) naklen Hz. Peygamber'in "Siz Beytü'l-Makdis'te haşrolunacak; sonra Kıyamet günü bir arada toplanacaksınız" buyurduğu rivayet edilmiştir (Taberâni, el-Mu cemü'l-Kebir, VII, 264 (7076)).

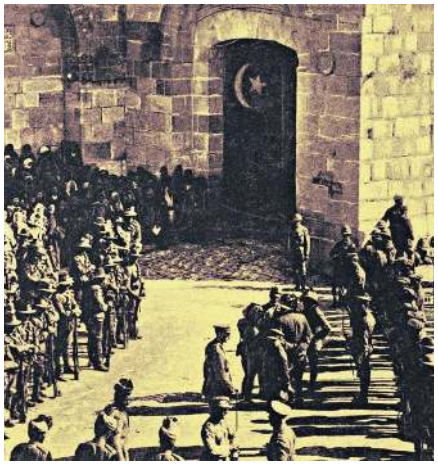
Bunlarla birlikte, Mekke döneminde Kudüs'ün kıble olarak seçildiği ve bu uygulamanın Medine döneminde de bir süre izlendiği ve dolayısıyla bunun 16 ilâ 18 ay kadar sürdüğü bilindiğine göre, Kudüs'ün değeri, bizzat pratik hayata aktarılmış ve Hz. Peygamber'in verdiği haberler sahabe, tabiin ve İslam ulemasınca iletilen yeni bilgilerle artırılmıştır.

Örneğin Kudüs'teki ilk, yeryüzündeki ikinci mabedin Hz. Süleyman'dan önce Hz. Âdem, Hz. Nuh'un oğlu Sam ya da Hz. Ya'kub tarafından yapıldığı, Kudüs'ten Mekke'ye hac veya umre ziyaretlerinin kişinin günahlarının affını sağlayacağına dair bir hadisin daha zikredildiği (Ebû Dâvûd, Menâsik, 8 (1741); İbn Mâce, Menâsik, 49 (3001), bu hadisi nakleden ravilerin sahâbenin Beytullah'a yapacağı ziyareti bu nebevi buyruğa uygun olarak Kudüs'ten başlattığını ilettikleri (İbn Mâce, Menâsik, 49 (3002)) de bildirilmiştir.

Yine Hz. Süleyman'la ilgili yukarıda zikrettiğimiz hadis gereğince, Mescid-i Aksâ'da kılınan namazın sevabının -Kâbe ve Mescid-i Nebevi hariç diğer mescitlerde kılınacak namazların sevabından kat kat daha fazla olacağı (İbn Mâce, İkâmetü's-Salât, 196 (1407)) da dile getirilmiştir.

Bu bağlamda Mirac hadisinin de altı özenle çizilmelidir. Hz. Peygamber isra (gece yürüyüşü) ile Kudüs'e vasıl oluşunu, kendisinde önceki tüm peygamberlere Beytülmakdis'te imamlık yaptığını ve namazı bitirdikten sonra Cebrail'in kendisine iki kâse sunduğunu, kâselerden birinde şarap, diğerinde ise süt bulunduğunu, süt dolu kâseyi seçmesi üzerine Cebrail ona

Zira, İsrail işgaline bağlı olarak, Kudüs'te ikamet eden muvahhidlerin hayatında vuku bulan fiili zulmü, bundan kaynaklanan huzursuzluğu, korkuyu, gelecek endişesini vicdan sahiplerine iletme sorumluluğunu yüklenerek, onları Kudüs'ten haberdar etmek, Kudüs'te / Kudüs'e kandil olmaktır.

fıtratı tercih ettiğini söylediğini; sonrasında birlikte gökyüzüne yükseldiklerini bu hadisten öğreniyoruz. (Müslim, İman, 74 (259).

Mekke gibi Kudüs'ün de korunmuş bir şehir olduğuna dair Hz. Peygamber'den gelen bir diğer haber de, onun değerine işaret olması bakımından mutlaka zikredilmelidir.

Bu bağlamda hadislerde yer alan haberlere göre, ahir zamanda ortaya çıkacak olan Deccal, her yeri işgal edecek ama Mekke ile Kudüs'ü zapt edemeyecektir (Taberâni, el-Mucemü'l-Kebir, Kahire 1994, VII, 189 (6797); Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, III, 471 (6361); İbn Ebû Şeybe, el-Musannef, VII, 496 (37513)).

Kudüs'ün bu korunmuşluğu, Allah yolunda cihat eden bir topluluğa ev sahipliği yapmasında da görülecektir. Hz. Peygamber (sav) gelecek zamanlarda ümmetinden adalet üzere olan bir grubun mutlaka var olacağını; bunlar düşmanlara galip gelirken, düşmanların onlara hiç zarar veremeyeceğini söylemiş; bunlara Allah'ın emri geldiğinde ise sadece bir sadmenin dokunabileceğini haber vermiştir. Bu topluluğun nerede yaşayacağını soran sahâbeye Hz. Peygamber (sav), "Onlar Beytü'l-Makdis'te ve çevresinde olacaklardır" cevabını vermiştir (Ahmed b. Hanbel, Müsned: Tetimmetü Müsnedi'l-Ensâr (22319-22320); Taberâni, el-Mu'cemü"l-Kebir, XX, 317 (754)).

Bu bilgiler ışığında Kudüs merkezli olarak beyan etmemiz gereken ilk hakikat şudur:

Müslümanlar Kudüs hakkında Kur'an'ı, hadisleri, sahabe ve tabiinin nakillerini, İslam ulemasının görüşlerini esas alırlar. Bunlardan gelen haberlerin ve bilgilerin dışında ayrıca malumata da itibar etmek isterlerse muharref Tevrat ve İncil'den İslamî bilgilerle çelişmeyen ama belli oranda ayrıntı içeren malumatı da kullanabilirler.

Öte yandan Müslümanların Kudüs'le olan bağı, bir mana ve buna tabi bulunan bir şuur bağıdır.

Şöyle ki, bizim 'el-Aksa' dediğimiz yer, içinde medreselerin, özel isimleri ve hatıraları olan (Kubbetü'l-Ervah vb.) kubbelerin, Ömer, Mervani, Burak, Kıble mescitlerinin ve elbette Hacer-i Muallak'ın zarfı olan Kubbetü's-Sahra'nın içinde yer aldığı 144 dönümlük alandır.

Bu nedenle oradaki ihtiyar zeytin ağacına hürmetsizlik etmekle, Sahra'ya hürmetsizlik etmek arasında hiçbir fark yoktur.

el-Aksa'yı ziyaret için Beytullah gibi mikatlar ve özel bir giyinme şekli belirlenmemiştir. Ancak Müslümanların ilk kıblesi olarak el-Aksa, zikrettiğim 144 dönümlük alanla birlikte, onun çevresindeki geniş meskûn bir mahalli de çevreleyen (kadim zamanlarda yapılıp Kanuni Sultan Süleyman tarafından yeniden inşa edilmiş) surlardan itibaren hürmet gösterilmesi, edeple davranılması gereken bir yerdir.

İsrail terör devleti kimi büyük kiliselerin ve havraların da yer aldığı bu yere silahlı güçleriyle tecavüzde bulunmakla, aslında Hristiyanlarla, kendi içlerinde yer alan 'Allah'a ve ahiret gününe inanıp sâlih amel işleyenlere karşı da hadsizlik etmekte, saygısızlık göstermektedir.

Bu durumda İsrail terör devletinin söz konusu yerde neden olduğu tahribat, neticede insanların meydana getirdiği yapılarda olmakla tamiri de mümkündür.

Ancak (lütfen dikkat ediniz) İsrail terör devletinin asıl yapmak istediği tahribat, 'Kudüs' lafzının manasına yönelik bir tahribattır ki, bunun telafisi mekandaki tahribatın telafisi kadar kolay değildir.

İsrail terör devleti el-Aksa'da Kudüs'ün varlık nedeni olan 'Kelime-i Tevhid' ile 'Kelime-i Şehadet'in her ikisinin birden söylenmemesini mümkün kılmak azim ve gayretindedir. Bu bir engelleme niyetinden de ibaret değildir, bilakis engellemeyi de gereksizleştirecek şekilde Kudüs'ü kendine göre yeniden dizayn etmeye teşebbüs etmektir.

İsrail terör devletinin yok etmek istediği mana, 'İbrahim, ne yahudi, ne de hıristiyandı; fakat o, Allah'ı bir tanıyan dosdoğru bir müslümandı; müşriklerden de değildi' mealindeki ayetle (Âl-i İmrân, 67) tesis edilmiş olan manadır.

Hz. Peygamber'in (sav), kendisinin ne Musevi, ne İsevi şeriatla

değil, 'ata'sı Hz. İbrahim'in (as) dini üzere gönderildiğine dair vurgusu da bu manayı doğrudan İslam'a bağlamıştır.

İslam, kendisinden önceki şeriatları da içkin olmakla 'müstakil' son İlahi Din'dir. Kendisinden önceki şeriatlara mahsus maddi ve manevi emanetler onların ilgili kaynaklarınca zikredildiği için değil, onlar ancak ve ancak Kur'an ile Hz. Peygamber (sav) tarafından zikredildikleri için Müslümanlarca değerlidir.

Bu manada çeşitli tarihi bilgilerle donanmış da olsa Kudüs, fitilsiz ve dolayısıyla yanmayan bir kandil hükmündedir ki, o kandilin fitili İslam, o fitili ateşleyen de Müslüman olmadıkça, hakkındaki onca bilginin bir geçerliliği yoktur.

Hz. Peygamber (sav) önce miracının ilk mekânı olmasıyla, sonra hicretinin ikinci yılına kadar Kudüs'ü kıble edinmekle Musevi şeriatını önce İslam'ın içine çekmiş, sonra Beytullah'ın kıble olmasını arzulaması ve bunun İlahi bir karşılık bulmasıyla İslam'ı genelin üstünde özelleştirmiştir. Dolayısıyla kıble değişikliği red ile değil, Beytullah'ın Kudüs'ün önüne geçirilmesiyle gerçekleşmiştir ki bu 'toplayıcı' olan yeni şeriatın 'yeni' olmakla elde ettiği bir haktır, bir ayrıcalık, bir üstünlüktür.

Diğer bir söyleyişle ancak öne geçen, geçtiği şeye vaziyet edebileceği için Beytullah Kudüs'ün önüne geçmiş, onun lafızdaki karşılığını, en sahih mana ile buluşturarak varlığını güçlendirmiştir.

Hz. Ömer'in (ra) 638 yılında yani Hz. Peygamber'in vefatından hemen altı yıl sonra Kudüs'ün anahtarlarını bizzat oraya giderek kan dökmeden alması, deyim yerindeyse parçanın bütününe, ferin aslına iadesinin bir gereğidir.

İşte o gün Hz. Bilal (ra) ile birlikte Tekbir Dağı'ndan Kudüs'e giren Hz. Ömer, İslam'ı ve Müslümanları temsilen yukarıda zikrettiğim kandilin hem fitilini oluşturmuş hem de onu tutuşturmuştur.

Ahir zaman şartları esasında, Hz. Meymune hadisindeki kandil ve yağ vurgusunu, Kudüs'ün kandili, kandilinde yağ ve fitil olmak şeklinde tefsirimiz mümkündür.

Zira, İsrail işgaline bağlı olarak, Kudüs'te ikamet eden muvahhidlerin hayatında vuku bulan fiili zulmü, bundan kaynaklanan huzursuzluğu, korkuyu, gelecek endişesini vicdan sahiplerine iletme sorumluluğunu yüklenerek, onları Kudüs'ten haberdar etmek, Kudüs'te / Kudüs'e kandil olmaktır.

Bu kandilin gerektirdiği yağ, Kudüs'ü yeniden muvahhidlerin şehri kılmak için yapılacak toplu kıyama kadar, fertlerin kendi gayretleriyle gerçekleştirecekleri fiillerden oluşacaktır. Bu fillerden kasıt, Kudüs sevgisini, merakını, ilgisini diri tutmak için gereken dâhili ve hârici çabaların tümüdür. Ferdidir çünkü, Kudüs'e dair özel bir iyilik arayışı olmak esasında sınırlıdır; yobaz Yahudilerin örgütlü şiddetine karşı mülayemeti, öfkeden gerilmiş yüzlerine karşı tebessümü ihtiva eder. Bu manada Kudüs'ün kandilinde yağ olmak, buğz ile yüklü olmaktır ve buğza neden olan olguyu da sürekli bir şekilde ısrarla ifşa etmektir.

Kudüs'ün kandilinde fitil olmak ise, onun halen içinde bulunduğu ve muhtemelen bulunabileceği sair şartlar ne olursa olsun, onu muvahhidlerin şehri olarak işaret etmeye talip olmaktır. Bu manada fitil olmak, kandili ve onun yağını da işlevsel kılmak bakımından, doğrudan bir Kudüs aşkına isnat eder. Bu fitil, kendisini tükenerek çoğaltma esasında mezkûr aşkın dili olarak, kendi yanma nedeninin de bizzat ve nihai bir münadisidir.

Bu fitil oluşun ve onu tutuşturmanın etkilerini bizzat öğrenmek için Kudüs'ün İslam toprağı ve Müslüman mekânı olmasından itibaren gerçekleşen olayların tarihi kayıtlarına bakınız lütfen. Kudüs 'Bizim Kudüs' iken ümmetin başının dik, onsuz kalınan zamanlarda ise başının eğik olduğunu göreceksiniz. Yine 'Bizim Kudüs'ken Kudüs'ün diğer dinlerin mensupları için de esenlik ve bereket yurdu olduğunu, bizim elimizden çıktığında ise (şimdi olduğu gibi) tam bir kaosa sürüklendiğini de göreceksiniz ve dolayısıyla Filistin sorununun Kudüs'ten bağımsız olmadığını bilakis Kudüs merkezli bir sorun olduğunu fark edeceksiniz.

İsrail terör devleti, yukarıda zikrettiğim bu hakikatleri zulümle, şiddetle değiştirme telaşını, İslam ümmetinin parçalandığı, tefrikaya ve dünya derdine düşerek güçsüzleştiği bir zamanda kendisi adına olumlu bir sonuca bağlama niyetindedir.

O halde unutmayalım: İsrail terör devletinin el-Aksa'yı işgale kalkışması aynı zamanda mekân üzerinden Kudüs'ün manasını iptale yönelik bir kalkışmadır. Dolayısıyla Müslümanların muhatap olduğu şey, İsrailoğulları'nın açtığı din savaşıdır ki, bu savaş İsrail terör devletinin işgal ettiği topraklarla sınırlı kalmayabilir ve son tahlilde bunun sorumlusu da İsrailoğulları olacaktır.

Bizim içinse ister savaşta ister sulhta olsun Kudüs'ün mana ve madde yönünden kalplerimiz için bir biley taşı olduğu ve özelliğini inşallah daima koruyacağıdır.

NOT: Kudüs'le ilgili hadisler ve bilgiler, şu kaynaktan özetlenerek alınmıştır: Eldar Hasanoğlu – Nuh Arslantaş, Kudüs – Vahiyle Kutsanan Şehir, AlBaraka Yayınları, İstanbul 2021

Mescid-i Aksa'nın Bugünkü Statüsünü Osmanlı Devleti Belirledi

Turgut Alp POYRAZ
AA Ortadoğu Haberleri Editörü

Filistinlilerin "Nekbe" yani "büyük felaket" ismini verdiği İsrail'in kuruluş günü (15 Mayıs, 1948), Filistin ve İsrail toplumlarının zihninde taban tabana zıt şekilde algılanıyor.

İsrailliler için "bir devletin kuruluş" günü olan 15 Mayıs, Filistinliler için ise nüfuslarının yüzde 67'sine tekabül eden 957 bin kişinin vatanlarından zorla çıkarılması, kültürel ve sosyal dokunun yok edilmesiyle başlayan ve günümüze kadar devam eden felaketler silsilesi anlamına geliyor.

O tarihten bu yana nüfus artışıyla birlikte Filistinli mültecilerin sayısı dünya genelinde 6 milyonu aştı. Bunların 5 milyondan fazlası, Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Ajansı'na (UNRWA) kayıtlı durumda.

Siyonizmin iddiası

Siyonistlerin, Filistin topraklarını "işgal gerekçeleri" arasında üç iddia öne çıkıyor.

Bu iddiaların ilki, yazar Israel Zangwill'in "Topraksız bir halk için, halksız bir toprak" sözüyle ifade edilen "halksız topraklar" fikriydi. Filistin'in işgalini "haklı göstermeye" çalışan en büyük propagandalardan biri olarak sunulan bu iddiayla Filistinlilerin varlığı inkâr edildi.

Siyonistlerin ikinci iddiası, 2070 yıl önce bu topraklarda "İsrail Devleti"-nin var olduğu şeklindeydi.

Üçüncü iddia ise "Filistinlilerin topraklarını satıp gönüllü olarak yurtlarını terk ettikleri" yönündeydi. Siyonistlerin defaatle öne sürdüğü ve uluslararası kamuoyunda kendisine taraftar bulan bu gerekçeyle, Filistinlilere yapılan katliamlar ve tehcirler görmezden gelindi. Oysa bu iddianın aksine İsrail devleti kurulduğunda Yahudilerin bölgede sahip olduğu toprakların oranı yüzde 5'i geçmiyordu.

İsrail devletinin inşasına giden tarihi süreç

Nekbe'nin ilk tohumunun Fransız General Napolyon Bonapart'ın fikriyle atıldığı, dönemin İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour tarafından yayınlanan Balfour Deklarasyonu ile şekillendiği ve son olarak İsrail'in ilk başbakanı Ben Gurion tarafından somutlaştırıldığı söylenebilir.

Napolyon Bonapart 1799 yılında, Osmanlı idaresi altındaki Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması fikrini gündeme getirdi. Sonraki süreçte dünyanın her yerinden Yahudilerin gruplar halinde Filistin'e göç etmesi sağlandı. Böylelikle Siyonist Yahudilerin Filistin topraklarını ele geçirmesi için zemin hazırlandı.

Osmanlı'nın tüm engel olma çabalarına rağmen Filistin'e Yahudi göçü devam etti. İngiliz General Edmund Allenby, Aralık 1917'de Kudüs'ü işgal etti. Böylece Birinci Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğrayan Osmanlı Devleti'nin tam 400 yıllık Filistin hâkimiyeti sona erdi ve "Siyonistlere" hareket alanı açıldı.

Bölgenin 1917'de İngiliz sömürgesine girmesiyle Filistin'e Yahudi göçü daha da hızlandı. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nın 1917 yılında yayımladığı ve Yahudilerin Filistin'de devlet kurmasını öngören "Balfour Deklarasyonu" ile İngilizler, İsrail'in kurulmasına desteklerini ilan etti.

Modern Siyonizm fikrinin kurucusu Theodor Herzl'in başkanlığında 1897'de İsviçre'de düzenlenen Pal Konferansı'nda, kurulacak yeni devletin esasları belirlendi.

Bu andan itibaren "Siyonizmin dini değil, milliyetçi fikirleri benimseyen, emperyalist ve ırkçı yerleşime hizmet eden, sömürgeci bir siyasi hareket olduğu" netleşti.

Herzl, Yahudi devleti kurulması projesine uluslararası onay almaya çalıştı. Dönemin Osmanlı Padişahı Sultan 2. Abdülhamid'i "Filistin'de Yahudiler için toprak elde etme" konusunda ikna edemeyen Herzl, aradığı desteği İngiltere'den almayı başardı.

Herzl 1902'de, bu devletin (İsrail), "barbarlığın karşısına dikilen uygarlığın ileri karakolu olacağını" beyan etti.

Herzl'in bu söylemi gerçekte karşılığını bulmadı. Aksine 1950'deki "Dönüş Yasası" ile göçmen olarak İsrail'e gelen her Yahudiye vatandaşlık hakkı verildi ve Filistin toprakları, dünyanın dört bir yanındaki Yahudiler için "vatan" ilan edildi. Topraklarına geri dönmek isteyen Filistinliler ise bu haktan mahrum bırakıldı. Geride bıraktıkları tüm mülklere, "kamulaştırılarak" el konuldu.

İngiliz manda yönetimi altında Kudüs ve Mescid-i Aksa (1917-1948)

Tekrar İngiliz manda yönetimi dönemine dönerek Kudüs ve Mescid-i Aksa'nın durumuna göz atalım.

Öncelikle şunu belirtelim ki bugün "Mescid-i Aksa'nın statüsü" dediğimiz durum, Osmanlı Devleti tarafından oluşturuldu. Buna göre Mescid-i Aksa Müslümanlara ait bir vakıf tarafından yönetilmekte ve sadece Müslümanların kutsal mekânı olarak kabul edilmekteydi. Yabancıların bu kutsal mekânı ziyaret etmesine müsaade ediliyordu ancak burada Müslümanlardan başkasının ibadet etmesine izin verilmiyordu. Müslüman olmayanlar sadece ziyaretçi olarak Harem-i Şerif'e girebiliyordu.

Bu durum İngiliz manda yönetimi zamanında da aynen devam etti. İngilizler Mescid-i Aksa Vakfı'nın yetki alanına müdahale etmekten kaçındı.

Mescid-i Aksa'nın batı duvarı olan Burak Duvarı'na Yahudiler Ağlama Duvarı ismini veriyor. İngiliz manda yönetimi döneminde

Sadece Mescid-i Aksa'nın değil, Kudüs'teki Hristiyanlara ait kutsal mekânların statüsünün de büyük oranda Osmanlı Devleti tarafından belirlendiğini ve bugün hâlâ bunun korunduğunu hatırlatmakta fayda var.

Yahudiler, bu duvarın önüne masalar koymak ve burada ibadet etmek istediler. Müslümanlar ise buranın Mescid-i Aksa'nın bir parçası olduğunu belirterek buna şiddetle karşı çıktılar. İngilizler 1930 yılında bu konuyu bir komisyona havale ettiler. Komisyon bu duvarın Mescid-i Aksa'nın bir parçası olduğuna ve Müslüman vakfın yönetimi altında kalmasına karar verdi.

Yahudiler bu karardan memnun olmayarak burada ibadet etme girişimlerini zaman zaman tekrarladılar. Burak Duvarı'nın önündeki Fas Mahallesi olarak adlandırılan yer, meskûn bir alandı ve duvarın hemen dibinde Filistinlilerin yaşadığı evler vardı. Yahudilerin burada ibadet etme girişimleri nedeniyle yaşanan gerilimler neticesinde 1936 yılında "Burak Devrimi" olarak bilinen Filistin isyanı patlak verdi. Bununla birlikte Burak Duvarı, 1967'ye kadar Mescid-i Aksa vakfına bağlı kaldı.

Sadece Mescid-i Aksa'nın değil, Kudüs'teki Hristiyanlara ait kutsal mekânların statüsünün de büyük oranda Osmanlı Devleti tarafından belirlendiğini ve bugün hâlâ bunun korunduğunu hatırlatmakta fayda var. Bunun en önemli örneği, Hristiyanlar tarafından Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği ve sonrasında göğe yükseldiği yer olduğuna inanılan mekânda bulunan Kıyamet Kilisesi'dir. Hristiyan mezheplerden hangilerinin bu kilisenin hangi kısmında hâkim olacağı, kiliseyi kimin açıp kapatma yetkisinin bulunduğu (iki Müslüman aile) gibi tüm ihtilaflı konular, Osmanlı döneminde fermanla belirlenmiş ve bugün hâlâ harfiyen uygulanmaktadır. Bu sayede Hristiyan mezhepler arasındaki çatışmalar önlenebilmiştir.

Bu arada içerisinde Kudüs'ün de bulunduğu tüm Filistin'i yönetmek için İngilizlerin kurdukları sömürge yönetimine resmi olarak, "Filistin için Britanya Manda Yönetimi" (British Mandate for Palestine) isminin verildiğini de buraya not düşelim. 1948'e kadar süren bu dönemden kalan kâğıt para, posta pulu, kimlik kartı ve diğer tüm resmi dokümanlarda Filistin ismi geçmekte, İsrail zikredilmemektedir.

İsrail'in kuruluşu ve Kudüs'ün ikiye bölünmesi (1948-1967)

Filistin topraklarındaki İngiliz manda yönetimi 1948 yılına kadar devam etti. BM Genel Kurulu'nda 29 Kasım 1947'de Filistin'in, Yahudi ve Filistin devleti olarak bölünmesini öngören karar onaylandı. BM'nin tarihi Filistin topraklarını Yahudiler ve Araplar arasında pay etmek üzere yayımladığı bu planda, Kudüs'ün özel bir statüye tabi tutularak uluslararası toplumun kontrolüne verilmesi öngörülüyordu. Kudüs'e verilen bu özel statünün sebebi, onun üç semavi din için de kutsal şehir olmasından kaynaklanıyordu.

Karara başta Filistinliler olmak üzere Arap ülkeleri karşı çıkarken, Siyonistler ise bunu memnuniyetle karşıladı.

Bölünme kararının ertesi günü, Siyonistler tarafından kurulan Haganah adlı silahlı çete tarzı terör örgütü, Yahudilerin ikamet etmesi için hazırlanan bölgeleri ele geçirdi. Bu bölgelerin arasında Kudüs'ün batı kısmı da bulunuyordu. Filistin'de İngilizlerin manda yönetimi sona erer ermez, 15 Mayıs 1948'de David Ben Gurion İsrail devletinin kurulduğunu duyurdu.

Bu tarihten sonra Yahudilerin "kendilerine ayrılmış" bölgelere yönelik göçleri büyük ölçüde arttı. Mısır, Suriye, Irak, Birleşik Arap Emirlikleri ve Ürdün tarafından oluşturulan Arap ordusuyla İsrail arasında meydana gelen savaş da söz konusu göçü önleyemedi.

Bu savaş, 3 Mart 1949'da İsrail'in BM'ye tam üye olarak kabul edilmesiyle sona erdi. İsrail, ABD ve ardından Türkiye dâhil dünyadaki ülkelerin pek çoğu tarafından tanındı.

Böylece tarihte ilk kez Kudüs şehri ikiye bölünmüş oldu. Şehrin batısında yer alan köy ve kasabalar İsrail'de kalırken, içerisinde Mescid-i Aksa'nın da yer aldığı kutsal mekânları barındıran Kadim Kudüs ya da Eski Şehir olarak adlandırılan kısım, Ürdün'e bağlandı.

Doğu Kudüs'te Ürdün dönemi (1948-1967)

İsrail'in kurulmasının ardından içerisinde Doğu Kudüs'ün de bulunduğu Batı Şeria Ürdün yönetimine, Gazze ise Mısır'a bağlandı.

İsrail'in 1967'de şehri işgal etmesine kadar geçen on dokuz yıllık sürede Doğu Kudüs ve Batı Şeria'nın tamamında Ürdün kanunları geçerli oldu.

Tahmin edilebileceği üzere bu dönemde Mescid-i Aksa'ya yönelik herhangi bir ihlal yaşanmadı. Harem-i Şerif tıpkı Osmanlı Devleti ve İngiliz Manda Yönetimi altında

olduğu gibi Müslümanlara ait vakıf tarafından yönetilmeye devam etti.

İsrail devletinin üzerinde kurulduğu Filistin topraklarında yaşamaya devam edebilen Müslümanlar ise bu dönemde Mescid-i Aksa'ya gelemedi. Çünkü İsrail ile Ürdün düşman pozisyonundaydı ve sınırları birbirine kapalıydı.

1967 işgali sonrası Doğu Kudüs ve Mescid-i Aksa'nın durumu

İsrail 1967'de yapılan 6 Gün Savaşı'nda Ürdün, Mısır ve Suriye'yi yenerek Gazze Şeridi, Batı Şeria, Sina Yarımadası ve Golan Tepeleri'ni işgal etti.

Gazze'den 2005 yılında çekilen İsrail, o zamandan bu yana abluka altında tuttuğu bölgede insani kriz yaşanmasına yol açarken, doğrudan ilhak ederek başkenti ilan ettiği Doğu Kudüs ve askeri yönetim altında tuttuğu Batı Şeria'da yahudileştirme politikalarını da sürdürüyor.

Suriye'de yaşanan iç savaştan yararlanan İsrail, 2015'te işgal altında tuttuğu Golan Tepeleri'ni ilhak ettiğini duyurdu.

İsrail 1978'de Mısır ile imzaladığı Camp David Barış Anlaşması neticesinde, Sina Yarımadası'ndan çekilmişti.

Filistinli Araplar, İsrail'in 1967'de Batı Şeria, Doğu Kudüs, Gazze Şeridi, Sina Yarımadası ve Golan Tepeleri'ni işgal etmesiyle sonuçlanan 6 Gün Savaşı'nın başladığı 5 Haziran'ı, "Yevmu'n Nekse" (Kayıp Günü) adıyla anıyor. Filistinliler Nekse'yi, 1948'de İsrail'in bağımsızlığını ilan etmesi anlamında kullandıkları "Nekbe'nin" (Büyük Felaket) devamı olarak görüyor.

Tam 56 yıldır devam eden bu işgalin en yakıcı şekilde hissedildiği yer ise Doğu Kudüs ve burada bulunan Mescid-i Aksa'dır.

Siyonist güçlerin 1948 yılındaki savaşta Kudüs'ün batısını ele geçirdiğini, yukarıda belirtmiştik. Şehrin Ürdün'ün kontrolünde kalan surlarla çevrili doğu kısmını da 1967'de ele geçiren İsrail, uluslararası hukuku ihlal ederek tüm şehirde İsrail yasalarının geçerli olduğunu ilan etti. İsrail, bu şekilde Doğu Kudüs'ü de fiili olarak ilhak etmiş oldu.

İsrail meclisi 1980'de kabul ettiği bir yasayla Kudüs'ü doğusuyla batısıyla İsrail'in "birleşik başkenti" ilan etti. Böylece Doğu Kudüs'ün ilhakı resmiyet kazanmış oldu.

Buna karşılık BM Güvenlik Konseyi (BMGK) 1980 yılında İsrail'in Doğu Kudüs'ü ilhak ederek başkent ilan etmesini geçersiz sayan 478 sayılı kararı kabul etti.

İsrail'in yasa dışı şekilde Doğu Kudüs'ü ilhak etmesi, uluslararası hukuktaki "işgalci güç, işgal ettiği topraklar üzerinde hâkimiyet hakkına sahip değildir" ilkesinin ihlali anlamına geliyor.

Doğu Kudüs bugün hala hiçbir ülke tarafından İsrail toprağı sayılmıyor. Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyan ve büyükelçiliğini buraya taşıyan tek ülke olan ABD'nin Doğu Kudüs konusundaki tutumunda ise belirsizlik hâkim.

Dönemin ABD Başkanı Donald Trump tarafından 2017'de alınan, büyükelçiliği Kudüs'ün batısına taşıma kararının, "Doğu Kudüs'ü İsrail toprağı olarak kabul etmek anlamına gelip gelmediği" konusunda farklı görüşler var.

ABD'nin "Kudüs, İsrail'in başkentidir" yönünde aldığı kararda, "Kudüs şehrinin nihai sınırları iki taraf (İsrail ve Filistin yönetimi) arasında yapılacak müzakereler sonunda belirlenecektir." ifadesi de yer alıyor. Bu da pekâlâ ABD'nin Kudüs'ü doğusuyla batısıyla birleşik olarak İsrail'in başkenti saymadığı, bu konuyu tarafların müzakerelerine bıraktığı şeklinde okunabilir.

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu uluslararası toplumun ekseriyeti, "1967 sınırları içerisinde (Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Gazze'de) başkenti Doğu Kudüs olan bir Filistin devletinin kurulmasını" destekliyor. Filistin yönetiminin de hedefi bu yönde. Her ne kadar bugün Filistin devleti ilan edilmiş ve onlarca ülke tarafından tanınmış olsa da toprakları üzerindeki İsrail işgalinin devam etmesinden dolayı egemen bir devlet olmaktan uzak bulunuyor.

Fas mahallesi ve Burak Duvarı

İngiliz manda yönetimi döneminde Yahudilerin Burak Duvarı'nın kendilerine verilerek ibadete açılması talebinde bulunduğunu ancak Filistinlilerin tepkisi üzerine İngilizlerin bunu reddettiğini yukarıda belirtmiştik.

İsrail güçlerinin 1967'de Doğu Kudüs'ü işgalinin ardından yaptıkları ilk işlerden biri, Burak Duvarı'nın önünde bulunan Filistinlilerin yaşadığı Fas mahallesindeki evleri yıkmak oldu.

Evlerin buldozerlerle yıkılmasının ardından Yahudilerin Ağlama Duvarı olarak adlandırdıkları duvarın önünde şimdi görülen geniş alan açıldı. Böylelikle Yahudilerin taleplerinden biri gerçekleşmiş oldu. Müslümanların Burak Duvarı adını verdikleri Mescid-i Aksa'nın batı kısmında yer alan bu duvar, Yahudilerin ibadetlerine açıldı ve Müslümanlara ait vakfın kontrolünden çıktı. Her gün yüzlerce İsraillinin geldiği duvarın önünde İsrail askerleri de zaman zaman yemin törenleri düzenliyor.

1967 işgalinin ardından Mescid-i Aksa'ya giren İsrail askerleri burada yer alan Kubbetü's-Sahra'nın üzerine İsrail bayrağı dikti. Filistinlilerin anlattıklarına göre Doğu Kudüs'teki dönemin Türk konsolosu Mescid-i Aksa'ya gelerek, "Bu bayrağı indirmezseniz sadece Filistinlileri değil, tüm Müslümanları karşınıza alırsınız" diyerek bayrağın hemen indirilmesini istedi. Bu dönemde İslam dünyası-

nı topyekûn karşısına almak istemeyen İsrail bu bayrağı indirdi.

Devam eden yıllarda İsrail güçleri Mescid-i Aksa Vakfı'nın yetkilerine büyük oranda dokunmadılar. Harem-i Şerif sadece Müslümanların ibadet ettiği, gayrimüslimlerin ise vakfın izniyle ziyaret edebildikleri bir yer olarak kaldı. Bununla birlikte İsrail polisi vakfın işlerine her fırsatta karışmayı, örneğin içerde yapılacak bir tadilat için hangi malzemelerin girip giremeyeceğine bile kendileri karar vermeyi denedi.

Mescid-i Aksa'ya gayrimüslimler tarafından gerçekleştirilecek ziyaretler için vakıf, "Yabancı Ziyaret Programı" (Foreign Visit Program) ismiyle bir kısım kurarak bu ziyaretleri organize etti. Yabancı ziyaretçilerin girişi için bilet satan yerler tahsis edildi. Vakfa bağlı görevliler, kapılarda bekleyerek ziyaretçilere içerde giymeleri için uygun kıyafetler sağladılar.

Bu arada İsrail ile Ürdün arasında 1994'te imzalanan barış anlaşmasıyla Tel Aviv yönetimi, Ürdün'ün Mescid-i Aksa Vakfı ve diğer kutsal mekânlar üzerindeki hamilik pozisyonunu resmi olarak tanıdı. Bu tarihe kadar Ürdün'ün hamilik rolü de facto olarak devam etmişti.

Aksa intifadası ve ziyaretlerin yasaklanması

Dönemin İsrail Başbakan Ariel Şaron 2000 yılında beraberinde çok sayıda polisle vakfın izni olmaksızın Mescid-i Aksa'ya baskın düzenledi. Filistinlilerin buna gösterdiği tepki ve İsrail askerlerinin kanlı müdahalesi şehirde daha sonradan "Aksa İntifadası" olarak adlandırılacak kanlı olayların fitilini ateşledi.

Bunun üzerine Mescid-i Aksa Vakfı durumun değiştiğini belirleterek gayrimüslimlerin bu kutsal mekânı ziyaret etmesini yasakladı. İsrail polisi vakıftan bu ziyaretleri yeniden başlatmasını talep etti ancak Müslümanlar durumun buna elvermediğini belirterek bunu reddetti.

İsrail polisi 2003 yılında vakfın izni olmaksızın bu ziyaretleri tek taraflı olarak başlattı. Vakfın tüm itirazlarına rağmen Yahudi yerleşimciler çok sayıda İsrail polisi eşliğinde Harem-i Şerif'e girmeye başladı. Avluda dolaşan ancak buradaki mescitlerin içerisine girmeyen bu yerleşimciler zaman zaman daha önce yerinde "Süleyman Mabedinin" bulunduğuna inandıkları Kubbetü's-Sahra'ya yüzlerimi dönerek ibadet etme girişimlerinde bulunuyor.

Mescid-i Aksa Vakfı ve Filistinliler çok sayıda polis eşliğinde gerçekleşen fanatik Yahudilerin ziyaretlerinin bu kutsal mekân üzerindeki Müslümanların egemenliğinin bir ihlali olduğunu belirterek, bunları baskın olarak niteliyor.

İlk başlarda haftanın belirli günlerinde sadece sabah saatlerinde gerçekleşen bu baskınlar, bugün haftada beş güne kadar yükselmiş durumda ve sabah ile öğle sonrası olmak üzere tüm güne yayılmış bulunuyor. Vakfın bu baskınlara son verilmesi yönündeki çağrıları da İsrail tarafından reddediliyor. Son yıllarda vakıf, bu baskınlara son verilmesi halinde kendilerinin 2000 öncesinde olduğu gibi "Yabancı Ziyaret Programını" (Foreign Visit Program) başlatacağını söylüyor ancak İsrail polisi bunu reddediyor.

Filistinliler bu baskınların, buradaki Müslüman egemenliğini aşındırarak nihayetinde Harem-i Şerif'i zaman ve mekân olarak bölmek ve bir kısmını Yahudilere tahsis etmek amacına matuf olduğunu kaydediyor.

Fanatik Yahudi yerleşimcilerin söylemleri ve el-Halil kentinde bulunan Haram İbrahim Camii'nin başına gelenler, Filistinlilerin bu kaygılarını güçlendiriyor. Bazı fanatik Yahudiler Mescid-i Aksa'yı yıkarak yerine daha önce burada var olduğuna inandıkları "Süleyman Mabedi"ni inşa edecekleri yönünde söylemlerde bulunuyor.

İsrail'in Harem-i Şerif'e yönelik müdahaleleri, sadece bu baskınlarla da sınırlı değil. Mescid-i Aksa'da yapılacak tadilatlarla ilgili malzemelerin girişlerini engellemekten, ibadet etmek için buraya gelenlere zaman zaman yaş sınırlaması getirmeye kadar birçok ihlalde bulunuyor.

Mescid-i Aksa'ya açılan tüm ka-

pılarda İsrail polisi bulunuyor ve kimlik kontrolü gibi bahanelerle sık sık Filistinli gençleri taciz ediyor, içeri almıyor ya da darp edebiliyor.

İsrail yönetimi 2017 yılında Mescid-i Aksa'nın tüm kapılarına metal detektörler kurarak ibadet etmeye gelenleri, havaalanlarında olduğu gibi tek tek aramak istedi.

Bu şekilde içeri girmeyi reddeden Filistinlilerin direnişi ve uluslararası toplumdan gelen tepkiler üzerine İsrail güçleri geri adım atarak kapılardaki metal detektörleri kaldırmak zorunda kaldı.

UNESCO'dan Mescid-i Aksa kararı

Birleşmiş Milletler Bilim, Eğitim ve Kültür Örgütü (UNESCO) aldığı birçok kararda Mescid-i Aksa'nın Yahudilikle bir bağı olmadığını belirtti. Örgüt kararlarında Mescid-i Aksa'nın Müslümanlıkla olan güçlü bağına ise birçok kez vurgu yaptı.

2013 yılında alınan bir UNESCO kararında İsrail'in, Kudüs'teki dini ve kutsal yerleri idare etme biçimi eleştirilirken, Kudüs'ün Müslümanlar, Hristiyanlar ve Museviler için kutsal bir kent olduğu ifade edildi. Mescid-i Aksa'nın Müslümanlıkla bağlantısına özellikle dikkat çekilen kararda, İsrail'in bu bölgenin Musevilikle bir bağı olduğu iddiasına ise yer verilmedi.

Kudüs Ayrım Duvarı ile Filistinlilerden koparılıyor

Doğu Kudüs'teki 420 bin Filistinlinin dörtte biri, 2003'te inşa edilen Ayrım Duvarı nedeniyle şehrin diğer bölgelerine geçemiyor. Ebu Dis, Ezeriye, Kufr Akab gibi yoğun nüfuslu mahalleler, şehirden bu şekilde koparılan yerler arasında.

Ayrım Duvarı aynı zamanda Batı Şeria'daki 3 milyona yakın Filistinlinin de Doğu Kudüs'e geçişini engelliyor. Abluka altındaki 2 milyon nüfuslu Gazze Şeridi'nden de kimse ne Batı Şeria'ya ne de Doğu Kudüs'e geçebiliyor. Böylece Doğu Kudüs, tarihi hinterlandından koparılarak Filistinlilerden izole ediliyor.

Hiçbir ülkenin vatandaşı değiller

İsrail'in Doğu Kudüs'ü fiilen ilhak etmesine rağmen burada yaşayan Filistinliler İsrail vatandaşı sayılmıyor ve vatandaşlık haklarından yararlanamıyor. Doğu Kudüs'te yaşayan Filistinlilerin ekseriyeti de İsrail vatandaşlığına geçmeyi reddediyor. Doğu Kudüs'teki 420 bin civarındaki Filistinli, İsrail makamlarının verdiği "Kudüs Kimlik Kartı" ile şehirde sürekli ikamet etme iznine sahip.

Söz konusu Filistinliler aynı zamanda Ürdün pasaportuna da sahipler ancak bu pasaportlarda da vatandaşlık numarası bulunmuyor. Bu nedenle tam olarak Ürdün vatandaşı da sayılmayan Doğu Kudüslü Filistinlilerin Ürdün'de çalışma ve devlet hizmetlerinden yararlanma hakkı da yok.

Bir nevi arafta kalan Doğu Kudüs'teki yüz binlerce Filistinli ne İsrail ne Ürdün ne de Filistin vatandaşlığına sahip oldukları için "devletsiz" yaşıyor.

İsrail vatandaşlığı bulunmayan ancak İsrail makamlarının verdiği Kudüs Kimlik Kartı ile şehirde sürekli ikamet izni olan Filistinlilerin, bu hakları da çeşitli bahanelerle ellerinden alınabiliyor. Bu nedenle Doğu Kudüs'teki 420 binin üzerindeki Filistinli, sürekli olarak doğdukları şehirden sürülme korkusuyla yaşıyor.

Son olarak belirtmek gerekir ki Filistin direnişinin kalesi olarak adlandırılan Mescid-i Aksa, bu direnişi daima zinde tutan bir işlev görüyor. Filistinlilerin de sıklıkla kaydettiği üzere Mescid-i Aksa toplumun seküler ya da dindar tüm kesimlerini direnişin etrafında birleştiren bir işlev görüyor.

İsrail açısından ise bu kutsal mekân, bu şehrin yahudileştirilmesi önündeki en büyük engellerden biri.

Böylece tarihte ilk kez Kudüs şehri ikiye bölünmüş oldu. Şehrin batısında yer alan köy ve kasabalar İsrail'de kalırken, içerisinde Mescid-i Aksa'nın da yer aldığı kutsal mekânları barındıran Kadim Kudüs ya da Eski Şehir olarak adlandırılan kısım, Ürdün'e bağlandı.

Her Şeyin Başladığı Mektup: Balfour Deklarasyonu (2 Kasım 1917)

Foreign Office
November 2nd, 1917

Dear Lord Rothschild:
I have much pleasure in conveying to you. on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet:

His Majesty's Government view with favor the establishment in Palestine of a
national home for the Jewish people, and will use their best endeavors to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing nonJewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country.

I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge
of the Zionist Federation.
Yours,
Arthur James Balfour

Dışişleri Bakanlığı
2 Kasım 10917

Saygıdeğer Lord Rotschild,
Majestelerinin hükümeti adına kabineye sunulan ve kabul edilen Yahudi Siyonist isteklerini sempati ile karşılayan müteakip deklarasyonu iletmekten memnuniyet duyarım.

Majestelerinin hükümeti, Filistin'de Yahudiler için bir milli yurt kurulmasını uygun karşılamaktadır ve bu hedefin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için elinden geleni yapacaktır. Filistin'deki mevcut Yahudi olmayan toplumların sivil ve dini haklarına ve başka ülkelerde yaşayan Yahudilerin sahip oldukları hak ve politik statülerine zarar verecek hiçbir şeyin yapılmayacağı açıkça anlaşılmalıdır.

Bu deklarasyonu Siyonist Federasyonu'nun bilgisine sunmanızdan memnuniyet duyacağım.
Saygılarımla…
Arthur James Balfour

Kudüs: İşgal, Zulüm ve Hukuksuzluk

Ahmet Emin DAĞ
Dr., İNSAMER Başkanı

Siyonist rejim, Filistin'de işgale başladığı günden bu yana sürekli bir genişleme politikası izlemektedir. Yerleşik uluslararası hukuka aykırı biçimde yürütülen bu ilhak siyasetinin en önemli destek ve dayanağını da ironik biçimde bu uluslararası hukuku yazmış olan Batılı ülkeler oluşturmaktadır. Küresel sistemden yana eli rahat görünen İsrail, kendi yerleşimcilerine yaşam alanı açmak üzere ilhak politikalarını sadece Batı Şeria ve Gazze ile sınırlandırmamış, BM'nin 181, 242 ve 338 numaralı kararlarına aykırı bir şekilde Kudüs'ü de katarak İslam'ın en kutsal mekânlarına gözünü dikmiştir.

Siyonistler; dini, tarihsel ve kültürel tezleri öne sürerek kentin binlerce yıllık İslam (ve kısmen Hristiyanlık) geleneğini silmek üzere sistemli bir politika yürütmektedirler. İsrail uygulamaya koyduğu idari ve sosyal değişikliklerle kenti tamamen bir Yahudi kimliğine dönüştürmeyi hedeflemektedir. İsrail, Lahey Düzenlemeleri (Md. 43) ve Cenevre Konvansiyonu'na (Md. 64) göre, Doğu Kudüs'te egemen yasa koyucu gibi davranamayacağı ve kendi hukukunu dayatamayacağı halde tüm kent sakinlerine karşı bunu zorla uygulamaktadır.

Kudüs'te sistemli bir dönüşüm gerçekleştiren Siyonistler, bir taraftan bunu İslami eserlere yönelik yıkım ve kazılar aracılığı ile "arkeolojik çalışma" adı altında yürütmektedir. Bunun bir adım ilerisinde kentin İslam ve Hristiyanlık dönemleri öncesine ait Yahudi kalıntılarının gün yüzüne çıkarılması ve gerekirse yeniden inşası bulunmaktadır. Öte yandan ise, bu tür fiziki düzenlemelere ilave olarak kente yönelik en büyük tehdit demografik değişimle ilgili yürütülen süreçtir. Kentin Müslüman nüfustan arındırıp yerlerine Yahudi yerleşimcilerin getirilmesi politikası, Kudüs'e yönelik en ciddi varoluşsal tehditlerden birisidir.

1948 yılında Batı bölgeleri işgal edilen Kudüs kentinin Mescid-i Aksa'nın da bulunduğu doğu kesimi 1967 yılında Siyonistlerin işgaline girmişti. Bu tarihten itibaren kente yönelik planlarını sistemli biçimde uygulayan Siyonistler, ilk büyük hamlelerini 21 Ağustos 1969 tarihinde yaptılar. Yahudi bir fanatiğin öncülüğünde bir grup Siyonistle, Mescid-i Aksa'ya sabotaj düzenleyerek caminin önemli bir kısmını tahrip ettiler. Bunun üzerine tüm İslam dünyası liderlerinin tepki göstermesi, bu liderlerle önemli (!) askeri işleri olan Amerika'yı İsrail'e karşı baskı uygulamaya zorlayınca süreç duraksadı.

Çok geçmeden 1970-1972 arasında Mescid-i Aksa'yı çevreleyen surların hemen altında bu kez arkeolojik çalışma adı altında tünel kazılarına başlandı. Güney ve batı kesimlerinde başlayan kazılarda cami sınırlarının içine girilerek, yaklaşık 13 metre altta bazı oyuklar açıldı. Batı tarafındaki duvarların altında yer alan yeni kazılar, 1974'ten başlayarak 1976'ya kadar sürdü ve aralarında Ubade bin Samit ile Şeddad bin Evs gibi sahabi kabirlerinin de bulunduğu Müslüman mezarlığının yok edilmesi ile devam etti.

Süleyman Mabedi'nin kalıntılarını arama bahanesiyle yürütülen kazılarda 1977 yılından itibaren caminin kadınlar bölümünün tam altına ulaştılar. Ağlama Duvarı yönünden kazılarını sürdüren Siyonistler, 1979 yılında Mescid-i Aksa'yı zemin altından doğu-batı yönünde ikiye böldüler. Yine aynı yıl yapılan resmi açılışla, tünel içinde küçük bir Yahudi ibadethanesi kullanılmaya başladı.

1982 yılından sonra başlayan yeni kazı ve yıkım çalışmalarında, çevredeki bazı Arap sakinlerin evleri kamulaştırıldı ya da doğrudan doğruya Yahudi yerleşimcilere verildi. 1994 yılında Siyonist Kudüs Belediyesi, "Kudüs 2020" projesini kabul ederek, Aksa'nın çevresindeki Müslüman nüfusun tahliyesi sürecini hızlandırdı.

Ocak 1999 tarihinde Mescid-i Aksa'yı Süleyman Mabedi'ne dönüştürme yolunda İsrail kamuoyunda resmi tartışmalar başlatıldı ve sonraki günlerde yapılacak pro-

1948 yılında Batı bölgeleri işgal edilen Kudüs kentinin Mescid-i Aksa'nın da bulunduğu doğu kesimi 1967 yılında Siyonistlerin işgaline girmişti. Bu tarihten itibaren kente yönelik planlarını sistemli biçimde uygulayan Siyonistler, ilk büyük hamlelerini 21 Ağustos 1969 tarihinde yaptılar.

Eylül 2000 tarihinde dönemin muhalefet lideri Ariel Şaron tarafından yapılan provokatif Aksa ziyareti, Aksa intifadasının başlamasına neden oldu. Yaşanan olaylarda birkaç yıl içinde 5 binden fazla Filistinli hayatını kaybetti.

vokasyonlara ortam hazırlandı. Çok geçmeden, Temmuz 2000 tarihinde toplanan İsrail parlamentosu, Kudüs'ün "İsrail'in ebedi başkenti" olduğunu, yasa maddesi haline getirdi. Vakit kaybedilmeden Kudüs Belediye başkanlığı, Harem-i Şerif bölgesinde Yahudilere de ibadet izni verilmesi konusunda lobicilik çalışmalarını yoğunlaştırdı.

Eylül 2000 tarihinde dönemin muhalefet lideri Ariel Şaron tarafından yapılan provokatif Aksa ziyareti, Aksa intifadasının başlamasına neden oldu. Yaşanan olaylarda birkaç yıl içinde 5 binden fazla Filistinli hayatını kaybetti. Ancak bu hamle yakın tehdidi ortadan kaldırmış olsa da Yahudi grupların bundan sonraki ziyaretlerini tamamen önleyemedi. O tarihten itibaren günün belirli saatlerinde Yahudi grupların cami haremine girmelerine güvenlik desteği ile göz yumulmaya başlandı.

2007 yılından itibaren caminin batı yanındaki Babü'l-Mağaribe'de başlayan yıkımlar dünyadan gelen tepkiler ve Türkiye'den giden uzman heyetin olumsuz raporuna rağmen hız kesmiş olsa da tamamen durdurulamadı. 2008 yılı sonundan itibaren Aksa Camii'nin çevresindeki mahalleleri boşaltmaya başlayan Siyonist yönetim, Silvan, Şeyh Cerrah ve Butsan mahallelerinde, Müslümanlara ait çok sayıda evi tahliye etti.

2009 yılında Kudüs belediyesi aldığı karar ile Yahudi gruplarca harem bölgesine yönelik günlük rutin turlar başlatıldı. 2011 yılındaki Arap baharı süreci ise işgalcilere adeta altın bir fırsat sundu. Olayların trajik boyutlara ulaşması nedeniyle dünya kamuoyunun dikkati farklı önceliklere yönelirken, İslam dünyasının da kendi içindeki çatışmaları nasıl önleyeceğine odaklanması, Siyonist işgalcilerin Kudüs'e yönelik eylemlerine cesaret verdi. Sistemli biçimde yürüttükleri fiziki yıkım ve insan yerleştirme politikalarını artırırken, ABD Başkanı Trump'ın Mayıs 2017'deki son ziyareti, Benyamin Netanyahu kabinesine adeta bir onay olarak kabul edildi. Çok geçmeden işgalci hükümetin kabinesi Aksa Camii'nin altında kabine toplantısını yaparak bu konudaki pervasızlığını gösterdi.

Mescid-i Aksa ve Kubbetü's-Sahra var olduğu sürece Kudüs'ün İslami kimliğinden soyutlanamayacağını bilen İsrail için öncelikli tehdit bu yapılardır. İsrail, yıktığı Müslüman yerleşimlerin yerine inşa edilmek üzere, "Davut Sitesi", "Tevrat Parkı" ve "Hoşgörü Müzesi" gibi kendi kitlesi açısından sempati toplayan projeler geliştirerek yıkım siyasetine destek almaktadır. Hedef; Aksa çevresinde kümelenmiş ve adeta camiyi koruyan Müslüman mahallelerin yıkılarak yerlerine Yahudilerin yerleştirilmesi ve Aksa'nın savunmasız bırakılmasıdır.

Mekân olarak büyük bir tehdit altında bulunan Kudüs'teki Müslüman halk, işgalin birebir muhatabı ve mağdurudur. Uzun yıllardır devam eden baskı siyaseti ağırlaşarak sürmektedir. Filistinlilerin topraklarının müsaderesi, evlerinin yıkılması, Yahudi yerleşim yerlerinin inşası, ikamet ve ruhsat işlemlerinde Müslümanlara ayrımcılık yapılması sonucu, Kudüs'te demografik yapı Yahudi yerleşimcilerin lehine değişmektedir. Yahudi nüfus 1948 öncesinde, Kudüs nüfusunun %10'unu oluştururken, bu oran hali hazırda %70'e ulaşmıştır. Bunda ekonomik kısıtlamalar, utanç duvarı ve Müslüman halka yönelik baskı siyasetinin artması sonucu

yaşanan zorunlu göçler etkilidir.

Kentin asli unsurlarından ve yerlilerinden olan Filistinlilere, "daimi ikamet" adı altında geçici belgeler vererek Müslümanların varlığını "yerli" kavramı üzerinden değil "ikamet" kavramı üzerinden yorumlayıp, her an sınır dışı etmeye müsait bir konumda tutmaktadır. İsrail'in 2020'ye kadar uygulamaya koyduğu "Nüfus Denge Politikası" çerçevesinde Yahudi yerleşimcileri sayısını azami ölçüde arttırmak ve mevcut Filistinli sayısını sıkı ikamet politikalarıyla ve "sessiz transfer" denilen sürgünlerle asgari seviyeye indirmek, yer almaktadır.

İşgal altındaki Kudüs'ü Zorunlu Sürgün Politikaları ile Müslümanlardan arındırma hedefine uygun olarak sistematik ve ayrımcı bir şekilde Filistinlilerin evlerinin yıkılması, oturma izni verilmemesi ve zorunlu kamulaştırmalar yoğun şekilde uygulanmaktadır. Aynı çerçevede, Filistinlilerin oturma izinlerinin keyfi biçimde iptal edilmesi, aile birleşimlerinin ve çocukların nüfusa kayıt işlemlerinin ciddi şekilde zorlaştırılması dikkat çekmektedir. İsrail'in sistemli işgal politikası sonucunda Doğu Kudüs'ün %35'i zorla istimlak edilmiş ve sadece %13'ünde Filistin yerleşimine müsaade edilmektedir. %20 oranında olan yeşil alan ise siyonistlerin elinde ve kontrolünde bulunmaktadır.

Yıldırma siyasetinin bir parçası olarak İsrail İçişleri Bakanlığı'nın oturma belgelerini istediği gibi iptal etme hakkı bulunmaktadır. Nitekim 1967'den beri 14500'den fazla oturma belgesi iptal edilmiştir.

Kudüs için verilen mücadeleyi bu kentte yaşayan Müslümanların omuzlarına yükleyerek bir çözüme ulaşılamayacağı artık anlaşılmıştır. Bu nedenle sivil inisiyatiflerin ve hukukçuların başını çektiği küresel bir mücadele yürütülmelidir. Hali hazırda UNESCO ve BM nezdinde yürütülen hukuki süreçlere ilave olarak İslam ülkeleri temsilcilerinin birlikte hareket ederek siyonistlerin oldubittilerini önleyecek girişimleri artırmalıdır.

Mescid-i Aksa ve Kubbetü's-Sahra var olduğu sürece Kudüs'ün İslami kimliğinden soyutlanamayacağını bilen İsrail için öncelikli tehdit bu yapılardır. İsrail, yıktığı Müslüman yerleşimlerin yerine inşa edilmek üzere, "Davut Sitesi", "Tevrat Parkı" ve "Hoşgörü Müzesi" gibi kendi kitlesi açısından sempati toplayan projeler geliştirerek yıkım siyasetine destek almaktadır.

Filistin'in Kalbi

"Şakırdın sanki konuşurken."
Mahmud Derviş

Süleyman CERAN

Kalp sever.

Kudüs'ün çocukları ne tatlıdır. Mescid-i Aksa içinde, külliyenin her yerinde koşturur, evlerinde gibi rahat hareket ederler. Budayri sebilinden su içer, birbirlerine su ile şaka yaparlar. Her Filistinli çocuğun sahip çıktığı bir Aksâ taşı vardır; üzerinde yemek yedikleri, muhabbet ettikleri, namaz kıldıkları yahut siper aldıkları yerlerdir oralar. Cümle çocuklar Ke'es şadırvanı etrafında yakalamaca oynayıp, sıcaklar bastırınca batı revaklarının gölgesine sığınır; güney kemerlerinde ara ara şehitlerin resimlerinin asıldığı sütunlara sarılıp Kıble Mescidi'ne koştururlar. O merdivenler ki mezun olan anaokulu çocuklarına da tıbbiyeli gençlere de toplu fotoğraf için doğal bir atmosfer oluşturur; ölümüne direniş yeminleri de kutlamalar da orada gerçekleşir. Aksâ'nın içinde bir yandan koşturmaca, bir yandan sükûnet bir yandan da çok az kişinin fark edeceği teyakkuz hâli söz konusudur.

Kadim Kudüs sokaklarını arşınladığınızda, alış-veriş yaparken yahut selamlaşırken yüz yüze baktığınız her Filistinliden olumlu intiba alırsınız. El-Halil'e doğru giderken yanından geçeceğiniz Beyt Ummar köyü, güzelleriyle meşhurdur. Filistinliler robot değildir, savaş yahut direniş makinesi olmak için doğmamışlardır; onlar da âşık olur, sever ve sevilirler. Her an işgalci polisi, askeri yahut Siyonist yerleşimcinin hedefinde olan Filistinliler, evlerinden çıkarken eşlerine ve çocuklarına son kez görecekmiş gibi bakarlar. Sevmeyi ve sevilmeyi ertelemez, ötelemezler. Hayat kısa, ölüm

anidir çünkü.

Tebessüm eden çehrelerle, sıcacık simalarla yüklüdür Kudüs. Yemekleri, sokakları, mabetleri rengârenktir, tazedir ve diridir. Muhabbet hissi, içlerinden dışarıya, ışık huzmeleri gibi durmaksızın yayılır. Kudüs muhafızı Şeyh Raid Salah'ın yüzüne baktınız mı hiç? Annesine coşkun bir sevgiyle bağlı olan Şeyh'in her hapishane çıkışında validesinin ellerini öpüşüne bir bakın. İçtenlikli hislerle harmanlanmış şefkat iklimi, o muhabbet denizi, dalga dalga tüm Filistin sokaklarına yayılmıştır. Annesine düşkün olmayan mücahit göremezsiniz.

İşgal düzeni, anaları evlatlarından, eşleri kocalarından ve cümlesini de Aksâ'dan ayırmak üzere kurmuştur tezgâhını. Filistin'in kimi yerleri birbirinden beton bloklarla bölünmüş durumdadır. Zoraki ayrılıklar için oluşturulan bu yapılar Filistinlilerin içinde en çok hasret duygusunu artırır; yakar kavurur. İşgal duvarlarına yakın yüksekçe apartmanlar vardır. Mescid-i Aksâ'yı görmek için yapılmıştır o yapılar. Duvarlarla önleri kesildiği için mübarek Aksâ'ya gidemeyenler, yüksek katlı apartmanlarla duvarları aşıp gözleriyle severler mabedimizi. Kudüs aşkı, Aksâ tutkusu, tüm Filistinlilerin kalbinde muhkem bir yer tutar. Tüm Ortadoğu'ya savrulan milyonlarca Filistinlinin kalbi, aynı duygularla atmaktadır.

Filistin, biraz da kalbinin sesini dinleyenlerin yurdu değil midir?

Kalp öfkelenir.

Öfke Cuma'ları vardır Filistin'de. Yurtlarına, evlerine çöken işgalci İsrail'e karşı bitmek bilmeyen öfkeyi besler durur Filistinliler. Kızgınlığın, üzgünlüğün, kayıpların çok olduğu zamanlarda kitlesel haykırışlar yapılır o vakitler. Deyr Yâsîn'de, Sabra ve Şatilla'da, Cenin'de, Refah'ta, Han Yunus'ta, Şuafat'ta, Mavi Marmara'da, Şucaiyye'de, Halil-i İbrahim Camii'nde, Nusayrat'ta, Bureyc'te kanlar içinde şehit düşenler için işgalciye öfke beslenmez mi? Namazlarda Allah'a yakaran mü'minler, sokakları işgalciye dar ederler. Bakışlarda, yürüyüşlerde soğuk savaş hiç kesilmez. Karşı karşıya gelinen her

Kudüs aşkı, Aksâ tutkusu, tüm Filistinlilerin kalbinde muhkem bir yer tutar. Tüm Ortadoğu'ya savrulan milyonlarca Filistinlinin kalbi, aynı duygularla atmaktadır. Filistin, biraz da kalbinin sesini dinleyenlerin yurdu değil midir?

durum bir parça, teke tek öfke muharebesidir.

Babalar kucaklarında çocuklarını; çocuklar babalarını yanı başlarında şehit verirler. İki binden fazla çocuk, işgalci İsrail tarafından katledildi. Hepsinin anne-babası, akrabası, arkadaşı vardı. İkinci İntifada'nın ikinci gününde, 30 Eylül 2000'de Cemal Durra ve oğlu Muhammed, Siyonist ateşinden korunmak için çöp tenekesinin arkasına sığınmışlardı. Sıkılan kurşunların isabet ettiği Muhammed, babasının kucağında can vermişti. 23 yıldır Cemal Durra gibi binlerce baba, her sabah öfkeyle uyanıyor güne.

Filistin, biraz da öfkelerini her gün demleyen insanların yurdu değil midir?

Kalp kırılır.

Bu kadar yalnız bırakılmaya, bu kadar acıya kalp kırılmaz mı? Nekbe denilmiş. Büyük sürgün. Evinden, ocağından, toprağından suyundan alınıp uzaklara savrulmuş milyonlarca insan. Boyunlarında bir anahtarla öylece kalakalmışlar. Yalnızlık çölünde seraba dönüşen özgürlük hülyaları ile yüzü kıraç topraklar gibi kavrulan insanın kalbi kırılmaz mı?

Mübarek Mescid-i Aksâ külliyesini zamansal ve mekânsal olarak bölmeye çalışan işgalcinin, her gün gruplar halinde mabedimizi taciz etmelerine karşı çıkacak mecali kalmayan Filistinlilerin, gücü olup da meydana çıkmayanlara kalbi kırılmaz mı?

"Eğer oraya gidemez ve içinde namaz kılamazsanız kandillerinde yakılmak üzere oraya zeytinyağı gönderin" (Ebu Davud, Kitâbu's-Salât, 14) diyen Allah Resulü'nün çağrısına icabet etmeyen milyonlarca rahat, umarsız Müslümanı gördükçe Filistinlilerin kalbi kırılmaz mı?

Elbet kırılır.

Şuafat'ın gençleri Aksâ'ya giremez yahut Yafa'nın turkuaz denizine ayak sokamaz ama kuşatma altında bile sevmekten sevilmekten geri kalmazlar. 2021 yılında İşgalci İsrail'in Şeyh Cerrah mahallesine ve akabinde Aksâ'ya saldırması sonrası yardım çağrılarına Gazze füzelerle destek vermişti. İşgalciyle çatışmaya dönüşen olaylar sonrasında pek çok genç şehit düşmüştü. Bu güzide Filistinlilerden birisi hem hafız hem de diş doktoru olan Şeyma Ebû Avf idi. Şeyma, 12 akrabasıyla birlikte şehit düşmüştü. Vurulan evlerinin enkazından dışarıya doğru uzanan cansız el Şeyma'ya aitti. Parmaklarında nişan yüzüğü takılı bir el. Şeymâ'nın nişanlısı Gazzeli Enes Yazici, nişanlısının vefatını metanetle karşılamış hatta sevdiceğini kendi elleriyle defnetmişti.

İzzettin el-Kassam Tugayları üyesi Abdurrahman ez-Zamili, işgalci İsrail'in bombardımanında 5 mücahitle birlikte tünellerde şehit düşmüştü. Nişanlıydı. Hastane morgunda şehidin yüzünü uzun uzun seyretti nişanlısı. Türkiye'den hayırseverlerin yaptırdığı bir yetimhanede düğün yapacaklardı; tarih almışlardı. Abdurrahman'ın cenazesinden sonra tebrikleri, nişanlısı kabul etti. Filistin'de şehitler için taziye değil tebrik alınırdı çünkü.

Kudüslü Eymen el-Yasini 23 yıl boyunca işgalcilerin elinde esir kaldı. Yasini, hapishanedeki televizyondan kendisi için yapılan eylemi seyrederken fotoğrafını taşıyan bir kıza gönlü düşer. O kızın adı Fatin Naim'dir. Gazzelidir Fatin.

Mübarek Mescid-i Aksâ külliyesini zamansal ve mekânsal olarak bölmeye çalışan işgalcinin, her gün gruplar halinde mabedimizi taciz etmelerine karşı çıkacak mecali kalmayan Filistinlilerin, gücü olup da meydana çıkmayanlara kalbi kırılmaz mı?

Eymen, Fatin'e telefon üzerinden evlenme teklifinde bulunur. Yıllar boyu aracılar üzerinden haberleşirler. Hapishaneden çıkanlar yahut Eymen'in ailesi vesilesiyle mektuplar gelir gider. Düğün için tüm hazırlıklar yapılır. Fatin, Gazze'den çeyizini Kudüs'e gönderir. Eymen'in hapishaneden çıktığı gün düğün yapılmak istenir. 23 yıl tutuklu kaldıktan sonra bırakılan Eymen el-Yasini, nişanlısı Fatin Naim'e Gazze'den çıkış izni verilmediği için düğün yapamazlar. İşgalci İsrail, sevenlerin arasında da duvar örmeye uğraşır.

Gazze'ye yapılan saldırılarda insanlar, can veren çocukların naaşlarını koyacak yer bulamamışlardı. Morglarda yer yoktu. O güzelim çocukların minik cenazeleri dondurma dolaplarında saklanmıştı. Evladını dondurma dolapların koyan annelerin kalpleri kırılmaz mı?

Filistin, biraz da kalbi kırık insanların yurdu değil midir?

Kalp durur.

Filistin'de yaşanan çatışmaları at yarışını yahut bir maçı izler gibi olmuş Müslümanlar. Öyle ya bir avuç inanmış Filistinlinin elinden ne kurtulur? O taşlarla neler yapılmaz? Atılan roketlerle, kazılan tünellerle işgalci ha yenildi ha yenilecek. Biraz dua bolca çekirdek eşliğinde izleniyor yaşananlar. Filistinlilerin hepsi savaş makinesi, işleri güçleri direniş. Direnşinler. Övünmesi de bize kalsın. Parçalanmış bedenlere, ağlaşan çocuklara ibret nazarıyla bakıp paylaşalım yeter.

Filistinliler robot değil kardeşim, her biri insan. Her Filistinli erkekten Uday et-Temimi yahut Şuafatlı Hayri Alkam gibi çelikten bir irade beklenemez. Her Filistinli kadın da Hanadi Halavani yahut Hatice Huveys gibi dirayet ve basiret örneği olması da mümkün değil. İnsanlar her şeye rağmen hayatta kalmaya, mülklerini işgalcilerden korumaya ve gündelik hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar. En büyük mücadele bu. Rutin kadar büyük mesaj olamaz. Hayatı olağan akışıyla sürdüren ahali, en büyük direnişi yapıyor aslında.

Sevmek, sevilmek, heyecanlanmak ne kadar insanî duygularsa korkmak da insanîdir, kaçmak da. İşgalci İsrail'in askerlerine taş atan Reyyan Süleyman ve ağabeyleri gibi. Reyyan o küçücük boyuyla taşlar da durur işgalcileri. Şeytanı taşlar gibi taşlar. Beytüllahim yakınlarında bulunan Takuka kasabasının orta yerinde çocuk ordusu işgalciye karşı direnir. Kan ter içinde hepsi salimen eve dönerler. Ertesi gün okula gider Reyyan. Ne de olsa yıldırma politikalarına karşı bilinçli direnen Filistin halkı, İslam dünyasının en eğitimli halklarından biridir. Okul dönüşü evlerinin önünde işgalcileri görür çocuk, işgalciler de onu. Evleri baskına uğramıştır. Siyonist güçler, çocukları yakalamak için operasyon yapmaktadır. İki ağabeyi gözaltına alınır. Abi dediysek, onlar da çocuk aslında. Şimdi de 7 yaşındaki bir çocuğun peşindedirler. Kaçar Reyyan. Çelimsiz bacaklarıyla ne kadar uzaklaşabilecekse o kadar kaçar. Silahlı azgın grup peşindedir. Öylesine korkar Reyyan, minik avucu kadar kalbi, korkudan duruverir. Beyt Cala hastanesine kaldırırlar çocuğu. Filistin'in yetersiz koşullarında kim hastaneden sağ çıkmıştır ki, ölüverir Reyyan.

Filistin, biraz da korkudan kalpleri duran çocukların yurdu değil midir?

Şuafat'ın gençleri Aksâ'ya giremez yahut Yafa'nın turkuaz denizine ayak sokamaz ama kuşatma altında bile sevmekten sevilmekten geri kalmazlar. 2021 yılında İşgalci İsrail'in Şeyh Cerrah mahallesine ve akabinde Aksâ'ya saldırması sonrası yardım çağrılarına Gazze füzelerle destek vermişti.

Kudüs: Acziyetimizin Tescillendiği Mukaddes Emanet

Mülayim Sadık KUL

Kudüs Bilinci: Kudüs İmtihanımız

Kudüs… Tadı damağımda kalmakla birlikte her hatırlayışımda kalbime ince bir sızı, bitmeyen bir hüzün bırakan hatıra. Zira o, Müslümanların parçalanmışlığının, yeniden ümmet olamayışının acı sonuçlarından, Müslüman olarak her aklımıza düştüğünde yüzümüzü yere eğdiren ayıplarımızdan biri. Kudüs bu ümmetin dinmeyen gözyaşı, bitmeyen hasretidir. "Deş yarayı kabuk bağlamasın!" derler. Bazı acılar vardır ki bunların unutulmayıp hep taze kalması gerekir; ta ki bu acıya sebebiyet veren nedenler ortadan kalkıncaya dek. Bizimki de Âkif Emre'nin ifadesiyle, "Kudüs her an anmayı gerektiren bir acı…" olduğu için aslında hiç unutamadığımız bir kordur gönlümüzde.

Üç dinin de en önemli kutsallarını bağrında meczeden kutsallar beldesidir Kudüs. Aradaki tek fark, İslam dışındaki diğer dinler tarih boyunca başkalarına bu topraklarda yaşama hakkı tanımazken İslam hükmettiği dönemlerde Yahudi ve Hristiyan'ıyla barış ve huzur içinde yaşayabilmenin en güzel örneğini sergilemiştir. Bu sebeple hem dinî açıdan hem de tarihî gerçekler ve tecrübeler göz önünde bulundurulduğunda Kudüs emanetini hak eden tek topluluk, İslam ümmetidir.

Bu emanet Kur'an'da (Ahzab, 33/72) gökyüzü ve yeryüzüne teklif edilen ve dağların bile yüklenmekten korkup reddettiği büyük emanetten bağımsız düşünülemez. Burada tefsir kitaplarımızda tafsilatlı bir şekilde ele alınan bu emanetin ne olduğu ya da insan dışındaki sema ve yeryüzü gibi varlıklara teklifin ne anlama geldiği hususunu yeniden tartışmaya açmak istemiyoruz. Altını çizmek istediğimiz, bu emaneti yüklenen insanın ne kadar zalim ve cahil olduğuna vurgu yaparak ayetin son bulmasıdır. Dolayısıyla emanetin önündeki en büyük engel, cehalet ve zulümdür. Bunun manası da şudur, Müslümanlar yeniden bu emaneti kuşanabilecek bilince ve olgunluğa ulaştıklarında adil-i mutlak olan Allah, emaneti tekrar kendilerine (sahibine) teslim edecektir. Umulur ki o günler de çok uzak değildir. Bir Arap atasözünün dediği gibi "Her gelecek yakındır. Küllü âtin karîbun". Kur'an'da Allah kullarına "Emaneti ehline teslim edin!" (Nisa, 4/58) buyurduğu gibi Kudüs emaneti de ancak Müslümanlar Kudüs bilincini kuşanacak ehliyete sahip olunca tekrar iade edilecektir.

Gönlü kırık, gözü yaşlı ama onurlu bir millet, ümitle bu emaneti beklemekte. Yüzyıldır bitmeyen bir çileye rağmen dimdik; bir gün emaneti kendisine tekrar teslim edeceği fatihi gözlemekte. Merhum Âkif Emre'nin dediği gibi, "Kudüs'ün beklediği bir Selahaddin her zaman çıkacaktır". Bu müjdeyi Kur'an'daki "Allah nurunu tamamlayacaktır." (Saff, 61/8) vadiyle perçinleyen Âkif Emre, neticeyi şöyle ilan eder: "Mutlak hakikat nurunu tamamlayacaksa Kudüs şehrayini yeniden gök kubbemizde ışıldayacak demektir".

Gençliğimiz, Kudüs ağıtları içeren marş ve ezgilerle geçti. Bilhassa şu dizeler hâlâ kulaklarımda;

Toptan sarılalım yüce Kur'an'a,
Çünkü rahmet inmez ayrı durana.
Müminler İslam'a karşı durana,
Biraz öfkelenip kafayı taksa,
Esir mi olurdu Mescid-i Aksa?

Bulunmaz mı çare, nedir bu illet?
Böyle hayat sürmek ne büyük zillet.
Müslümanım diyen bu kadar millet,
İslam gözü ile kendine baksa,
Esir mi olurdu Mescid-i Aksa?

Modern Barbarlık

İslam coğrafyasında akan gözyaşları ve kan neredeyse modern dönemin en belirgin özelliklerinden oldu. Haçlılar dönemi ve bilhassa 1917'de yaban eline düştüğünden beri Kudüs hep gözyaşı ve kanla anılmakta. İngiliz ordusunun başında Kudüs'e giren mağrur General Edmund Allenby'nin "Bin yıllık haçlı savaşı amacına ulaştı" dediği rivayet edilir. Yine bu komutanın Selahaddin Eyyubi'nin mezarını tekmeleyerek küstahça "Kalk Selahaddin biz yine geldik!" diye bağırması, aynı haçlı zihniyetinin ve bitmeyen kinin tezahürüdür.

Benzeri bir hadise Yunan ordusu Bursa'yı işgal ettiği zaman, Venezilos'un oğlu Yüzbaşı Sofoklis hakkında anlatılır. Onun Osman Gazi türbesine gidip, sandukayı tekmeleyerek "Kalk da Bursa'yı kurtar" dediği kulaktan kulağa yayılmıştır. Her iki hadisenin de gerçekten vuku bulup bulmadığı şüpheli olmakla birlikte yapılan zulümler, eski haçlı zihniyetiyle aynıdır. Birinci olayda sanki Selahaddin'in mezarı Kudüs'teymiş gibi anlatılır. Oysaki onun mezarı, Şam Emevi Camii'nin hemen yanı başındadır. Allenby'nin oraya gittiğine dair bir belge söz konusu değildir. Bursa hadisesi için de aynı şüpheler söz konusu olup kumandanın Osman Gazi'nin sandukası yanında poz vermesinin bu tür yorumlara yol açtığı düşünülmektedir.

Bu hadiselerden bağımsız olarak maalesef tarih yine tekerrür ederek haçlıların bin yıl önce yaptıkları zulmün dünyanın en medeni ve modern topluluğu olduğu iddiasındakiler tarafından yinelenmekte olduğuna bütün dünya şahittir. Yine Kudüs'ün kaderine gözyaşı ve kan düşmüştür, hem de o toprakları kutsal sayanlar eliyle. Ne Müslüman devletlerin ne de Birleşmiş Milletler'in aldığı onca karar ve kınama bu acının dinmesine etki etti. Oysaki "zulüm ile âbâd olunmayacağı" belki de tarih boyunca bu gök kubbe altındaki hiç değişmeyen en büyük hakikattir. Bu hakikat elbette vicdanı olanlar için bir değer ifade eder.

2023 yılı mübarek Ramazan ayının tam da eyyâm-ı bîd denilen dolunay günlerini idrak ettiğimiz bir demde gönüllerimiz "Kudüs! Kudüs!" diye yeniden çarpmaya başladı. Maalesef İsrail askerleri kirli çizmeleriyle Harem-i Şerif'i bir defa daha kirleterek, tüm insani değerlerden uzak bir şekilde, Müslümanları ibadet esnasında tartaklayıp en tabii haklarından mahrum ettiler. Ve maalesef bu tecavüzün ne ilk ne de son olmadığı, her yıl tekerrür eden ve özellikle de Müslümanların en kutsal günleri Ramazan baskınlarından anlaşılmaktadır.

21. yüzyılda, insanların, uzayın en uç noktalarını keşfe çıktığı bir zaman diliminde, tarih boyunca kendilerine kucak açmış bir millete, bu zulüm neden reva görülür? Hem de, yaklaşık iki bin yıldır kendilerine zulmedenlerin desteğini arkalarına alarak… Bu soruya cevap bulabilmek öyle zor ki…

Bu hukuksuzlukların nasıl yapılabildiğine dair İbrahim Kalın'ın modern medeniyet anlayışı bağlamında yaptığı açıklamalar acı ama ufuk açıcı. Siz bir meseleyi vicdanlarınızı aldatarak medeniyet veya din gibi daha büyük idealler adına yapabilirsiniz ve bundan da hiçbir rahatsızlık duymayabilirsiniz. İsrailli bir polisin/askerin Filistinli bir çocuğu boğarak öldürmesi bugünlerde medyada dolaşan yeni bir haber. Holokost ve Bosna katliamlarında yaşanan vahşet, bugün de tüm dünyanın gözleri önünde devam edebilmektedir. Kalın'ın da ifade ettiği gibi "Modernitenin ortaya çıkardığı araçsal rasyonalite, hedefin mana ve sonuçlarını sorgulamaz; ancak o hedefe ulaşmak için izlenmesi gereken yolları belirler." Zira bu, sizin yerine getirmek zorunda olduğunuz bir emir veya dini bir vecibeden öte bir mana ifade etmez. Bu işi daha iyi bilenlerin; bu dini bir otorite de olabilir, sadece askeri veya resmi bir üst'ünüz de olabilir, size emretmiş ya da göz yummuş olması yeterlidir. Size düşen, emre itaat etmektir. Bu yeryüzünü yüzyıllar boyunca sömüren zalimlerin değişmeyen metot ve uygulamalarının modernleştirilmiş barbarlık örneklerinden biridir. Kalın'ın tespitine göre, aslında medenilik, bir şeyi aklî ve ahlakî kurallar çerçevesinde yapmayı gerektirirken, kapitalist pozitivist anlayışa dayalı bilim ve teknolojinin sunduğu yeni imkânlarla giderek daha yıkıcı ve yok edici hale gelen modern toplumlar, barbarlığın tarihte görülmemiş örneklerine imza atabiliyorlar.

Bu bağlamda Kalın, bu tür barbarlıkların modern ve medeni olduğu iddiasındaki Batı insanı tarafından nasıl meşrulaştırılarak yapılabildiğini Holokost ve Bosna vahşeti üzerinden misallendirir. Modern Batı medeniyetinin bu korkunç cinayetleri meşrulaştırmak adına siyasî, askerî, ekonomik, fikrî ve ahlâkî gerekçeleri nasıl rasyonelleştirebildiğini tartışır. Bauman'a göre, "Holokost'u düşünebilir bir ihtimal haline getiren, modern medeniyetin rasyonel dünyasıydı." Buna dayanarak Bouman'ın da tespitine iştirak eden Kalın, modern medeniyetin, Holokost gibi bir vahşetin yeter şartı olmasa da hiç şüphesiz gerek şartı olduğu fikrindedir. Konuyu Filistin meselesine getiren Kalın, problemin kaynağının aynı modern medeniyet anlayışı olduğuna dikkat çekerek bu konudaki görüşünü şu sözlerle özetler: "Filistin halkını yok etmek ve işgali meşrulaştırmak için işlenen hukukî ve ahlakî suçlar, modern barbarlığın hazin örneklerinden birisidir. Şiddeti, barbarlığı, baskı ve tahakkümü sistematik bir unsur haline getiren modern mekanizmala-

rın aynı yahut benzer sonuçlar üretmesi mukadderdir."

Savaşın Hakikati

Yusuf el-Karadâvî Kudüs meselesini masaya yatırdığı kitabında İsrail Devleti veya Yahudilerle Filistinliler arasındaki düşmanlığın temelinde ne olduğu sorusunu, "İsrail ile Aramızdaki Savaşın Hakikati" başlığı altında tartışır. Bunun ne etnik kökenle ne de dini gerekçelerle izahının mümkün olabileceği sonucuna varır. Zira her iki millet de, tarihen sabit olduğu üzere, Sami ırkına ait olup amca çocuklarıdır. Yani İshak ve İsmail'in soyundan gelmektedirler. Dinî açıdan da İslam hiçbir zaman Yahudileri akidevî bir yaklaşımla düşman ilan etmemiştir. Peygamber Efendimiz döneminde vuku bulan birkaç hadisede de ihanet eden, hep diğer taraf olmuştur.

İslam coğrafyaları Ehli Kitap olan İsrailliler için her dönem emniyetli bir sığınak ve vatan olmuştur. Ehli Kitap'ın diğer temsilcileri Hristiyanlar, kendi tanrılarını çarmıha germekle suçladıkları Yahudilere dünyayı dar ederken sığınacakları yer, hep İslam beldeleri olmuştur. Karadâvî akide açısından da Yahudilerin Müslümanlara Hristiyanlardan daha yakın olduklarını tespit eder. Sonuç olarak ne etnik ne dinî ne de tarihî bir gerçekliği olan bu husumetin nedeni nedir diye sorar ve bunun aslında işgalci İsrail Devleti'nin Filistin halkını binlerce yıldır yaşadıkları topraklardan çıkarmak istemesi ve bu emeline ulaşmak için de kan döküp zulmetmesi olduğunu söyler. Dolayısıyla Müslümanlar için bu savaşın temel gerekçesi, reva görülen bu işgal ve zulümdür.

Karadâvî meseleyi bir de İsrailliler perspektifinden ele alır. Onların bu düşmanlıklarını dayandırdıkları dinî ve tarihî gerekçeleri tek tek sıralayarak bunların da aslında temelsiz gerekçeler olduğunu söyler. Ayrıca daha 20. yüzyılın başına kadar Yahudilerin Filistin topraklarıyla ilgili herhangi bir iddialarının olmadığına belgelerle dikkat çeker.

Medeniyetimizin Hafızası

Bir gün göklerden beklenen rahmet tecelli edecek, bu çileli Filistin halkı bir asır boyunca başarıyla verdiği sınavla insanca yaşayabileceği günlere kavuşacaktır. Ya bizler? Bizler kınamanın ötesine geçmeyen açıklamalarla vicdanımızı rahatlatarak hayata "eski tas, eski hamam" devam mı edeceğiz? Bu sorunun cevabı, elbette "Hayır!" olmalı. Her fırsatta, fiili ve kavli dualarımız yanında, vazifelerimizi bihakkın yerine getirerek Kudüs bilincini kuşanmalı ki, yaşadığımız gafletin karşılığı olan zillet artık bir son bulsun. Kudüs… Barışın sembolü, yeniden barışa ve sükûna kavuşsun.

Mescid-i Aksa Müslümanlarca yönetilen dönemlerde gerçek hüviyetine kavuşmuş, tüm İbrahimî dinlerin barış içinde yaşadığı mukaddes bir mekâna dönüşmüştü. Akif Emre bu hakikati "İbrahimî geleneğin ete kemiğe büründüğü mekân olarak medeniyetimizin hafızası burada şekillendi" sözleriyle ifade eder. Yine Kudüs'ün Müslüman kimliği açısından önemini tespit sadedinde "Kudüs Ortadoğu'nun tarihini ve geleceğini İslâmî kimliği ile belirleyen kilit taşıdır" der. Dolayısıyla Müslümanın "Ben ve Biz" idrakinde Kudüs herhangi bir şehir, sıradan bir toprak parçası değildir. Emre'nin de tespit etiği gibi, "Kudüs bir şehrin, bir mekânın adı olmaktan öte bir ümmetin varoluş bilincidir". İşte İbrahimî geleneğin hayat bulduğu bu kutsal mekân Müslümanların dışında birilerinin eline geçtiğinde, günümüzde olduğu gibi, zulüm ve dramın kalesi haline gelmektedir.

"Mukaddes yüke hamal" İslam ümmeti Hz. Ömer Efendimizle başlayan Kudüs emanetine her daim sahip çıkmaya çalışmış; Kudüs halkına, ta o dönemlerde tanınan hürriyet ve müsamaha her zaman koruna gelmiştir. Sahabe döneminde başlayan bu mukaddes görev Haçlı Seferleri'yle 90 yıl kadar bir müddet inkıtaa uğrasa da Selahaddin Eyyübi'yle yeniden gerçek sahiplerine tevdi edilmiştir. Memlükler'den sonra tam dört asır Osmanlı himayesine geçen bu mukaddes belde, İngilizlerin buraları İslam coğrafyasından koparışına kadar, barış ve medeniyetin sembolü olmuştur.

Bu tespitleri yaparken pek çok meselede olduğu gibi akla gelen farklı sorular vardır: Müslümanlar bu duruma neden ve nasıl düştüler? Neden emanete sahip çıkamadılar? Tarihte yerine getirdikleri sorumluluklarını artık taşıyamamalarının altında yatan bu acizliğin gerçek sebebi nedir? İsmail Kara Hoca'nın Müslüman Kalarak Avrupalı Olmak adlı kitabı, özellikle bu soru etrafında yapılan tartışmalar ve literatür hakkında geniş bir ufuk sunar.

Kur'an ve Sünnet Ne Diyor?

Ben bu bağlamda sözü çok uzatmadan Peygamber Efendimiz'in bir uyarısına işaretle yetinmek istiyorum. Aslında bilinen meşhur bir hadisi, bu acziyetin sebebini yeniden tefekkür sadedinde hep birlikte hatırlayalım.

Sahabe-i Kiram'dan Peygamber Efendimizin azatlısı Sevban (r) Rasûlullah'ın (s.a.v) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Yakında milletler, yemek yiyenlerin (başkalarını) çanaklarına (sofralarına) davet ettikleri gibi, size karşı (savaşmak için) birbirlerini davet edecekler." Bunu işiten sahabilerden biri: "Bu o gün bizim azlığımızdan dolayı mı olacak?" dedi. Rasûlullah (s.a.v), "Hayır, aksine siz o gün kalabalık, fakat selin önündeki çer-çöp gibi zayıf olacaksınız. Allah düşmanlarınızın gönlünden sizden korkma hissini soyup alacak, sizin gönlünüze de vehn atacak." buyurdu. Yine bir adam (sahabi): "Vehn nedir ya Rasûlullah?" diye sorunca: "Vehn, dünyayı (fazlaca) sevmek ve ölümü kötü görmektir." buyurdu. (Müsned, 2/359; Ebu Davud, Melahim, 5)

Bu hadis çok net bir şekilde Müslümanların duçar oldukları bugünkü acziyet ve zaafı, dünyayı çok sevmeleri ve ölümden korkmaları sebebine bağlamaktadır. Tarihin şehadeti, Kur'an ve Sünnet'in delâletiyle bu, çaresiz bir hastalık değildir. İmam Gazâlî başta olmak üzere pek çok İslam âlimi bu dünyanın geçici, ahiret yurdunun ise ebedi olduğunu, ayet ve hadisle-

re dayanarak anlatmaya çalışmıştır. İhyâ ve onun özeti mesabesinde olan Abidler Yolu (Minhâcü'l-Âbidîn), hep bu konuları işler. Eyyühe'l-Veled (Ey Oğul!) adlı kitabının da temel konusu, dünyanın fani olduğunun farkına varıp kısa hayatımızda ahirette fayda verecek işlere yoğunlaşmanın gerekliliği hakkındadır. Müslümanlar dünyayı çok sevmekten vazgeçip beka yurdu ahireti tercih ederek Allah yolunda ölümü göze aldıklarında nelere kadir oldukları bilinmektedir. Bu ise asla dünyayı imar etme vazifesinden alıkoyacak bir anlayış değildir. Tam tersi dünyayı ahiretin kazanılacağı bir tarla görerek bu niyetle dünyayı mamur ederken asıl hedefin ahiret yurdu olduğunu gözden ve gönülden kaçırmamaktır.

Kur'an-ı Kerim pek çok ayeti kerimeyle bu durumu izah eder. Üstünlüğün ve zaferin, ancak gerektiğinde mal ve candan vazgeçmekle mümkün olduğu, Allah'ın dinine yardım edildiğinde ilahi inayet ve yardımın kesin olduğu belirtilir (Muhammed, 47/7). Kullarına karşı çok merhametli olan Allah, kendilerine nimet verip üstün kıldığı bir topluluğu sebepsiz yere zillete düşürmeyeceğini birçok ayette müjdeler. "Muhakkak ki, Allah bir topluma verdiği nimeti; onlar, kendilerindeki iyi hâli fenalığa çevirmedikçe bozmaz" (Ra'd, 13/11). "Muhakkak ki ben, içinizden gerek erkek ve gerek dişi olsun hayır işleyen hiç kimsenin yaptığını zayî etmem." (Âl-i İmrân, 3/195). Bu ayet-i kerimeler Müslümanların esbaba tevessül edip gayret ettiklerinde Allah'ın yardım ve nusretine nail olacaklarını müjdeler. "İnsana ancak çalıştığının karşılığı vardır." (Necm, 53/39) ayeti, hayatla ilgili en önemli düsturlardan biridir ve Sünnetullah gereği, hem dünya hem de ahiret ölçeğinde geçerli bir prensiptir. Allah'ın rahmetine elbette sınır çizilemez ama bu kuralı vazeden de Rabbimizdir.

Emir Şekib Arslan "Müslümanlar neden geri kaldı ve diğerleri ilerledi?" sorusuna cevap vermeye çalıştığı kitabında pek çok ayete işaret ederek geri kalma sebeplerinin aslında ilerleme sebeplerinin ortadan kalkması anlamına geldiğini ileri sürer. Bu çerçevede hem Şekib Arslan'ın hem de Said Halim Paşa'nın tespitleri Peygamber Efendimizin yukarıdaki hadislerini teyit eden misallerle doludur.

"Allah'ın ipine sımsıkı sarılın!" ayeti, bu manada en önemli prensiplerden birini, birlik ve kardeş olmayı emreder: "Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın; bölünüp parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi Allah kurtarmıştı. İşte Allah size âyetlerini böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız." (Âl-i İmrân, 3/103). Müfessirlere göre "Allah'ın ipi"nden maksat, Kur'an ve İslâm'dır. Tarih boyunca Müslümanlar bu ilahi mesaja uyduklarında izzeti, uymadıklarında da zilleti yaşamışlardır.

Ey Rabbim! Sen her şeye gücü yetensin. Âlemlerin sahibisin. Bize, emanet ettiğin sorumlulukları yerine getirebilecek güç kuvvet, feraset ve gayret nasip eyle! Sen, kimsesizlerin kimsesisin. Ümmetin sahip çıkamadığı, etrafını bereketlendirdiğin bu toprakları kurtaracak yiğitleri gönder. Bizleri de onların yardımcıları eyle.

[1] Âkif Emre, Kudüs: Bir Pusula - Kudüs, Filistin ve Ortadoğu Yazıları, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2021, s. 66.
[2] Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 21. Kudüs'ün ikinci defa Selahaddin Eyyubi tarafından fethedilişi hakkında bk. Pelin Çift/ Ömer Faruk Harman, Kudüs'ün Gizemli Tarihi, s. 195-198.
[3] Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 22.
[4] Bk. Çift/ Harman, Kudüs'ün Gizemli Tarihi, s. 234-235.
[5] Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 22.
[6] Bk. Çift/ Harman, Kudüs'ün Gizemli Tarihi, s. 226.
[7] Bu konu hakkında bir değerlendirme için bk. https://www.ekrembugraekinci.com/article/?ID=1076&osman-gazi-t%C3%BCrbesinde-bir-yunan-subayi. (son arama 29.04.2023)
[8] Bk. Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 32.
[9] Bu baskın ve tecavüzlerin hangi amaçla ve nasıl başladığı hakkında bilgi için bk. Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 57-60.
[10] Yusuf el-Karadâvî bu sorunun cevabını bulmuş gibidir. Bütün meselenin Kudüs'ün yeniden Yahudileştirilmesi çabalarının bir sonucu olduğu görüşündedir. Bu konuyu detaylı olarak kitabında ele alan el-Karadâvî bu durumun daha çok İslam ümmetinin içine düştükleri acziyet ve zilletin sonucu olarak geliştiği fikrindedir. Türkçe'ye, Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs diye İzzet Marangozoğlu tarafından tercüme edilen bu kitabın konu hakkında açıklamaları için bk. Yusuf el-Karadâvî, Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs, Nida Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 19-34.
[11] İbrahim Kalın, Barbar Modern Medenî – Medeniyet Üzerine Notlar, İnsan Yayınları, İstanbul 2018, s. 30.
[12] Bk. Kalın, Barbar Modern Medenî, s. 17.
[13] Zygmunt Bauman, Modernity and and the Holocaust, Politiy Press, Cambridge 1989, s. 13.
[14] Kalın, Barbar Modern Medeni, s. 30.
[15] Bk. el-Karadâvî, Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs, s. 35-41.
[16] Bk. el-Karadâvî, Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs, s. 41.
[17] Bk. el-Karadâvî, Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs, s. 43-68.
[18] Âkif Emre bir yazısında Kudüs bilincini kuşanmanın ne anlama geldiğini şu sözlerle ifade eder: "Kudüs bilincini kuşanmayan bir Müslüman'ın ne İslâm âlemine ne insanlığa ne de yarınlarına dair sözü olamaz." Bu bilincin ne anlama geldiği hakkındaki değerlendirmeleri için bk. Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 61-63.
[19] Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 23.
[20] Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 34.
[21] Emre, Kudüs: Bir Pusula, s. 67.
[22] İslam'ın üç şehrini ele alan İbrahim Kalın Mekke'nin "lâ", Peygamber şehri Medine'nin ise Tevhid'in "illâ" makamına tekabül ettiğini söyler. Müslümanların ilk kıblegâhı Kudüs'ün ise tüm İbrahimi dinlerin çok dar bir alanı birlikte paylaştıkları ortak kutsal mekânları olduğunu vurgular. Yahudilerin Ağlama Duvarı, Hristiyanların Kıyamet Kilisesi ve Müslümanların Harem-i Şerif gibi kutsallarına ev sahipliği yapan Kudüs'ün, İslam sancağı altında birleştiği dönemlerde huzur içinde yaşanılan gerçek bir barış yurdu iken maalesef gerek Hristiyanların ve gerekse Yahudilerin hâkim olduğu dönemlerde ise hep çile ve gözyaşının merkezi olduğunu söyler. Bu konudaki diğer değerlendirmeleri için bk. Kalın, Barbar Modern Medenî, s. 232-237.
[23] Bk. el-Karadâvî, Her Müslümanın Ortak Davası Kudüs, s. 54-55; Bk. Çift/ Harman, Kudüs'ün Gizemli Tarihi, s. 226-227.
[24] Bk. İsmail, Müslüman Kalarak Avrupalı Olmak: Çağdaş Türk Düşüncesinde Din, Siyaset, Tarih, Medeniyet, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017, s. 248-249.
[25] Said Halim Paşa'nın Külliyatı, neredeyse burada ele aldığımız tüm konuları kapsar. Burada konumuzla alakalı olarak özellikle Taassub (s. 230-258) ve İnhitât-ı İslâm Hakkında (s. 260-317) bölümlerinin okunmasını tavsiye ediyoruz. Bk. Said Halim Paşa, Said Halim Paşa Külliyâtı, Hazırlayan: Vahdettin Işık, Ketebe Yayınları, İstanbul 2018, s. 230-317.

Kudüs Bir Daha Gelir mi?

Metin MUTANOĞLU

İsrail ile Filistin arasında çözülemeyen dört temel sorun var. Bunlar; sınır sorunu ve durmaksızın genişleyen Yahudi yerleşim alanları, Kudüs'ün statüsü meselesi ve diasporadaki Filistinlilerin geri dönüş hakkı.

İsrail'in resmi ilanından yani 1948'den bu yana çözülemeyen ve hiçbir uluslararası barış girişiminde çözüme dair en ufak umut görülmeyen dört temel konu, işte bunlar. Her bir başlık, tek tek incelendiğinde çözümsüzlüğün hangi taraftan kaynaklandığı da açıkça görülüyor. Bundan dolayıdır ki FKÖ lideri Yaser Arafat, verilen bütün tavizlere rağmen tünelin ucunda bir ışık görememiş ve hayatının son günlerinde İsrail yönetimine karşı en ağır ifadeleri kullanmıştı. Zira Arafat'ın bizzat kendisi İsrail yönetimiyle yapılan pazarlıklar neticesinde herkesin kabul edeceği makul bir anlaşmaya ulaşılacağını düşünüyordu. Son olarak Ramallah'taki karargâhının, kendisi içerideyken İsrail tankları tarafından bombalanması sırasında gerçeği, en çıplak haliyle idrak etmişti.

Bu dört sorun, Ortadoğu barışının önündeki en önemli engelleri teşkil ediyor. Her biri, ayrı ayrı ele alınmayı hak ediyor. Örneğin sınır sorunu, İsrail tarafından görmezden gelme politikasıyla giderek genişleyen bir işgali tanımlıyor artık. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Eylül 2019'da BM kürsüsünden gösterdiği haritalarda Filistin'in nasıl giderek yok edildiği ve 1948 yılında çizilen haksız haritaların bile çok çok gerisinde kaldığını gösteriyor ve dünyanın dikkatini bu hukuksuzluğa çekmeye çalışıyordu. Erdoğan, bu sınır tanımayan haksızlık karşısında şunları söylüyordu: "Sene 1947,

neredeyse burada İsrail yok gibi, tamamı Filistin. Sene 1947 paylaşım planı var ve Filistin küçülüyor, İsrail büyüyor, Filistin küçülüyor. Geliyorum 1967'ye. 1949'la birlikte İsrail büyüyor, Filistin küçülüyor. Geliyorum bugüne. Güncel durum şu an artık adeta Filistin yok. Neredeyse tamamına yakını İsrail. İsrail doyuyor mu? Hayır doymuyor. İsrail şimdi de kalanını almanın gayreti içerisinde. Peki Birleşmiş Millet Güvenlik Konseyi'nin, BM'nin İsrail ile almış olduğu bunca karar var. Bu kararlar uygulamaya geçiyor mu? Hayır geçmiyor. Peki o zaman BM ne işe yarıyor?"

Bugün İsrail yönetiminin, aldığı tek taraflı kararlar sonucu inşa ettiği yeni yerleşim yerleri, adım adım Filistin'i yok ediyor ve onu Batı Şeria'nın ve Gazze Şeridi'nin dar alanlarına hapsediyor.

Bir diğer konu Filistinli mültecilerin geri dönüş hakkı. İsrail devleti kurulmadan yıllar önce silahlı Yahudi çetelerinin yürüttüğü tedhiş saldırıları ve işlenen acımasız katliamlar nedeniyle evlerini terk edip Gazze ve Batı Şeria ile komşu ülkelere sığınmak zorunda kalan 750 bin civarındaki Filistinli, bugün itibariyle 6 milyona ulaşmış durumda. Bunun yaklaşık 4 milyonu komşu ülkeler ve Avrupa'da yaşıyor. İsrail yapılan bütün görüşmelere rağmen zor koşullarda mülteci kamplarında yaşayan milyonlarca Filistinlinin, babalarının topraklarına dönmesine izin vermiyor. Bunun temel nedeni ise nüfus oranının bu coğrafyadaki Yahudi nüfusunu geçme ihtimali. Şöyle bir hesap yaptığımızda durumun İsrail açısından nasıl korkutucu bir konu olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Bugün itibariyle İsrail nüfusu, resmi rakamlara göre 9,5 milyon civarında. Bunun 7 milyonunu Yahudiler oluşturuyor, en az 2 milyonu ise Araplardan meydana geliyor. Batı Şeria'da yaklaşık 3 milyon Filistinli var. Gazze Şeridi'nde ise neredeyse nüfus 2 milyona yaklaşmış durumda. Yani Filistin topraklarında bugün itibariyle 7 milyon civarında Müslüman Arap yaşıyor. Yurtdışındaki 4 milyon Filistinlinin geri dönmesi, bölgedeki nüfusu İsrail aleyhine dönüştürerek 11 milyon civarına çekecek. Yani Yahudi nüfusundan 4 milyon daha fazla bir nüfus oluşacak. Bu

Bu dört sorun, Ortadoğu barışının önündeki en önemli engelleri teşkil ediyor. Her biri, ayrı ayrı ele alınmayı hak ediyor. Örneğin sınır sorunu, İsrail tarafından görmezden gelme politikasıyla giderek genişleyen bir işgali tanımlıyor artık.

Öyle bir şehirden bahsediyoruz ki, tarihi binlerce yıla dayanıyor. Dünyanın en eski şehirlerinden biri. Üç semavi din için de kutsal.

demografik dönüşüm, Filistin halkının daha güçlü olmasını sağlayacak. İşte bu nedenle İsrail geri dönüş hakkı konusunda kapıyı bugüne kadar hiç açmadı. Bu durum, "Barış görüşmeleri neden başarısız oluyor?" sorusunun yanıtlarından biridir.

Ve Ortadoğu barışının önündeki en büyük engellerden bir diğeri, Kudüs meselesi.

Öyle bir şehirden bahsediyoruz ki, tarihi binlerce yıla dayanıyor. Dünyanın en eski şehirlerinden biri. Üç semavi din için de kutsal. Antik çağlarda bile uğruna büyük savaşların yapıldığı, haçlı seferlerinin ana tetikleyici unsuru. İslam'ın ilk kıblesi ve üç kutsal mescitten biri olan Aksa Camii'nin üzerinde kurulduğu toprak. Yahudiler için ikinci tapınağın kalıntılarının olduğu şehir. Hristiyanların kutsal doğum kilisesinin ev sahibi. Asırlardır devam eden Kudüs'e hâkim olma gayesi bugün de aynen devam ediyor. Müslümanlar gibi Yahudiler de Kudüs'ü kendi kadim şehirleri olarak görüyor. Kudüs'ü işgal altında tutan İsrail yönetimleri bugüne değin gerçekleşen bütün barış görüşmelerinde bu şehirle ilgili başlıkları genellikle ileri tarihlere bıraktıran bir politika güttü.

Kudüs, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar yaklaşık 400 yıl Osmanlı İmparatorluğu yönetiminde kaldı. 1918 yılının sonlarına doğru yani Osmanlı'nın savaşı kaybettiği günlerde İngiltere'nin ilan ettiği Balfour Deklarasyonu'yla Filistin topraklarında bir Yahudi devleti kurulmasına karar verildi. Bu tarihten Milletler Cemiyeti'nin taksim planını kabul ettiği 1947 yılına kadar yeni bir devletin altyapısı hazırlandı. 1948 yılında yaşanan ilk Arap-İsrail savaşlarının merkezinde Kudüs vardı. Arap ülkelerini harekete geçiren en büyük motivasyon, Mescid-i Aksa'nın işgal altına alınması endişesiydi. Zira 1947 yılındaki taksim planında Milletler Cemiyeti aldığı 181 sayılı kararla Kudüs'ü Uluslararası Bağımsız Şehir olarak tanımlayıp kendi himayesine almıştı ama Tel Aviv'i başkent ilan eden İsrail'in hedefi bir gün Kudüs'ü gerçek başkent olarak kabul etmekti.

İsrail bu hedefine 1967 yılında yaşanan Arap-İsrail Savaşı sonun-

da daha fazla yaklaştı. Ürdün ordusundan şehri alan İsrail güçleri, şehir üzerinde tam bir hakimiyet kurdu. Bundan sonra Kudüs'ün başkent ilan edilmesine doğru hızlı adımlar atıldı. 1973 yılında yaşanan Yom Kippur Savaşı'nda İsrail'in ABD ve Avrupa'dan gelen yardımlarla Mısır ve Suriye ordularını durdurması, Tel Aviv yönetimine büyük bir özgüven verdi. 1980 yılında İsrail meclisi Knesset'te alınan bir kararla BM'nin 181 sayılı kararı yok sayılarak Kudüs başkent ilan edildi. İsrail yönetimleri 1993'ten beri kurulan bütün barış masalarında bu konuyu sürekli tartışma dışı tutmaya çalışarak, Kudüs'ün de facto başkent statüsünü sürdürdü. Filistin tarafı Kudüs'ün oldubittiyle yahudileştirilmeye çalışıldığına dikkat çekse de bu adımların önüne geçemedi.

Burada Birleşmiş Milletler'in rolüne de değinmek gerekir. İsrail, Kudüs ve BM konusu gündeme geldiğinde, bütün dünyayı uyutan ve uyuşturan bir kısır döngüden söz edilebilir. Zira yukarıda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın BM Genel Kurulu'nda yaptığı serzenişe de atıfta bulunarak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: BM'nin neredeyse kurulduğu 1945'ten bugüne kadar 78 yıldır İsrail'in bütün yasadışı tasarruflarına karşı sadece kınama kartını kullanması, belki de İsrail açısından en avantajlı ortamı sağladı. İsrail bir yandan BM tarafından alınan neredeyse hiçbir karara uymazken, diğer yandan tek taraflı olarak attığı adımlarla bütün dünyanın vicdanını yaralayacak sivil katliamlara imza atmaya devam ediyor.

Bugün Ortadoğu sorununun çözümü konusunda Filistin ve bağımsız halklar umutlarını kaybetmek üzere. İsrail devleti bütün kamu kurumlarını Kudüs'e taşımış durumda. Bu oldubittiyi resmi hale getirmek için Trump'ın yolsuzluklarla sıkıştırıldığı son günlerinde ona Kudüs'ü başkent ilan ettirmek de bir planın parçası olsa gerek. 2017'nin aralık ayında bizzat Kudüs'e giderek bu şehri BM kararlarına aykırı olarak İsrail'in başkenti olarak tanıyan Trump'a karşı Türkiye'nin öncülüğünde İstanbul'da toplanan İslam İşbirliği Teşkilatı, konuyu BM gündemine getirerek 9 evet oyuna karşı 128 hayır oyu ile Kudüs'ün BM statüsündeki yerini koruma altına aldı. Ne var ki bu güçlü duruşa rağmen İsrail'in de facto başkenti, tartışmalardan uzak devam ediyor.

Ortadoğu'da barışın uzak bir ihtimal olarak kalmasının altında işte bu temel sebepler ve İsrail'in attığı tek taraflı adımlar yatmaktadır. Başta ABD olmak üzere bazı Batılı ülkelerin, bir yandan İsrail'in neredeyse her adımını desteklemesi öte yandan barış girişimlerinde bulunulması, en hafif tabiriyle, oyalamaca olarak tanımlanabilir. BM mevcut yapısıyla kendi kararlarının ihlaline dahi müdahale edemeyecek bir acziyet içerisindedir. Kudüs, mevcut statüsüyle bir İsrail kentine dönüştürülürken bu şehirde yaşayan Araplar da siyasi ve idari uygulamalar nedeniyle gitgide köşeye sıkıştırılmaktadır. Kudüs'ü kaybetmemek için İslam dünyasının çok daha aktif politikalar uygulaması gerekmektedir. En azından Doğu Kudüs'ün mevcut halini bile korumak, bu anlamda bir başarı olacaktır.

Kudüs, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar yaklaşık 400 yıl Osmanlı İmparatorluğu yönetiminde kaldı. 1918 yılının sonlarına doğru yani Osmanlı'nın savaşı kaybettiği günlerde İngiltere'nin ilan ettiği Balfour Deklarasyonu'yla Filistin topraklarında bir Yahudi devleti kurulmasına karar verildi.

Filistin Meselesi Anlatı Değil; Gerçeğin Ta Kendisi!

Ahmet Faruk ASA

2023 yılı itibariyle Nekbe'nin üzerinden 75 sene geçti. Aradan geçen onlarca sene, işgal gerçekliğinin azalmanın aksine artarak devam ettiğini gözler önüne sermiştir. Serencamın bütününü ele almadan yalnızca son birkaç ayda yaşananlara bakmamız dahi, Filistin'deki Siyonist tehlikenin özünü ortaya koymaya yetecektir.

İlk kıblemiz ve miracımız olan Kudüs, bu sene de Ramazan ayında İsrail saldırılarının hedefi oldu. Mescid-i Aksa'ya düzenlenen toplu baskınlar, orada ibadet eden Müslümanlara yapılan saldırılar, ilahi hatıranın mevcut olduğu yapıya verilen zararlar, Müslümanların girişlerindeki engellemeler, ibadet edenlere yönelik saldırılar, buradaki ibadetgâhlara uygulanan kapatmalar, Yahudilerin burada gerçekleştirdiği ayinler, her türlü sosyal ve kamusal baskılar, İsrail'in Mescid-i Aksa üzerindeki düşlerinin yapı taşları olarak karşımıza çıkmakta.

İsrail, kendi içinde ne zaman bir siyasi ya da sosyal karışıklık yaşasa namlusunu Kudüs'e, Gazze'ye, Filistinlilere çevirerek dikkatlerin odağını değiştirmeyi hedefliyor. Krizlerin ve çatışmaların Filistinlilere bedel ödetilerek perdelenmeye çalışılması, bize Siyonist mekanizmanın zihin kodlarına dair bilgi veriyor.

Yahudi sorununa çözüm iddiasında bulunan ve bu şekilde nüfuz kazanmaya başlayan Siyonizm, bugün ayakta kalabilmek ve taraftar toplamak adına Yahudi sorununu kendi eliyle üretir hale geldi. Hem dış politikada hem de Filistin topraklarında saldırgan tutumun arkasındaki bu gerçeklik; Siyonizmin yarının dünyasında barışın (!) değil, kriz sarmalının devamlılığına tekabül etmesidir.

Bugün dünyada sömürgecilik ve yayılmacılık devam etmektedir. Filistin meselesi bu sömürgecilik ile beraber bir düzlemde ele alındığında daha yakından anlaşılmaktadır. Uluslararası sistemdeki sömürgeciliğin karşılığı neticesi ise İsrail'i oluşturmaktadır. İsrail, sadece sömürgeci olmakla yetinmemiş, yerleşik bir sömürgeyle Filistinlilerin yerleşme hakkını elinden alan kolonyalist bir yapı olmuştur.

Postkolonyal dönemde İsrail varlığı, klasik sömürgeciliğin dahi ulaşamadığı bir ırkçılığı, yerleşimciliği meydana getirmiştir. Belirli yönleri itibariyle apartheid olarak da tanımlanan İsrail, tüm faaliyetleri ile uluslararası hukuku hiçe sayan bir işgal gerçekliği meydana getirmiştir. Siyonizmin yarattığı krizi ve çatışmayı anlamak için kompike şekilde bu yaşananları ele almak gerekiyor. Yani siyonizm; yukarıda mezkur tüm insan hakları ihlallerini en uç safhada tatbik eden bir düzendir. Konuyu bu düzlemde ele almak, İsrail'in varoluş sürecinde "halklardan bir halk" olma iddialarının aksine, bekalarını normal olamamaya bağlamaları demek olacaktır. İsrail, normal bir devlet gibi görülmemelidir.

Mescid-i Aksa'ya yapılan saldırıların ardındaki Siyonist düşüncenin portresine baktıktan sonra bir de şiddet kültürünün arkasındaki aktörlere ışık tutmak, Siyonizmi ve Kudüs'e dair emellerini yakından tanımaya yardımcı olacaktır.

Kudüs ve Mescid-i Aksa'daki son dönemde yapılan ihlal ve saldırılarda ön plana çıkan bir isim var; İsrail Ulusal Güvenlik Bakanı Itamar Ben Gvir. Terör örgütü olarak tanımlanan ve 1994'te yasa dışı ilan edilen "Kach" grubunun bir üyesi olan Ben Gvir, siyasi kariyerini şiddet yanlısı eylemleri savunmaya adadı. Sekiz suçtan hüküm giyen Ben Gvir, Mescid-i Aksa'nın yıkılması siyasetini İsrail içinde en aktif yürüten isimlerden biri. Odasında El Halil katliamcısı Goldstein'in fotoğrafını koyacak kadar da şiddet yanlısı.

Mescid-i Aksa'da yapılan her saldırı, muhakkak ki Filistinlilerin akıllarına yaklaşık 30 sene önce El Halil şehrinde yaşlanan katliamı getirecektir. Bir sabah namazı baskın neticesinde onlarca Filistinlinin şehit edildiği bu elim olay, El Halil'de bulunan Harem-i İbrahim Camii'nde İsrail tarafından mekansal bölünme ile sonuçlanmış ve caminin yarısından biraz daha fazlası Sinagog olarak kullanılır hale gelmişti. Bugün benzer saldırı ve provokasyonların Mescid-i Aksa için de yapıldığını düşündüğümüzde; orada yaşayan Filistinlilerin nasıl bir teyakkuz ve irade hali içinde olduğunu daha yakından anlayabiliriz.

Smootrich de Kudüs'te şiddetin tırmanmasındaki siyasi aktörlerden biri. Filistinlilerin etnik temizliğini ve tehcirini savunan, bölgede kalmaları takdirdeyse ölmelerini savunan bir siyasetçi.

Dini Siyonizm partisinin bir diğer yetkilisi Simcha Rothman da Kudüs'te çıkan olayların ardındaki siyasi isimlerden bir diğeri. Mescid-i Aksa'nın yıkılmasını destekleyen Tapınak gruplarının bir parçası olan Rothman, burada yer alan statükonun Yahudilerin lehine değiştirilmesi gerektiğini savunuyor.

Ofir Sofer, Orit Strook, Almog Cohen, Amihai Eliyahu gibi pek çok Siyonist lider son dönemde İsrail kabinesinde kendine yer buldu. Bu isimlerin kendilerine denge unsuru olması muhtemel politik görüşteki bir siyasi değil; Netanyahu liderliğindeki hükümette olduklarını belirtmekte fayda var. Nitekim Netanyahu "Araplar bugün silahlarını bırakırsa şiddet son bulur. Fakat Yahudiler bugün silahlarını bırakırsa İsrail diye bir şey kalmaz" diyerek, siyasi istikbalindeki merkez düşüncenin şiddet ve çözümsüzlük olduğunu ortaya koymuştur.

Netanyahu sadece Kudüs ve Mescid-i Aksa özelindeki politikalarda değil; Filistin'in bütününde yerleşimci şiddetinin var olması, Gazze'nin ablukası, 48 toprakları bölgesindeki askeri vesayet ile de iç siyasi kaygılar etrafında şekillendirdiği iç siyaseti gözler önüne sermiş oldu.

Tüm bunların ışığında Filistin'in bütününde erkek-kadın ayırt etmeksizin direniş gösterilmesi, kültürün tüm unsurları ile korunma gayretinin gösterilmesi, Filistin meselesini Siyonistlerin görmek istediği bir anlatı değil, gerçeğin bizzat kendisine dönüştürüyor. Kendisine yönelik her türlü ithamı "antisemitizm" yaftası ile savurmaya çalışan İsrail propagandasına karşı, gerçeğin en yalın halini yine Filistin halkının kendisinde aramak gerekiyor.

Nüfusunun yarısından fazlası mülteci olmasına karşın, kendi topraklarında dahi mülteci olan Filistin halkı, 75 sene geçmesine rağmen topraklarına olan aidiyeti ve bilinci korumaya devam ediyor. Hızlı refleks gösterebilme, erken kenetlenebilirlik, seslerini doğru şekilde duyurabilme ve pek çok unsur bu bağın güçlenerek taşınmasına sebebiyet veriyor.

Sonuç olarak, Filistin meselesi dün ve bugün olduğu gibi yarınlarda da muhakkak gündemimizdeki ana konulardan biri olmaya devam edecek. Tarihsel gerçeklikler ve ilahi hatıranın verdiği mesajlar eşliğinde bu emaneti yarınlara nasıl tevdi edeceğimiz ise üzerinde kafa yormamız gereken temel konu. Değişimler ve dönüşümler eşliğinde bölgeyi doğru etüt edebilmek yola çıkılması gereken ilk durak olacaktır. Türkiye'de günden güne artan bir Filistin bilinci var. Bu hassasiyeti doğru kazanımlara dönüştürmek içinse altını dolduracak bilgi zeminini başta kendimiz ve çevremiz için oluşturma zorundalığımız var. Kudüs'ün işgal altına girişi tesadüfler sonucu olmadı. İslam dünyası olarak geçmişten bugüne, süreci bu noktaya taşıyan kırılmalara dair değerlendirmelerimiz, yarınlar adına sağlıklı planlamaları beraberinde getirecektir. Tabelacılığın geride kaldığı, sosyal dayanışmanın üst seviyede olduğu, maddi ve manevi desteğin esirgenmediği bir topluluk olabilmek, Kudüs konusunda bizden sonrakilere bu kapıyı aralamak olacaktır.

Taha Kılınç ile Filistin Üzerine
"Önce 'Hangi Filistin?' Sorusunu Cevaplamalı"

İNSİCAM

S: İsrail'in ihdas edilmesinden sonra Filistin'de yaşanan hep, "Filistin sorunu" olarak lanse edildi. Bölgede dün yaşanan, bugün de yaşanmakta olan sorunu, siz nasıl adlandırıyorsunuz?

C: Ben daha çok "Filistin meselesi" demeyi tercih ediyorum. "Sorun" kelimesini Filistin'le birleştirdiğimizde, sanki problemin kaynağı Filistin'miş gibi anlaşılabiliyor zira. Oysa problem, tümüyle ve baştan sona Siyonist işgalden kaynaklanmaktadır. Araplar, Filistin meselesini izah sadedinde "kadiyye" (dava) kelimesini kullanır. Bizde "dava" kelimesinin iç siyaset çağrışımları da yoğun malum.

S- İslam coğrafyasını gezen, gören ve tanıyan biri olarak İslam âlemi Filistin ve Kudüs'te olup bitenleri ne kadar biliyor? Gündemlerinde ne kadar yer tutuyor Filistin ve Kudüs?

C: İslâm dünyasında Filistin ve Kudüs konusunda genel bir duyarlılık olduğunu söylemek mümkün. Ancak bu duyarlılık bazı ülkelerde dönemsel ve konjonktürel, yani İsrail saldırıları yoğunlaşınca veya sıcak bir gündem olduğunda sahneye çıkıyor. Bunun dışında, Arap milliyetçiliği sâikiyle meselenin ön plana çıkarıldığı ülkeler var. Türkiye'de, "Osmanlı mirasını ve misyonunu sürdürmek/ ecdad emanetine sahip çıkmak" şeklinde bir şuuraltı mevcut. İran ise, Filistin ve Kudüs meselesini kendi mezhepçi gündeminin kamuflajı olarak kullanıyor. Tüm bunlara ilaveten, Filistin ve Kudüs'ün, İslâm dünyasının her ülkesinde aynı zamanda bir "iç politika malzemesi" olduğunun da altını çizmek istiyorum.

S- Filistin deyince aklımıza hemen Kudüs geliyor. Kudüssüz bir Filistin düşünemiyoruz. Sizce Kudüs Filistin'in nesi olur, neresine düşer?

C- Belki bu soruyu, "Filistin neresi?" diye de sorabiliriz. Çünkü biz Filistin dediğimizde, tek parça ve bütün bir toprak parçasını anlıyoruz. Oysa maalesef Filistin bugün dört parçaya bölünmüş durumda: 1) 1967'den beri işgal altında bulunan tarihî Kudüs, 2) Batı Şeria, 3) Gazze 4) İsrail içindeki Arapların yaşadığı bölgeler. İsrail işgal yönetimi, belli bir strateji ve süreç çerçevesinde bu "dört Filistin'i" birbirinden ayırmaya, fiziksel açıdan bağlantısını koparmaya ve ahalisinin karakterini farklılaştırmaya çalışıyor, ki günün birinde Filistin devletinin kurulmasını kabul mecburiyetinde kalacak olursa, müstakil bir Filistin'den söz edilemesin. Yerleşim/ kolonizasyon faaliyetleri de hep bunun için.

Bu fiziksel ayrımı bir kenarda tutarsak, elbette Kudüs, bütün Filistin'in ve Filistinlilerin kalbini oluşturuyor. Kudüs'e ve Mescid-i Aksa'ya herhangi bir saldırı gerçekleştiğinde, sözünü ettiğim "dört Filistin"in tamamı ayaklanıyor ve tepki gösteriyor.

S: Kudüs, bugün, Doğu Kudüs ve Batı Kudüs şeklinde ikiye ayrılmış durumda. Bu taksim ne kadar doğru? Kudüs'ün doğusu neyi ifade eder, batısı neyi ifade eder?

C: 1948'e kadar, Kudüs'te doğu-batı şeklinde bir ayrım yoktu. Ancak "Birinci Arap-İsrail Savaşı" sona erdiğinde, içinde Mescid-i Aksa'nın da yer aldığı kadîm Kudüs, Ürdün'ün kontrolüne geçti. İsrail de, surların hemen batısından itibaren geri kalan bölgeyi elinde tuttu. Araya dikenli tellerden oluşan bir sınır çekildi, böylece Kudüs "doğu" ve "batı" olmak üzere ikiye ayrıldı. 1967'de ise İsrail, Doğu Kudüs'ü de işgal etmek suretiyle, bugünkü durumu meydana getirdi. Günümüzde Doğu Kudüs, hâlâ İsrail işgali altındadır. Bu taksimin, işgalin getirdiği sunî bir netice olduğunu söylemeye gerek bile yok elbette.

S: Bize Kudüs'ün yönetimini anlatabilir misiniz? Mescid-i Aksâ'nın da içinde bulunduğu Doğu Kudüs'ü kim, nasıl yönetiyor? Mescid-i Aksâ'daki hizmetleri kim yapıyor?

C: Temel şehircilik hizmetleri, Kudüs Belediyesi'nin işi. İsrail, işgalden sonra hem şehrin sınırlarıyla oynayarak hem de sürekli yerleşimci Yahudileri çevreye iskân etmek suretiyle Kudüs'ü fiziksel açıdan genişlettiğinden dolayı, bugün belediye yönetimi Yahudilerde. Doğu Kudüs'teki Müslüman mekânlarının idaresi ise, İsrail'le Ürdün Krallığı arasında 1994'te imzalanan barış anlaşması çerçevesinde, Ürdün'ün yetki alanında bulunuyor. Ürdün Evkâf (Vakıflar) İdaresi, Mescid-i Aksa'nın bakım ve onarımından, görevlilerin tayin ve kontrolüne, Aksa'nın her şeyiyle ilgileniyor. Bu bağlamda, Türkiye'nin devreye

İslâm dünyasında Filistin ve Kudüs konusunda genel bir duyarlılık olduğunu söylemek mümkün. Ancak bu duyarlılık bazı ülkelerde dönemsel ve konjonktürel, yani İsrail saldırıları yoğunlaşınca veya sıcak bir gündem olduğunda sahneye çıkıyor.

1948'e kadar, Kudüs'te doğu-batı şeklinde bir ayrım yoktu. Ancak "Birinci Arap-İsrail Savaşı" sona erdiğinde, içinde Mescid-i Aksa'nın da yer aldığı kadîm Kudüs, Ürdün'ün kontrolüne geçti.

girip bir şeyler yapmaya çalışmasının ise, ancak çok uzun ve dolambaçlı bir takım diplomatik hamleler sonucunda gerçekleşebildiğini de söylemeliyim.

S: İsrail'in kurulduğu 14 Mayıs 1948'den beri topraklarını genişlettiğini görüyoruz. İşgalcilerin bu genişleme siyaseti, sizce daha ne kadar sürer? Buna karşı ne yapılabilir?

C: İşgal edilen topraklardaki "yerleşim" siyaseti, klasik bir kolonizasyon faaliyetidir. Şu anda sadece Batı Şeria'da 500 binden fazla Yahudi yerleşimci yaşıyor. ABD yönetimi, söz konusu siyasete karşı olduğunu açıklıyor, ancak konu Birleşmiş Milletler (BM) gündemine getirildiğinde sürekli veto ederek İsrail'den yana tavır takınıyor. Hem uluslararası sistemdeki dengeler hem de İslâm dünyasının meseleye yaklaşımındaki çelişkiler sebebiyle, Yahudi kolonilerinin artacağını, ancak bu durumun İsrail'i içeriden kemiren bir krize dönüşerek, sonunda yönetilemez bir kaosun ortaya çıkacağını öngörüyorum.

S- Bildiğiniz gibi Kudüs'te hatırı sayılır derecede Hristiyan nüfus da var. Siyonist devletin onlara karşı izlediği politikadan da söz edelim isterseniz. Çeşitli mezheplere mensup Hristiyanlar, işgal ve baskı politikalarından nasıl etkileniyorlar?

C- Ortodoks Hristiyanlar, Kudüs'teki "semâvî" din mensupları arasında en eski ve köklü nüfusu oluşturuyor. Yahudiler, özellikle M.S. 70'de Romalılar kendilerini Kudüs'ten ve Filistin topraklarından sürgün ettikten sonra, 1800'lü yıllara kadar kitlesel bir geri dönüş gerçekleştiremedi. Haçlı işgaliyle (1099) şehre akın eden Frenkleri de düşündüğümüzde, Kudüs'te tarih boyunca Hristiyanlığın baskın bir tesiri ve görünürlüğü ola geldi. İsrail kurulduktan sonra, Siyonistlerle Avrupa merkezli Hristiyanlık arasında göreceli olumlu ilişkiler geliştirilirken, Kudüs'te yaşayan Ortodokslar ve Siyonistlerin yıldızı barışmadı. Bunda Yahudilerle Hristiyanlar arasındaki ihtilaflar kadar, işgalin kilise mülklerine tasallutu da etkili oldu. Günümüzde, Kudüs ve Filistin'in yerli Hristiyanları, işgale karşı direniş ve Siyonist çizgiye bakış noktasında Filistinli Müslümanlara yakın durmaktadır. Ama elbette devletler bazında baktığımızda, Kudüs'te Hristiyanların karşılaştığı baskı ve ayrımcılığı İsrail

nezdinde protesto edecek bir muhatap da görünmüyor.

S- Son yıllarda siyonistlerin, işgalcilerin Mescid-i Aksâ'yı zaman zaman işgal ettiğine, Müslümanları taciz ettiğine, zulmettiğine şahit oluyoruz. Bunun sebepleri ve gerekçeleri nedir? İşgalciler bunu neye dayandırıyorlar kendilerince?

C- Mescid-i Aksâ, dünya çapında Müslümanların gözünü ve gönlünü çevirdiği bir hedef olması bakımından, sürekli gündemde. Dolayısıyla İsrail de Aksâ'ya yoğunlaşan bu ilgiyi dağıtmak veya en azından başka odaklara yönlendirmek siyasetini takip ediyor. Bu çerçevede Filistinlilerin "terörist" olduklarına dair medya bombardımanı sürdürülürken, Kudüs'teki herhangi bir gerilime orantısız karşılık verilerek olaylar hızla tırmandırılıyor. Ellerinde taş parçalarından başka bir şey olmayan gençlerin otomatik silahlı ve tam teçhizatlı işgal askerlerine karşı bir şey yapamayacakları da biliniyor elbette. İsrail, Kudüs ve Aksâ'ya saldırıları, genç Filistinlileri tahrik için de sahneye koyuyor. Yeri-yurdu işgal edilmiş, aile fertleri ve arkadaşları hapsedilmiş, şehri ve mescidi sürekli tehdit altında olan gençlerin, bu türden tahriklere uzun süre direnmeleri de çok zor açıkçası. İsrail bu zaaf noktasını bildiğinden, bilhassa Yahudiler arasında gerilimlerin tırmanışa geçtiği dönemlerde, Kudüs ve Mescid-i Aksâ kasten hedef haline getiriliyor.

S: Size bir de Filistin'in iç dinamiklerini sormak isteriz. Hepimiz Kudüs'ün siyonistlerin elinden kurtulmasını diliyoruz. Filistin dâhilinde bulunan aileler, kabileler, cemaatler, teşkilatlar bunu sağlayabilecek bir bütünlüğe, birliğe, güce sahipler mi?

C: Sahaya baktığımızda, böyle bir birliktelik görüntüsünün olmadığını söylemek zorundayım ne yazık ki. Ama yine de Kudüs ve Mescid-i Aksâ konusunda kitlesel bir duyarlılık var, bu görülüyor. Söz konusu duyarlılığın organize bir harekete dönüştürülmesi ve neticeye ulaşması ise, daha kapsamlı çalışmaları ve güçlü bir liderliği gerektiriyor.

S: Kudüs hakkında okuma yapmak isteyenlere neleri tavsiye edersiniz? Sizin Kudüs kitaplığınız hakkında bilgi verir misiniz?

C: "Kudüs kitaplığı" deyince, meseleye bizim baktığımız yerden bakmayan, hatta içinde hoşumuza gitmeyecek şeyler barındıran metinleri de okumamız gerektiğini düşünüyorum. Ki muhataplarımızın meseleyi hangi açıdan ele aldığını görelim ve buna göre bir duruş geliştirelim. Bu çerçevede Simon Sebag Montefiore'nin "Kudüs – Bir Şehrin Biyografisi", önemli bir metin. Müslümanlara karşı gayet önyargılı ve kaba bir bakışa sahip olsa da yazarının Yahudi kimliği sebebiyle, Kudüs'ü Siyonistlerin nazarından değerlendirmek oldukça öğretici. Şehri fiziksel açıdan tanımak üzere, Bünyamin Erul Hoca'nın "Kudüs ve Aksâ" kitabı çok iyidir. Resimli bir rehber kitap olarak da düşünülebilir. Ve nihayet, Avi Shlaim'in "Demir Duvar"ı da muhakkak okunmalı. Özellikle İsrail'in iç yapısı ve devletin tarihini anlamak bakımından, vazgeçilmez bir çalışma.

S: Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

C: Çok teşekkür ederim, bereketli yayınlar dilerim.

Vakit ayırıp verdiğiniz kıymetli bilgilerden dolayı teşekkür ederiz.

Ortodoks Hristiyanlar, Kudüs'teki "semâvî" din mensupları arasında en eski ve köklü nüfusu oluşturuyor. Yahudiler, özellikle M.S. 70'de Romalılar kendilerini Kudüs'ten ve Filistin topraklarından sürgün ettikten sonra, 1800'lü yıllara kadar kitlesel bir geri dönüş gerçekleştiremedi.

Mescid-i Aksa Baskınları ve Ribat

Dilek KOÇ

Kudüs'e **"Aliya[1]"** adı verilen Yahudi göçleri 1860'lı yıllarda başlamıştı. Yahudilere bir vatan kurma ideali ile Filistin topraklarına göçen siyonist yahudiler tarih sahnesine **"halksız bir vatana, vatansız bir halk"** sloganı ile çıkmıştı. Dünyanın çeşitli yerlerinden Filistin topraklarına göç eden siyonist Yahudiler, halksız bir vatan derken Filistin topraklarını, vatansız bir halk ifadesiyle kendi ideallerini kast ediyorlardı. Peki Filistin topraklarında yaşayan Müslümanlar hangi konumdaydı? Üstenci bir bakışla Filistin halkı ve topraklarına bakan Yahudilerin Filistin coğrafyasına hakimiyetleri sığ ve az olmakla beraber farklı coğrafyada, farklı ülkelerde, farklı kültürlerden etkilenerek farklı dünya görüşleriyle yetişen Yahudiler nasıl aynı topraklarda yaşayacaklardı? Bu soru Filistin topraklarının acı dolu geleceğinin başlangıcını oluşturmaktaydı.

Filistin topraklarına yasadışı olarak Siyonist göçleri pek çok dindar Yahudi tarafından desteklenmiyordu. Çünkü sürgün ile birlikte kutsal topraklar Yahudilere haram kılınmıştı. Mübarek topraklara ancak temiz olanlar ayak basabilirdi, bu nedenle Yahudilerin Mesih gelmeden Filistin topraklarına giriş izni yoktu. Çatışmaların ve baskınların ana ekseni olan **"III. Mabed Hayali"** Mesih yeryüzüne indikten sonra olacaktı. Siyonist idealler Yahudi teolojisine zıt görüşler sarf ederek bölgeye yerleşmeye devam ettiler. 1882 yılında ise Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid Han bölgeye yasadışı olarak Yahudi yerleşmesine müsaade etmeyerek Siyonist hayallere darbe vurmuştu. 1897'de I. Siyonist Kongre ve Theodor Herzl'in Yahudi Devleti kitabı Yahudi Devleti hayalini ulusal çapta tüm Yahudilere duyurmuştu. Osmanlı Devleti'nin bölgeyi kaybetmesinin ardından yasadışı Siyonist yerleşimler Filistin topraklarında hızla arttı, Filistin topraklarındaki şehir ve köyleri İbranice yer adlarıyla değiştirerek küçük sosyalist köyler kurmaya başladılar, bu durum mülkiyet meselesi ve kimlik mücadelesinin başlangıcını oluşturdu. Aliya göçleri sayesinde Siyonist Yahudilerin varlığı işgal devletinin ilanında 1,5 milyonu bulmuştu. İngiltere'nin idaresindeki manda yönetiminde Yahudilerin bölgeye yerleşmesine göz yuman İngiltere'nin iki yüzlü siyaseti 1947 yılında BM'de "iki devletli çözüm" meselesinin konuşulmasına zemin hazırlayarak Yahudilerin bölgedeki varlığını uluslararası arenada tanıttı. **"Bir ulusun, ikinci bir ulusa, üçüncü bir ulusun toprağını vaad etmesinin"** ardından

14 Mayıs 1948'de İngiltere'nin bölgeden çekilmesiyle David Ben Gurion, Filistin topraklarında Yahudi devletini ilan ederek bölgede dinmeyecek olan bir yangının fitilini ateşledi. Araplar ile Yahudiler arasında dinmek bilmeyen savaşların olduğu 1948 savaşında İsrail, Kudüs'ün batısını; 1967'de ise Mescid-i Aksa'nın içerisinde bulunduğu Kudüs'ün doğusunu işgal etti. Siyonist ideal için "Kudüs olmadan

[1]**Aliya:** Yahudilerin diasporadan işgal edilmiş Filistin topraklarına göç etmesini ifade eden terimdir. Yükselmek, yücelmek manasına gelmektedir. Sürgün toprağından asıl yurda göçmeyi ifade eden bu göç, dinsel anlamda da yücelmeyi temsil eder.

İsrail'in anlamı yoktu, Tapınak Dağı (bizim Mescid-i Aksa'mız) olmadan Kudüs'ün anlamı yoktu."

Zaman içerisinde bölgeye yasadışı olarak yerleşen Yahudiler, Kudüs İslami Vakıflar'ın idaresinde olan Mescid-i Aksa'ya işgal ziyaretleri düzenlemeye başladılar. 1967 yılında işgal ordusunun hahambaşı, beraberinde 50 kişiyle Aksa avlusunda dini ritüeller gerçekleştirdi, 1969 yılında fanatik bir Yahudi tarafından Selahaddin Eyyubi'nin Mescid-i Aksa'ya koyduğu minberi yakıldı, 1979'dan 1990'lı yıllara kadar pek çok grup harem-i şerifi dini ritüellerini gerçekleştirme amacıyla işgal ederken bu baskınlara ibadet eden Müminlere engel oldular. 1990'lı yıllarda bu ziyaretleri 3 haham desteklerken günümüze gelindiğinde 300 küsür haham, işgal devletinin bakanları, bürokratları, üst düzey devlet görevlilerinin desteklediğini ve sayıları 30'un üzerinde olan mabed hareketleri örgütlerinin faaliyetleriyle Mescid-i Aksa'ya işgal ziyaretlerinin arttığını söyleyebiliriz. 28 Eylül 2000 yılında Ariel Şaron'un Mescid-i Aksa'yı provokatif ziyaretinin ardından 29 Eylül 2000'de işgal başbakanı Ehud Barak'ın asker ve polisleri Mescid-i Aksa'ya yığmasıyla II. İntifada'nın başladığını hatırlayarak 2003 yılında Kudüs, İslami vakıfların izni olmaksızın İsrail tarafından tek taraflı olarak resmi bir şekilde Mescid-i Aksa'ya fanatik Yahudilerin işgal ziyaretleri başladı, bu işgaller zaman içerisinde artarak devam etti. İşgal devleti Harem-i Şerife asker yığarak Mescid-i Aksa'nın statükosunu2 hiçe sayıp kendilerinin bölgede ziyaret haklarının olduğunu iddia etti. Kudüs'ün uluslararası hukuk çerçevesinde sahip olduğu statüko göz önünde bulundurulduğunda hukuki olarak Mescid-i Aksa'ya işgal polisi, işgalci yerleşimci, Yahudi turistler gibi gayrimüslim hiçbir unsurun girmemesi gerekmektedir. Oysa 2015 yılında ABD'nin bölgeye müdahalesi ile İsrail ve Ürdün arasında **"Mescid-i Aksa'yı korumaya yönelik imzalanan (!) Kerry Antlaşması" ile beraber "Müslümanlar'ın Mescid-i Aksa'da ibadet, yahudilerin ziyaret hakkı olduğuna"** karar verildi. Bu karar Mescid-i Aksa'nın uluslararası hukuktaki statükosunu tehlikeye sokarak Yahudilerin bölgede ibadet hakkı olduğunu dünya kamuoyuna duyurup Mescid-i Aksa'nın mevcut durumunun değişmesini talep ederek işgalin zeminini kolaylaştırdı. Fanatik Yahudiler 2015 yılında Mescid-i Aksa'nın zamansal ve mekansal bölünmesinin çağrısını yaparken, 2016 yılında

Zaman içerisinde bölgeye yasadışı olarak yerleşen Yahudiler, Kudüs İslami Vakıflar'ın idaresinde olan Mescid-i Aksa'ya işgal ziyaretleri düzenlemeye başladılar.

işgal polisi dini kıyafetlerle Mescid-i Aksa'yı ziyaret etmelerinin iznini verdi, 2017 yılında ise Mescid-i Aksa'nın kapılarını kapatarak Müslümanların girişini yasakladı. Müslümanlar bu yasağın Halilürrahman Camii'sine yapılan mekansal bölünmenin benzerinin Mescid-i Aksa'ya da yapılmasının endişesini yaşarken 2021 yılında işgal ceza mahkemesi işgalci yerleşimcilerin Aksa'da sessizce ibadet etmesine karar verirken 2022 yılında ise Yahudilerin yüksek sesle Aksa'da ibadet etmesini meşrulaştırmış oldu.

2 Statüko: Bir bölge herhangi bir güç tarafından işgal edildiğinde, işgalci gücün gelmeden önceki koşulları sürdürmesi gerekmektedir. Filistin nezdinde işgal devletinin uluslararası hukuka göre Filistin'i işgal etmeden 1967 yılı öncesindeki Mescid-i Aksa'nın durumunu koruması gerekmektedir.

2013 yılına kadar 6-7 bin civarında Yahudinin Mescid-i Aksa'yı belli aralıklarla işgal ettiği kayıtlara geçti. Bu işgaller Yahudi dini ve milli bayramlarında katlanarak arttı. Mescid-i Aksa'da dini ritüellerini gerçekleştirmek isteyen Yahudiler Aksa'yı zamansal ve mekânsal bölme hedefi ile bu işgallere devam ederken, işgaller 2020'de 18 bin, 2021'de 34 bin, 2022'de ise 48 bin işgalciyle gerçekleştirildi. Tapınak hareketi grupları bu sayıların her yıl artarak devam etmesi için çağrılarda bulunarak faaliyetler düzenlediler. Pesah, Hanuka, Yom Kippur, Tişa Beav gibi Yahudi bayramlarında yapmayı planladıkları dini ritüeller için, Mescid-i Aksa'da "kutsalın kutsalı" saydıkları "Muallak Kayası"nda kurban kesmek için çalışmalar yapmaktalar, Tevrat'ta geçen "destansı secde" olarak isimlendirilen secdelerini kendi mabedleri gibi Aksa'nın avlusunda yapmaya çabalamaktadırlar. Getirilen her bir kurban ve işgalci yerleşimci için para ödülleri koyduklarına, Aksa'da Tevrat ritüelleri yapabilen işgalcileri ödüllendirdiklerine, Aksa'ya kurbanlık hayvan getirene, kurbanlık hayvanı Harem bölgesine girdirebilene, Aksa'da kurban kesebilene kaç bin şekel (İsrail parası) vaad ederek baskında işgalci sayısının arttırılmasını hedeflediklerine, bir sonraki yıl rekor bir sayı ile Aksa'da baskın yapmak için Yahudilere çağrıda bulunduklarına, Aksa'da dini ibadetlerini yaparak bölgede hak iddia etmeye, Müslümanların hareminin Yahudileştirilmesi gayelerine şahit olmaktayız. Üçüncü mâbed maketini ve mâbed inşa edildikten sonra tapınakta kullanacakları menoraları[3] dahi hazırlayan siyonist ideal, bu menorayı Ağlama Duvarı'na (bizim Burak Duvarımız) giden yolda tüm Yahudilerin göreceği şekilde sergileyerek ideallerini canlı tutmayı hedeflemektedir. Aksa'ya yaptıkları her baskında mescidimize verdikleri zararı, kardeşlerimizi şehit etmeleri, yaralamaları, tutuklamaları, Aksa'daki hiçbir canlıya hayat hakkı tanımamaları, zeytin ağaçlarını yakmaları, Aksa'nın altında yaptıkları kazılarla mescidlerimizin yıkılmasına yönelik çalışmalar yapmaları; her sabah radikal grupların Aksa'ya yaptıkları baskınlar, baskınları sosyal medyada paylaşarak Müslümanları yıldırma politikaları, baskınları arttırarak işgali normalleştirme çabaları üçüncü mabedin inşasına yönelik yaptıkları çalışmalardır. Silvan ve Şeyh Cerrah Mahallesinde yaptıkları hukuksuzluklar bu mahallelerde yaşayan Müslümanların evlerine hukuksuzca el koymaları, mahalledeki her bir mülke Yahudi ailesi yerleştirip Müslümanları mahalleden tahliye etme çabaları her gün Yahudi grupları mahallelerde gezdirip Müslümanların yaşantı ve mahremiyetlerini ihlal etmeleri, beldelerin köylerin isimlerini ibranice isimlerle değiştirip bölgeyi Yahudileştirerek Filistinlilerin kimlik mücadelesine zarar vermeleri, bu mahallelerin Yahudileştirilmeye çalışılmasıyla Eski Şehir'in adım adım Müslümanlardan arındırılıp Aksa'nın çevresinin Yahudileştirilmesi çabası Mescid-i Aksa'nın daha çabuk işgal edilmesinin altyapısını oluşturmaktadır.

Diğer Yandan Ribat...

Ribat, düşman saldırısını önlemek amacıyla nöbet tutmaktır. Filistin topraklarının işgal edilmesinden günümüze gelene kadar Filistinli Müslümanlar topraklarında

[3]**Menora:** Yahudiliğin simgesi olan yedi kollu şamdandır. Daimi ışığı ve kainatın yedi günde yaratıldığını temsil eder.

nöbet tutmaktadır. Kur'an "sabır ve namazla Allah'tan yardım dileyin." (2/153) buyurmaktadır. Namaz ve sabır Mescid-i Aksa'nın kaderiyle özdeşleşmiş iki kavramdır. Miracın merkezi, 5 vakit namazın orada farz kılınması, Efendimiz (s.a.v)'in imam olarak tüm peygamberlere miraçta Aksa'da namaz kıldırması, peygamberler ve tevhid şehri olması, bereket diyarı olarak Kur'an'da zikredilmesi gibi Aksa'nın önemine dair pek çok cümle sarf edebiliriz. Mescid-i Aksa'ya Yahudi baskınları olduğunda Müslümanların yalnızca namaz ve Kur'an ile karşılık vermesi, Yahudilerin Allah lafzını duydukları anda korkuya kapılması ayetin vakıada gerçekleşmesine örnektir. Namaz, işgalcilere toplu bir manifesto olmakla birlikte Müslümanların birliğini, dirliğini, kuvvetini simgeler. Müslümanlar Aksa'nın avlusunda namaz kılarak işgalcilere karşı vakarlı ve izzetli duruşlarını sergilerler.

Fanatik Yahudi gruplar her gün düzenli olarak sabah namazının ardından Aksa'ya baskın düzenlemektedir. Bu baskınlarla Aksa topraklarının belli saat aralıklarında Yahudilere verilmesini talep etmekte, Babürrahme ve çevresini mekânsal olarak bölmek isteyerek Aksa'nın bütünlüğünü bozmayı hedeflemektedirler. İsrail, Yahudi yerleşimcilerin baskınlarına müsaade ederek murabıtları yıldırma,

Aksa'dan uzaklaştırma, haksız yere tutuklama politikaları gütmektedir. Mescid-i Aksa'da kurulan ilim halkalarını yasaklayarak Müslümanların topraklarında dinlerini özgürce yaşamalarına müsaade etmemektedir. Murabıtların Aksa'ya girişlerini yasaklayarak Harem'deki Müslüman sayısını azaltmayı amaçlamakta, Yahudilerin daha rahat Aksa'ya baskın düzenlemesinin önünü açmaktadır. Bu noktada ribatın hayatiyeti mevzu olmaktadır. Haremde Müslümanların sayısı azaldıkça işgal kolaylaşmaktadır. Yahudilerin sabah erken saatlerde Aksa'ya baskın yaptığını bilen Müslümanlar sabah namazını Aksa'da kılarak güneş doğmasının ardından Yahudilerin Aksa'yı terk etmesine kadar geçen süre boyunca uzun süren Duha namazları kılmakta ve Yahudilerin işgallerine namazla karşılık vermektedirler. Müslümanlar, Ramazan ayında uzun süre Aksa'da itikafa girmektedir, İsrail zamansal bölünmeyi gerçekleştirmek hedefiyle itikafa müsaade etmemektedir. Sebepsiz yere teravih namazlarında baskın gerçekleştirip namaz kılan müminlere namlularını doğrultan zalimler, namaz kılan savunmasız Müslümanları hedef almaktadır. Bu nedenle sadece Kudüslü Müslümanların değil tüm ümmetin Aksa'da ribat tutması gerekmektedir. Kudüs'e ribatı önceleyen ziyaretlerin çoğaltılması, ümmet coğrafyasından Kudüs'e giden Müslümanların, ilk kıblelerini korumak için Aksa'da saf saf olup namaz kılması gerekmektedir. Mescid-i Aksa'nın korunması sadece Kudüslü Müslümanlara hasredilmiş değildir. Tüm ümmetin üzerine bir vazifedir.

Bugüne kadar İsrail'in baskı ve engellemelerine Filistin ve tüm dünyadan kuvvetli bir direniş gösterilmiştir. 2021 yılında gerçekleştirilen **"Kudüs Kılıcı"** savaşında sosyal medyadan, Türkiye'den, Müslüman ülkelerden, BM'den İsrail'e gösterilen tepkiler İsrail'in dünya kamuoyuna rezil olmasına ve geri adım atmasına sebep olmuştur. Şu ana kadar fanatik Yahudilerin baskınlarında dini ritüelleri olarak Aksa'da kurban kesmelerine Müslümanlar fırsat vermediler, fakat bu durum bizi rehavete sürüklememelidir, siyonist ideal gayet açıktır ve mescidimizi korumak için teyakkuzda

olmamız gerekmektedir. Bu yıl Ramazan ayında gerçekleştirilmeye çalışılan Pesah baskını, Filistin'in tüm şehirlerinden katılan Filistinlilerin Aksa'ya destek amaçlı düzenlediği **"öfke yürüyüşü"** ile engellendi. Literatürde iki intifada vuku bulsa da zahirde Filistinliler 1948'ten günümüze kadar kendi topraklarında sürekli olarak direniş göstermektedirler. İsrail her yıl yaptığı Ramazan ayındaki itikaf yasaklamalarını ümmetin direnişi sayesinde kaldırmak zorunda kalmaktadır, fakat diğer yandan her yıl düzenli olarak Ramazan ayında kuvvetini artırarak mescidimize baskın gerçekleştirmeye, kardeşlerimizi şehit etmeye devam etmektedir. Diğer taraftan Müslümanlar yine vakit, Cuma ve Bayram namazlarında Mescid-i Aksa'da namaz kılarak mescidimizi korumaktadır. Bu baskınlar ve Müslümanlara yapılan zulümler normalleşmemeli İsrail'e yaptırımı olacak şekilde ciddi adımlar atmaya neden olmalıdır. Zalime, Müslümana yakışır şekilde karşılık vermeli, yetmiş yıldır süren ribatımızı Aksa ve tüm Filistin toprakları özgür olana kadar devam ettirmeliyiz. Çünkü Mescid-i Aksa tüm ümmetindir.

Diğer taraftan Filistin'i sadece işgal olduğunda değil sürekli olarak yüreğinde ve gündeminde tutmak, Filistin'in ve Mescid-i Aksa'nın özgürlüğü için cihad etmek tüm müminler için ribattır. Mescid-i Aksa'ya ribat amaçlı ziyarette bulunmalı, Aksa'da tutulan ribatlara ilaveten günlük hayatımızda Filistin ve ilk kıblemizin derdini taşımalı ve bu derde yönelik çalışmalar yaparak Aksa'nın kandillerine zeytinyağlarımızı göndermemiz gerekmektedir. Aksa'ya yaptığımız ribatlarla Mescid-i Aksa'nın ruhunu hissetmeli, Kıble Cami'nin direnişçi duruşunu idrak etmeli, baskınlarla kırılan camlarını dua ve samimiyetimizle onarmalı, kardeşlerimize yapılan zulmü yakinen tanımalı, dünyaya tanıtmalı ve zalime "Aksa'nın asıl sahibi biziz" mesajı vermeliyiz. Aksa'nın avlusunda oluşturulan ilim halkalarını bulunduğumuz yerlerde de oluşturmaya gayret göstermeli, Filistin'in nabzını sosyal hayatımızda diri tutarak çevremizde Filistin bilinci oluşturmaya çalışmalıyız. Sosyal medyanın etkin olduğu bu çağda Filistinlilere ve mescidimize yapılan zulmü duyurmak, zalimin oyununu bozmak, kardeşlerimize destek vermek de bir sosyal medya ribatıdır. Her mümin gücü ve imkânı yettiği müddetçe Mescid-i Aksa'ya hizmet etmeye kendini adamalıdır. Sabırla, namazla direnişle zalime hak ettiği karşılığı verirsek zafer bizim olacaktır.

Erdem Bayazıt'ın şiirinde söylediği gibi: "Sabır, savaş, zafer! Adım Müslüman."

Bir Hadis-i şerif

Peygamberimiz (s.a.v)'in eşlerinden Hz. Meymune (r.a) annemiz bir gün, "Ya Rasulallah! Bize Beytülmakdis hakkında bilgi verir misin?" der. Allah Rasulü (s.a.v): "Orası mahşer ve menşer yani yeniden diriliş yeridir. Oraya gidin ve içinde namaz kılın. Çünkü orada kılınan bir namaz başka yerdeki bin namaza bedeldir." buyurur. Hz. Meymune (r.a): "Peki oraya gitmeye gücümüz yetmezse ne yapalım ya Rasulallah?" dediğinde Rasulullah (s.a.v): "Kandillerini yakmak için zeytinyağı, yakıt hediye gönderin. Kim bunu yaparsa oraya gitmiş ve namaz kılmış gibi olur." buyurmaktadır.

(İbn Mace, İkametü's-Salat, 196; Ebu Davud, Salat, 14)

İlk Kıblegâhımız Olarak Kudüs ve Serencamı (1)

Hüseyin YÜRÜK
Hukukçu-Yazar

Coğrafya ve Tarihçe

Kudüs, üç ilâhî dinde de önemli bir yere sahip olan ve kutsal sayılan şehir olup Lut gölünün bulunduğu çukur alanın batısında ve bu alandan fay diklikleri ile ayrılmış olan Yahudiye platosunun dalgalı yüzeyi üzerinde kurulmuştur. Lut gölüne 24, Akdeniz kıyılarına kuş uçuşu mesafe olarak 52 km. uzaklıkta bulunan şehrin deniz seviyesinden yüksekliği Harem-i Şerif'te 747 metredir.

Tarihi oldukça eski olan Kudüs şehrinin adının geçtiği bilinen en eski belge milâttan önce XIX ve XVIII. yüzyıllara ait Mısır metinleridir. Kudüs'ün tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Şehirde bulunan milâttan önce IV. bin yıla ait çömlekler, bu bin yılın son bölümünde şehrin güneydoğu kısmında bir kavmin yaşadığını, ilk ve orta Bronz Çağı'na ait bulgular, III. bin yılda ve II. bin yılın ilk devirlerinde Hiksoslar dönemi ve öncesinde bu bölgede insanların bulunduğunu göstermektedir. İslâm tarihçilerine göre ilk kurucuları Amâlika olan Kudüs şehri, tarih sahnesine ilk defa Erken Bronz çağında diğer bazı eski Ken'ân şehirleriyle birlikte çıkmıştır. XIX ve XVIII. yüzyıllara ait Mısır metinlerinde Kudüs bir Ken'ân site devleti olarak zikredilir (Harman,2002:324).

Bâbil esareti sonrasında Kudüs, Pers hâkimiyetine girmiş (m.ö. 538), ardından Makedonyalı Büyük İskender şehri almış (332), onun 323'teki ölümünü takiben şehir çeşitli savaşlar görmüş, önce Mısırlı Ptolemaioslar, daha sonra 198'den itibaren Selefkiler şehre hâkim olmuşlardır.

İmparator Hadrian zamanında Romalılar Kudüs'ün harabeleri üzerinde yeni bir putperest şehir kurmak isteyince Yahudiler ayaklanmış, ayaklanma bastırıldıktan sonra (135) şehrin inşası tamamlanmış, adı da Colonia Aelia Capitolina olarak değiştirilmiş ve Aelia (Ar. İliyâ) adı uzun asırlar varlığını korumuştur. Hz. Süleyman'ın, arkasından Zerubbabel'in, daha sonra Herod'un inşa ettirdiği mâbedlerin yerine Jüpiter Capitolina'ya ithaf

edilen bir tapınak, ardından Merkad-i Îsâ Kilisesi'nin inşa edileceği yere de Afrodit Mâbedi yapılmıştır. Şehre girmeye kalkışan Yahudilere ölüm cezası konmuş, ancak İmparator Konstantinos bu yasağı kaldırmıştır (Harman,2002:326).

Şehrin krallık ve ibadet merkezi oluşu Hz. Dâvûd'la başlamaktadır. Birinci mâbed döneminde mâbedin bulunduğu tepeye Sion Tepesi denilmekteydi, Sion adı Kudüs'ün tamamını da ifade ediyordu. Hz. Dâvûd'a saltanatının ebediyen devam edeceği vaad edildiğinde bu aynı zamanda krallık ve mâbed şehri olan Kudüs'ün ebedîliğine de işaret sayılmıştır.Hz. Süleyman zamanında mâbedin inşası Kudüs'e ayrı bir kutsallık sağlamış, bir taraftan Dâvûd'un saltanatının ebediyen devam edeceğine dair Tanrı'nın vaadi, diğer taraftan mâbedin Tanrı'nın ebedî mekânı olarak kabulü şehri kutsallaştırmıştır.

Sonra daha ileriki tarihlerde İlya Anderyanos isimli hükümdar zamanında bir defa daha Kudüs'ün büyük bir şekilde tahrip edildiği, yine Yahudi ve Hristiyan pek çok ahâliyi barbarca katliamdan geçirdiği kitaplarda yazıyor. Bu tahriplerde Mescid-i Aksâ'yı tamamen yıkmışlar ve üzerini beldenin çöplüğü hâline getirmişler. Hükümdar, "çöplerinizi buraya dökeceksiniz" diye emrettiğinden, o mübarek yerler, ondan sonra Hz. Ömer zamanına kadar çöplük olarak kalmış. İslâm geldiği zaman beldenin yüzü gülmüştür. (Coşan,2018:94)

Hz. Muhammed'in sağlığında belli bir dönem için Kudüs'ün kıble olarak tercih edilmesi, Müslümanların bu şehri dinî bir merkez olarak görmelerinin sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber'in, Mescid-i Harâm'dan çevresi mübarek kılınan Mescid-i Aksâ'ya gece götürülmesi şeklinde gerçekleştirilen İsrâ (el-İsrâ 17/1) ve ardından Mi'rac mûcizelerinde Mescid-i Aksâ'ya gitmiş olması Müslümanlar için bu şehrin önemini arttırmıştır (Tomar,2002:334).

Şehir, Hz. İbrâhim'den itibaren pek çok peygamberin yaşadığı, mukaddes olarak da tanımlanan bir bölgede bulunması, Hz. Süleyman'ın inşa ettiği Beytülmakdis'i barındırması, İsrâiloğulları'nın ve onlara gönderilen peygamberlerin mücadelelerine mekân olması açısından semavî dinler geleneğinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Prof.Dr. Esad Coşan, tefsir çalışmasında Müslümanların kıblesinin Kudüs'ten Mekke'ye nasıl çevrildiğini şöyle anlatıyor: Büdeyle bt. Eslem'den rivayet edildiğine göre; "Benî Hârise oynamağının mahallesinde namaz kılmıştım. İlyâ Mescidi'ne yönelmiştik. (İlyâ, Kudüs'ün bir başka adı.)" Kudüs tarafına, Medine'den Kuzeye doğru dönmüşler, namazı kılıyorlarmış.

"Dört rekâtlı namazın iki rekâtını kıldık. Birisi geldi tam biz namazın içinde, iki rekât kılmışken Peygamber Efendimiz'in Kudüs tarafına değil de Mescid-i Haram tarafına döndüğünü haber verdi.

Mekke tarafına, Medine'ye göre Güney'e doğru döndüğünü bunlara namazdayken haber vermiş. Erkekler de kadınların olduğu tarafa geçti. Kadınlar arkada kılıyorlardı, öbür tarafa geçtiler. Erkekler de kadınların olduğu tarafa geçtiler. Ka-

Bâbil esareti sonrasında Kudüs, Pers hâkimiyetine girmiş (m.ö. 538), ardından Makedonyalı Büyük İskender şehri almış (332), onun 323'teki ölümünü takiben şehir çeşitli savaşlar görmüş, önce Mısırlı Ptolemaioslar, daha sonra 198'den itibaren Selefkiler şehre hâkim olmuşlardır.

dınlar arkada namazı kılacak diye yer değiştirdiler.

Namazın dört rekâtının iki rekâtını da namazın içindeyken böyle değişiklik yapıp mekânımızı, yönümüzü değiştirip Mescid-i Haram'a doğru kıldık, tamamladık." diyor.

Peygamber Efendimiz'e bu durum nakledilince, 'işte onlar gaybe iman eden insanlardır.' demiş. "Haber geldi, o habere itimat ederek hemen yönlerini Mekke-i Mükerreme'ye doğru dönüp namazlarını tamamladılar." demiş oluyor. (Coşan,2018:62)

Naîmâ Târihi'nin yazarı olan Müverrih Mustafa Naîmâ, Kudüs'ün Sultan Selahaddin tarafından yeniden fethedilmesini şöyle anlatıyor: Bütün tarihlerde yazılıdır ki o sıralarda düşmanlar sefineleriyle Akdenizde fitneler saçıp 1096 tarihinde Arabistan sahillerini istilâya başlamışlar, Antakya, Payas, Banyas, İskenderiye, Yafa iskelelerini, Sayda, Beyrut, Trablus, Akkâ ve Kudüs-ü Şerif kalelerini almışlar, Antakya, Balebek, Reha ve Halep taraflarına piyade ve süvari asker göndererek zarar vermeğe başlamışlardı. Reha, Şam ve Haleb'i defalarca muhasara etmişlerdir. Nerede ise müşrikler, Mısır ve Şam diyarını tamamen zaptedecek hale gelmişlerdi.

Fakat Allah'ın inayetiyle Eyyubîlerden Sultan Salâhaddin'in güzel tedbirleriyle ehl-i İslâm kuvvetlendi ve birlik oldu. İslâm askerlerine kuvvet geldi, öldürücü kılıçlarıyla küffar mel'unlarını perişan ve kale ve şehirleri geri almaya başladı. 1291 târihinde bütün düşmanlar bu sahillerden kovuldu. Melik Salâhaddin-i Eyyubî'nin İslâm devletleri arasındaki fesadı nasıl defettiğini, kalpleri nasıl birleştirdiğini ve daha ne gibi güzel tedbirler ittihaz ettiğini kendi devleti ulemâsından Abdürrahman Şiraz mufassal bir kitabında yazmıştır. Hattâ merhum «Âlî» bu kitabı Türkçeye tercüme ederek bazı kısımlarını almış ve daha birçok bahisler ilâve ederek «Nasihat el-Selâhattîn» adında bir kitap yazmıştır (Naîmâ,1967: 51).

Memlükler devrinde şehrin nüfusu hakkında kesin bilgi yoktur. Araştırmacılara göre şehrin nüfusu 10.000 civarındadır. XV. yüzyılda Memlük Devleti'nin ekonomik yapısının bozulması Kudüs'ü de etkiledi. XVI. yüzyıl başlarında Memlüklerin artık bölgede asayişi sağlayamadıkları görülmektedir. Bu dönemde Kudüs'e yapılan bedevî saldırıları hacıların şehre gelmesini engellemiş ve şehrin ekonomisine büyük darbe vurmuştur. Nihayet 1516'da Mercidâbık Savaşı ile Suriye'yi ele geçiren ve ertesi yıl Kahire'deki Memlük yönetimine son veren Osmanlılar Kudüs'e de hâkim olmuşlardır (Tomar,2002:335).

Yavuz Sultan Selim, Mercidâbık'ta Memlüklere karşı kazanılan zaferden sonra Halep, Hama, Şam üzerinden güneye doğru ilerleyerek 29 Aralık 1516'da İdrîs-i Bitlisî'nin de aralarında bulunduğu devletin bir kısım ileri gelenleriyle ve askerle birlikte Kudüs'e geldi. Kudüs, padişahın gelişinden önce Ekim 1516'da Osmanlı yönetimine girmişti.

Kudüs'teki Osmanlı Yönetimi

1831-1840 yıllarında gerçekleşen Kavalalı Mehmed Ali Paşa dönemi hariç Aralık 1917'ye kadar yaklaşık dört asır devam etti. Kudüs, Osmanlı yönetimi altında hep sancak statüsünde kalmakla birlikte bağlı bulunduğu merkez zamanla değişti. 1516-1831 yılları arasında Şam eyaleti, 1841-1865 yılları arasında Sayda eyaleti ve bu son tarihte Sayda ve Şam eyaletlerinin birleştirilmesiyle oluşturulan Suriye vilâyeti içinde yer aldı. 1872-1917 döneminde ise müstakil mutasarrıflık statüsü verilerek doğrudan merkezî hükümete bağlandı. Malî açıdan önce Halep, 1860'ların ikinci yarısından itibaren Şam defterdarlığına bağlanmıştır (Aseli,2002:335).

Ahmet Cevdet Paşa'nın naklettiğine göre; Yavuz Sultan Selim'in Kudüs kalesine yerleştirdiği adamların sülâlesi üreyerek yerli nefer ismi ile bir grup meydana geldi. Bunlara Yeniçeri ağasının gönderdiği zabitler kumanda ederdi. Bu zabitten başkasına itaat etmezler gelip giden ziyaretçilerden yalnız onlar faydalanırlardı (Ahmet Cevdet Paşa,1973:383).

Osmanlı Devleti, Kudüs'ü yönetimi altına aldıktan kısa bir süre sonra ona atfettiği özel önemi gösterir icraatlara başladı. Özellikle Kanûnî Sultan Süleyman döneminde büyük imar faaliyetleri gerçekleştirildi. Kubbetü's-Sahra'nın restorasyonuyla başlayan çalışmalar bugün hâlâ ayakta olan surların inşasıyla sürdü. Yapımı beş yılda tamamlanan, uzunluğu 3 kilometreyi, yüksekliği 12 metreyi aşan surların otuz dört kulesi ve yedi kapısı vardır.

Eski Kudüs tarihî surlarla çevrilmiştir. Dört km uzunluğu ve yirmi metre yüksekliği bulunan bu duvarlar 1536-1542 yıllarında Kanuni tarafından yapılmıştır. Yedi meşhur kapısı vardır. Bunların en güzeli 'Şam Kapısı'dır. "Arslanlı Kapı" ise Zeytin Dağı'na açılır. Hristiyanlar buna St. Stephen's Gate, Müslümanlar ise Bâb-l Sitti Meryem derler. Bir diğer önemli kapı da Yahudi ve Ermeni mahallesine açılan Zion Gate (Siyon Kapısı)'dır. Buna Davud Kapısı da denir.

Türklerden Kudüs'e ilk giren Atsız Bey'dir. 1070'te ve 1076'da iki defa bu şehri ele geçirmiştir. Osmanlılar ise 1517'den 1917 sonuna kadar tam dört yüz sene Kudüs'e hâkim oldular (Dursun,2003:256).

XVI. yüzyılın son çeyreğinden itibaren giderek belirginleşen Osmanlı merkez idaresinin zayıflaması Kudüs'ü de olumsuz etkile-

miştir. Bunun en açık göstergesi, genel olarak bölgenin ve özellikle de Kudüs'e ulaşan yolların güvenliğinin zayıflamasıydı. Kutsal mekânlara giden hacılar zaman zaman bedevîlerin saldırılarına mâruz kalmaktaydı.

Kudüs XVIII. yüzyılın sonunda beklenmedik bir tehdide mâruz kaldı. 1798'de Mısır'ı işgal eden Napolyon bir yıl sonra Gazze ve Remle'yi de ele geçirerek Kudüs'ün Akdeniz sahiliyle, ardından kuzeye doğru ilerleyerek Safed'i de ele geçirip Şam ile karayolu bağlantısını kesti. Bu gelişmeler Kudüs halkı tarafından tepkiyle karşılandı. Akkâ'da Cezzâr Ahmed Paşa'nın Fransız kuvvetlerine karşı galip gelmesi ve Mayıs 1799'da Fransızların bölgeden tamamen çekilmesi Kudüslüleri rahatlattı (Aseli,2002:336).

Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa yönetimi döneminde (1831-1840) Kudüs'te önemli değişiklikler oldu. Onun katı uygulamaları, vergilerin artırılması, silâhsızlandırma ve mecburi askerlik kararları 1834-1838 yılları arasında Kudüs merkezli bir dizi ayaklanmaya yol açtı. Aralık 1840'ta Kudüs tekrar Osmanlı yönetimine girdi.

Ahmet Cevdet Paşa 1800'lü yılların Kudüs'ünü şöyle anlatır: Kudüs'te ziyaretgâh olan Kamame Kilisesi 1807 senesinde yandığından Rumların ricası üzerine kilisenin tamiri için bir ferman çıkarıldı. Tamir işine Dîvân-ı Hümâyun hocalarından Abdürrahim Bey memur edildi. Ancak kilisenin tamiri işinde Ermenilerin ve Frenklerin de alâkası olduğundan tamir işine başlanamıyordu. Bunun üzerine kilisede Ermenilerle Frenklere muayyen yerlerin tamiri tahsis edilmek istendiyse de söz Frenklere kalırsa Napolyon'un tamir bahanesi ile bir fesat çıkarması mümkün olduğundan tamire hemen başlanması emredildi. Ermeniler bu tamir işine karşı koyarak ihtilâl çıkardılar. Bunların bir kısmı idam edildikten sonra tamir edilebildi (Ahmet Cevdet Paşa,1973:383).

Osmanlı dönemi Kudüs'ünde tekstil ve boyacılık, dericilik, sabunculuk ve metal atölyeciliği dallarında sanayi üretimi dikkat çekmektedir. İthalât ve ihracat açısından bakıldığında sabun Mısır'a, tahıl Mısır, Rodos ve Dubrovnik'e ihraç edilirken Mısır'dan pirinç, Şam'dan elbise ve kahve, İstanbul, Irak ve Çin'den bazı tekstil ürünleriyle halı ithal edilirdi.

Kudüs gelirleri arasında vergilerin yanı sıra üç kutsal din mensuplarının bölgeye yaptıkları düzenli ziyaretler sırasında yapılan satışlar ve özellikle hediyelik eşya üretiminden elde edilen gelirler de zikredilebilir. Alman seyyahı Seetzen, 1806'da Kudüs'te faaliyet gösteren esnaf ve tüccar sayısının en az 700 olduğunu belirtmektedir. Kudüs'ün en önemli gelir kaynağı ise İstanbul ve Mısır'dan gönderilen surrelerdir. Dışarıdaki yahudilerin Kudüs'teki dindaşlarına bir nevi zekât gibi gönderdikleri paralarla Avrupa krallıklarının Hristiyanlara yaptıkları malî destekler de Kudüs için önemli gelir kaynaklarındandı (Aseli,2002:337).

1850'lerden itibaren belirgin bir şekilde gelişmeye ve şehrin nüfusu artmaya başladı. İnşaat sektöründe önemli gelişmeler oldu ve işsizlik azaldı.

Daha önce ciddi bir gelir kaynağı oluşturan sabun üretimi XIX. yüzyılın ikinci yarısında geriledi. Bu dönemde Kudüs'te satılan hediyelik eşyaların üretimi de Beytüllahim'da yapılmaya başlandı. Osmanlılar'ın son döneminde Kudüs'e gelen Yahudi sayısındaki artış şehrin ekonomik yapısını fazla değiştirmedi.

1906 senesinde Kudüs'e vali olarak gönderilen Ahmet Reşit Rey, burada karşılaştığı bir kalpazanlık vakasından şöyle bahsediyor: 1906 senesi ağustosunun ortasında Kudüs'e ulaştım. Daha Yafa'da iken bir Yahudi çetesinin resmi ayarda gümüşten sahte beşlik basmakta olduğunu işittim, örneğini de gördüm.

O zaman gümüş beşliğin maden halinde kıymeti yüz para, mühürlü sikke halinde ise beş kuruş olduğuna göre, gümüş akçenin değeri külçe halindeki gümüşe oranla iki kat oluyordu. Bu sebeple gümüş paraları tam ayarıyla basanlar devletin itibarına ait olan yüzde yüz fazla kıymeti çalmış oluyorlardı. Bu kalpazanlığın engellenmesi ve sorumluların yakalanması çalışmalarına derhal başladık.

Kudüs'e geldiğimden üç gün sonra kalpazanlık alet ve edevatı şehir dışındaki büyük zeytin ağaçları altına atılmış olarak bulundu. Birkaç gün sonra da kalpazanlardan kaçamayanlar tutuldu. Fakat Amerika Birleşik Devletleri tebaasından olan iki kalpazan Yahudiyi tutuklamak isteyen polis memurlarına Amerika konsolosunun karşı çıktığı haber verildi. Bunun üzerine muhalefetten vazgeçmesini Umur-ı Ecnebiye [Yabancılar Dairesi] Müdürü aracılığıyla konsolostan rica ettim. Bu kişi, yaşlı başlı ve arkeolojiye meraklı bir adamdı. Ertesi günü hükümet dairesine bizzat gelerek, "Amerikan tebaasının Türk mahkemelerine teslimi meselesi hakkında Amerika hükümeti bazı itirazlar ileri sürmüştür. Mesele henüz sonuçlanmış değildir. O sebeple bu iki adamı teslim edemem" dedi. Amerikalı geçinen o iki Yahudi de ortadan kayboldu.

Bu hadiseden sonra Türk tabiyetinde bulunanlara her defa kanun hükmü uygulanırken yabancılara karşı aciz kaldığımızı düşünerek sıkılmaktan, hatta utanmaktan kurtulamadım (Rey,2007:82-83-84).

1914 Osmanlı nüfus verilerine göre, Osmanlı Devleti sınırlarındaki Yahudi nüfusu 187.073

(52.126'sı İstanbul ve çevresi, 21.259'u Kudüs) şeklinde bulunmaktaydı.1907'de La Haye'de toplanan Siyonist Kongresi'ne göre 90.000 Yahudi göçmen Filistin'de bulunmaktadır (Dündar, 2008:114)

Şahitlikler

İhtiyat Zabiti Münim Mustafa, "Kanal Seferi'nden Çanakkale'ye" isimli eserinde 1914 yılının Kudüs'ünü şöyle anlatıyor: Müteakiben Kudüs'te şayan-ı tetkik yerleri gezmeye başlamıştım. Artık şehri geziyordum. Kudüs, bir tepe üstüne mebni güzel ve temiz bir şehirdi. Yafa'ya bir şimendifer hattı ile bağlıydı. Akşamları caddelerinde seyir ve promenad yapan kadın erkek halk kitlesine tesadüf edilirdi. Orada Hristiyanların ziyaretlerine ziyade mazhar olan Kamame Kilisesi [var] idi.

Kiliseyi ben de merak etmiş ve bir gün gezmiştim. Kilise dâhilinde İsa Peygamber'in hayat ve menâkıbına ait birçok yerler vardı. Bunlardan en ziyade herkes tarafından nazar-ı dikkati celp edilen yer İsa Peygamber'in doğduğu, işkence gördüğü ve defnedildiği kabul edilen mahaldi.

Şayan-ı dikkat olan hususattan biri de Hazreti Meryem'in ağlar gibi heykeli üzerinde dünyanın dört ucundan gönderilen hediye mücevherat idi. Binlerce lira kıymetinde müzeyye nat heykelin üzerinde duruyor ve bunu herkes seyrediyordu.

Bundan sonra Mescid-i Aksa'ya gitmiş ve orada da Hacer-i Mualâka'yı vesair tarihî yerlerde tetkiklerde bulunmuştum. Kudüs'te buna mümasil birçok tarihî yerler daha vardı. Bunları vakit buldukça giderek tetkik ederdim.

Kudüs'ün şayan-ı dikkat mebânisinden biri de Cebel-i Tûr'da Cemal Paşa'nın karargâhı idi. Burası her gece ışıl ışıl yanan elektrik ziyaları ile bir inci gibi nazara çarpardı. Akşamları tertip olunan ziyafet masalarının Kudüs'te büyük bir şöhreti vardı. (Mustafa,2018:51-52).

1916 yılında Enver Paşa ile birlikte bölgeyi gezen Avusturya Macaristanlı General Joseph Pomiankowski, o günlerin Kudüs'ünü şöyle anlatıyor: Kudüs'e hareket ettik. Yolda Nâsıra ve içlerinden birinde bir evliya ailesinin bulunabileceği mağaraları ziyaret ettik ve meşhur Fransisken Manastırı'nda sabah kahvaltımızı yaptık. Kudüs'te o zamanki imparatoriçeye göre yeni Alman konağı adı verilen Auguste-Viktoria yurdunda kaldık. Bu yurt, Kudüs dışında bulunan ve Kidron vadisiyle şehirden ayrılan Zeytindağı üzerinde yeni inşa edilmişti. Heybetli ve fakat eski Alman imparator kaleleri stilinde büyük bir saraydı. Pencerelerinden, yüksekte bulunan Kudüs şehri ile aşağıda uzayan Ölüdeniz ve Ürdün vadisinin manzarasına doyum olmuyordu.

Şehirde ve sarayda (her ikisi de deniz seviyesinden takriben 800 metre yükseklikteydi) o kadar hissedilir derecede soğuk vardı ki, sobasız odalarda ve kaldığımız yurdun yemek salonlarında paltosuz oturmak mümkün değildi. Kudüs'ün görülmeye değer yerlerini gezmekle vakit geçirdik. Kılavuzum, bana her şeyi gösterip açıklayan Avusturya sarayının müdürü Pater Fellinger idi. Ben, Kudüslü Patrik Phlip Camossci'yi ziyaret etmeyi ve kendisine yakında Kudüs'e gelecek olan Avusturya-Macaristan askerlerini tavsiye etmeyi de unutmadım. Kudüs'te su oldukça kıttı. Bir çöl ortasında bulunan şehrin hemen hemen hiç kuyusu yoktu. Sadece iki aylık yağmur mevsiminde halk kendi sarnıçlarında toplanan yağmur sularıyla hayatını sürdürüyordu (Pomiankowski,1997:181-182-183).

Kudüs'te Hristiyanların İktidar Kavgası

Akif Emre, yüzyıllardır süren bu iktidar kavgasının Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı hakimiyeti ile birlikte çözüldüğünden bahsediyor. Kıyamet Kilisesi'ndeki Osmanlı düzeninin son basamakları Yahudilerin de Ağlama Duvarı'na getirmişti. Zeytin Dağı'ndan şehre bakmaktan öte sürgünlerini aşamayan Yahudiler, Ağlama Duvarı önünde Kanuni sayesinde saf tutabileceklerdir (Emre,2019:101).

Ne var ki Osmanlı'nın son dönemlerinde bu kavga tekrar başlamıştır. Sultan II. Abdülhamit dönemi, Kudüs valilerinden biri olan Ahmet Reşit Rey, buradaki Hristiyanların kendi aralarındaki iktidar savaşından kaynaklanan bu olayı şöyle anlatıyor: Hristiyanlar arasında kilise için yine hakimiyet kavgası çıkmıştı. Kilisedeki Rum rahiplerin reisi olan Eftimyos'un girişe yakın olan odasına girdim; olayı sordum. Rahip Eftimyos dedi ki: "Biz kudas ayini yapmak için her zamanki gibi türbenin içine girmiştik. Yine her zamanki gibi kutsal mezarın kapak taşı üstündeki mum lekelerini, tozları temizliyorduk. Dışarıdan bunu gören bir Latin rahibi yaygaraya başladı. Öteki rahipler koşuştular. Münasebetsiz bir durum olmaması için ayini kısaca yaparak çekildik.

Başka bir şey bilmiyorum."

O sırada konsolos da geldi. Eftimyos'a verdiği cevabı tekrar ettirdim. Kilisedeki Latin rahiplerine başkanlık eden papazı bulunduğumuz odaya davet ettim; iki rahiple beraber geldi. Hadisenin ne şekilde cereyan ettiğini ona sordum: "Kutsal mezarın bu hafta sonuna kadar temizlik nöbeti bizdedir.

Böyle olduğu halde Rumlar kudas için içeri girdikleri zaman bu vazifeyi bizden alma ya kalktılar; hukukumuza saldırdılar. Bu hale tahammül edemeyiz, hukukumuzun teminini isteriz" dedi. Rahip Eftimyos'a dönerek, "Siz ne diyorsunuz?" dedim.

Eftimyos, "Kudas ayininde kabrin üzerine konması gereken kutsal eşyayı oraya koymadan evvel taş üzerinde kalmış bazı mum lekesi ve toz gibi şeyleri temizlemek öteden beri âdetimizdir; Bunun dışında hiçbir şey yapmadık" dedi (Rey, 2007:94).

I.Dünya Savaşı sırasında Kudüs'e giden Halide Edip Adıvar bu iktidar kavgasından şöyle bahsediyor: Biri ötekinin hududunu bir parmak aşsa kan çıkar, bakın şu pencereye (pırıl pırıl yanan camı gösterdi) orası belki asırlardan beri kir ve örümcekten simsiyahtı. Hiçbiri dokunmaya cesaret edemiyordu. Hepsi orayı temizlemek hakkının kendine ait olduğuna inanmıştı. Aralarında biri maazallah bu camı temizlemeye kalksa muhakkak kan olurdu.

«O halde orasını kim temizledi?» diye sordum.

Güldü ve dedi ki: İki ay evvel buraya Enver Paşa gelmişti. Mezhep reislerinin hepsini çağırdı. «Bu camı temizleyin» dedi. Hemen bir kavgadır koptu. Kim fırçalayacak, kim su taşıyacak aralarında bir türlü karar veremiyorlardı. O zaman Enver Paşa Türk askerlerinin bu yerin muhafızı sıfatıyla bu işi yapacaklarını söyledi ve camlar bir saat içinde tertemiz oldu (Adıvar,1963:216-217).

Aynı yıllarda bölgeye giden Selahattin Adil Paşa da benzeri gözlemlerini şöyle naklediyor: Kilisenin döşemesi gayet eski kilimlerle örtülmüş ve Gregoryen Ermeniler için de üçgen biçiminde bir yer ayrılmıştır. Kilisenin iç hizmetlerinde bir mezhepten olan rahip diğer mezhebe ait olan bölüme ayak basmaz ve el sürmez. Genel görünümü ile bir bütün meydana getiren mabedin çeşitli mezheplere ait olduğu kabul edilmiş olan kısımlara diğer mezheplerden kimse karışamaz, el süremez. Hatta İsa'nın doğduğu yer bütün mezheplere ait olduğundan duvarları tozlu, resimlerden bazılarının camları kırılmış olduğu halde kimse tamir ve temizlemeye yetkili değildir (Sarıbay,1982:63-64).

Kilisedeki iktidar kavgasını 1916 yılında Enver Paşa ile birlikte bölgeyi gezen Avusturya Macaristanlı General Joseph Pomiankowski şöyle anlatıyor: 26 Şubat günü meşhur ve muhteşem Ömer Camii'ni, sonra ihmal edilmiş, bakımsız haliyle insana hüzün veren harabe halindeki bir kiliseyi ziyaret ettik. Bu duruma sebep, papazlar arasında dört (İtalyan, Rum, Ermeni ve Habeşî) değişik âyînin uygulanmasıydı. Bu türlü âyinler ile müşterek kilise idare etmek ve korumak gerçekten zordu. Kilise mihrabının yakınında süprüntüler arasında nöbet tutan süngülü bir Türk askeri vardı. Hangi dini kaidelerle bu yerin temizlenmesi gerektiği konusunda papazların anlaşamadıkları ve bu konuda çıkabilecek herhangi bir çatışmayı önlemek için de Türk hükümetinin oraya asker dikmek zorunda kaldığı söylendi (Pomiankowski,1997: 182-183).

Kudüs'ü anlatmaya bir sonraki yazımızda devam edeceğiz.

"Dört rekâtlı namazın iki rekâtını kıldık. Birisi geldi tam biz namazın içinde, iki rekât kılmışken Peygamber Efendimiz'in Kudüs tarafına değil de Mescid-i Haram tarafına döndüğünü haber verdi.

Mübarek-Mukaddes-İsra ve Miraç Bağlamında Kudüs

Musa BİÇKİOĞLU

Kudüs'ün Kutsal Kitaplardaki İsmi

Eski Ahit (Tevrat) İncillerde Yeruşalim şeklinde yüzlerce kez bahsi geçen Kudüs şehrinin farklı dinler açısından ortak kutsal mekân olarak kabul ediliyor olması yönüyle yeryüzünde başka bir örneği yoktur. Kutsallığının teyid ve tahkim edildiği bu şehrin muharref kutsal kitaplarda halen isminin varlığı ve muharref kitaplara iman eden Ehli Kitabın en kutsal şehri olmasının yanı sıra İslam'da da kutsal olması Kudüs şehrinin en önemli özelliğidir. İnananlar şehri, Adalet Yurdu, Kutsal Dağ, Doğruluk Şehri, Barış Şehri, Doğruluk Kenti, Sadık Kent, Tanrı Şehri, Kutsal-Mukaddes Şehir gibi tavsiflerle Eski Ahitte İncillerde ise Kurucusu Tanrı olan kent, Tanrının Kenti olan göksel Yeruşalim, ve Kutsal kent Yeruşalim'in tanrının yanından, gökten indiğinin görüldüğü şeklinde ifade edilmiştir. Ayetlerde Mübarek ve Mukaddes diye tavsif edilerek kutsallığından bahsedilen Kudüs-Mescid-i Aksa'nın hadislerle de ehemmiyetinden söz edilmiştir.

Mübarek ve Mukaddes Vasfı İtibariyle Kudüs

İsmen Kur'an-ı Kerim'de anılan Mescid-i Aksa için çevresinin mübarek kılındığı belirtilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de başka ayetlerle de bereketliliğinden söz edilen bölge ile ilgili Maide Suresi'nde Arzı Mukaddese olarak anılmıştır. İsra Suresi birinci ayetteki "çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa" ifadesiyle farklı ayetlerde bölgeye atfedilen bereketliliğin kaynağına işaret ediliyor olmalıdır.

Bereket (بركة – Bereke) kelimesiyle ilahi hayrın içerisinde sabit ve daimî olduğu dolayısıyla buradaki hayrın geçici ve/veya gidici olmadığı ifade edilmiştir. Mukaddes ise gözle görülen kirliliği gidermek anlamındaki tathir (yani fiili temizlikten) üstün dolayısıyla şirkten temizlenmiş mekân anlamına gelir. Manen temiz kılınan ve büyük kirlilik olan şirkten uzak ve temiz tutulan mekân anlamına gelen Mukaddes ifadesiyle Kudüs'ün kutsiyeti teyit ve tahkim edilmiştir.

Gerek Mubarek gerekse Mukaddes kavramları ilahi bir tavsif olarak beşerin müdahil olamayacağı bir statüye sahiptir. Beşer bir şeyi "mübarek" ve/veya "mukaddes" kılamaz; aynı zamanda Allah tarafından mübarek ve/veya mukaddes kılınmış bir şeyin bereketliliğine bereket katamaz; bereketliliğini de azaltıp yok edemez; aynı şekilde mukaddes olana kutsallık ekleyemediği gibi mukaddesliğini de azaltamaz. Manevi değerinin müşahede edildiği bu yönü itibariyle Kudüs'ün, tarihi, sanatsal, arkeolojik manada önemli hususiyetlere sahip olmasına rağmen inananlar açısından en önemli yönünün dini manevi olduğunun altı çizilmelidir. *

Kudüs'te Egemenlik Bağlamında Bereket ve Kutsiyet

Bereketlilik yönüyle Kudüs'ten mahrumiyetin bereketsizlik olacağını dolayısıyla Kudüs'le birlikte berekete nail olunacağı unutulmamalıdır. Manevi manada, ilahi hayr bağlamında önemli bir değere sahip olmakla birlikte münbit-verimli bir toprağa sahip oluşuyla da bölge insanı bu yöndeki bereketliliğinden beşeri olarak da istifade etmektedir.

İslami dönem itibariyle Kudüs 638 yılında Hz. Ömer devrinde fethedilmiştir. Hz. Ömer devrindeki fetihten sonra ilki 15 Temmuz 1099 tarihinde haçlılar tarafından, ikincisi ise 9 Aralık 1917 İngilizler tarafından işgal edilmesiyle Kudüs, İslam tarihi boyunca siyasal egemenlik bağlamında iki defa kaybedilmiştir. Kudüs'ün kaybedildiği dönemlerde İslam dünyasının siyasal egemenlik durumunun hiç de iç açıcı olmadığının anlaşılması için ilgili tarihsel periyodun okunması ve/veya bir tarih atlasının gözden

Kudüs'ün korunamaması dolayısıyla işgal edilmesine engel olunamamasından sonra İslam Coğrafyasında neredeyse işgal edilmeyen bir mekânın kalmamış olması önemli bir husustur.

geçirilmesi yeterli olacaktır. İlgili tarihsel periyodun okunması ve/veya bir tarih atlasının gözden geçirilmesiyle Kudüs'ün İslam egemenliğindeyken Müslümanların siyasal manada güçlü ve/veya bölgede hükümran olduğu ancak Kudüs'te İslam egemenliği yokken Müslümanların halinin pek de iç açıcı olmadığı görülecektir.

Bu bağlamda Kudüs'te egemen olunabiliyorsa güçlü devletlere sahip olunduğu veya bu denkleme tersinden bakıldığında Kudüs'e sahip olmak için güçlü olmak gerektiği gibi bir gereklilikten söz edilebilir. 638 yılı Hz. Ömer devrinde fethedildikten işgal edildiği 15 Temmuz 1099 Cuma gününe kadar geçen süreçte siyasal manada İslam Dünyası'nın gücü belirgin bir şekilde varlığını muhafaza edebilmiştir. Ancak Kudüs'ün işgalinden fethedildiği 02 Ekim 1187 tarihine kadar İslam Dünyası'nın dağınık siyasal bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Kudüs'e egemen olunduğu sıralarda Dört Halife Devri, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular gibi güçlü devletlere sahip olan İslam Dünyası'nın Kudüs'ün Haçlı işgalinden kurtarılarak fethedilmesiyle birlikte Eyyubi Devleti akabinde Memlüklü ve sonra Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinde kudretli bir şekilde bulundukları dikkatlerden kaçmamalıdır. Osmanlı Devleti'nin zafiyeti sonucu Kudüs'ün elde tutulmasının zorluğuyla karşılaşılmış ve akabinde Kudüs, bedeller ödendiyse de elde tutulamamıştır. Kudüs'ün korunamaması dolayısıyla işgal edilmesine engel olunamamasından sonra İslam Coğrafyasında neredeyse işgal edilmeyen bir mekânın kalmamış olması önemli bir husustur. Müslümanların güçlü ise siyasal egemenlik açısından Kudüs'e sahip olabildiklerini; zayıf duruma ve/veya tefrikaya düşmüşler ise Kudüs'ü kaybettikleri gerçeğini tarihsel tecrübe göstermiştir. Günümüz İslam Dünyası'nın durumu ile Kudüs'te yaşanan süreç tarihsel tecrübeyi doğrular, ev tahkim eder niteliktedir. Bu çerçevede bahsedilen siyasal egemenliğin "Kudüs'e hizmet etmek" şeklinde anılması yönündeki tercihin daha isabetli olduğu söylenebilir.

İsra ve Miraç Bağlamında Kudüs

Belki de Müslümanlar açısından en çok anıldığı iki başlık olarak Kudüs'ün sembolleştiği ve de sembolize edildiği iki olay-hadise ve iki kavramdır İsra ve Miraç. İsra Hadisesi Kur'an-ı Kerim'de İsra Suresi'nin birinci ayetinde geçmektedir. İsra, Hz. Resulullah'ın (s.a.v) gecenin bir vaktinde Mescid-i Haram'dan çevresi bereketli kılınan Mescid-i Aksa'ya yürütülmesi hadisesinin ismidir. Miraç ise bir yükseliş olarak Hz. Peygamberin göğe yükselişini ifade etmektedir. Hadislere konu olan Miraç hadisesi, İsra ile birlikte anılıyor olmasının yanı sıra İsra hadisesinin akabinde Mescid-i Aksa'dan göğe yükseliş şeklinde de ifade edilmiştir. Sonuç olarak, Hz. Peygamberin Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya yürütülmesine İsra; Mescid-i Aksa'dan göğe yükselişine de Miraç denilmektedir.

İsra bir gece yürüyüşüdür; bu yürüyüş, Mekke'den Kudüs'e Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya doğru gerçekleşmiştir. Hareket ve varış noktası belli olan bu hadise bir Mescid'ten diğer bir Mescid'e doğru vuku bulmuştur. Dikkatlerden kaçmaması gereken hususlardan birisi de Mescid-i Aksa, aynı ayette Mescid-i Haram ile birlikte (Mescit şeklinde) aynı vasıfta anılmıştır. * Bu iki mekân İsra hadisesiyle adeta birbirine bağlanmıştır. Mescid-i Aksa'nın bir süreliğine kıble olarak tayini ve kıble olarak kullanılmış olması da Müslümanların kıblesi olan Kâbe ile iki mescidin önemli ortak özelliğidir. Bu bağlamda İslam ümmetinin kıblesi Kâbe ile irtibatının ayet ile tespit ve tahkimi, Mescid-i Aksa'nın kıyamete kadar ilgi ve alakadan yoksun bırakılmamasının gereği olarak görülmelidir.

İsim itibariyle uzak anlamına gelen "Aksa"dan murat fiziki bir uzaklık olmasa gerektir. Mescid-i Aksa'nın çevresinde ve içinde bulunanların Mescid-i Aksa'nın içindeyiz ve/veya yanındayız gibi bir ifade kullanıyor oldukları dikkate alındığında "Aksa" kelimesini uzak anlamında değerlendirmenin yanlış olacağı sonucuna varılabilir. Aksi halde içinde bulunduğunuz

yer nasıl ve neden uzak olsun ki sorusunun cevabı verilemeyecektir. "Aksa" isminden murat İslam ümmeti için bir ufuk hedefi aynı zamanda bir ikaz olarak görülebilir. Ufuk hedefi bağlamında bir Müslümanın ufkunun en uzak mesafeleri kapsıyor olması düşüncesinden hareketle tıpkı gece vaktinde gerçekleşen İsra hadisesi gibi ister gece olsun ister ortam karanlık olsun en Aksa-uzak mekâna yürümeye mâni bir durumun olmaması gerektiği yönünde bir anlayışın inşası hedeflenmelidir. Farklı ayetlerde "Mübarek ve Mukaddes" diye anılan vahiy coğrafyası ve Peygamber yurdu mekânın ismi itibariyle ilgi alaka bağlamında "Aksa"-uzak edilmemesi dolayısıyla ilgisiz bırakılmamasının gereği yerine getiriliyor olmalıdır.

Miraç anlam olarak yükselişi ifade etmektedir. Bu bağlamda "namaz müminin miracıdır" hadisiyle namaz bağlamında müminlere bir miraç tarifi dikkatlerden kaçmamalıdır. Hayasızlık-Fuhşiyat ve kötülükten-münkerden alıkoyduğu ayetle sabit olan namazın hadisteki ifadeyle müminin miracı yani yükselişi olduğu gerçeğini göstermektedir. Bu yönüyle namaz, ruhsal, ahlaki, maddi, manevi ve sosyal manada yücelttiği insanın erdemli olmasını sağlayarak bir nevi miracını yaşatmaktadır.

Sonuç olarak kutsallardan ve/veya sembollerimizden payımıza nelerin düşüyor olduğu düşüncesinden hareketle İsra ve Mirac'ın bize anlattıklarının önemli olduğunun bilinciyle asıl önemli noktanın İsra ve Mirac'ın hayatımızdaki karşılığının ne olduğunu bilerek bu karşılığa hayatımızda yer verebilmektir. Bu bağlamda gece yürüyüşü olan İsra itibariyle fiziki manada geceleri yani karanlık ortamlarda bile ayakta durmayı başarmanın yetmeyeceği bilakis kutsallar itibariyle istikamet ve mecramızı şaşmadan ileriye yürümeyi başarıyor olmamız gerekir. İsra hadisesi itibariyle hayat pratiğimizde manevi manada zorluk içinde olunsa bile, İslam'ın egemen olmadığı zulüm-şirkin hükümran olduğu manevi karanlıklarda dahil kutsallarımız istikametinden sapmadan ilerlememizin gereğinin hayatımızda daim ve kaim olması gerektiği anlayış ve uygulaması bir Müslüman için kaçınılmaz olmalıdır. Bir Mescid'ten diğer bir Mescid'e doğru yapılan yatay yolculuktan sonra Miraç bağlamında yükseliş ise; kutsallarımız istikametinde bir hareketlilikle yani sahih mecrayı bırakmadan gerçekleştireceğimiz yatay çabadan sonra dikey (miraç) olana erişebileceğimiz düşüncesinden hareketle hadisi şerifteki gibi namaz odaklı kutsallarımızdan bağımsız olmayan bir yükseliş yaşanabilecektir. Bu yükselişin göğün kaçıncı katına doğru gerçekleşeceği yönündeki bir düşünceden ziyade beşeri manada cehaletten ilme, tembellikten çalışkanlığa, yatalak veya oturmaktan ayağa kalkmaya, uykudan uyanıklığa, maddeden manaya doğru maddi, beşeri ve ruhani yükselişimizi ifade ettiği düşünülebilir. İçinde bulunduğumuz her halden daha iyisini elde edebilmek için ortaya koyulacak çabanın gereği ve bu istikametteki hedefi gösterdiği şekliyle düşünülmesi, Mirac'ın hayatımızdaki karşılığı olarak görülmelidir.

Bu bağlamda mekân olarak kutsallarımızdan, amel olarak da namazımızdan bağımsız İsra ve Mirac'ın hayatımızdaki karşılığını ikame etmenin zor hatta imkânsız olduğu söylenebilir.

Kudüs'ün korunamaması dolayısıyla işgal edilmesine engel olunamamasından sonra İslam Coğrafyasında neredeyse işgal edilmeyen bir mekânın kalmamış olması önemli bir husustur.

[1] Yeremya 31/23.
[2] İşaya, 1/26.
[3] Mezmurlar 46/4.
[4] Nehemya 11/18.
[5] İbraniler, 11/10..
[6] İbraniler, 12/22; Galatyalılar, 4/26.;Vahiy, 21/2.
[7] TDV DİA, Kudüs.
[8] İsra 1
[9] Enbiya 71; Enbiya 81; Araf 137.
[10] Maide 21.
[11] (el-İsfahani 2017) s. 126.
[12] (el-İsfahani 2017), s. 778.
[13] (el-İsfahani 2017), s. 778.; TDV DİA Kutsiyet.
[14] Dini manevi değerinin en yüksek mertebede değerlendirilmesi Kudüs ve benzeri mekânların dünyevi diğer değerlerinin dikkate alınmadığı anlamına gelmemektedir. Bilakis Kudüs'ü sanatı, estetiği ve renkliliğiyle muhafaza edip bu güne kadar şehrin bu yöndeki gelişimini sağlayanların da Müslümanlar olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.
[15] İsra, 17/1.
[16] Mescid statüsü bağlamında aynı şekilde ifade edilmesi Mescid-i Aksa ve Kabe açısından Kutsiyet denkliği anlamına gelmemektedir.
[17] Ankebut, 29/45.

Kudüs Sancısı

Arif ALTUNBAŞ

Ey peygamberler şehri Kudüs! Senin ululuğuna saygı göstermeyen dağ taş, nehir deniz, hayvan insan, yer gök, ay yıldızlar ve âlem utansın!

Mekke ümmetin istikamet yönü, inanç ve iman ocağı, Medine eman ve tefekkür şehri Müslümanın sığınağı. Kudüs peygamberin ilk kıblesi, rükû, secde ve kıyam yurdu. Mekke ve Medine'den sonra o dalgalanan bir bayraktır gönlümüzde biteviye.

Kudüs'ün boynu bükülürse Medine'nin omuzları, Mekke'nin eğilir başı, İstanbul'un gövdesi düşer yere. İnsanlığın onuru esir olur alçak ve şerefsizlere.

Kudüs, Siyonist çeteler tarafından işgal oldu ama hâlâ bizim gönlümüzden dimdik ayakta ve düşmedi.

Kudüs düşerse kalemiz ve bayrağımız düşer, onur ve şerefimiz düşer. İnanç ve imanımız düşer yüreğimizden tutsak emperyalistlere.

Özgürlük ve bağımsızlığımız düşer hapishanelerine. Namus, ahlak ve maneviyatımız düşer katillerin meyhane ve fuhuş hanelerine.

Mağaralarından fırlar kan emen yarasalar, gecenin bekçileri baykuşlar uçuşur civarımızda, dolaşır başımızda kan kokusu almış akbabalar. Dolaşır Türkiye'nin, Balkanlar'ın, Kafkaslar'ın, Asya'nın ve Afrika'nın üzerinde işgal, sömürü ve emperyalizmin leş kargaları.

Kudüs düşerse Kahire, Şam, Bağdat, Riyad, Tahran, Bakü, Kabul, İslamabad, Taşkent, Duşanbe, Aşkabat, Astana, Bişkek düşer. Namus ve şerefi düşer Müslümanların Siyonist katillerin ve eşkıyaların kirli ve kanlı postalları altına.

Kudüs düşerse ay düşer gökten, yıldızlar savrulur ortalığa. İnsanlığın onur ve şerefi düşer. Gök yarılır ortasından ve yıkılır enkaz gibi üstümüze. Yer yarılır, gireriz utancımızdan mirasyediler ve korkaklar gibi yedi kat yerin dibine.

Kudüs düşerse yüreğimizden kan damlar düşer başımız yere.

Kalemim düşer elimden. Gözyaşlarım yağmur gibi dökülür gözlerimden. Ben düşerim, sen düşersin, o düşer, kapılırız mazlumların gözyaşlarının sellerine.

Annemiz, eşimiz, kızımız, oğlumuz, torunlarımız, geleceğimiz ve Yusuflarımız yem olur aç kurtlara. Biz de düşeriz Yusuf'la birlikte birer birer kör kuyulara ve zindanlara. Mezarlarda yatan atalarımız kalkar yerinden. İnler gece gündüz Yusuf'um Yusuf'um Yusuf'um diye. Gözlerini kaybeder kederinden.

Kudüs ilk dua kapımız ve göğsümüzde çarpan kıblemiz bizim. Allaha açılan ilk vuslat penceresi kalbimizin. Rabbiyle buluşmak için Peygamberimizin ilk hareket ettiği mekân. "Gökte yapılıp yere indirilen şehir."

Aşk ve sevda, can ve canan, anne kalbi ve baba ocağı gibi burnumuzda tütüp duran hasretin kucağı, şehirlerin anası Kudüs.

Onun esir olması, bizim esir olmamız demektir. Farz olur o prangaları ve zincirleri kırmak bize. Can Kudüs canan Kudüs, Han Kudüs handan Kudüs. Maldan ve candan, yârdan ve yarandan geçmenin yolu Kudüs.

Kudüs gökleri inletecek, yeryüzünü titretecek bir haykırışa gebe ümmetin "Kalk ve davran, kıyama dur!" surunun üfleneceği yerdir. Gözlerimizin nuru, kalplerimizin sürurü Hz. İbrahim'den, Musa'dan, İsa'dan ve peygamberler serdarı Hz. Muhammed'den binlerce diriliş mesajı ve meşalesi taşıyan "Kudüs bizim canımız, feda olsun kanımız" diyen yiğitlerin cephesidir.

Kudüs'e yan bakan şaşkınların elbet bir gün oyulur gözleri. Ona dil uzatan şarlatanların koparılır dilleri. İşgal güçlerinin kırılır ayakları, belleri. Kudüs onurdur, şereftir, namustur Müslümanlar için. Bir kıvılcımda harekete geçirir tüm Allah diyen gönülleri ve beldeleri.

"Yüreğimizin yarısı Mekke'dir, geri kalanı da Medine'dir. Üstünde bir tül gibi Kudüs vardır."

Ümmetin kırmızı çizgisi ve sınırları Kudüs'te başlar, tüm yeryüzünü kuşatır. Kudüs bir ailenin, sınıfın, dinin, devletin malı değil, sınıfsız ve sınırsız bir barış, kardeşlik ve esenlik yurdudur tüm insanlığın.

Sınırlarının bir ucu yerde bir ucu uzayın derinliklerindedir. Bir tarafı Kazan'da bir ucu Yemen'dedir. Oradan uzanır ulu bir çınarın kolları, dalları gibi bütün yeryüzüne.

Müslüman!

Küfre karşı verdiğin inanç ve iman mücadelesini kaybedersen Kudüs'ü, Mekke'yi, Medine'yi ve İstanbul'u da kaybedersin, Allah korusun! Her yerde, her çeşit düşmana ve her cephede verdiğin savaşı da kaybedersin. Kalbindeki savaşı kaybeden, kendini kaybeder. Kendini kaybeden, her şeyini kaybeder ve kaybolur gider.

Kaybettiğin değerleri, kaybettiğin yerlerde aramalısın Müslüman! Doğuda, batıda, kuzeyde, güneyde değil kendi özünde ve ruhunda arayacaksın kaybettiğin değerleri. Fani olan tende ve bedende arama Kudüs'ü ve kendini. Rabbinin sana bahşettiği ölümsüz ruhunda, vahiyle yoğrulmuş özünde, kalemle yazılan kelamında ve sözünde ara.

Neyi, nasıl ve nerede ararsan ara. Kaybettiğin şeyi iyi bil ve tanı! Onu mutlaka ve ama mutlaka kaybettiğin yerde bulacaksın! Sakın usanma, bıkma, yılma! Nefsine, dünyalık makam ve mevkilerin şehvetine kapılma, yenilme! Hakkı ve hakikati adalet ve kardeşliği, savaş ve barışı İslam'da ara.

Kudüs, ümmetin işgal edilmiş yurdudur. Kalbinin ve gönlünün modern cahiliye sistem ve düzenleriyle işgal edildiği gibi. Onu putların işgal ettiği kalbinde ve gönlünde arama. Önce, Hz. İbrahim'in baltasıyla kır, bir bir inkârın ve tuğyanın putlarını. Temizle bütün put kırıntılarından gönlünü ve kalbini.

O zaman, kendinde kendini ararken bulacaksın, kendini. Çağdaş cahiliyenin esaretinden kurtulacaksın! Sen kurtulunca, ülken, milletin, Kudüs ve tüm insanlık kurtulacaktır.

Sakın, Beni İsrailleşeyim deme! Pusu kurarsın kendine, ülkene ve milletine! O zaman düşersin iflah olmaz dertlerinin eline. İte çakala canavara, kurda kuşa terk edersin ellerini, ülkeni. Yazık edersin kendine ve Kudüs'üne.

Sen ve ülken emperyalist Haçlıların askeri, siyasi, ekonomik, kültürel işgali altında olduğun için işgal altında bugün Kudüs. Sen, ben, o, biz kurtulunca işgalden, aynı gün Kudüs de kurtulacaktır. Özgür ve bağımsız olacaktır Kudüs ve İslam coğrafyası Allah'ın izniyle.

Sen ey Kudüs'ün aslanı çağdaş Kılıçarslan, Nureddin Zengi ve Selahaddin Eyyubi'nin ruhu ve bedeni ayağa kalk yavaş yavaş. Kendi nefsini, ülkeni, milletini esir alan emperyalizmin ordularına, uşak ve taşeronlarına karşı başlasın yüreğinde ve ülkende savaş.

Kudüs'ü savunmak insanın kendi namus ve şerefini, ülkesini ve milletini, devleti ve ümmeti savunmaktır. Kudüs'ü savunmak insanlığı, insanlığı savunmak Kudüs'ü savunmaktır.

Ümmetin inancı imanı, kalbi gönlü, gücü kuvveti, serveti devleti Mescid-i Aksa aşkıyla bir bayrak altında toplanınca, elbet bir gün mutlaka Kudüs kurtulacaktır.

Boş laf üretmeyi ve sürekli endişe duyup sorumluluktan kaçmayı bırak Müslüman!

Önce, tertemiz samimi bir kalple Allah'a yönel ve yüreğini harekete geçir, Allah ve Resulü aşkıyla. Allah'ın hâkimlerin hâkimi olduğunu inanandır put galerisi haline gelmiş o kirli paslı yüreğini.

İman ve İslam ateşi harlamaya başlarsa içinde, Kudüs'e doğru bir diriliş yürüyüşü de başlar. Kilitlenir birbirine o zaman kalplerimiz; şenlenir evimiz, yurdumuz, ordumuz ve ülkemiz bizim.

Yürümeyi öğrenmeden ölmeyi öğrenen yeni doğmuş çocukların başşehri, başkentler başkenti Kudüs'e, yiğit Filistin halkına ve ümmetin tüm evlatlarına yürekten selam olsun!

Durmak yok!

Mücadeleye devam, "Tek Yol İslam!"

Vesselam!

Kudüs Nasıl Kurtulur?

Nihal PAKIRDAŞI

Bilmiyorum. Bu cevabımı ehl-i sünnet alimlerinin ârifane bir gönülle "bilmiyorum demek ilmin yarısıdır" minvalinde dile getirmiyorum. Haddime de değil zaten. Tamamen cahilliğimin getirdiği bir cevap benimkisi. Çünkü biliyorum ki, tarihten bugüne kadar istisnai şahsiyetler dışında bu sorunun bizim gibilere sorulması yakışık almaz. Hele ki akleden bir kalbimiz yoksa. Ben öncelikle bu cevap hakkının, Kudüs'ün adı anıldığında iç çeken kişilerden ziyade, "ben Kudüs'le nasıl kurtulurum?" sorusunun cevabını kendine vermiş, kendini Kudüs'le kurtarmış şanslı insanlarda olduğunu düşünüyorum. Bu söylemimde yanlış anlaşılmak istemem. Kudüs konusu geçtiği vakit içi sızlayan gözü yaşaran Müslümanların bu hassasiyetlerinin, bir davayı unutmama, unutturmama noktasında kıymetli ve değerli olduğu kanaatindeyim. Yoksa aksi yönde ki bir düşünce bizi, Hz. Peygamber'in (s.a.v) *"Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle düzeltme cihetine gitsin ki bu imanın en zayıf derecesidir"* [1] hadis-i şerifi ile tezat duruma düşürür. Velhasıl kişinin "Kudüs" konusunda içi sızlamıyor, arada da olsa gözü yaşarmıyorsa elbette ki kendi müminliğini sorgulaması şarttır.

Peki, kelimede hafif pahada ağır "Kudüs nasıl kurtulur?" sorusunun cevabını kimlerden alacağız? Elbette ki ilk göz ağrısı "Kudüs" olanlardan. Mesela, Kudüs'ün ilk fatihi Hz. Ömer'den. Dünya tarihinin bir cilvesi olarak, adaleti ile öne çıkmış bu büyük halifenin bütün dinler için kutsal olan bir beldeyi fethetmesi hiç şüphesiz ki tesadüfi değildi ve birçok hikmete gebeydi. Hz. Ömer'in Kudüs'ü fethettikten sonra kutlu beldede yaşayan diğer dinlerin temsilcilerine gösterdiği adil muamele bize gösteriyor ki; Kudüs'ün kurtuluşu için adaletli olmak, aranan şartlardan belki de en önemlisi. Mesela, Kudüs'ün haçlı işgali altında olduğu zamanlarda Bağdatlı bir marangozdan. Selahaddin Eyyubi henüz küçük bir çocukken, Bağdatlı marangoz dillere destan minberini yontarken, gün gelecek Kudüs'ü feth eden komutanın hazır ettiği minberi alıp yerine koyacağına dair diri tuttuğu inancı ve hazırlığı. Ku-

düs'ün kurtulacağına dair yürekten bir inancın yanında çalışmak, ter dökmek. Mesela, sık sık *"Biz memur edilmediğimiz hiçbir işe yönelmedik"* edebini şiar edinen Yavuz Sultan Selim Han'dan. Kudüs'ün kurtuluşu için tüm gayretinle elinden geleni yapmak ve sonrasında sabırlı olup zamanın gelmesini beklemek. Neye hizmet ettiğinin bilincinde olup kutlu elçinin (s.a.v) önüne geçmeden ardı sıra yürümek. Mesela, ümmetin suskunluğunu Allah'a şikâyet eden; Şeyh Ahmed Yasin'den. Gücün bilekte değil yürekte olduğunu bilmek. Kudüs'ün kurtuluşu için aldığın niyette, yoluna çıkan tüm engellere rağmen azmetmek, canın pahasına davandan vazgeçmemek. Mesela, *"Kudüs sevilmeden insanlığa girilemez"* sözünün sahibi şair Nuri Pakdil'den. Bir güzeli sevmek için yanında olmaya gerek yok. Kuş, güle kavuşamadığı için bülbüldür. Geceler boyunca Kudüs'ün kurtuluşunu düşlemek ve söyleyemediğin takdirde ölecek gibi olmak. Mesela, Kudüs'te arefe günü evladını şehit veren annelerden. O anneler ki bayram sabahı Mescid-i Aksa sokaklarını süslerler. Bilirler ki esas hedef, içlerindeki İslâm'ın sevincidir.[2] Eğer o sevincin ölmesine izin verirlerse işte o zaman yenilgi gelecektir. İmanın ne kadar coşkunsa Kudüs çehresini sana o kadar açacaktır. Mesela, Kudüs'te taş atan çocuktan. Hakikat yolunda yapılan hiçbir eylem küçük değildir. Öyleyse; Kudüs'ün kurtuluşu için yapılabilecek hiçbir hayrı küçük görmemek. Mesela, gece teheccüd namazında Kudüs için gözyaşı döken bir piri faniden. Tüm güç ve kuvvetin Allah'ta olduğuna teslim olmak. *"Duanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin!"* [3] diye buyuran Rab'in karşısında bir gece vakti Kudüs'ün kurtuluşa ermesi için gözyaşları içinde dua etmek.

Malum, Kur'an'ı Kerim'in Fil Suresi'nde, tarihte ise "Fil Vak'ası" olarak bilinen olayda Hz. Peygamber'in (s.a.v) dedesi Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'ye *"Ben develerin sahibiyim. Kâbe'nin de sahibi var, O onu korur"* şeklinde cevap vermiş, develerini geri istemişti. Kısaca, Fil Vak'asında Hz. Peygamber'in (s.a.v) dedesi bu güce karşı koyamayacaklarını anlamış, dua ve teslimiyetle Allah'a sığınmıştı. Mümin feraseti bilir ki; dini de Kâbe-i Muazzama'yı da Kur'an-ı Kerim'i de Mescid-i Aksayı'da, ezanı da inciri de zeytini de taşı da toprağı da çiçeği de böceği de seni de beni de tüm varlığı da Allah korur. Bu dünya hayatının bir cilvesi, bir imtihanı olarak Allah bizleri kıymetlileriyle imtihan eder ki o kıymetten çabamız ölçüsünde bizde nasiplenelim. Eşref-i mahlûkat olma yolunda adım adım ilerleyelim. Yoksa Kudüs'ü kurtarmak kulların ne haddine.

O zaman, ben Kudüs'le nasıl kurtulurum? Kudüs'ü tenhalarda severek. Hani halk ozanımız Neşet Ertaş'ın "Bir tenhada can cananı bulunca" dediği türden. Kendinin dahi olmadığı bir tenha.

"Kulunu (Muhammed -aleyhissalâtü vesselâm-'ı) bir gece, Mescid-i Harâm'dan kendisine bâzı âyetlerimizi göstermek için, etrâfını mübârek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allâh, her türlü noksan sıfatlardan münezzehtir. Şüphesiz O, her şeyi hakkıyla bilen, hakkıyla görendir." [4]

O zaman, ben Kudüs'le nasıl kurtulurum? Kudüs'ü tenhalarda severek. Hani halk ozanımız Neşet Ertaş'ın "Bir tenhada can cananı bulunca" dediği türden. Kendinin dahi olmadığı bir tenha.

[1]Müslim, Îmân 78. Ayrıca bk. Tirmizî, Fiten 11; Nesâî, Îmân 17
[2]"İslam bir sevinçti kaplardı içlerini" mülhem. Sezai Karakoç, Çocukluğumuz.
[3]Furkân Suresi, 77. Ayet.
[4]İsrâ Sûresi, 1. Ayet.

Kudüs Hatırası

Emin BATUR

Hac farizasını yerine getirenlerin
En kısa zamanda Kudüs'ü de ziyaret etmek istediği malumdur.
Bu maksatla
90'lı yılların sonlarında
Bir arkadaşımla beraber kendi imkânlarımızla Kudüs'e gitmeye karar verdik.
İsrail Konsolosluğu'na vize için gittiğimizde
İşlemler
Aşırı güvenlik kontrolü
Ve bir iş hanının ara katında diyebileceğimiz bir yerde yapıldı. (Siyaha boyanmış duvarlar ve bu duvarlardan yansıyan çiğ beyaz bir floresan ışığı o kadar kasvet vericiydi ki… Bu kadar zaman geçtiği halde o kasvetli görüntü hâlâ gözümün önünde duruyor.)
Dışarı çıktığımızda
Kendimizi boğulmuş gibi hissettik. Memurların o şartlarda orada nasıl çalıştığına hayret etmiştik.

İNTİFADA

Kudüs-Filistin-İntifada birbirinden ayrılmayan üç kardeştir.
Buna son zamanlarda Mavi Marmara da eklendi. Şimdi dört kardeş oldular.
Konsolosluktan
Vize için bize verilen evraklarda yazılı olan eksiklikleri tamamlamak için ayrıldıktan sonra,
Kaçıncı "İntifada" olduğunu unuttuğum olaylar başladı.
Olaylar devam ederken
İsrail Konsolosluğu'na gidip vize almak… En hafif tabirle bize ağır geldi.
Kudüs'e
İlk gitme teşebbüsümüz bu şekilde son bulmuş oldu.

MESCİD-İ AKSA'NIN HAVASI

Yıllar sonra

Bu sefer şirket vasıtası ile müracaat edip Kudüs'e gittiğimde

Mescid-i Aksa'nın o huzur veren latif havası ile İsrail Konsolosluğu'nda yaşadığımız o boğucu havanın birbirine ne kadar ters olduğuna şahit olmuştum.

Mescide adımınızı atar atmaz huzur veren bir atmosferin sizi sardığını… Elimi uzatsam adeta "huzur"u tutabileceğimi hissettim.

GÖRDÜKLERİM

İlk gün

Mescid-i Aksa'ya gittiğimizde fazla bir problem yaşamadık

Ancak

Cuma namazına gitmek istediğimizde yolların uzak bir mesafeden kesildiğini gördük.

İstanbul ile mukayese edersek

Siz Sultanahmet'e namaza gidiyorsanız

Ama

Yolunuzun Aksaray'da kesildiğini düşünün.

Yaşlı olanlar veya yanında çoluk çocuğu olanlar o uzun mesafeyi yürümek zorunda. Çocuğu omuzuma alıp eşimle o uzun mesafeyi yürümek zorunda kaldık.

ÇARŞI PAZAR

Genellikle dükkânları kapalı gördüm.

Protesto için mi yoksa İsrail baskısı ile kapatıldığını anlayamadık. Açık olan tek tük esnafın halini anlatmaya gerek yok. Onlar diri iken açlığa mahkûm edilmiş

Ama

Onurlarını ayakta tutmaya çalışanlar olarak kendilerini selamladık.

ASKERLER-POLİSLER

Kimin asker kimin polis olduğunu anlayamadık.

Çünkü

Şehrin içinde pür teçhizatlı komando elbiseli bir sürü asker dolaşıyor.

Bu askerlerin kıyafetleri de çeşit çeşit…

Hâki olan… Mavi ve siyah renklerde dolaşan

Ve sanki

Silah savunma sanayisinin silahlarını teşhir eden mankenler gibi dolaşıyorlar.

Çünkü

Her renkteki askerin elindeki silah, fişeklik ve şarjörler farklı farklı…

Bu arada

Her köşe başında "Toma" benzeri veya abartılı şekilde "çakarlanmış" askeri araçların bulunduğunu söylemeye gerek yok.

BÜTÜN BUNLAR NE İÇİN?

Tabii ki,

Filistin halkına gözdağı vermek

Ve ziyarete gelen Müslümanlara da "Bakın görün haa! Biz ne kadar güçlüyüz…" mesajını vermek içindir bütün bu abartılı gösterişler…

PEKİ, FAYDASI VAR MI?

Ne gezer!

Gece kaldığımız otelin karşısında İsraillilerin bir askeri kışlası mı yoksa başka bir şey mi olduğunu anlamadığım bir yer vardı.

Gecenin bir vaktinde

Filistinli gençler oraya gelip

Bir sürü slogan atıktan sonra çekip gidiyorlardı.

Haliyle

Biz otelde tedirgin oluyorduk. "Ya bu gençlere ateş ederlerse…" diye endişe eder,

Bu ruh haliyle uyumaya çalışırdık.

GENÇLER… AH O KORKUSUZ GENÇLER!

Ertesi gün çarşı pazarı gezerken

Filistinli gençlerin

O tam teçhizatlı ve gruplar halinde gezen askerlere laf attıklarını

Askerlerin ise;

Duymazlıktan gelip acele bir şekilde uzaklaşmaya çalıştıklarını gördüm.

Hayret ettim… Gençlere de aşk olsun yani.

Büyük ihtimalle

O grup asker

Kendilerine tahsis edilen bölgede… Devriye görevini bir an önce tamamlayıp tomaların bulunduğu alana sağ-salim dönmek istiyorlar.

Yani

Bir an önce bir olaya bulaşmadan görevi tamamlama telaşında olduklarını hissetim.

ARI GİBİ SOKMAK

Ancak gençlerin onlara sataşmaları

Av. Mehmet Çakır Abi'nin deyimi ile "arı gibi sokmak istemeleri"ni anlamak bizim için kolay değildi.

Çünkü

Asker o gençlere ateş edip öldürse hiçbir cezası yok. Buna rağmen perva göstermeden askerlerin üstüne üstüne yürüyorlardı.

M. Çakır Abi

Bizden ayrı gezmiş ve bizim gördüğümüz manzaradan çok daha ilerisine şahit olmuş ki, bu deyimi kullanmıştı.

"LÜTFEN

MESCİD-İ AKSA'YI BOŞ BIRAKMAYIN!"

Dönerken

Görüştüğümüz her Filistinli bizden aynı ricada bulundu: "Burayı boş bırakmayın!"

Çünkü

Mescid-i Aksa boş kalırsa Siyonistler işgal ederler diye büyük bir tedirginlik içindeler.

Mirasımız adlı bir derneğimizin otobüs seferleri düzenlediğini duymuştum. İnşallah devam ediyordur. (Ekonomik durumu iyi olmayan Filistinlileri civar köylerden Mescid-i Aksa'ya taşıyorlar.)

Ama asıl beklenti yurt dışındaki Müslümanlardan… Hassaten Türkiye'den çok ziyaretçi gitmesi Filistinlileri çok sevindiriyor, onlara moral veriyor.

Özgür günlerinin yakın olması dileği ile

Selam olsun Mescid-i Aksa'ya, selam olsun Kudüs'e, selam olsun Filistinli yiğit kardeşlerime.

Teritoryal Ulus Devletin Bir Mikrokozmosu Olarak Kudüs

Naoki Kayyım YAMAMOTO

Dr., Marmara Üniversitesi
Türkiyat Enstitüsü

Kudüs'ün toprak meselesi Japonya'da, özellikle sol görüşlü entelektüeller tarafından aktif bir şekilde tartışılmaktaydı, ancak şimdi Japon toplumunda bu konuya olan ilgi azalmaktadır.

Öte yandan Uygur meselesi de sağ görüşlü Japon entelektüeller ve aktivistler tarafından 'bizim sorunumuz' olarak tartışılmaya başlandı.

Her iki durumda da Japonların Müslümanların karşılaştığı sorunlarla gerçekten ilgilendiğini düşünmüyorum. Sonuçta onlar sadece kendi ideolojilerine katılmayanları eleştirmek için uygun bir drama arıyorlar.

Dahası, Filistinlilerin, Rohingyaların ve Uygurların karşılaştığı zorluklara ilgi duyan Japonlar çok nadirdir ve çoğu durumda Müslümanlara karşı kayıtsız hatta önyargılıdırlar.

Japonlar arasında sıklıkla tartışılan "tek tanrıcılık hoşgörüsüzlüktür" argümanı buna iyi bir örnektir.

Onlara göre Yahudiler, Müslümanlar ve Hristiyanların Kudüs'ün mülkiyeti konusunda savaşmaya devam etmelerinin nedeni sadece 'tek Tanrı'yı tanıyan dar görüşlülükten kaynaklanan hoşgörüsüzlüktür ve Japonya gibi çeşitli tanrıların varlığının kabul edildiği 'hoşgörülü' bir toplumda bu tür dini ve Japonya gibi çeşitli tanrıların varlığını kabul eden 'hoşgörülü' bir toplumda bu tür dini ve siyasi sorunlar yaşanmazdı. Başka bir deyişle, çok tanrıcılığın insanlık ve maneviyat açısından tek tanrıcılıktan daha üstün olduğu savunulmaktadır.

Bu anlayış hiçbir şekilde akademik çevrelerle sınırlı olmayıp sıradan Japon halkı arasında da yaygındır. Kudüs meselesine ilişkin sıradan Japon anlayışı şudur: "Din her şeye rağmen korkutucudur".

Ancak “tek tanrıcılık hoşgörüsüzdür” argümanı da Japonların üstünlüğüne dair yüzeysel bir argümandır. Eğer çok tanrıcılık gerçekten hoşgörülüyse, Hindistan'daki Hindu aşırı sağının Müslümanlara saldırması sorununu nasıl açıklayabiliriz? Çelişkinin örnekleri için yabancı ülkelere bakmamıza gerek yok, çünkü Meiji döneminin modernleşmesi sırasında modern bir toplum ve saf bir Şinto dini yaratmak için gerçekleşen 'Budizm'in ortadan kaldırılması' hareketi nasıl ortaya çıktı?

Her iki örnek de o kadar radikal ve dışlayıcıdır ki, 'çok tanrılı hoşgörüsüzlük' argümanı tek tanrılı dünyada da ortaya çıkabilir.

Kudüs meselesi de din perspektifinden tartışıldığı sürece, Japonlar tarafından sadece 'bizimle hiçbir ilgisi olmayan' tek tanrılı perspektifin darlığını teyit eden bir vaka olarak görülecektir.

Bu meseleyi, her insanın, 'çok tanrılı dine inananların bile' karşılaşabileceği evrensel bir kriz olduğunu göstermek için nasıl açıklayabiliriz?

Ancak Kudüs sorunu asla Arapların ya da Müslümanların sorunu değildir. Aslında bu sorun ulus devletler çerçevesinde yaşayan hepimizin sorunudur.

Örneğin; Türkiye'den Kudüs'e seyahat ettiğimizde pasaportumuzla havaalanına gidiyoruz ve 'yabancı bir ülkeye' seyahat ediyoruz.

Ancak Türk pasaportu ile Japon pasaportu arasında vizesiz girebileceğimiz ülke sayısı farklı. Neden?

Bu ayrımcı sistem için pek çok tanıdık olmayan bahane duydum ama hiçbir zaman mantıklı bir açıklama duymadım. Bu basit bir apartheid.

Üstelik Müslümansanız bu durum daha da garip bir hal alıyor. Eğer Müslüman bir toplumdan

Müslüman bir topluma seyahat ediyorsanız, yasal olarak pasaporta ihtiyacınız yoktur. Eğer Müslüman bir topluma seyahat eden Yahudi olmayan biriyseniz (örneğin bir Hristiyan), Müslüman bir birey tarafından verilen bir güvenlik belgesi (Amana) yeterlidir. Neden bizi kısıtlayan bir pasaport sistemini kabul ediyoruz?

İnsanların dolaşımına getirilen kısıtlamalar esasen Batı medeniyetinin yarattığı 'insan hakları' kavramının tam tersidir. Pasaport hiçbir zaman 'başka bir ülkeye gitmenize izin veren' bir özgürlük ifadesi değildir. Ulus-devletler ve sınırlar kavramını kabul etmedikçe 'başka bir ülkeye gitmeyi imkânsız kılan' bir sözleşmedir. Bu tıpkı George Orwell'in 1984'ünde Ekonomi Bakanlığı'nın Bolluk Bakanlığı, Savunma Bakanlığı'nın da Barış Bakanlığı olarak adlandırılması gibidir.

İngilizce'deki 'Kudüs sorunu' ve 'Filistin sorunu' kavramları da sorunun doğasını gizlemek için ortaya atılmış kavramlardır.

Başka bir deyişle, Kudüs meselesi sadece Kudüs ve Kudüs'te yaşayan insanların şu anda içinde bulundukları durumla ilgili değildir. İster İsrail'de ister Japonya'da olsun, bu modern devleti oluşturan sistem evrensel haklarımızın ihlalidir.

Kudüs'ün 'özgürleşmesi' sadece Müslüman ülkelerin değil, tüm insanlığın bu teritoryal ulus-devlet çerçevesinden kurtulmasıyla mümkündür.

Yukarıdakileri savunurken, 'büyük bir soyut argümana çok fazla geri dönüyorsunuz' denilebilir. Ancak, olayların 'bizimle ilgili' olduğunu hissetmek için, örnekleri soyut unsurlara indirgediğimizde ve bu unsurların içinde yaşadığımız çevrede de mevcut olup olmadığını düşündüğümüzde, soyut düşünmemiz gerekir. 'Çok tanrıcılığın daha hoşgörülü olduğu' görüşü de cehaletten ziyade bu tür soyut düşünme eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Kudüs meselesi, modern Batı dünyasının, ulus-devlet sistemleri içinde yaşayan insanları, karşılaştıkları evrensel sorunlar konusunda farklı bakış açılarıyla yanıltmak için kullandığı bir kama. Bu takozdan zarar görenlere insani yardım yönünde düşünmeli ve aynı zamanda bu takozu atan aktörlerin ne olduğunu düşünmek için soyut düşünce egzersizini ihmal etmemeliyiz.

Kudüs İçin Ben Ne Yapabilirim?

Sinan ÖZYURT
Eğitimci-Yazar

Kudüs denince aklımıza her şeyden önce İsra ve Mirac'ın gerçekleştiği, etrafı bereketli kılınmış Mescid-i Aksa gelir. Bu mübarek mekân, Müslümanların ilk kıblesidir. Fakat bizim bu topraklarla bağımız çok daha eskilere dayanır. Kur'an-ı Kerim'de bildirilen peygamberler silsilesinin önemli bir kısmı bu topraklarda yaşamıştır. Tevhid ve adalet mücadelesinin en önemli merkezlerinden biridir Kudüs.

Hz. Ömer döneminde, 638 yılında fethedilmesinden sonra 1099'dan itibaren 88 yıl Haçlı işgalini yaşayan Kudüs, ikinci defa Selahaddin Eyyubi tarafından 1187'de fethedildi. 1948'de Siyonistlerin kurduğu rejimin Filistin topraklarında başlattığı işgal genişleyerek devam ediyor. Filistin ve Kudüs, bu işgalin başlamasıyla birlikte yeryüzünde yaşayan her Müslüman için en önemli gündemlerden biri hâline geldi.

Filistin ve Kudüs davası nesilden nesile aktarılan bir mücadelenin adı. Yeryüzünde Rabbimizin cihad emrinin kesintisiz olarak uygulandığı bir mektep. Orada nice mücahidler yetişti ve bu dava uğruna niceleri de şehid düştüler.

Dünyanın dört bir tarafındaki Müslümanlar gibi biz de Kudüs ve Filistin için kalbimiz çarparak büyüdük. İntifada ve direniş haberleriyle sevindik, kardeşlerimize yapılan zulüm ve haksızlıklar karşısında üzüldük. Yeri geldi eylemlerde sloganlar attık yeri geldi dualarımızın başına Kudüs'ü ve orada direnen kardeşlerimizi koyduk. Bunlar çok güzel duyarlılıklar fakat yeterli değil. Bu noktada her birimizin kendine sorması gereken soru şu olmalı: Kudüs ve Filistin davası için ben ne yapabilirim?

Her şeyden önce sağlıklı ve doğru bir bilgilenme sürecine önem vermek gerekiyor. Bunun için ülkemizde Filistin ve Kudüs hakkında ciddi bilgi kaynakları, kitaplar, yayınlar mevcut. Başlangıç seviyesinde, Diyanet'in İslâm Ansiklopedisi'nde yer alan konuyla ilgili maddelerin tespit edilerek okunması iyi olur. Ayrıca Dijital Hafıza Merkezi'nin dijitalhafiza.com adresinde yer alan internet sitesinin incelenmesi de Filistin ve Kudüs konusunda doğru bilgiler edinmemize ve unuttuklarımızı yeniden hatırlamamıza yardımcı olacaktır. Gerek telif gerekse tercüme olarak yayınlanmış onlarca kitap da bu konuda kendilerinden istifade etmemizi bekliyor. Bize düşen, sadece okuma konusunda öncelikler listemize Kudüs ve Filistin davasını eklemek. Tek başına okumayı yeterli bulmayanlar, bir alternatif olarak dostlarıyla, öğrencileriyle okuma grupları oluşturup birlikte okumalar da yapabilirler. Bu türden çalışmalar elbette çok daha faydalı olacaktır.

Bir taraftan düzenli ve disiplinli bir bilgilenme süreci içinde olurken diğer taraftan Kudüs için yapılan her türlü faaliyeti de takip etmeliyiz. Farklı vakıf ve dernekler tarafından düzenlenen etkinliklerden kendimize uygun olanları tespit ederek kendimiz için bir Kudüs Takvimi oluşturabiliriz. Kim, nerede, ne yapıyor, bunun bilgisine sahip olmak bile çok önemli. Kudüs merkezli faaliyet gösteren derneklerin internet sitelerini takip etmek veya mesaj gruplarına üye olmak, işimizi kolaylaştıracaktır. Her yıl tekrarlanan faaliyetleri takvimimize sabitleyebiliriz. Nekbe'nin, İntifada'nın, Kudüs'ün fethinin, Mavi Marmara'nın yıl dönümleri gibi. Bu tarihlerde düzenlenen etkinliklere katılabileceğimiz gibi kendimize bir program da oluşturabiliriz. Ailece, dostlarımızla veya tek başımıza yapacağımız işler belirleyebiliriz. Mesela "Kudüs Şiirleri" okumak üzere bir araya gelebiliriz. İçinde direniş marşları da yer alsa tabii ki daha güzel olur. Hayır çarşıları oluşturabiliriz. Farklı kuruluşların yardım kampanyalarına destek verebiliriz.

Sosyal medyada güvenilir kaynakları takip etmeye özen göstermeliyiz. Kim olduğu belli olmayan, yanlış bilgilendirme ve yönlendirme yapan hesaplara karşı her zaman temkinli olmalıyız. Bu her konuda böyle olmalı ama özellikle ortak davalarımızla ilgili daha fazla hassasiyet gerekli. Kullanılan kavramlar, üslup ve meseleye yaklaşım tarzına dikkat etmeliyiz. Kendi paylaşımlarımız konusunda da aynı titizliği göstermeliyiz. Teyit etmediğimiz, doğruluğundan emin olmadığımız bilgileri, fotoğrafları, belgeleri paylaşmaktan sakınmak gerek. Ayrıca bir katliam ve saldırı yaşandığında ortaya çıkan vahşet görüntülerini paylaşmanın konuyla ilgili geçici bir duyarlılık oluştursa bile bundan daha fazla duyarsızlaşmaya sebep olduğunu unutmamalıyız.

Kudüs konusunda bilgi, duygu ve eylemin birlikte yürümesi gerekir. Zamana ve zemine göre öncelikler değişebilir. Bize düşen samimiyetle yolda olmak, elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaktır. Planlı ve sürekli bir çaba ile fiili duamızı yerine getirirken dilimizden ve gönlümüzden de kavli duayı eksik etmemeliyiz. Çünkü biz Kâdir-i Mutlak olan Allah'a iman ediyoruz. Kudüs'ün ve Filistin'in kurtuluşunu bize nasip edecek olan, O'dur. Biz yeter ki üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirip O'na hakkıyla teslim olalım.

"Tam Zamanlı Anne ve Ev Hanımı" Kudüs İçin Ne Yapabilir?

Elif ATABAŞ

Kudüs Araştırmaları Blog Sorumlusu

Şimdilerde tam zamanlı anne ve ev hanımı…

Eckhart Tolle "Şimdinin Gücü" kitabında böyle tanıtıyor uzun yıllar bankacılık yapmış olan eşini. Bu ifade şimdilik bir köşede dursun.

Pandemi ile hayatımıza bambaşka bir pencere açılmış, evlerimize açılan bu pencere ile her türlü derse katılma imkânı bulmuştuk. Üniversite eğitimimi Viyana Ekonomi Üniversitesi'nde ekonomi alanında Almanca dilinde tamamladım. Bilmem o yüzden, bilmem içimde bitip tükenmeyen okuma aşkından mıdır bilinmez, ilgimi çeken her eğitime katılmaya başladım. Baş rolleri ise emekli vaize kıymetli hocamız Fatma Bayram ve Ortadoğu uzmanı Zahide Tuba Kor almıştı kısa sürede. Günlerimi ve akşamlarımı dolduran eğitimlerin biri bitiyor, diğeri başlıyordu. Bu esnada büyük oğlum ilkokula gidiyor, küçük oğlum ise öğle saatleri az da olsa uyuduğu için kendime alan açılıyordu.

Hikayemin biraz daha evveline gidecek olursam, evlendikten sonra evin ve çocukların tüm ihtiyaçlarını giderip akşamları da kendime vakit ayıracağımı zannederdim. Bunun gerçekten bir zan olduğunu şu an çok daha iyi anlıyorum. Neyse ki Fatma Bayram hocamızın dersleri sayesinde beş dakika bile vakit bulduğumda, okuyup yazabileceğimi, insanın bu şekilde denemelerle konsantrasyonunu artırabileceğini öğrendim. Önemli olan insanın sevdiği şeyi yapmasıydı çünkü. Şimdi çocuklar evde tabiri caizse top patlatsalar, yanlarında o günkü okumamı yapabiliyorum, hem de büyük bir zevkle. Böylelikle her akşam yorgun argın bir halde hiçbir şey yapamamazlıktan ve devamında ertesi gün o gönül yorgunluğu ile aynı planları tekrar tekrar yapmaktan kurtulmuştum.

Aldığım online derslerle, aslında tarihi ne kadar da çok sevdiğimi anladım. O gün bu gündür Zahide Tuba Kor hocanın tüm online eğitimlerini takip ediyorum. Viyana'dan yüksek lisans ile mezun olmuş, işimden ise annelik tarafım ağır bastığı için istifa etmiştim. Pandemi ile hayatıma giren dersler sonucunda, tarihe olan ilgimi keşfetmemle bu alanda doktora yapmaya karar verdim. Ankara Sosyal Bilimler Enstitüsü benim için bu konuda biçilmiş kaftandı. Hem Ortadoğu hem de Kudüs alanında lisansüstü programları vardı. Evde bu niyetlerle önce dil sınavına hazırlanmaya karar verdim. Bir yandan da online İngilizce konuşma dersi alıyordum. Çünkü doktora eğitimi İngilizce idi. Tam sevdiğim ve karar verdiğim bir yolda ilerlerken, eşimin işi nedeniyle yurt dışına çıkmamız gerekti. Hızlı bir toparlanma ile yeni evimize ve bu güzel şehir Saraybosna'ya yerleşmiştik. Ama doktora programı ne olacaktı şimdi? İlk günler buradaki şartları araştırıp, yine yoğun bir şekilde İngilizce çalışmalarıma devam ettim. Lakin tam olarak istediğim alanda çalışamayacağımı anlayınca, bu niyetimi Türkiye'ye dönüşe ertelemeye karar verdim. Ama içim dolup dolup ta-

şıyor ve öğrendiklerimi paylaşma ihtiyacı hissediyordum. Ardından bir blog açmaya karar verdim. Madem bildiklerimi paylaşmak istiyordum, bloğumda katıldığım derslerin ödevlerini, Ortadoğu'ya dair notlarımı ve Balkanlar'ın bu güzel şehirlerinde gördüğüm ecdad yadigarı eserleri paylaşabilirdim.

Tüm bunları neden mi anlattım? Bir köşeye koyduğumuz tam zamanlı anne ve ev hanımı ifadesine gelelim. Bu sözü okuduğumda kendimi bir başkasına bu şekilde tanıttığımı hayal ettim. Ama nedense bu cümleyi kurarken içinde ve içimde bazı şeyler eksik kalıyordu. Bunu bana ve benim durumumda olan annelere yani çalışmayıp anneliği tercih edenlere hissettiren faktörler elbette ki bir bahsi diğer. Tüm bu yaşanmışlıkların sonunda tecrübelerim doğrultusunda geldiğim nokta ise herkesin iş tanımını gönül rahatlığı ile yapabilmesidir. Ve bunun illa da 9-18 arası gerçekleşen bir mesai olmak zorunda olmadığıdır. Tüm bu hikayemi bir kişiye dahi olsa örneklik teşkil etmesi, "çalışan" ve "çalışmayan" herkesin istediği ve sevdiği bir alanda yaptığı hiçbir gayretin boşa gitmeyeceğini anlatmak için paylaştım. Benim özelimde bu sevilen alan İnsicam dergisinin de bu ayki konusu olan, Kudüs oldu.

Kudüs kutsaldır, mübarektir, bereketter ve bereket getirir. Ben bunu Kudüs ile ilgili çalışmaya başladıktan sonra hayatımın her aşamasında görüyorum, elhamdülillah. O yüzden ilgili ayeti buraya ekliyorum ki üzerinde daha fazla düşünelim ve Rabbimizin muradını anlamaya çalışalım.

İsra Suresi, birinci ayet: "Kulu Muhammed'i geceleyin, Mescidi Haram'dan kendisine bazı âyetlerimizi göstermek için**, etrafını mübarek kıldığımız Mescidi Aksâ'ya** götüren Allah, her türlü noksan sıfatlardan münezzehtir. Şüphesiz ki her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyla gören O'dur."

Hayatımın ve ajandamın tam ortasında yazan Kudüs takvimimde öncelikli olarak oluşan niyetler ise şu şekilde:

• Kudüs Tarihini öğrenmek.

Eğitim dili olarak Türkçe'den sonra İngilizce ve Arapça kaynaklar ilk tercih olmalıdır. Şimdilerde çok moda olan İbranice öğrenmek meselesine de değinmeden geçemeyeceğim. Suna Durmaz hocamızın ifadesi ile bu alanda İngilizce ve Arapça'dan sonra İbranice öğrenilmeli, günümüzde İbranicenin tam anlamıyla bir propaganda dili olarak kullanıldığı unutulmamalıdır.

En son çıkan ve oldukça kapsamlı 4 kitap, derya deniz iki blog ve her an elimizin altında bulunabilecek bir uygulamayı, bu alanın meraklıları için eklemek istiyorum:

1. Zahide Tuba Kor: https://ortadogugunlugu.blogspot.com/

2. Kudüs Araştırmaları Platformu: https://kudusarastirmalari.org/

3. Mehmet Esmer: Kudüs Rehberi: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.kudusrehberi

4. Kitaplar:

- Hece Dergisi Kudüs Özel Sayısı
- Mehmet Esmer: Mescid-i Aksa Rehberi
- Abdulfettah el-Awaisi: Mescid-i Aksa'nın Özgürlüğü İçin Stratejik Planlama
- Nuh Arslantaş, Eldar Hasanoğlu: Kudüs: Vahiyle Kutsanan Şehir

• Her fırsatta Kudüs'ü ziyaret ederek bu davaya sahip çıkmak,

- Bu konuda Taha Kılınç Hocamızın üç yazısı çok önemli:

Kudüs'e gitmek şarttır

http://m.gencdergisi.com/9129-kuduse-gitmek-sarttir.html

Kudüs nasıl gezilmez?

https://www.yenisafak.com/yazarlar/taha-kilinc/kudus-nasil-gezilmez-2045115

Çıkış nerede?

https://www.yenisafak.com/yazarlar/taha-kilinc/cikis-nerede-2041456

• Kudüs'e her gün vakit ayırmak. Yunus Suresi'nde geçen Musa (a.s)'ın şu güzel duasını da hatırlayalım:

(84) Mûsâ "Ey kavmim!" dedi, "Eğer Allah'a iman ettiyseniz, gerçekten O'na teslim olduysanız, artık yalnız O'na güvenip dayanın."

(85) Onlar da şöyle karşılık verdiler: "Yalnız Allah'a dayanıp güvendik. **Rabbimiz! Bizi o zalimler için imtihan aracı kılma!**

(86) Merhametinle bizi o inkârcılar güruhundan kurtar."

Bugün hâlâ, Kudüs'te bulunan Kutsal Kabir Kilisesi'nin anahtarları iki Müslüman ailenin elinde bulunmaktadır. "Tarih boyunca toplumlar arası çatışmalara neden olan "kutsalın paylaşımı" sorunu konu edinildiğinde, herhalde Kudüs'teki Kamame Kilisesi'nden çok daha açık ve çarpıcı bir "örnek alan" bulmak mümkün değildir. Hristiyanlık inancının evrensel merkezi olan bu ibadetgâh, bir yandan çeşitli mezhepleri bir araya getirirken, diğer taraftan yüzyıllar boyunca aynı mezhebe inanan gruplar arasında dahi şiddetli çatışmalara yol açmıştır. 1186 yılında Kudüs Haçlıların elinden alındıktan sonra, çeşitli Hristiyan cemaatleri arasında tartışmayı önlemek maksadıyla anahtarlar Nuseybeh ailesine verilmiştir. Osmanlı devleti kadimden gelen bu uygulamayı değiştirmeden devam ettirmiştir. 1831 yılında İbrahim Paşa, koruyuculuğu Nuseybeh ailesi ile Yudeh ailesi arasında paylaştırmıştır. Şu anda Yudeh ailesi anahtarları elinde tutmaktadır, Nuseybeh ailesi ise kapının açılmasından sorumludur" (Avcı, Yasemin; Yazıcı Özdemir, Ömür, Kudüs Kamame Kilisesi: Hristiyanlığın Merkezinde Osmanlı Mirası ve Statüko Meselesi, CTAD, Yıl 15, Sayı 29 (Bahar 2019), s. 35-58.)

Bu örneği her daim hatırda tutmak da yarar var. Taha Kılınç hocanın çoğu konuşmasında dile getirdiği gibi, bugün Kudüs'ün fethini isteyen biz Müslümanlar, onun barış ve sükûnet içinde yönetilmesini sağlayabilecek miyiz? Bunun için hazır mıyız?

Tam zamanlı anne ve ev hanımı olarak ben bu hazırlığın neresinde olabilirim diye başladığım bu yolculukta, Rabbim beni ve bu yolda gayret gösteren her Müslümanı muvaffak eylesin inşallah.

Kudüs'ün Gönlü Kimdedir?

Yusuf YAZAR

Ortadoğu'yu arzın sadrı hâline getiren üç aidiyet ve irtibat mahallinden birisidir Kudüs; Musevîler ve İsevîler kadar biz Muhammedîler için de belli bir öneme ve vazgeçilmezliğe sahiptir. Kudüs'ün İsevîler ve Musevîler için de en az biz Muhammedîler için söz konusu olan kadar güçlü bağlar arz etmekte olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Bir manevî miras ortaklığı söz konusudur; çünkü Hz. İbrahim'den Hz. Davud'a, Hz. Süleyman'a ve Hz. İsa'ya, Musevîlerce ve İsevîlerce tanınan tüm peygamberler biz Muhammedîlerin de peygamberidir, hatıraları bizler için de değerlidir. Bu da bölgeyi paylaşılamaz ve değerli kıldığı kadar, üzerinden ilişki ve mutabakatlar geliştirme imkânı da sunan bir durum ortaya çıkarmaktadır. Ortadoğu Kudüs'ten ibaret değilse de ortak ilgi odağı olduğundan, Ortadoğu'ya olan ilgiyi ve onun manevî arka plânını anlamanın anahtarı olduğu kadar, bölgede barışı tesiste rol oynayabilecek bir nitelik ve tarihe sahiptir.

Bu nedenledir ki, şehrin adaletle yönetimi, olmazsa olmaz olan birinci derece gerekliliktir; bu gerekliliğin pratiğe aktarılmasında, tarafların aidiyet ve duyarlılıklarını dokunulmaz kılmak açısından geçmiş on dört yüzyılı aşkın bir tarihte gözlenmiş olan gerçeklerin değerlendirme içinde tutulma zorunluluğu ise vurgulanması gereken ikinci önemli hususdur.

Üç ümmetin Kudüs konusundaki hassasiyeti, normal şartlarda (bir dış müdahale ya da yönlendirme olmadıkça) ille de çatışma doğurucu değil, belki daha çok sevgi ve dostluk doğurucudur. Çatışma ortamına zemin hazırlayıcı olan durumlardan önde geleniyse, bu üç kesim temsilcilerinden bir kısmının Kudüs'ü kendi siyasal hedef ya da ideolojileri için bir dayanak ve merkez olarak görmesi ve kullanmak istemesidir.

Kudüs'te kimlerin gözü olduğu bellidir. Ama soru şudur: Şu kadar bin yıldır yaşadıklarından sonra Kudüs'ün gönlü kimdedir?

Binlerce yıllık macerası içerisinde Kudüs her üç ümmetin mensupları tarafından da yönetilmiş olma tecrübesini yaşamıştır. Dolayısıyla, altını çizdiğimiz soruya cevap verebilmek için onun bu tecrübelerini çok kaba hatlarıyla hatırlamak yerinde olacaktır.

Dinî perspektifle bakıldığında (odaklandığımız bu bölgede başka her perspektif anlamsızlığa mahkûmdur), genelde Ortadoğu ve özelde ise Filistin coğrafyası ve Mekke m.ö. 18.nci yüzyıl dolaylarında anlam ve önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü yaklaşık olarak bu yüzyılın başlarında ilahî bir işaretle orijinal hâlleriyle her üç İbrahimî dinin ortak başlangıç ismi olan Hz. İbrahim, kendi öncülüğündeki bir toplulukla birlikte putperestliğin önde gelen merkezlerinden olan Mezopotamya'daki Ur şehrinden çıkarak Bereketli Hilâl üzerinde batı yönünde göç eder. Nihaî menzil Hilâl'in batı kenarında yer alan Kenan ilidir (Filistin). Ve dünyanın sadrı artık, binlerce yıl sonra İngilizlerin kendi ülke konumlarına göre isimlendirmesi ile Ortadoğu olacaktır. O günden bugüne, söz konusu üç ümmeti karakterize eden tutumlarına ışık tutacak belli bazı gerçeklerin altını çizmek doğru olacaktır.

Musevî toplumun son dönemde öne çıkarmış olduğu tutumları dolayısıyla işaret etmek gerekirse; Filistin Coğrafyasından Mısır'a (m.ö. 1700'ler) ve sonra oradan tekrar Filistin coğrafyasına olan göçleri nedeniyle iyi bilinen Hz. Yakub (lâkabı İsrail'dir) ve Hz. Musa'dan sonra Yahudiler için anahtar isim, aynı zamanda hükümdar olan Süleyman peygamberdir. Süleyman tapınağı onun döneminde inşa edilir (m.ö. 960-935). Bu tapınak şu an itibariyle Kudüs'te Moriah Tepesi (Tapınak Tepesi) olarak anılan yerdedir (Müslümanlar buraya, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu mahâl olduğu için Harem'üş Şerif derler).

Judaea'daki (İsrail'in güney bölgesi) ayaklanmaları (m.s. 132), Yahudilere karşı gelecek olan büyük darbeye sebep olur: Romalılar tarafından Kudüs onlardan alınır ve İtalyan kolonisi hâline getirilir. Yahudiler sürgün edilir (bu, üçüncü sürgündür) ve kendilerine yılda yalnızca bir kez oraya girebilme izni verilir. Bu tarihten sonra yüzyıllar boyunca Kudüs ve çevresinde Yahudilerin varlığı pek hissedilmez; Yahudiler dağılmıştır ve diaspora'dadır.

Hristiyanlar için Kudüs ve çevresi Hz. İsa ve Hz. Meryem'in doğup yaşadığı yer olduğu kadar Hristiyanlığın da doğup geliştiği ve yayıldığı ana merkezdir.

Hristiyanlığın tarihsel olarak içine doğmuş olduğu dünya, Roma İmparatorluğu dünyasıdır; yani, Kudüs ve çevresi Roma'nın kontrolündedir. Bu coğrafya, Hristiyanlığın kutsal bildiği hatıralarla ilgili fizikî mekânların bulunduğu bölgedir. Hz. İsa'nın doğmuş olduğu yer olan Beyt'ül Ahim-Bethlehem- buradadır; çocukluğunun geçtiği yer olan Nâsıra'nın olduğu Celîle bölgesi hemen Kudüs'ün kuzeyinde olan bu bölgededir; son akşam yemeğini yediği dağ- Zion Dağı- buradadır, Dağ Vaazı'nı vermiş olduğu sanılan dağ, bu bölgededir (Celîle'de); yargılanıp çarmıha gerildiği tepe (Calvera) ve yeniden dirilip Allah katına yükselmeden önce defnedilmiş olduğu mezar (Kutsal Kabir) buradadır. Musevîlere vaaz ettiği sinegoglar buradadır, Müslümanlarca da peygamber olarak bilinip ihtiram gösterilen Hz. Süleyman'ın, Hz. Davut'un ve Hz. Meryem'in kabirleri buradadır ve daha niceleri.

Ve dahası, Kudüs Hristiyanlık inancında, kıyamet öncesinde Hz. İsa'nın dönecek olduğu yerdir. Dolayısıyla, Kudüs ve çevresi Hristiyanlar için olmazsa olmaz ve vazgeçilemez olandır, hac-ziyaret mahalidir. Filistin coğrafyası Hristiyanlar açısından vazgeçilemeyecek önemde olsa da daha sonraları Hristiyanlık kendisine Filistin dışında, belli ölçüde kutsallık da izafe edeceği ana merkezler edinecektir; dolayısıyla, Yahudilerden farklı olarak kendi kaderini Kudüs ve çevresiyle

Müslümanlar, Hz. Ömer'in hilafeti sırasında 636 yılında Kudüs'ü fethedip kontrolleri altına aldıklarında Yahudilerin Kudüs'te yaşama yasağını kaldırırlar. Bundan sonra Kudüs ve çevresindeki Yahudi nüfusu daha önce göç etmiş oldukları yerlerden geri gelişlerle yavaş yavaş da olsa artar.

özdeşleştirmeyecektir.

Müslümanlar, Hz. Ömer'in hilafeti sırasında 636 yılında Kudüs'ü fethedip kontrolleri altına aldıklarında Yahudilerin Kudüs'te yaşama yasağını kaldırırlar. Bundan sonra Kudüs ve çevresindeki Yahudi nüfusu daha önce göç etmiş oldukları yerlerden geri gelişlerle yavaş yavaş da olsa artar.

Burada tarihî bir gerçekliğe işaret etmekte fayda var; iki bin yıllık savrulmuşluk yıllarında Yahudiler en fazla Müslümanların kontrolünde olan yerlerde rahat edip, serbesti sahibi olmuş ve kendilerini geliştirmişlerdir . Endülüs ve diğer bazı İslâm memleketleri (Irak, İran, Horasan ve Türkistan bölgelerindeki büyük şehirler, vd.) Musevî inancında olanlar için bir barış yurdu olmuştur; Musevîler bin bir zulme uğratılarak 1492 yılında Hristiyanlarca İspanya'dan nihaî olarak kovulduklarında da büyük ölçüde Osmanlı yurduna iltica etmişlerdir.

Kudüs'ün tarihinde, iki yüz yıla yakın bir süre boyunca şehre hükmetmiş olan, bir barış ve sevgi öğretisi içerisinden katliam ve zulümle özdeş bir yorum üretebilmiş ve zulmün ve kan içiciliğin destanını yazmış olan Haçlı Şövalyeleri dönemi İsevî geleneğin mensupları adına kayda geçmiş durumdadır. Bu dönemde Haçlı zulmünün muhatapları yalnızca Müslümanlar değildir, az sayıdaki Musevî de onlar gibi tarihlerinin kara bir dönemini yaşamıştır. Bu dönem kayıtları kadar Avrupa ülkelerinde son dönemde gözlemlenen inanç ayrımı kökenli yabancı düşmanlığı, Hristiyan Avrupalıların (genelde Batılıların) bu bölge yönetiminde söz sahibi olmaları hâlinde bugün de adaletli olabilecekleri konusunda inandırıcı olamayacaklarını söylemektedir.

Birinci Haçlı Seferi (1096-1099) ile birlikte kurulmuş olan Kudüs Haçlı Krallığı'nın 1290 yılında Selahaddin Eyyubî tarafından yıkılmasından sonra Kudüs her üç İbrahimî geleneğin mensupları için yeniden bir barış yurdu niteliği kazanmış ve bu sükûnet hâli ciddi ve iz bırakıcı ihlâller yaşanmadan 1917 yılı Aralık ayı başlarında, Birinci Dünya Savaşı'nın kritik sonuçlarından birisi olarak Osmanlı kuvvetlerinin bölgeden çekilmesi ve sonrasında İngilizlerin şehrin kontrolünü ele geçirmesine kadar devam etmiştir. O günlerde açığa çıkan bir Yahudi siyonist devleti kurulma (İngiltere, ABD ve Fransa katkı, çaba ve himayeleriyle) hazırlıkları Kudüs'ün bir barış yurdu olmaktan çıkarılma kararlılığının ilanından başka bir anlama gelmeyecektir.

Kurulacak olan İsrail devletinin gerekli Yahudi nüfusuna sahip olmasını sağlamak için 1917 yılında Balfour Deklarasyonu'nun ilanından itibaren tüm dünyadan İsrail'e yoğun bir Yahudi göçü gerçekleştirilmiş, Yahudi örgütleri silahlandırılmıştır. Yahudi göçü seferberliği, İkinci Dünya Savaşı yılları ve sonrasında gerçekleştirilmiş en önemli faaliyetlerden birisidir.

Yaşamış oldukları büyük küçük sürgünler, onların büyük bir kısmında koruyuculuğuna atıfta bulunarak 'ne olursa olsun güç ve devlet' düşüncesini kuvvetli bir amaç hâline getirmiştir; bu özlem ve amaç ise On dokuzuncu yüzyılda Siyonizmin doğuşu için uygun zemini oluşturmuştur. Ama siyonist idealler çerçevesinde bir İsrail devletinin kuruluşu Kudüs'ü ve çevresini özellikle Müslüman ve Hristiyan toplulukları için bir barış yurdu olmaktan çıkarıcı gelişmelere yol açacaktır.

Birinci Dünya Savaşı ile ivme kazanan bir Yahudi Devleti'nin kurulması düşüncesi İkinci Dünya Savaşı sona ererken, Birleşmiş Milletler'in 29 Kasım 1947 tarihli Filistin'in taksimi kararıyla resmiyet kazanmıştır. Bu BM kararı Kudüs'e özel bir uluslararası statü öngörür. Ama bu hüküm, öylece kâğıt üzerinde kalacaktır.

Artık bölgeye vaziyet eden güç ABD'dir. Siyonistlerin hayallerinin ilk adımının gerçekleşmesi için bölgedeki Osmanlı irade ve himayesinin sona erişinin üzerinden otuz yıl gibi bir sürenin geçmesi yeterli olmuştur. Uzun vadede bakıldığında Filistin'de bir Yahudi siyonist devletinin gerçekleşmesine destek vermekle Batılı büyük güçlerin çok kârlı bir yatırım da yapmış oldukları anlaşılır; çünkü bu sayede Araplara ödedikleri petro dolarları silah ve askerî araç gereç vererek geri alabilmişlerdir. Zengin Arap ülkeleri silah almakta yarışmışlardır, çünkü Filistin'de Yahudi İsrail Devleti'nin vücut bulduğu gün Arap-İsrail savaşları başlamıştır. 1948'de ilki yapılan Arap-İsrail savaşları ilerleyen yıllarda tekrarlanacak, her savaş sonrasında İsrail sınırlarını biraz daha genişletmiş olurken Arap devletleri de yeniden ve daha büyük bir hırsla silahlanma eğilimine gireceklerdir. Arap liderlerinin İsrail düşmanlığı biraz da kendi halkları nezdinde desteklerini artırarak varlıklarının meşruiyetinin sorgulanmasını önleme çabasındandır. Savaş 1956, 1967 ve 1973 yıllarında da tekrarlanacak ve her seferinde İsrail biraz daha genişleme fırsatı elde edecektir. Genel bir savaşın olmadığı dönemlerde de İsrail, Lübnan ve Filistinli direnişi üzerinden gerilimi tırmandıracak ve sonuçta kendileri için Batı Şeria'nın ve Gazze Şeridi'nin bir kısmından oluşan alanı bile çok gördüğü Filistinliler için Ür-

dün'ü vatan olarak tanımlayacaktır.

ABD ve diğer Avrupalı büyük güçler İsrail'e verdikleri modern silah ve araç gereçlerin bir önceki model ya da versiyonunu Arap ülkelerine sağlayarak (böylece savaşın gidişini önemli ölçüde önceden belirlemiş olarak) bölgede büyük bir silah pazarı kurmuş olurlar.

Batılı güçlerin teşviki, belirlemesi ve himayesi altında kurulmuş olan bölgedeki Arap devletlerinin yine aynı Batılı güçlerin koruması ve himayesi altında vücut bulmuş ve kendilerinden bir parça olarak addettikleri İsrail devletine karşı gerçek bir savaş verebilmeleri zaten pek mümkün değildi. İsrail'e savaş açarken Arap yönetimleri de meşruiyetlerinin Batılı efendilerce sağlanmış olduğunu unutuyor değillerdi ama kendi iç kamuoylarının hissiyatını tümüyle göz ardı etme şansları bulunmuyordu.

Bu değerlendirmeler, Kudüs'ün bir barış yurdu olabilmesinde sözünü ettiğimiz aidiyet ve duyarlılıkların ne kadar da kolay ihlâl edilebildiklerinin ve ne büyük kırılganlıklara yol açabileceğinin örneklerini sunmaktadır.

Özellikle Müslümanlar söz konusu olduğunda İsrailli Siyonist yöneticilere adalet diye bir kaygının yabancı olduğuysa 1948'den bu yana, herhangi bir tartışmayı gerektirmeyecek ölçüde aşikâr olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı başlarından bugünlere kadar İngiltere, ABD ve Fransa öncülüğünde Batı'nın adalet kriterini ve duygusunu saf dışı bırakarak kendi menfaat paylaşımlarını esas alarak sağlamış oldukları düzen ya da sistemin sürdürülemez olduğunun işaretleri çoktandır görünür olmuştur. Batılı otorite ve aktörlerin makyaj mahiyetindeki zaman kazanmaya yönelik 'bahar' adımlarıyla da bu durumun geçiştirilebilir olmadığı açıktır. Açık olan bir diğer gerçekse, Kudüs'ün bugün görüldüğü şekliyle kaosun merkezi hâline gelmesine yol açan şeyin İngiltere ve ABD'nin bölgeye ilişkin politikaları olduğudur. Bu bağlamda ilave edilmesi gereken bir şey de Müslüman toplumların, heyecan doğurabilecek bir ruhtan yoksun olan İslam İşbirliği Teşkilatı gibi örgütlerden umabilecekleri bir şeyin bulunmadığıdır. Son yirmi yılda bölgedeki dalgalanmaların insanda hissettirdiği şey ise Ortadoğu coğrafyasında tarihin telafi sayfalarının yazılmakta olduğudur.

Tarihî gözlemlerden çıkarılabilecek olan ve kimsenin tartışma konusu yapamayacak olduğu bir gerçek, Hz. Ömer döneminde burasının Müslümanlarca fethiyle birlikte Kudüs'ün her üç inanç mensupları için de bir barış yurduna dönmüş olduğudur. Kudüs'te nasıl bir adaletin gerekli olduğunu bilmek ve anlamak isteyenler için Hz. Ömer'in oradaki tutum ve uygulamaları bir rehberliğin temelini oluşturabilecek mahiyet ve öneme sahiptir.

Kuşku duyulamayacak olan şey, Kudüs'ü fizikî olarak kim kontrol ediyor olursa olsun, onun gönlünün, İbrahimî gelenekten gelip geçmiş tüm peygamberlere ihtiram ederek kendisine Ömer inceliğiyle yaklaşanda olduğudur; netice itibariyle ve hakikat plânında kazanan da bu inceliği bütün bir gönlüyle paylaşanlar olacaktır.

[1] Ayrıntılı bir değerlendirme için Bknz. Başlangıcından Bugüne Ortadoğu, Büyüyen Ay Yayınları.

[2] Müslümanlar Hz. İsa'nın çarmıha gerilme olayıyla ölmemiş olduğuna ve doğrudan Allah katına yükseltildiğine (yıl: 33) inanırlar. Hristiyanlar ise, Hz. İsa'nın çarmıhta ölmüş olduğuna, defnedildikten sonra dirildiğine, ve bu diriliş sonrası bazı havarilerine göründüğüne ve sonra da Allah katına yükseltildiğine inanmaktadırlar.

[3] İstanbul'un henüz Konstantinopolis olarak Doğu Roma İmparatorluğu'nun merkezi olduğu ve Kudüs ve çevresinde de Haçlı şövalyelerin kurmuş olduğu Hristiyan devletlerinin egemen olduğu dönemde, 1159 yılında Tuleytulalı (Toledolu) bir haham olan Benyamin doğuya doğru 14 yıl sürecek olan bir seyahate çıkar. Dünya Yahudilerinin nerelerde yaşamakta olduğu, sayılarının ne olduğu ve ne durumda oldukları sorularının cevaplarını bulma amacıyla çıkılmış bu seyahatin notlarından oluşan seyahatname önemli bilgiler ihtiva eder. O yıllarda 'dünya' Avrupa, Asya ve Afrika'dan oluşmaktadır; açık denizler henüz aşılmamış, Amerika henüz keşfedilmemiştir. Osmanlı çınarıysa henüz bir tohum hâlindedir. Benyamin, İtalya ve Yunanistan üzerinden Konstantinopolis'e, oradan Ege adaları üzerinden Suriye ve Filistin'e, oradan Irak ve İran ve deniz yoluyla Basra ve Kızıldeniz üzerinden Yemen ve Mısır üzerinden dönen bir güzergâh üzerinde 100'den fazla yerleşim merkezine uğrar ve buralardaki Yahudilerin sayısını ve durumlarını öğrenip seyahatnamesinde kaydeder. Dikkat çeken şey, dünya Yahudi nüfusunun çok büyük bölümünün İslam coğrafyasında (özellikle de Endülüs'te ve Dijle nehrinin ve Basra Körfezi'nin doğusundaki şehirlerde –Cizre, Musul, Bağdat, Kûfe, Basra, İsfahan, Şiraz, Semerkand, vd.) meskûn olmuş olduğudur; çünkü İslâm yurdu onlar için de bir barış ve esenlik yurdu olmuştur.

[4] Birinci Haçlı Seferi (1096-1099) ve sonrasında bu dönemde (On ikinci ve On üçüncü yüzyıllar) bölgede başka Haçlı Hristiyan şehir devletleri (Urfa'da, Antakya'da, Kudüs'te ve Trablusşam'da) de kurulmuştur. Bu bağlamda Antakya 1268 yılına kadar Haçlıların kontrolünde kalmıştır. Haçlı yapılanması Trablusşam'da de 1289 yılına kadar varlığını sürdürmüştür.

[5] Bu bağlamda 2 Kasım 1917 tarihli Balfour Deklerasyonu olarak bilenen ve İngiltere Dışişleri Bakanı A. Balfour tarafından siyonist hareket liderlerinden Lord Rothschild'e yazılmış olan mektup bir dönüm noktasının işareti olarak algılanmıştır.

[6] Küresel hükümranların, mükemmel olmasa da Kudüs'te belli bir huzur ortamını sağlayabileceği düşünülebilecek olan (o zamanlar daha çok Arap kamuoyunu teskin etmeye yönelik bir adım olarak düşünmüş oldukları) 1947 Taksim Plânı'nın ya da bir benzerinin uygulanması için İsrail'e karşı hiçbir mecbur edici adımı atmayışlarından (eğer tersi yönde teşvik etmemişler ve hâlen de etmiyorlarsa) mevcut kaotik ortamı kendileri açısından olumlu ve kârlı buldukları sonucunu çıkartmak çok yanıltıcı değildir. Bugünkü durum itibariyle ise, o zamanlar Araplar nezdinde kabul görmeyen 1947 Taksim Plânıyla Filistinlilere bırakılacağı belirtilmiş olan topraklar çoktan İsrail topraklarının bir parçası olmuş durumdadır.

[7] Bu arada not etmiş olalım: İsrail'in vücut bulmasında değilse de tanınmasında ABD ile olan müttefiklik statüsü Türkiye'nin İsrail'i ilk tanıyan (28 Mart 1949) ülkeler listesine eklenmesine yol açmıştır. Bir bakıma, bir İslâm ülkesi olarak Türkiye bu amaçla kullanılmıştır (Türkiye, Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkeler arasında İsrail'i ilk tanımış olan ülkedir; İsrail'i ilk tanımış olan ülke ise ABD olmuştur). Türkiye'nin o yıllarda Arap ülkelerine mesafeli duruyor oluşu bu tutumun takınılmasını kolaylaştırmıştır.

Dr. Can Deveci ile
Filistin ve Kudüs Üzerine

İNSİCAM

Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü öğretim üyesi Dr. Can Deveci'ye Filistin'deki işgal sürecini, uluslararası güçleri ve İsrail'i sorduk.

Can Deveci, "Filistin'de İngiltere Mandasının Kuruluşu (1917-1925)" adlı doktora tezinin sahibi. Çalışmalarını yoğunluklu olarak Filistin üzerine sürdürmektedir.

S: Kıymetli hocam ilk olarak şunu sormak istiyorum. Yakın dönemde Filistin'de bir Yahudi devleti kurma çalışmaları nerede, nasıl başladı? Bireysel ve uluslararası düzeyde kimler bu işte doğrudan ve etkin olarak rol oynadı?

C: Sayın Hocam, öncelikle bu sayınızda bana da yer verdiğiniz için teşekkür ederim. Filistin'de bir Yahudi devleti kurulma süreci 1850'den itibaren art arda yaşanan gelişmelerle hızlanmıştır. Siyonist organizasyonun kendi yapılanmasını tamamlamak için bu süreci kullandığını belirtmek isterim. Bu gelişmelerin başında Avrupa'da ve Rusya'da 1882'den itibaren yaygın hale gelen antisemitizm (Yahudi düşmanlığı) ve pogromlar (Yahudi katliamı) ve 1894'te Fransa'daki Dreyfus davası gelmektedir. Bütün bunlar Yahudilerin başta Filistin olmak üzere başka ülkelere göçlerini tetiklemiştir. Aynı zamanda bu göç hareketinin kurumsallaşmasını da beraberinde getirmiştir. Temel sorun Yahudilerin Avrupa ve Doğu Avrupa'daki durumlarının düzeltilmesi için çözüm arayışlarıydı. Bu noktada Leon Pinsker'in ortaya attığı "Kendi Kendine Kurtuluş" önerisi dikkat çekmekteydi. Ona göre "Yahudilerin kurtuluşu için ne bir mucize gerçekleşecekti ne de Yahudi olmayanların bağışlaması onları kurtaracaktı. Baskı altında yaşayan Yahudilere bir toprak bulunmalıydı." Pinsker'den etkilenenler önce Siyon Severler derneğini ve sonradan Viyanalı gazeteci Theodor Herzl önderliğinde Dünya Siyonist Organizasyonunu kurmuştu. Öncelikli hedefleri "Yahudi Yurdu" bulunması ve oraya göçler düzenlenmesiydi. Basel'de 28-31 Ağustos 1897'de düzenlenen ilk Siyonist kongrede Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulması ve bunu gerçekleştirmek amacıyla büyük bir gücün desteğinin alınması kararlaştırıldı. Bu noktada 1904'e kadar Almanya, Fransa gibi devletler ile de çalışılması planlanmıştır. Fakat Herzl'in vefatı ertesinde ünlü kimya profesörü Haim Weizmann'ın Dünya Siyonist Organizasyonunun başına geçmesi ve Manchester'a taşınmasıyla İngiltere ön plana

çıkmıştır. Weizmann, anılarında destek almak için dünya çapında binlerce bürokrat ile görüştüğünü ifade eder. Weizmann, 1905'ten itibaren daha devletin önemli kademelerine atanmadan önce İngiliz bürokratlarla ilişkilerini geliştirdi. Örneğin, evanjelist David Lloyd George, Sör Mark Sykes, Arthur James Balfour ve Sör Herbert Samuel dostlarından sadece bir kaçıydı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla da İngiltere ve Siyonistlerin planlamaları örtüştü. Her iki taraf Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'dan çekilmesi hedefinde birleşmekteydi. İngiltere stratejisinde, Süveyş Kanalı ve etrafındaki toprakların başka bir büyük güç veya o gücün kontrolündeki yerel bir yapı tarafından tehdit edilmesi engellenmeliydi. Çünkü bu hat Hindistan, Japonya ve Çin rotasındaki ticaret için elzemdi. Ve İngiltere bu rota üzerinde 1800'den beri ticari hakimiyete sahipti. Bu noktada İngiltere gibi Avrupalı olan Siyonist Organizasyon ön plana çıkmaktaydı. Bu bakış açısıyla David Lloyd George'un başbakanlığındaki İngiltere Savaş kabinesi Siyonistlerle yapılan birçok görüşme neticesinde Dışişleri Bakanı Arthur Balfour, Siyonistlerin ileri gelenlerinden Lord Rothschild'e "Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt" kurulması için İngiliz sempatisini içeren bir mektup yolladı. Burada vurgulamam gereken diğer bir husus ise bu deklarasyonu Siyonistlerin hazırlamasıdır. İngiliz arşivlerindeki savaş kabinesine ait raporlar Haziran 1917'den itibaren incelendiğinde Balfour ve Rothschild'in Kasım 1917'ye kadar yaptıkları görüşmeler net bir şekilde görülmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere Yahudi devleti tasarımında İngiltere ve Siyonist Yahudilerin kendi çıkarlarını önceledikleri ortadadır.

S: Filistin'deki İngiliz Manda Yönetimi'nin, İsrail'in kuruluşundaki rolü nedir? İngilizler, İslam dünyasının, Arap âleminin göbeğinde böyle bir devletin kurulmasının doğuracağı sonuçları bilmiyorlar mıydı?

C: Manda idaresinin İsrail'in kuruluşunda doğrudan etkisi vardır. Çünkü 1948'e gelene kadar bir devletin ihtiyacı olan bütün kurumlar İngiliz Yüksek Komiserlerinin desteğiyle açılmış ve sadece devletin ilanı kalmıştı. Buna karşın aynı tutum Filistinli Araplara (Hristiyan ve Müslüman) gösterilmemiştir. Öncelikle Manda sistemi, Milletler Cemiyeti Misakı'nın 22. maddesinde ülkeleri yönetecek güçlere "vesayet" anlamına gelen "mandater" sıfatı verilmesidir. Buna göre, halkların sorumluluğunu yüklenmeye en elverişli bulunan ve bunu kabule razı olan büyük uluslara emanet edilecek ve bu uluslar mandater devlet sıfatıyla anılacak ve Milletler Cemiyeti adına bu görevi idare edeceklerdi. Manda sisteminin esasında idare edilen bölgede bir devletleşme sürecinin inşa edilmesi vardır. Bu arka planla baktığımızda İngiliz Manda İdaresinin başlangıcı Kudüs'ün 11 Aralık 1917'de işgal edilmesi ve ardından kurulan 1920'ye kadar devam eden askeri idareye kadar götürülebilir. Filistin'de hâkim olan güç İngiltere'dir. Buna göre İngiltere Filistin'de bir Arap ve bir de Yahudi devletinin kuruluşuna yardım edecekti. Şunu hatırlatmak isterim, Milletler Cemiyeti İngiltere'ye bu görevi tevdi ederken ondan Balfour Deklarasyonu'nun içeriğine uygun hareket etmesini istemiştir. Ve bunu Filistin Mandası isimli resmi evrakta ifade etmiştir. Aynı zamanda İngiltere, her ay ve yıl Filistin'deki gelişmeleri Cemiyete raporlamakla sorumlu tutulmuştur. Filistin'in ilk Sivil Yüksek Komiseri Herbert Samuel'in 1920-1925 yılları arasını kapsayan görev süresinden başlayarak Dünya Siyonist Organizasyonu Filistin'de birçok kurumda etkin hale gelmiştir. Samuel, İngiltere'de mukim bir Yahudi'dir. Aynı zamanda İngiliz hükümetine Filistin'in geleceği isimli raporu 21 Ocak 1915'te sunan bir bürokrattır. Ve Weizmann'ın dostları arasındadır. Weizmann, eşine yazdığı mektupta ondan "O Bizim Samuelimizdir" şeklinde bahis etmektedir. Elbette bu ifadesindeki kastı binlerce yıl evvel kurulduğu iddia edilen İsrail Krallığına atıftır. Evet İngiltere Filistin'i işgal etmiş ve ilk yöneticisini bir Yahudi atamıştır. Böylece Filistin'de bir "Yahudi Ulusal Yurdu"-

nun inşa süreci başlamıştır. Samuel Filistin'e düzenlenen Yahudi göçlerini kontrol etmek için 26 Ağustos 1920'de Filistin Göç Bölümü'nü kuran kararnameyi yayınlamıştır. Böylece Osmanlı idaresinde illegal sayılan göçler yasal bir yapıya kavuşturulmuştur. Ve göçleri Yüksek Komiser adına idare eden bu birimin yönetim kadrosuna İngiliz ve Yahudilerden meydana gelen kişileri atamıştır. Örneğin, Siyonist organizasyonun İngiltere bürosunda Weizmann'ın yardımcılığını yapan Albert Hyamson'u bu bölümün yardımcılığına getirmiştir. Böylece Filistin'e yapılan sadece Yahudi değil bütün göçler kontrol altına alınmıştır. Ayrıca bu şekilde Filistin Sivil İdaresinin çeşitli birimlerinde görev alan Avrupa'dan gelen Yahudi sayısı 500'ün üzerindedir. Buradan anlaşıldığı üzere Osmanlı idaresinde uzun yıllardır yaşayan Yahudilere dahi sivil hükümette az yer verilmiştir. Samuel 1920'de bir adım daha atarak İbraniceyi resmi dil haline getirmiştir. Bunun anlamı Filistin idaresindeki her evrakın İbranicesinin de hazır edilmesidir. Ayrıca farklı ülkelerden göç eden Yahudilerin ortak bir dil etrafında eğitim almaları sağlanmıştır. Haliyle bu durum ulus inşa sürecini başlatmıştır. Yahudilere özel eğitim kurumlarının açılma izni, işçi sendikalarının kurulması, posta teşkilatının faaliyete başlaması gibi izinler bu dönemde verilmiştir. Filistinli Araplar ise nüfus bakımından fazla olmalarına rağmen aynı oranda devlet içerisinde temsil edilmemişlerdir. Arap nüfus yüksek komisere bağlı faaliyet yürüten eğitim bölümünün müfredatını belirlediği devlet kurumlarına yönlendirilmişlerdir.

S: Filistin'in Osmanlı'nın elinden çıktığı günlerde, bölgedeki Yahudi nüfusu azdı. Bugün ise oldukça artmış durumda. Bölgeye Yahudi göçleri hakkında bilgi verir misiniz?

C: Literatürde Yahudilerin, bir ülkeden Filistin'e yerleşmek için düzenledikleri göçlere yükseliş anlamına gelen "Aliyah" denilmektedir. Bu göçler günümüzde de devam etmekte ve bitmiş bir süreç değildir. Aliyah kavramı, politik Siyonizmin ortaya çıktığı 1882 tarihine kadar "Bir Yahudi'nin Filistin'e yaptığı kutsal yolculuk" şeklinde anılmıştır. 1882-1914 arasında yapılan göçler Osmanlı Devleti tarafından illegal sayılmıştır. Ve göçlerin engellenmesi için birçok önlem alınmıştır. Dünya Savaşı'ndan önce 1882-1903 ve 1904-1914 yıllarında iki büyük göç gerçekleşmiştir. Örneğin, 1845'de Filistin'deki Yahudi sayısı tahmini 12.000 iken 1882'de bu sayı 24.000'e 1914'de ise 85.000'e ulaşmıştır. Bu ilk yerleşimciler genellikle Kudüs, Safat, Halilürrahman ve Tabarya civarına gelmişlerdir. Manda idaresine gelindiğinde Yahudi göçlerinin yüksek komiserler idaresinde 1920'de kurulan Filistin Göç bölümü aracılığıyla düzenlendiğini belirtmiştim. Bu bölüm önce Filistin'in ihtiyacı olan mesleklere dair bir liste çıkarır ve ardından bunu Siyonist organizasyonun Filistin'deki işlerini takip eden "Yahudi Ajansı'na" verirdi. Ajans, bu listeyi dünya çapındaki şubelerine gönderir ve öncelik bu alanlara verilirdi. Yani göçlerde belirli bir süre rastgele yapılmamıştır. Bunun temel amacı Filistin içerisindeki mesleki faaliyetlere hâkim olunmak istenmesidir. Ayrıca göç eden her birey Filistin vatandaşı sayılmış ve bu hususta zorlayıcı bir madde eklenmemiştir. Böylece Yahudi göçleri yasal bir zemine kavuşturulmuştur. Şu hususa dikkat çekmek isterim. 1920'den itibaren yapılan her göç Yahudi Ulusal Evini inşa etmek için yapılmıştır. Bundan öncesi sadece hayatta kalmak ve kutsal mekanlarda ibadet etmek için düzenlenmiştir. Bu çerçevede bakıldığında 1920-25 arasında gerçekleşen Yahudi göçleri neticesinde 847.328 genel nüfus içerisinde Yahudi nüfusu 121.725'e kadar çıkmıştır. 1946'da bu rakam yaklaşık 600.000'e 1948'de ise 750.000'i geçmiştir. Bu noktada rakamlarla ilgili bir şey belirtmek isterim. Bu rakamlar İngiltere'nin Milletler Cemiyetine sunduğu Filistin Yönetim Raporlarından alınmıştır. Yani resmi kayıtlı sayılardır. Bu durum Yahudi nüfusunun 1948'de daha fazla olduğuna işaret etmektedir.

S: İsrail, Kudüs'ü işgalle önce ikiye böldü, işgal ettiği bölgeye Batı Kudüs dedi, diğerine de Doğu Kudüs. Sonra, Doğu Kudüs'ü de ilhak ettim, dedi. Uluslararası anlaşmalar, Birleşmiş Milletler var. İsrail neye dayanarak bunları dikkate almıyor ve kendi bildiğini okuyor?

C: Bilindiği üzere BM'nin 29 Kasım 1947 tarihinde aldığı 181 sayılı karar Kudüs'ün uluslararası bir şehir olduğunu ilan etti. Karar gereği, Kudüs kurulacak olan Arap ve Yahudi devletlerinin ortasında Bağımsız, Uluslararası sisteme bağlı ve BM tarafından yönetilerek barışa hizmet edecekti. Çünkü Kudüs bütün semavi dinler tarafından kutsal sayılan bir mekândı. Çoğulcu bir yönetim mekanizması kurulmadığı takdirde birçok çatışma yaşanabilirdi. Nitekim Arap devletleriyle (Ürdün, Lübnan,

Mısır, Suriye) İsrail arasında yaşanan 1948 savaşı neticesinde İsrail kendisine BM tarafından verilen toprakları genişletmiş ve Ürdün ile İsrail arasında savaşı bitiren anlaşma 3 Nisan 1949'da imzalanmıştı. Bu anlaşmayla Kudüs ikiye bölünerek batısı İsrail'e, doğusu Ürdün'ün idaresine verildi. Batı ve Doğu Kudüs kavramları böylece literatüre girdi. Bu ayrımın yapay olduğu unutulmamalıdır. Buna ek olarak Yahudi yöneticilerin Kudüs'ü tek Yahudilere ait başkent yapma isteği dini, siyasi açıdan yıllar içerisinde perçinlenmiş ve iç siyasetin propaganda malzemesi haline dönüşmüştür. Böylece İsrail, Kudüs'ü 30 Temmuz 1980'de tek ve bütün olarak başkent ilan ederek devletin önemli kurumlarını Kudüs'e kurmuştur. Buna rağmen Uluslararası sistem, başkent olarak Tel Aviv şehrini tanımaktadır. Bu hamleden sonra İsrail Doğu Kudüs'te yasa dışı yerleşim birimleri inşa etmeye başlamıştır. Günümüzde Doğu Kudüs'teki bu yasa dışı yerleşimlerde yaşayan Yahudi sayısının 600.000'i aştığı varsayılmaktadır. Batı Kudüs'teki Yahudi nüfusuyla birlikte değerlendirildiğinde bu durum başkenti Kudüs'ün tamamı olması gereken Filistin devletini engellemektedir.

Bunlara ek olarak İsrail'in gerek Kudüs gerekse Filistin'e yönelik attığı adımlara dair BM karar almasına rağmen uygulayamamaktadır. Bunun temel nedeni ABD'nin güvenlik konseyindeki veto hakkını aksatmadan İsrail lehine kullanmasıdır. Bilindiği üzere İngiltere'nin 1948'de bölgeden çekilmesiyle birlikte ABD'nin etkinliği İsrail'de artmıştır. ABD başkanları, 1948'de kurulduğu günden itibaren İsrail'in güvenliğini önceleyen politikalar geliştirmiştir. Bu çerçevede İsrail'e askeri, teknoloji ve ekonomi gibi alanlarda yıldan yıla artan destek vermişlerdir. Bu çerçevede ABD, BM'deki veto hakkını da İsrail lehine kullanmıştır. İsrail'e bu güvenlik şemsiyesinin sağlanmasının ardında ABD'de faaliyet gösteren evanjelistlerin, Yahudi Lobi kuruluşlarının ve sermayesinin doğrudan etkisi vardır. Çünkü bu gruplar ABD başkanlık seçimlerini ve sonrasını etkileyen manipülasyon yapısına, bürokratik güce ve basın faaliyetine sahiptir. Örneğin, ABD başkanlarını mahkum eden veya yargılamaktan kurtaran yargıçların çoğu bu lobiler aracılığıyla sisteme entegre edilmektedir. Ayrıca kurulan kabinelerde birçok Yahudi bürokrat görev almaktadır. Haliyle bu gibi durumlar seçimleri kazanan adayların Ortadoğu'da İsrail eksenli bir politika benimsemeleriyle sonuçlanmaktadır. Bu ise İsrail'in bölgede daha hoyratça girişimlerde bulunmasını beraberinde getirmektedir. Ayrıca BM nezdinde verilen bu desteğin sadece ABD ile sınırlı kalmadığını diğer büyük güçlerin de buna katıldığını belirtmek isterim. Örneğin, uzak olmayan yakın bir zamanda Çin'in de İsrail'e olan yatırımlarını arttırdığına ve bunun siyasal alanda desteğe dönüştüğüne tanık olacağız.

S: İsrail'in hem bölgede hem de dünyada bir güç olmasının arkasındaki nedenler sizce nedir? Toprağı az, nüfusu az, ama gücü, etkisi, nüfuzu çok. Bunu nasıl açıklarsınız?

C: Bu soruya gerçekçi yaklaşmamız gerekiyor. Bu konunun siyasi, dini birçok cevabı olabilir. Gördüğüm kadarıyla İsrail bir güvenlik psikolojisiyle yaşamaktadır. Her an yok olacağını düşünmekte ve ona göre politikalar geliştirmektedir. Örneğin, Arap devletleriyle sorunlar yaşadığı dönemlerde bölgedeki Arap olmayan devletlerle ilişkilerini geliştirmiştir. Teknolojik, ekonomik ve istihbarat alanlarında anlaşmalar imzalamıştır. Günümüzde İsrail'in teknoloji, medya, sermaye, lobi ve üniversite alanlarında ciddi yatırımlar yaptığını tespit etmekteyiz. Örneğin, uluslararası medya gücüyle istenilen bir konu rahatlıkla yönlendirilebilmektedir. Veya bir seçime müdahale edilebilmektedir. Bunu son örneğini geçmiş ABD başkanı Trump'ın seçilmesinde görmekteyiz. Hatırlayalım uzun yıllar ülkemiz İsrail'den alınan insansız hava araçlarını kullandı. 1995'li yıllardan bahis ediyorum. Bu yıllarda böyle bir teknolojiye sahip iki ülkeden birisiydi. Bunlara ek olarak üniversitelerinde çok ciddi çalışmalar yapılmakta. Ve bu alanlara yüksek oranlarda fonlar aktarılmaktadır. Örneğin, bir üniversitesinde farklı alanlarda 100'den fazla araştırma merkezi bulunmaktadır. Bunlar arasında bölgesel dil eğitimleri veren de var. Beyin içerisindeki elektriklenmeleri araştıran merkezlerde var. İşin özü hemen hemen her konuda bilgiye yatırım yapmaktalar.

S: Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

C: Ülkemizde hepimiz bir şekilde alanlarımıza katkı sunmaktayız. Bölgemize dair birçok problemin çözümünün sosyal bilimler alanında olduğunu düşünmekteyim. Bu nedenle üniversitelerimizde araştırma merkezlerinin açılmasının desteklenmesi, yüksek lisans, doktora düzeyinde dil eğitimi veren bölge enstitülerinin kurulması elzemdir. Ve bu kurumların uzun vadeli özel sermaye ile ayakta kalması sağlanmalıdır. Bunların başında farklı disiplinlerden akademisyenlerin bir arada çalışabileceği Kudüs Araştırmaları Merkezi/ Enstitüsü gelmektedir. Elbette ülkemizde girişimler var. Daha da artırılması gerektiğini ifade etmekteyim.

Zaman ayırıp sorularımıza cevap verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Öz Tutsaklığımızın Silüetidir Kudüs

Kemal MANSUR

Kudüs şehirlerden bir şehir değil anlamların, değerlerin, kavgaların mezc olduğu kutlu bir anıttır. Mesrur hatıralar yanı başında trajik anıları besler Kudüs'ün sokaklarında. Vuslat, kalbi avucunda bir hüzündür bu sebepten burada. Ayrılışlar yedeğinde umuttan bir parça taşır hep. İnsan tarihinin/ talihinin bir özetidir, kadim şehir...

Vahyi hafızanın tuttuğu bir güncedir Kudüs. Peygamberlerin peş peşe terennüm ettiği kutlu nakarattır. Davut, Süleyman, Zekeriyya, İsa (Selam olsun cümlesine) kutlu nefeslerini ölümsüz bir sevda ile bu mübarek şehrin silüetine gergef işler gibi işlediler. O nedenle Kudüs her daim Müslümandır. Gelenin gidenin kimlik ve niyetinden bağımsız olarak bu böyledir.

Kutlu nebiyi (s.a.v) asude bir gece vakti mübarek yükseliş/ yüceliş yolculuğuna uğurlayan ve heyecandan her dem asılı kalmış asil arz parçasının adıdır Kudüs. O Kudüs'ü sever, Kudüs de O'nu sever. Bunun bir nişanesi olarak şu anıtsal mührü hediye etmiştir inananlara: **"(İbadet için) sadece üç mescide yolculuk yapılır: Mescid-i Haram, Mescid-i Nebî ve Beytü'l Makdis (Mescid-i Aksa)..."**

Kudüs berekettir. Kitab-ı Kerim etrafıyla beraber mübarek kılındığına dikkatlerimizi çekerken Kudüs'e yüklememiz gereken anlamın formülüne işaret ediyor.

Hiçbir gücün işgal edemeyeceği bir diriliş ruhudur, Kudüs. Tutsak edildiği düşünüldüğünde bile arzın her zerresine dem be dem özgürlük muştusu yayan tatlı bir esintidir. İşgalcilere hiçbir biçimde hiçbir dönemde boyun eğmedi, eyvallah etmedi. Gah bir mısra oldu, gah bir yumruk oldu an geldi som acılardan bir haykırış…

Muvahhidlerin elinde insicamın, paylaşımın, bahtiyarlığın tadı hâlâ damaklarda duran eşsiz örnekliklerini sundu Ademoğullarına. Tabiatın tüm renkleri gibi insanlığın tüm renkleri mübarek bir harmoni içerisinde selamın tonlarını yansıttı.

Kudüs'ün en mutlu anlarından biridir Ömer (r.a.)'in bir fatih gibi değil bir muvahhid gibi apansız ufukta göründüğü an. Zeytin yaprakları hâlâ o anın anısına bestelediği ezgiyi mırıldanır...

Kudüs bir turnusol kağıdıdır. İnsanlığın içinde bulunduğu ahvali bire bir yansıtır. Dünyaya hâkim atmosferin karakteri hakkında dolaysız anlatımlarda bulunur. Kudüs'ün simasına itminan hakimse dünya barış içerisinde adil bir mekandır. Lakin hazin ise nazarları, dünya yaşanılır olmaktan çıkmış, azılı cellatların tasallutuna girmiş demektir.

Kudüs vicdandır.

Asla yalan söylemez.

Kudüs'ün avuçlarımızın içinden kayıp gitmesinden beridir dünya ağlıyor. Her geçen gün daha bir acılaşıyor feryadı. Kudüs'ün acıları dünyayı kasıp kavuruyor, dünyanın yaşadığı zulüm pratikleri Kudüs'ün yüreğini dağlıyor. Küresel zulüm sistemine vaziyet eden aşağılık anlayış ve aparatları kutsal kenti güç ve hile ile temellük etmeye devam ediyor.

Lakin Kudüs'ün çocukları bu 'gerçeği' asla kabullenmediler, kabullenmeyecekler. Onlar Ömer'in, Selahaddin'in bir adım ilerilerinde olduğunu biliyorlar. Üretilmiş 'gerçeğin' illüzyondan öte bir anlam taşımadığını hepimize anlatmaya çalışıyorlar.

'Siyonizm bir ahtapottur' diye haykırıyorlar hep bir ağızdan. Lakin besicisi sensin ey ümmeti merhume. Tembelliğinin seri ürettiği bahane putu en leziz gıdasıdır onun.

Ahtapotun 'hayatı kolaylaştıran' ürünlerine gıpta nazarıyla bakmayı sonlandırmadığın sürece Kudüs senin için nostaljik-turistik bir mekân olmaktan öte gidemez.

Hasılı, imamesi/ liderliği kopuk tesbih taneleri gibi bölünmüşlüğün en trajik formlarını yaşayan Muhammed (s.a.v) ümmetinin duçar olduğu kaotik pratiğin bir sonucudur iliklerimize kadar hissettiğimiz hüzün. Maddi imkanlarla mücehhez bir ümmetin Kudüs'ün canlandırıcı ve toparlayıcı ruhunu kaybetmiş olmasının çıktısıdır manşetlere yansıyan.

Kitabı, hesabı, tedebbürü, tezekkürü, planı, programı, cehdi, cihadı dünyevileşmenin ayartıcı koridorlarında kaybedişimizin utancıdır diplomatik metinlere yansıyan.

Tarihin kaylule vaktinde yaşıyoruz, bir an evvel uyanmalıyız uyarısını yapıyor cümlemize kadim kentin yürek parçalayan yalnızlığı.

Çünkü özgürlüğün/onurun/kavganın/vefanın mücessem anıtıdır yeryüzünde Kudüs.

Kudüs'ün yalnız bırakıldığı bir dünya her anlamda ıpıssızdır...

Kudüs İstanbul'un sırdaşıdır,

Kudüs'ün uykusuz geceleri Payitahtın göz uçlarından damlar.

İstanbul uyanıksa korkuya mahal yok.

İstanbul'u uyanık tutalım o halde...

Uyanık kalalım o halde...

Hiçbir gücün işgal edemeyeceği bir diriliş ruhudur, Kudüs. Tutsak edildiği düşünüldüğünde bile arzın her zerresine dem be dem özgürlük muştusu yayan tatlı bir esintidir.

El-Kuds, Jerusalem, Yerushalayim

Mucahid YILDIZ

Kutsal belde Kudüs'e, İbranice'de Yerushalayim ve Almanca'da Jerusalem adı verilmektedir. Hristiyanlığın ve Museviliğin merkezi ve Müslümanların da Haremi Şerifi olarak kabul edildiği herkesçe bilinmektedir. Tarih boyunca yeryüzünün hakimiyetini elde etmek için önce Ortadoğu'yu yani Kudüs'ü ele geçirmek her zaman şart olmuştur. Bu bölgeyi ele geçiren devletler tüm dünyada egemenlik kurmayı başardılar.

Bugün Kudüs'ü başkent olarak ilan eden siyonist İsrail rejimi, giderek zayıflamakta olan ABD tarafından, bu nedenle tam destek almaktadır. Dünya çapında süper güç olabilmesinin kaçınılmaz şartı İsrail sayesinde Ortadoğu'ya hâkim olabilmesidir. Ayrıca, Arap Yarımadası'nda Suudi Arabistan'ı da, Faysal'ı kendi yeğenine öldürterek ele geçirmek suretiyle bu gücünü pekiştirdi. İsrail Almanya'dan da kurulduğundan bu yana devamlı olarak büyük bir mali destek almaktadır. Bahane olarak Nazi Almanya'sının "holokaust" geçmişi öne sürülür. Türkiye'deki son zamanlarda kullanılan tabiriyle Alman politikacıların hemen hepsi, 'İsrail bizim kırmızı çizgimizdir, kimseye çiğnetmeyiz' anlamında ifadeler kullanırlar.

Son yıllarda ABD'nin İsrail'e bu desteği Amerikan kamuoyunda tartışma konusu olmaya başladı. Zira çok büyük mali destek İsrail'e akmaya devam ederken, ABD'de sefalet içinde yaşayan insanların sayısı milyonlara ulaştı. Kanaatimce bu yüzden, "küresel seçkinler" olarak ifade edilen yeryüzünün para ve medya gücü, halkı komünizm ile korkunç bir baskı altına almış olan Çin'e çöreklenmek için büyük adımlar atmış durumda. Bu durumda geleceğin İsrail destekçisi, dolayısıyla Ortadoğu'da söz sahibi süper güç, Çin olabilir. Ancak Cenâb-ı Hakk'ın planı tüm bu şer güçlerinkinden daha hayırlıdır.

Filistin, Kudüs, Mescid-i Aksa, kim ne derse desin tüm dünya Müslümanlarının en önemli meselelerinden biridir. Bazı ifadelerde öncelikli olarak asıl halledilmesi gereken bir yığın problemlerimiz varken Kudüs davası gütmenin ya da Filistin'e sahip çıkmanın doğru olmadığı dile getirilmektedir. Mantıken düşünüldüğünde bu iddiaların belki haklı tarafları vardır. Ancak biz Müslüman olarak mantıkla değil, aslen imanımızla hareket etmek mecburiyetindeyiz. İmanımız gereği cihanın neresinde olursa olsun, ister Türkistan'da Çin mezalimi altında işkence gören kardeşlerimiz, isterse siyonist rejimin hapishanelerinde zulüm gören kardeşlerimiz olsun, hepsinin acısı bizim acımızdır. Hepsi için aynı kaygıları taşımak ve bu zulümlerin önüne geçebilmek için elimizden gelenin üstünde bir gayret göstermek zorundayız.

Kudüs, Mekke ve Medine, bu üç belde biz Müslümanlar için çok daha farklı bir ehemmiyete haizdir. Zira bu üç beldede Harem-i Şerif ismine mazhar Kabe-i Muazzama, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Aksa bulunmaktadır. Bu beldeler hürriyetine kavuşmadığı sürece biz Müslümanlar da asla hür sayılmayız.

Aslında Kudüs'ün kurtuluşu biz Müslümanların yukarıdaki öncelikli meseleler iddiası dairesinde değişmesine ve gelişmesine doğrudan bağlıdır. Merhum Erbakan hocamızın şu sözü çok manidardır: "8 milyonluk İsrail için 1,5 milyar Müslüman Ebabil bekliyorsa; Ebabiller gelse İsrail'i değil bizi taşlar".

Bu meselelerin öncelikli ya da sonralıklı gibi birtakım kategoriler içerisinde değerlendirilmesini acizane doğru bulmuyorum. Zira bu şekilde bir sıralama yapıldığında Kudüs'ün ehemmiyetinin hafife alınması tehlikesi içine girdiği kanaatindeyim.

Ortadoğu'nun jeopolitik önemine rağmen biz Müslümanlar için yine merhum Erbakan'ın ifade ettiği gibi Kudüs coğrafi bir mesele değil imani bir meseledir.

Ortadoğu'nun jeopolitik önemine rağmen biz Müslümanlar için yine merhum Erbakan'ın ifade ettiği gibi Kudüs coğrafi bir mesele değil imani bir meseledir.

İsrail Ne Değildir?

Şehnaz FINDIK

İsrail bir kola devleti değildir. Bilhassa Ramazan aylarında heyecanlı bir spikerin düzmece bir ekrandan okuduğu ve maksadı gözyaşı reytingi olan vurulmuş bir Gazze haberi de değildir. En delikanlı halimle karşısına geçip diklendiğim titrek bir Yahudi askeri de değildir. Hele ki duman altı Fatih kıraathanelerinde adam asmaca oynayarak ipe götürdüğümüz Siyonizm hiç değildir. İsrail, yumruklarımızı sıktığımız bir savaş meydanında bizi terk eden birliğimizin, yolda kalmış arabamızın ve tükenmek bilmeyen ihtiraslarımızın ta kendisidir. İsrail, bizim "biz" olamadığımız her yerdir.

"Uluslararası Yahudilik" der İngiliz Tarihçi Jonathan Schneer, "Yer altında da olsa, güçlü bir etkendir."[1] Amerika'daki Yahudi finans çevrelerinin maksadını yeteri kadar anlamış olacak ki Balfour Deklarasyonu için bir ihanet şebekesinin yer altındaki fısıltılarını coşkuyla dile getirir. Zira Almanya ve Rusya'daki Siyonizm karşıtlığına son vermenin "öteki" olanı şeytanlaştırmadan geçtiği konusunda onu referans alabileceğimiz pek çok tahlil sunar. Zaten insan için en sarsıcı ikna yöntemi de bu değil midir? Hepimiz öteki olanın en kötü olduğuna kani olduğumuzda, kendimizi birilerinin siyasi hesapları içerisinde bulmaz mıyız? Öyle olmasa İsa'yı çarmıha gerenlerin bugünkü Hristiyan topluma Semitizmi mağduriyet ve Anti-Semitizmi Yahudi düşmanlığı olarak satmasını nasıl izah edeceğiz?

Evet, "İsrail ne değildir?" diyorduk. İsrail, tankların arkasına sığınmış öksüz bir Amerika değildir. Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulması için açılan yolların kimilerine göre dikenli kimilerine göre tahammüle değecek yollar olması, Amerikalılar nezdinde ekonomi-politik bir Haçlı seferi değerindedir. Camp David'in büyük bir ustalıkla dayattığı İsrail'in güvenliği sorununa binaen Arapların birliğini bozacak her türlü siyasi, ekonomik ve askeri direnişin zihinlerden sökülüp atılması işi yeni tip bir Haçlı Seferi'dir. Bu sefer ile inşa edilmek istenen temel düşünce, Arap zihninde İsrail'in meşru bir devlet vasfı kazanması için dikotomik bir gerginlik yaratmaktır. Artık İsrail'e saldırmayacağından emin olunan Arapların bir sonraki

aşamada İsrail'i kendilerinden koruması beklenir. Bu noktada İsrail, bizim parçalanmış zihnimizin bir oyunudur.

Öte yandan İsrail, mert bir savaşçı değildir. 1954'te İsrail'in ikinci başbakanı seçilen ve eski bir Osmanlı subayı da olan Moşe Şaret'in savaşçı bir direniş toplumu yaratmak için intikamın ahlaki bir değer ve adeta kutsal bir ilke olarak kabul edilmesini savunduğu konuşması buna örnektir.[2] Nitekim Şaret gibi sözde kontrollü terör üretenlerin büyük bir sulh maskesi taşıması da bataklığın aşikâr olmayacağından emin olmak içidir. Bundandır ki maskenin altındaki gizeme yaklaşıldıkça terörün şiddeti de ifşa edilmeye müsaittir. Şaret'in "intikam toplumu" planı ile yapılmak istenen her şey şecaat yoksunluğundan dolayı rafa kaldırıldığından İsrail, alçakça bir mücadeleyi devlet politikası haline getirmiştir.

Uluslararası politikanın ham maddesi olarak güç, birine istediğin her şeyi yaptırabilme kapasitesi olduğu kadar, o şeyi -tabiri caizse- kendini parçalamadan da yaptırabilme kapasitesidir. Dolayısıyla İsrail'in mert bir savaşçı olmadığı varsayımından hareketle Şaret gibilerin kontrolü kaybetmesiyle ortaya çıkan güç patlaması, kendi kendini yok etmeye oldukça müsaittir. Bunun Arap dünyasındaki yansıması ise güdülecek her türden siyasette uluslararası kamuoyuna bu "nametliği" terör olarak pazarlamak olacaktır.

İtiraz ettiğinizi duyar gibiyim. Elbette "namert" bir duruşun pazarlanmaya ihtiyaç duymayan bir "terör" olduğu konusunda hemfikiriz. Ancak "İsrail ne değildir?" diye sorgularken yakanıza yapışan politik mefhumları yeterince doğru kullanmazsanız söz konusu mücadelenin peşinize takılan milyonlarca umut için nasıl bir fecaat olduğunu göremezsiniz. Bugün önünde fal oku çektiğimiz Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin damarına basan en büyük meselenin kavramlar olduğunu bilmemiz de yine bu açıdan önemlidir. İsrail'in "Arz-ı Mevud" ütopyası ile karşılık bulmaya çalıştığı ancak bulamadığında hırçınlaştığı bu sürecin tamamı aslında kavramsal üretimin aksiyoner yapılmasıyla yakından alakalıdır. Öyle olmasa 1930'lu yıllarda İsrail'e zemin hazırlayan "ziraat göçleri" parlatması yapılır mıydı? O vakit bu kavramların kendi anlayacakları dilden "pazarlanması" neden bizim için itiraz konusu olsun?

Yukarıda pazarlık sürerken yapılacak en anlamlı başkaldırılardan

İsrail, tankların arkasına sığınmış öksüz bir Amerika değildir. Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulması için açılan yolların kimilerine göre dikenli kimilerine göre tahammüle değecek yollar olması, Amerikalılar nezdinde ekonomi-politik bir Haçlı seferi değerindedir.

biriyle devam edelim. İsrail, içinde yaşadığımız sistemin bir parçası olsa bile sistemin kendisi değildir. Theodor Herzl'in "Yahudi Devleti" kavramı, devletler sistemi içerisinde kendine yer arayan bir ulus devlet hedefler. Ancak bu devlet, aryan olmayan bir ulusun, dilin ve ortak hafızanın taşıyıcısı olamayacağına göre İbraniceyi ve Yahudi ırkını dinsel bir bağlam ile yeniden üretmeyi meşru göstermelidir. İşte burada imdada yetişen evvela sınırları ve kapasitesi belli olan "sistem"dir. 1948'e kadar Yahudi Devleti tezi ile yol alan Siyonistlerin bu tarihten sonra İsrail Devleti tanımına tutunmaları tam da bu kavramsal arayışların bir sonucudur. Ulus devlet sınırları içerisinde konfor alanını genişleten Siyonizm, artık kendi teo-politik sistemini seküler-küresel sistem içerisinde asimile etmek zorundadır. Dolayısıyla küresel güçlerin, İsrail'in oyun kurucu olduğu bir sistemde sıradan aktörler olduğu safsatası da komplo teorilerinden öteye gitmeyen konulardır. İsrail, insan hakları ve uluslararası hukuk arasında çiğnenmeye mahkûm bir terör devletine dönüşürken elbette dünya kamuoyunun vicdanını hiçe sayamayacak kadar sisteme entegre olmuş küresel bir "lobi devleti"dir de. Lobicilik faaliyetlerinin İsrail'e can suyu taşıdığını bilmek, onu kapitalist sistem içerisinde sıkboğaz etmek için bir amentü niteliğindedir. Dolayısıyla İsrail'in elini kolunu bağlayacak, psikososyal dengesini bozacak, siyaseten sesini kısacak her türlü işin başı, lobiciliği sistem ile uzlaştıran sebepleri ortadan kaldırmaktır. Diyeceğim o ki Müslüman zihinlerinden İsrail'in sistemin kendisi olduğuna dair mitolojik ön kabulleri ortadan kaldırırsak Siyonizm'in görünmeyen lobilerini ortadan kaldırmış oluruz.

Son olarak en başta söyleyeceğimizi en sonda söyleyelim. İsrail, Orta Doğu'nun kaderi değildir. Dünya üzerinde yer değiştirerek küreyi defalarca turlamış kabilelerin hiçbiri kendilerinin "kızıl elma"sını bugünkü "vaat edilmiş topraklar" ülküsü gibi efsaneleştirme zahmetine girişmemiştir. Mo-

İsrail, insan hakları ve uluslararası hukuk arasında çiğnenmeye mahkûm bir terör devletine dönüşürken elbette dünya kamuoyunun vicdanını hiçe sayamayacak kadar sisteme entegre olmuş küresel bir "lobi devleti"dir de.

ğolların dünyayı talan ettiği yarım asırda bile böyle bir karizmatik iddiaları olmamıştır. Kur'an-i Kerim'de her ne kadar İsrailoğullarının ne derece sevimsiz işler yaptığı belgelense de tarihsel boyutlarıyla bu iddialarının desteklenecek, yenilip yutulacak tek bir yanı yoktur. Zaten vaat edilmiş topraklar bahsinin kapitalist ulus devlet sistemi içerisinde alkışlanacak türden pozitif bir yönü de yoktur. Zoraki düzenlemelerle, iş birliği ortaklıkları ile ve güçlü bir lobi desteğiyle İsrail, başarılı bir terör şirketidir. Tarihsel hafızanın üzerine yapay bir ideal inşa ederek yarattıkları bu örgüt, İngiliz "Orta Doğu"sunu bir "Doğu Sorunu" olmaktan çıkarıp bir sistem sorunu haline getirmiştir. Hal böyle olunca İngiliz aklı, Orta Doğu'daki enerji politik kazanımlarını korumak için emperyalist refleksin dışında bir refleks geliştirmek zorunda kalmıştır. Tabii olarak Yahudilerin Orta Doğu'daki serencamının kaderin ötesinde bir "ürün yerleştirme" faaliyeti olduğunu fark eden ilk emperyalist akıl da İngilizlerdir. Nitekim 1946 yılında İngiltere'de yayınlanan bir raporda, Yahudilerin Filistin'deki "Haganah", "Stem" ve "IZL" adlı örgütlerine ait, sayısı 60 bini bulan silahlı bir gücü olduğu ve bu özel ordunun yasal olmadığı uyarısı, kurulacak bir Yahudi devletinin terörü meşrulaştıracağını açıkça göstermiştir.

Tamam da İsrail ne değildir? Bunca tahlil ve tebyine gerek duymadan, şu işin bir çırpıda söylenebilecek tek nefeslik sözü yok mu? Zor da olsa var gibi. İsrail, içinde yaşadığımız çağın adamı değildir dostlar. Çağı dizayn eden sistemin bir parçası olmasına karşın yaşam motivasyonunu intikam ve ihtiras hikayelerinden alan hastalıklı bir zihniyetin sonucudur. İnsanlığın en bozuk zihniyetini teknolojik gelişim ve evrensel söylemlerin arkasına sığınarak kendi içinde yeniden üretmiş bir güç müptelasıdır. Bu türden saldırganlığın meşru bir zemine oturması için kavramlarla oynayan, politik esnekliği kaşıyan İsrail'in anlayacağı dilden konuşmayı geç de olsa iyi öğrendik. Geç dediysek ziyanı yok, pergelin bir ucu niyetimize sabitken kapasitemizi istikrarlı bir şekilde artırıyoruz. Sistemin arızalı ve eksik bıraktığı her yerden kendimize yeni bir Aksa planı çiziyoruz.

Bu açıdan İsrail'in ne olmadığını biliyor ve buna göre hareket ediyoruz. Küresel finans kuruluşlarının ve lobicilik faaliyetlerinin arkasına sığınmış Siyonizm'in iddia ettiği gibi insanlığa huzur ve barış getirmediğini tecrübe eden Batı'nın Türk aklına yaklaşma gayretini ise büyük bir heyecanla izliyoruz. Bu yazının tashih edildiği süreçte Türkiye'nin yeni yüzyılı için yeniden seçilen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın (Mavi Marmara sürecinde sarf ettiği) şu sözleriyle bu kez İsrail'in ne olduğunu söylemiş olalım: "Filistin'in 1947'den itibaren topraklarının bu terör devleti İsrail tarafından nasıl işgal edile edile bugünkü bir parça Filistin toprağına döndüğünü anlattılar. Anlatacağız, durmayacağız. Bu haritaları göstererek anlatacağız. Terör devleti İsrail'in ne olduğunu tüm dünyanın bilmesi lazım. Özellikle gençlerimize sesleniyorum. Gençler, bu terör devleti İsrail'i çok iyi tanımanız, çok iyi anlamanız lazım. Bizi yeniden kısır çekişmelerin, dar kalıpların, sahte gündemlerin, karanlık senaryoların kıskacına hapsetmek isteyenlere eyvallah etmedik. Bundan sonra da etmeyeceğiz. Şunu bilin, tüm dünya mazlumları güçlü bir Türkiye'nin ayağa kalktığı, kalkacağı günü bekliyor."[3]

Zoraki düzenlemelerle, iş birliği ortaklıkları ile ve güçlü bir lobi desteğiyle İsrail, başarılı bir terör şirketidir. Tarihsel hafızanın üzerine yapay bir ideal inşa ederek yarattıkları bu örgüt, İngiliz "Orta Doğu"sunu bir "Doğu Sorunu" olmaktan çıkarıp bir sistem sorunu haline getirmiştir.

[1] Jonathan Scheneer, Balfour Deklarasyonunu: Arap-İsrail Çatışmasının Kökenleri, çev. Ali Cevat Akkoyunlu, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul: 2011, s. 379.
[2] Konuşmayı aktaran Noam Chomsky; Livia Rokach, "İsrail'in Kutsal Terörü: İsrail Başbakanlarından Sharett'in Özel Güncesi'nden", Belge Yayınları, İstanbul: 2006, s.9.
[3] Stratejik Düşünce Enstitüsü, Erdoğan: Terör Devleti İsrail'in Ne Olduğunu Tüm Dünya Bilmeli , https://www.sde.org.tr/ortadogu/erdogan-teror-devleti-israilin-ne-oldugunu-tum-dunya-bilmeli-haberi-22368, 21.05.21

Kudüs'ü Bizden Alan Adam: Edmund Allenby

Mustafa ÖZEL
Prof. Dr., FSMVÜ, İslami İlimler Fak.

Tarihi insanlar yapar. Tarihi, yine insanlar kaydeder. İyiler de vardır tarihte, kötüler de; iyilikler ve kötülükler olduğu gibi. Tarih, bir anlamda güçler savaşıdır, güçlüler savaşıdır. İnsanlar ve toplumlar, doğar, büyür, gelişir, çöker ve yok olup giderler; ölürler yani.

En büyük tarih yapıcılar, peygamberlerdir. Donanmış oldukları ilahî bilgiyle, vahiyle hem yaşadıkları zamanları hem de kendilerinden sonraki zamanları etkilemiştirler. Allah'ın gönderdiği kitaplar, gönderiliş gayeleri bu olmamakla birlikte, muhataplarına tarihî bilgi de verirler. Çünkü bu günü inşa etmek, tarihi dikkate almaksızın, tarihî tecrübeye yaslanmaksızın, imkân ve ihtimal dâhilinde değildir.

Tarih yapılırken olaylar tek boyutlu gerçekleşmez. Habil'in karşısında Kabil, İbrahim'in karşısında Nemrut, Musa'nın karşısında Firavun, Peygamber Efendimiz'in karşısında Ebu Cehil, Ebu Leheb vardır. Alparslan'ın karşısında Romen Diyojen, Fatih Sultan Mehmed'in karşısında da Konstantinos...

Sultan II. Abdülhamîd'in karşısındakilerinin ise haddi hesabı yoktur. Yazımızla ilgili olanlardan ikisini sayalım sadece: Theodor Herzl (2 Mayıs 1860- 3 Temmuz 1904), Emmanuel Karasu (1863- (1 Haziran-?-) 1934). Bu iki isim, Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak için yaptıkları çalışmalarla bilinmektedirler.

*

Yakın tarihimizde önemli bir isim daha vardır: Edmund Allenby. Çok ehemmiyet verdiğimiz bir davanın kilit isimlerinden biridir Allenby. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın Filistin-Kudüs cephesinde İngiliz kuvvetlerinin komutanıdır kendisi. Daha da ötesi, Kudüs'ü Osmanlı'dan teslim alan adamdır. İşin ilginç tarafı, görebildiğim kadarıyla, kendisi hakkında herhangi bir müstakil çalışmanın bulunmamasıdır. Gerçi genel olarak Filistin ve Kudüs hakkında ne kadar çalışma ve araştırma yapılmıştır ki!

Burada konuyla ilgili bir iki eserden söz etmek isterim. Bunların ilki, Al-

lenby'nin Filistin raporudur. Rapor, General Allenby'nin Raporu: Filistin Hezimeti adıyla, Ağır Topçu Üsteğmeni Hikmet tarafından tercüme edilmiştir (İstanbul: Matbaa-i Orhaniye, 1335). Mütercimin verdiği bilgiye göre General Allenby'nin bu raporu, Morning Post gazetesi tarafından yayınlanmış. Kendisinin şube müdürü olan Erkan-ı Harb Çobanoğlu Ömer Zeki Bey, Üsteğmen Hikmet'i teşvik etmiş. Kitap daha sonra sadeleştirilerek ve bazı eklerle, General Allenby'nin Hatıratı: Arap İllerinin Elimizden Çıkış Öyküsü adıyla Faruk Yılmaz tarafından yayınlanmıştır (Ankara Berikan, 2003; İstanbul İz Yayıncılık, 2013). Allenby'nin zikredildiği İsmet Üzen'in Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayınlanan (Cilt: 19 Sayı: 2, Temmuz – 2009, syf. 332-333) "İngilizlerin Kudüs'ü Ele Geçirmesi Ve General Edmund H. H. Allenby'nin Kudüs'e Törenle Girişi (9–11Aralık 1917)" başlıklı makalesini zikretmek isterim. Konuyla ilgili diğer bir makale, Can Deveci'nin "General Allenby Döneminde Filistin'de Askeri Yönetim Ve Nebi Musa Olayları (1917-1920)"dır (Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD), Cilt 8, Sayı 1, Ocak 2018, Syf. 35-50). Bir de Meral Balcı'nın "İngiliz General Allenby'nin Filistin Ve Suriye'deki Faaliyetleri" başlıklı çalışması vardır (MUTAD (Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi), 2019, Cilt: 6 Sayı: 1, syf. 63-77).

Konuyla ilgili kaynak araştırması yaparken Arapça bir kitaba bile rastladım: el-Mârîşâl Allenby (1861-1936). Bessâm el-Aselî'nin kaleme aldığı eser, el-Müessesetü'l-Arabiyye li'd-Dirâsât ve'n-Neşr tarafından 1983'te, Beyrut'ta basılmış, 167 sayfa. Yani kırk yıl önce, Arap dünyası konuya eğilmiş; belki daha öncesi de vardır. İngilizce makale ve kitaplar, oldukça fazla. Bu makalenin daha geniş, daha nitelikli ve derinlikli çalışmalara vesile olmasını diliyorum.

*

Brad Fauguht, Allenby adlı kitabının (Bloomsbury Publishing, Great Britain 2020) alt başlığını, "Making The Modern Middle East" koymuş, yani "Modern Orta Doğu'yu İnşa eden". Yazar, bu adlandırmada haksız sayılmaz. Peki, kim bu Edmund Henry Hynmen Allenby?

Edmund Allenby , 23 Nisan 1961 yılında Nottinghamshire'de dünyaya geldi. Edmund Hynman ile Catharine Anne çiftinin ikinci çocuğu ve en büyük oğluydu. 1859'da evlenen çiftin ilk çocukları, Catherine Mary idi. Edmund'dan sonra dört çocukları daha oldu: Elizabeth, Claude, Helenand ve Alfred. Aile, daha sona Felixstowe'un bir sahil kasabası olan Suffolk'a taşındı. Burası, o zamanlar küçük bir kasabaydı. Bugün ise İngiltere'nin en büyük konteyner limanıdır. Harika bir tabiat parçasında büyüyen Edmund, güçlü kuvvetli bir vücuda sahip olmuştu. İlk eğitimini Simpson hanımdan almıştı. On yaşındayken Felixstowe'den 15 mil uzakta bulunan Ashbocking'te papaz Maurice Cowell gözetiminde eğitim gördü. 1871'den başlayarak matematik ve botanik yanında temel bilimler okudu. Allenby'nin hayatı, on yaşından on beş yaşına kadar, papaz Maurice Cowell'in gözetim ve denetiminde geçti. İleride iyi bir asker oluşunda etkin bir yere sahip olacak olan binicilik, atıcılık, yelkencilikle ilgilendi. Water Witch adında bir yelkenlisi vardı. Ancak hiçbir zaman profesyonel yarışmalara girmedi. 1875 baharında, 14 yaşına henüz yeni girmişken, babası tarafından Haileybury College'a yazdırıldı. Burası, ergenliğe adım atan Allenby için şahane bir ortam oldu. 1878 Şubat'ında babası Hynman Allenby, 67 yaşında öldü. Aile, ekonomik sorunlar yaşadı. West Bilney'deki mallarını, mülklerini satmak durumunda kaldılar.

Sandshurst'teki Kraliyet Askeri Okulu'nda eğitimini tamamlayan Edmund Allenby, askerlik vazifesine 1882 yılında Inniskilling Dragoons adlı birlikte başladı. 11 Aralık 1898'de Güney Afrika'ya ulaştı. Sırasıyla Bechuanaland (1884-1885) ve Zululand'de (1888) savaştı. Allenby komutasındaki birlik, iki gün içerisinde 70 at kaybetti. Allenby uzayan savaş ve bitmeyen seferler sonucunda Aralık 1901'de, ağır savaş koşullarına dayanamadı, hastaneye kaldırıldı. Katıldığı bir başka savaş ise Güney Afrika'da İkinci Boer Savaşı oldu, 1899 ile 1902 yılları arasında bu cephede görev yaptı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Fransa'da görev yaptı. 1917'de Filistin'deki İngiliz Keşif Güçleri'nin komutanlığını üstlendi ve daha sonra, İngiliz işgali altındaki Filistin'in ilk askeri valisi olarak atandı. 31 Temmuz 1919'da mareşal oldu. 1922 yılında Mısır'da İngiliz Yüksek Komiseri olarak tayin edildi. Mısır'daki görevi Mayıs 1925'e kadar sürdü. Bu tarihte istifa edip İngiltere'ye döndü. 14 Mayıs 1936'da Londra, Kensington'daki evinde, 75 yaşında iken aniden beyin anevrizmasından öldü. Cesedi yakıldı ve külleri Westminster Abbey'e gömüldü.

*

Allenby'nin 31 Ekim 1917'de başlattığı Filistin taarruzu; Birüssebi, Gazze ve Yafa'nın düşmesiyle sonuçlandı. Bununla Kudüs'ün ele geçirilmesinin yolu açılmış oldu. Bu esnada Filistin'i, Alman General Liman Von Sanders'in komutasında bulunan Yıldırım Orduları Grubu müdafaa ediyordu. Yıldırım Orduları, üç ordudan oluşmaktaydı: Mersinli Cemal Paşa'nın yönettiği IV. Ordu, Mustafa Kemal Paşa'nın komuta ettiği VII. Ordu ve Cevat Paşa'nın başında bulunduğu VIII. Ordu.

Allenby komutasındaki İtilâf Kuvvetleri, 3 Aralık 1917'de Kudüs'e girdi. 9 Aralık'ta Osmanlı ordusu Kudüs'ü terk etti. Başbakan Lloyd George'un savaş kabinesi üyesi Bonar Law, 10 Aralık 1917'de Lordlar Kamarası'nda Kudüs'ün işgal edilerek Osmanlı Devleti'nin yenilgiye uğratıldığını ilan etti. 11 Aralık'ta ise Mısır Seferi Kuvveti Komutanı General Edmund Henry Hynmen Allenby, törenle Kudüs'e girdi.

General Allenby, askeri harekâtlarına devam etti, 23 Ocak 1917'ye kadar güney Filistin'i de işgal etti. Dokuz ay sonra da, Osmanlı Devleti'nin dördüncü ordusunu mağlup ederek Suriye ve Lübnan'da hâkimiyetini kurdu. 23 Eylül 1918'de Hayfa'yı, 1 Ekim 1918'de Şam'ı, 8 Ekim 1918'de Beyrut'u ele geçirdi. 30 Ekim 1918'de ise Osmanlı Devleti'yle Mondros Mütarekesi imzalandı. Ve Orta Doğu'da, İngiltere'ye karşı mücadele eden Osmanlı yönetimi sona erdi.

*

İngilizler'in "boğa" lâkaplı generali Allenby, 1917'nin 9 Aralık günü, Müslümanların "Bâbu'l-Halîl" yani "Hazreti İbrahim Kapısı" dediği, Batı'nın ise "Yafa Kapısı" diye bildiği yerden şehre yürüyerek girdi. Şehre bu şekilde girişini, "Böyle kutsal bir şehre otomobil ile yahut at üzerinde girmek, mekâna saygısızlıktır." diye açıklar. Ancak Murat Bardakçı, bunu gerçekçi bulmaz. Ona göre generalin bu davranışının arkasında, Alman İmparatoru II. Wilhelm'in Kudüs'ü 1898'de ziyaret etmesine bir gönderme vardır. İmparator, Kudüs'e otomobille girmiş, hatta otomobil geçebilsin diye kapı, yol genişletilmiştir. Bu da tepkiye yaratmıştır. Generalin şehre girişi, işte ona bir karşı propaganda idi.

Allenby, Kudüs'e girdiği 11 Aralık günü yaşadıklarını, Londra'ya gönderdiği telgrafta şöyle anlatmıştı: "Bugün öğlen, kurmaylarımdan birkaçı, Fransız ve İtalyan bölük komutanları, Picot Heyetinin başkanları, Fransız, İtalyan ve Amerika Birleşik Devletleri Askeri Ataşeleri ile resmen şehre girdim. Tören Alayının hepsi yaya idi. Yafa Kapısı'nda İngiltere, İskoçya, İrlanda, Galler, Avustralya, Hint, Yeni Zelanda, Fransa ve İtalya muhafızları tarafından karşılandım."

Kudüs'e girdikten sonra, içindeki ifadeler İngiliz Hükümeti tarafından düzenlenen ve üç hafta önce kendisine telgraf ile gönderilen beyannameyi dinlemek için beraberindeki tören alayı ile birlikte Kale (Davut Kulesi) basamaklarında durdu. İngilizce, Fransızca, Arapça, İbranice, Yunanca, Rusça ve İtalyanca olarak okunan beyannamenin İngilizcesini Tuğgeneral Borton, Arapçasını Haddad Bey, İtalyanca ve Fransızcasını bir Fransiskan rahip okudu. Beyannamenin İbranice, Yunanca ve Rusçasının bir rahibin veya hahamın okuduğu tahmin edilmektedir. Generalin Kudüs'te kaldığı sürenin, 15 dakika olduğu belirtilmektedir.

İngiliz Savaş Kabinesi, Allenby'e bir telgraf göndererek dünya çapında tarihî bir anlamı olan ve İngiliz ve Müttefik halklarına büyük bir sevinç yaşatan Kudüs'ün ele geçirilmesi olayında kendisini tebrik etmişler, başarılarının devamını beklediklerini bildirmişlerdi. Allenby şehirde iken, İngiliz Kralı V. George'dan da bir tebrik mesajı almıştı.

Allenby, 26 Ekim 1918'de bir talimat yayınladı, Filistin'in nasıl yönetileceğine açıklık getirdi. Buna göre Filistin, "İşgal Edilmiş Düşman Toprakları" adıyla kurulan üst idarenin altında yönetilecektir. Söz konusu topraklar; Suriye, Lübnan ve Filistin topraklarını kapsayan üç ana yönetim merkezine ayrılmıştır.

Allenby'nin Casusluk Ağı

1916-1919 yıllarında İngiliz Savaş Ofisi'nde askerî istihbaratın şefliğini yürüten Macdonough, 1921'de Woolwich'te Kraliyet Askerî Akademisi'ndeki bir dersinde şöyle demişti: "İngiliz istihbaratı, 1918'de galip geldi. Hiç şüphesiz o yıl Lord Allenby'nin Filistin'deki büyük mücadelesini hatırlarsınız. Belki de eylemin cesaretine şaşırıyorsunuz. Gerçek şu ki savaşta risk almadan zaferi tahmin etmek mümkün değildir. Ancak tüm risklerin mantıklı olması gerekir. Durumdan bilgisi olmayan birisi Allenby'nin güvencesiz riskler aldığını düşünebilir. Bu, doğru değil. Çünkü Allenby, Filistin'deki istihbaratı sayesinde düşmanın tüm hazırlık ve hareketlerinden emindi. Düşmanın tüm kartları kendisine gösterilmişti ve o, elini güvenle oynayabilirdi. O, savaş başlamadan zaferden emindi."

Bu bağlamda başka bir tanıklık da Lord Allenby'nin askerî sekreter yardımcısı Yüzbaşı Raymond Savage'den gelmektedir. 1924'te New York basınına yaptığı açıklamada net olarak şunları ifade etmişti: "Mareşal Allenby'nin işini etkili bir şekilde bitirmesinin nedeni, çoğu yerli Filistinli olan genç casusların ona sağladığı istihbarattı. Casusluk ağının lideri genç bir Yahudi olan Sarah Aaronsohn'du." Lawrence'in, Kudüs'e giren Allenby'nin maiyetinde yer alması , ikili arasındaki ilişkileri göstermesi bakımından üzerinde durmaya değer bir noktadır.

Allenby komutasındaki İngilizler 1 Ekim 1918 tarihinde Şam'ı, 16 Ekim'de Humus'u ve 25 Ekim'de Halep'i ele geçirmişlerdi. 8 Ekim'de ateşkes isteyen Türklerin talebi 30 Ekim'de kabul edilmiş, böylelikle Türk birlikleri Anadolu'da hapsedilmişti. İngiliz kuvvetleri 42 gün süren takiplerinde kuş uçuşu uzaklıkla 550-kilometre ilerlemişlerdi.

*

General Allenby, Filistin'e geldiğinde, Mısır'dan gelen "İngiliz Keşif Gücü'nün Genel Komutanı" sıfatını taşıyordu. Allenby 1917 Ekim'inde Gazze'yi, Aralık'ında ise Kudüs'ü, 1918 Ekim'inde de Şam'ı ele geçirdi. 1919'dan 1925'e kadar Mısır Yüksek Komiserliği görevinde bulundu.

O, bu görevi, Haziran 1917'de Gazze'yi alma girişimi iki kez başarısız olan General Sir Archibald James Murray'den devralmıştı. Başbakan David Lloyd George, Allenby'yi Fransa'dan çağırmış, yeni komutanına Gazze'yi alması, Filistin'den geçip Suriye'ye girmesi talimatını vermişti. Nihai hedef, şuydu: Şam'ı almak ve Osmanlı İmparatorluğu'nu savaşın dışına itmek. Başbakan aceleciydi, Allenby'nin Noel'den önce yolda Kudüs'ü de fethetmesini istedi. Lloyd George'un kafasındaki düşünce şuydu: İngiltere'ye değerli bir yeni yıl armağanı vermek. Allenby'nin bunu başaracak imkânlara sahip olmasını sağlayacağına söz verdi.

Allenby, bölgeye gittiğinde kar-

şılaştığı ve görüştüğü kişilerden biri de, meşhur casus Lawrence'tir. Fransa cephesinden henüz gelmiş olan Allenby, "Koltuğunda oturmuş bana bakıyordu -her zamanki gibi doğruca değil, yandan, şaşırmış gibi. Fazla soru sormadı, fazla konuşmadı, ancak haritayı inceledi... Sonunda, 'Pekâlâ, sizin için elimden geleni yaparım.' dedi." Generalin Lawrence'a anlatmadığı gerçek, onu ve Londra'nın ona karşı giderek artan beğenisini kullanarak İmparatorluk Genelkurmay Başkanı ve batıcı General Robertson'dan asker ve malzeme koparmayı ummasıydı. Londra'ya şu notu gönderdi: "Yüzbaşı Lawrence'in önerdiği plan ancak benim o bölgedeki saldırı harekâtımın yürütülmesiyle birlikte gerçekleştirilebilir."

Allenby, ekim sonuna doğru saldırıya geçti. Harekâtını dikkatle hazırlarken Türk askerlerini kandırmayı tasardı. General Murray'nin önceki bahar Gazze üzerine kalkıştığı talihsiz cephe saldırısını yineleyeceğine inandırdı. Şöyle bir plan yapmıştı: Saldırıdan önce, kuşbilimciyken gözü pek savaşçıya dönüşmüş Albay Richard Meinertzhagen'ı keşfe gönderdi. Albay, düşmanın kendisini görmesine ve kovalamasına izin verdi. Kaçarken, defterlerini bilerek düşürdü; bu notlar Murray'ninki gibi cepheden bir saldırı yapılacağı kanısını uyandırdı. Allenby, 26 Ekim'de Gazze'deki Türk mevzilerini yoğun bir top ateşiyle dövdü. Top atışının, ana saldırının habercisi olduğunu düşünen Osmanlılar, kuvvetlerinin büyük bölümünü Gazze'de tuttu. Oysa Allenby, 31 Ekim'de elli beş kilometre güneydoğudaki Birüssebi'ye saldırarak Türkleri gafil avladı, berikiler kuşatılacakları kaygısıyla kıyı boyunca çekildi ve Gazze'yi savunmasız bıraktı. Allenby Gazze'yi işgal etti ve Osmanlı birliklerinin peşine düştü. Büyük Britanya sonunda Filistin topraklarına girmiş oldu.

Edmund Allenby'nin Kişiliğine Dair

Burada önce, Ilan Pappe'nin şu mülahazasına yer vermek isterim: "Allenby kendisini, Haçlı ruhunun yeniden doğuşu ya da 'ülkesi', Kahire'deki Arap Ofisi'nden gelen Arap yanlılarının yardımıyla ele geçirilen İngiliz İmparatorluğu'nun yeni topraklarına çok benzeyen bir biçimde yönetilen bir 'sözde kral' olarak görüyordu."

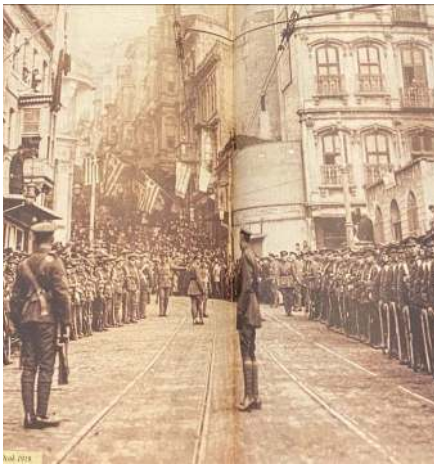
Cemal Paşa'nın emriyle Tabur Ameliye adlı taburlar tarafından bölgedeki ağaçlar kesilip yollar yapılmıştı. Bunlar demiryolu inşaatında kullanıldı. Yazara göre bu durum Filistin'de doğal çevreyi ve doğal yaşamı alt üst etti. Cemal Paşa'nın planı gerçekleşmedi. Bu demiryolu ağı, iki yıl sonra General Allenby komutasında Mısır'dan gelen İngiliz Keşif Güçleri'nin sevkiyatında kullanıldı. Sağı solu belli olmayan bu general, kendinden beklenmeyen bir biçimde son derece insanî davranabiliyordu. Ilan Pape, burada şöyle bir örnek vermektedir: "Bir çekirge istilası buğday tarlaları yok olur, bölge halkı fiyatlarda ortaya çıkabilecek spekülasyonlara korumak için halka ucuz fiyatlardan gıda ürünleri temin etmek için büyük bir mağazanın açılmasını finanse eder."

*

Yazımızı bitirmeden bir noktaya dikkat çekmek isterim. Edmund Allenby'nin Kudüs'ten başka İstanbul ile de bir alakası vardır. 7 Şubat 1919'da İstanbul'a Mareşal unvanıyla gelen Allenby, iki gün sonra 9 Şubat 1919'da Osmanlı Hükümetine muhtıra vermiştir. Kendisi, İstanbul'un İngilizler tarafından işgalinin önemli figürlerinden biridir.

Yazımızı, Bardakçı'nın yukarıda zikri geçen yazısındaki şu değerlendirmeyle sonlandıralım: "General Allenby 9 Aralık'ta Halil Kapısı'ndan Kudüs'e adımını attığı sırada, müttefikimiz Almanya'dakiler de dâhil olmak üzere Avrupa'da kiliseler zafer çanları çalıyor ve Selâhaddin Eyyubî'den bu yana Müslümanlar'ın hâkimiyetinde olan Kudüs'ün yeniden Hristiyanlar'ın eline geçmesini kutluyorlardı."

1919: İstanbul'un işgali sırasında İngiliz General Allenby'i karşılama töreninde Beyoğlu Yunan bayrakları ile donanmış.

[1] Buradaki bilgiler, büyük ölçüde, Brad Fauguht'un, Allenby -Making The Modern Middle East- adlı kitabından alınmıştır (Bloomsbury Publishing, Great Britain 2020, syf. 1 vd.).
[2] Meral Balcı, "İngiliz General Allenby'nin Filistin Ve Suriye'deki Faaliyetleri", (MUTAD (Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi), 2019, Cilt: 6 Sayı: 1, syf. 64.
[3] Can Deveci, "General Allenby Döneminde Filistin'de Askeri Yönetim Ve Nebi Musa Olayları (1917-1920)", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD), Cilt 8, Sayı 1, Ocak 2018, syf. 38
[4] Can Deveci, "General Allenby Döneminde Filistin'de Askeri Yönetim Ve Nebi Musa Olayları (1917-1920)", syf. 38.
[5] https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/1580592-kudusu-ingilizlere-neden-terkettik-bilir-misiniz-zarar-gormesin-diye
[6] İsmet Üzen, "İngilizlerin Kudüs'ü Ele Geçirmesi Ve General Edmund H. H. Allenby'nin Kudüs'e Törenle Girişi (9–11Aralık 1917)", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 19 Sayı: 2, Temmuz 2009, syf. syf. 338.
[7] İsmet Üzen, "İngilizlerin Kudüs'ü Ele Geçirmesi Ve General Edmund H. H. Allenby'nin Kudüs'e Törenle Girişi (9–11Aralık 1917)", syf. 337.
[8] İsmet Üzen, "İngilizlerin Kudüs'ü Ele Geçirmesi Ve General Edmund H. H. Allenby'nin Kudüs'e Törenle Girişi (9–11Aralık 1917)", syf. 332-333.
[9] Celil Bozkurt, İmparatorluğu Yıkan Örgüt Nili, İstanbul 2021, syf. 165.
[10] Jonathan Schneer, Balfour Deklarasyonu, -Arap-İsrail Çatışmasının Kökenleri-, Çev.: Ali Cevat Akkoyunlu, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2011, syf. 347.
[11] Jonathan Schneer, Balfour Deklarasyonu, syf. 215.
[12] Jonathan Schneer, Balfour Deklarasyonu, syf. 340-341
[13] Jonathan Schneer, Balfour Deklarasyonu, syf. 342-343
[14] Ilan Pappe, Modern Filistin Tarihi, Çev.: Nuri Plümer, Phoenix, Ankara 2007, syf. 91.
[15] Ilan Pappe, Modern Filistin Tarihi, syf. 77-78.

Kudüs'ün Züleyha'sı Züleyha Eş-Şihâbî

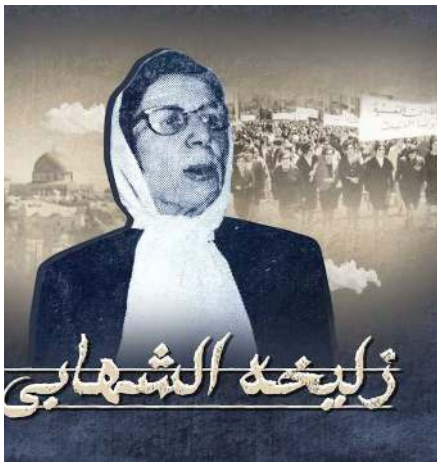
Peren BİRSAYGILI

Kudüs, 26 Ekim 1929 günü, şimdiye kadar ilk kez görülen bir protesto gösterisine şahit oluyordu. 80 araçlık bir konvoy, kornalar çalarak tarihi şehrin sokaklarında dolaşıyordu. Ve protestocuların tamamı Filistinli kadınlardan oluşuyordu. Yaklaşık 300 kadın, üçerli dörderli halde arabalara binmişler, ara sokaklar dâhil olmak üzere neredeyse bütün Kudüs'ü baştan aşağı turlamışlardı.

Kısa bir süre önce Burak Duvarı İsyanı yaşanmış, Fuâd Hicâzî, Muhammed Cemcûm ve Atâ ez-Zîr isimli 3 gencin Akka Cezaevi'nde idam edilmesinin yanı sıra, çok sayıda Filistinli de tutuklanmıştı. Artık kadınlar olarak çok daha güçlü bir yanıt vermeleri gerekiyordu işgalcilere. Şimdiye kadar bulundukları sosyal çevre içerisinde ve evlerinde izole bir hayat süren kadınlar, bir anda seslerini yükselterek kendilerini görünür kılmışlar ve mücadelenin en önemli parçalarından birisi haline gelmişlerdi. Ve 26 Ekim günü gerçekleşen bu protesto, Filistinli kadınların ilk kez örgütlü biçimde siyasete katılması anlamına geliyordu.

Konvoyun asıl hedefi İngiliz Yüksek Komiseri'nin eviydi. Komiser, kısa süre önce yayınladığı bir bildiriyle olaylara katılanların en ağır biçimde cezalandırılacağını ilan etmişti.

Filistinli kadınlar, evin önüne vardıklarında, içlerinden 5 kadın temsilci olarak araçlarından indi. Yüksek Komiserle görüşmeyi onlar yapacaktı. Komiser, kadınlardan oluşan bir konvoyun Kudüs sokaklarında dolaştığını elbette duymuştu. En ufak bir hareketlilik kendisine hemen rapor edilirdi. Aslında huzursuzdu ancak araçların evinin önünde durduğunu gördüğünde, İngilizlere has bütün soğukkanlılığını takınmıştı bir anda. Şimdiye kadar nelerle mücadele etmişti, birkaç tane Arap kadınla baş etmek onun için çocuk oyuncağıydı. Birşeyler söyler, başımdan savarım nasıl olsa diye geçiriyordu içinden.

Filistinli kadınlar kapıyı çaldıklarında, sahte bir dostluk gösterisinde bulunarak içeri buyur etti onları. Ancak hiçbirisi bu misafirperverliğe kanmış gibi görünmüyordu. Soğuk ve mesafeliydiler. Öyle ki teklif edilen kahve ikramını hiç düşünmeksizin geri çevirdiler. Kahve teklifinin geri çevrildiğini gören Yüksek Komiser, bozulduğunu gizlememişti bu kez. Doğu toplumlarında, ikram edilen bir şeyin geri çevrilmesinin ne anlama geldiğini biliyordu. Ve kadınlar böyle yaparak, açıkça aralarındaki mesafeyi belli etmiş oluyorlardı. Daha sonra ise korkusuzca konuşmaya başlamışlardı. Yaptıkları konuşma, sabah konferansta üzerinde durdukları konuların bir özetiydi aslında. Yani İngilizlerin Burak Duvarı Olayları'nda gösterdikleri yanlı tutum, Siyonist çetelerin kışkırtmaları, artan Yahudi göçü… Ayrıca eğer şimdiye kadar tutuklanan Filistinli gençler derhal serbest bırakılmazsa, mücadelelerine devam edeceklerini söylemişlerdi.

Yüksek Komiser, kadınların gösteri hazırlığında olduğunu haber aldığı zaman, onları caydırmaları için bazı Müslüman ve Hristiyan liderleri ikna etmeye çalışmış ancak sonuç alamamıştı. İlk aklına gelen çözüm buydu zira sonuçta çoğu evliydi ve kendi dini topluluklarının birer mensubuydu. Kocalarından ya da dini liderlerinden emir alırlarsa, bu işten vazgeçerler diye umuyordu ancak işler düşündüğü gibi gitmemişti. Çok kararlı görünüyorlardı, ne kocaları ne de dini liderleri onların caydırmak istemiyordu ayrıca. Canı sıkılmıştı, uğraşması gereken onca meseleye bir de bu eklenmişti şimdi. Kadınlar, söyleyeceklerini söyleyip gururlu bir ifadeyle yanından ayrıldıklarında, öfkeyle bakmıştı o nedenle arkalarından. Hele birisi vardı ki, en fazla 25-26 yaşlarında gösteren bu ufak tefek kadın, konuşurken gözlerini hiç kaçırmadan nasıl da dik dik bakmıştı yüzüne. Tehlikeliler listesinin ilk sıralarına girmeyi hak ediyordu.

Bu genç kadın, Filistin ulusal hareketinin en önemli kadınlarından birisi olan Züleyha eş-Şihâbî'den başkası değildi.

Filistin Kadın Hareketi'nin Öncüsü

Züleyha, 1901 senesinde Kudüs'te dünyaya gelmişti. Kudüs'ün Müslüman eşrafından olan ve herkes tarafından sevilen babası İshak Bey, kız çocuklarının eğitimine en önem veren insanların başında geliyordu. Osmanlı döneminde üst düzey idari görevlerde bulunmuştu ve hâlâ Kudüs şehrinin belediye meclisindeydi. Öteden beri çocuklarının yanında yüksek sesle siyaset konuşmayı severdi. Züleyha, babası ve annesi Zeynep Hanım'ın bu konuşmalarını işiterek büyümüştü.

Amcası Abdülkadir eş-Şihâbî ise dönemin en büyük hattatıydı. Amcasına büyük bir hayranlık duyuyordu Züleyha. Çeşitli mekteplerde öğretmenlik yapan hocaların hocası Abdülkadir Bey, aynı zamanda Filistin'de hat sanatına dair örneklerin yer aldığı kitapları yayınlayan ilk kişiydi. Eski Kudüs'te yaşadığı tarihi evin bir kısmını atölyeye çevirmiş, çok sayıda öğrenciye ders veriyordu.

16 yaşına bastığı sene imzalanan Belfûr Deklarasyonu, Filistin topraklarında kurulacak Yahudi devle-

Filistinli kadınlar kapıyı çaldıklarında, sahte bir dostluk gösterisinde bulunarak içeri buyur etti onları.

tini resmen duyuruyordu herkese. Züleyha, Kudüs sokaklarında düzenlenen gösterilere katılıyor ve "Ya göstericilere sıkılan kurşunlardan birisi bana isabet ederse?" diye düşünmek aklına bile gelmiyordu. Asıl hiçbir şey yapmadan durmak, daha beter olurdu ölümden.

Züleyha, aynı sene Kudüs'te "Filistinli Kadınlar Birliği"ni ilan ederek, Filistin'in ilk işgal karşıtı kadın derneğini kuracaktı. Öncelikle hangi alanlarda çalışacaklarını belirlemeleri gerekiyordu. Başlıca görevleri yaralılara yardım etmek, erzak ve ilaç temin etmek olmalıydı. Genç kızların ve kadınların eğitimi, anne çocuk bakımı gibi kadınlara yönelik çalışmalar da öncelikleri arasında olacaktı elbette. Bir yandan el sanatları kursları açıyorlar ve gelirini de ilaç, erzak gibi ihtiyaçlarda kullanıyorlardı. Züleyha'nın hayalleri gerçek oluyor, Kudüs'te girilmedik sokak, mahalle bırakmıyorlardı.

İngiliz Yüksek Komiserinin evine gitmelerinden yaklaşık 1 sene önce ise, Arap Kadınları Derneği'ni kurarak daha da güçlenmişlerdi. Arap Kadınları Derneği, diğer şehirlerdeki kadın derneklerini de çatısı altında toplamış ve kadınların siyasete girme hakkını resmen tescilleyen ilk dernek olmuştu. Başkanlığını Züleyha yapıyordu ve diğer kurucular arasında Milyâ es-Sekâkînî, Hatice Râğıb el-Huseynî, Zehiyye en-Neşâşîbî, Şâhende ed-Duzdâr, Behîra Nebîl el-Azme, Tarab Avnî Abdulhâdî, Ernistîn el-Ğûrî, Vahîde Huseyn Fahrî el-Hâlidî, Ketrîn Şukrî Dîb, Fatûm Kemâl el-Budeyrî, Sa'îde İhsân el-Câbirî, Ni'metî Cemâl el-Huseynî, Enîse Subhî el-Hadra ve Klîr Anastâs Hanâniyâ gibi isimler vardı.

Arap Kadınlar Komitesi'nin çalışmaları devam ederken, Züleyha ve yakın arkadaş Milyâ es-Sekâkînî, sadece kız çocuklarına eğitim veren Doha Okulu'nu kurmuşlardı. Eskiden beri hayallerinden birisiydi bu Züleyha'nın. Öğretmenlerin tamamen gönüllülük esasına göre çalıştığı bu okulda, öncelik yoksul Filistinli ailelerin çocuklarına verilmişti elbette.

Filistin'den Sınır Dışı Edilen İlk Kadın

1936-1939 arasındaki Büyük Filistin İsyanı başladığında 35 yaşındaydı Züleyha. Filistin halkının, İngiliz işgalinden ve Siyonist göçünden bu yana geçen 18 sene boyunca biriken öfkesi, büyük bir şiddetle patlamıştı artık. Ve şimdi bu zamana kadar gösterdiğinin çok üstünde bir gayretle mücadele etmesi gerektiğini düşünüyordu Züleyha.

Züleyha'nın başkanlığındaki Arap Kadınları Derneği, Kudüs'te peş peşe gösteriler düzenliyordu. Bir yandan bağış topluyorlar ve topladıkları paraları köy baskınlarında evleri zarar gören köylülere ya da yaralıların tedavisine gönderiyorlar ve gönüllü hemşire olarak hastaneleri dolaşıyorlardı. İsyana destek için bir yandan da örgü örmeye başlamışlardı. Ördüklerinin bazıları, soğuktan korunmaları için direnişçilere gönderiliyor, bazıları da satarak parasını kullanıyorlardı. Züleyha bütün bu işleri, Filistin'in diğer şehirlerindeki kadınlarla temas halinde koordine ediyordu.

Züleyha ve arkadaşları yaklaşan Nekbe öncesi bütün zorluklara rağmen çalışmalarına devam ederken, Siyonist çeteler şiddetin dozunu arttırmaya başlamıştı. Bir yandan Dalet Planı diye bir şey çıkarmışlar, Filistinlileri topraklarından kovmak için uyguladıkları vahşeti daha da sistemli bir hale getirmişlerdi.

Züleyha, tarihin gördüğü en büyük trajedilerden birisinin tam ortasındaydı. Binlerce insan bir gecede evsiz kalarak, kendi topraklarında mülteci durumuna düşmüştü. Neredeyse 50 yaşına gelmişti, en az 30 senedir durup dinlenmeden mücadele ediyordu. Peki, şimdi ne olacaktı? Nekbe'den sonra nasıl devam edecekti hayatına?

Çalışmalarına devam etmekten başka bir seçenek yoktu onun için. Aksini düşünemiyordu bile. Her şeye yeni baştan başlayacaktı. Tıpkı 16 yaşındaki Züleyha gibi hissediyordu kendini. Hayır, yorulmamıştı. 30 sene önceki heyecan ve coşkusunu koruyordu. Arap Kadınlar Birliği'ndeki görevi devam ediyordu. Artık daha fazla seyahat edecek, özellikle Kudüs ve Amman arasında gidip gelmeye başlayacaktı. Hayatında ikinci bir sayfa açılmıştı. Gittiği her yerde Filistin davasından bahsediyor, kadın konulu konferanslar veriyordu.

1950 senesinde, yani Nekbe'den 2 yıl sonra, Kudüs'te hamile kadınların bakımı için bir klinik kuracaktı. Ayrıca 1878 yılında Beyrut'ta

ortaya çıkan, yani oldukça eski bir kurum olan el-Makâsid İslami Hayır Cemiyeti'nin Kudüs'te kurulmasına öncülük etmişti. Bu kurum, hayırseverlerin bağışları ile ayakta duruyordu ve İslam dünyasında geniş bir ağa sahipti. İşgalin büyük bir tahribat yarattığı Filistin'de, İslam dini açısından özel bir anlama sahip Kudüs şehrinde bir merkezlerinin olmaması düşünülemezdi. Bunun sorumluluğunu da Züleyha almıştı üzerine.

Ancak Arap düzenli orduları ve İsrail birliklerinin ilk defa karşı karşıya geldikleri, 5 Haziran 1967 günü büyük bir sarsıntı yaşamışlardı tekrar. İsrail, önce ani bir saldırı ile Mısır hava kuvvetlerini etkisiz hale getirmiş, ardından Suriye ve Ürdün'e saldırmıştı. Sadece 6 gün süren savaş sonucunda, Mısır topraklarının % 6'sını yani Sinâ Yarımadası'nı ve Suriye topraklarının %1'ini, büyük bir stratejik önemi olan Golan Tepeleri'ni, işgal etmekle kalmamış, Nekbe'den bu yana Mısır ve Ürdün'ün kontrolünde bulunan Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze'yi de ele geçirmişti. Böylece Filistin topraklarının %22'sine daha sahip oluyorlardı. Kısa sürede, topraklarını 3 kattan fazla arttırmışlardı. Müslümanlara ait pek çok kutsal mekâna ve Kudüs'ün doğusuna da sahiptiler artık. Yaklaşık 300.000 Filistinli daha yerinden yurdundan olarak, komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştı. Züleyha, dünyanın en büyük mülteci topluluğunun bir parçasıydı artık. Filistinli kadınların büyük inadını gösteren bir ayna gibiydi İsrail için Züleyha. Bu yüzden, derhal hakkında sınır dışı kararı aldılar. Ve kendi vatanından sınır dışı edilen ilk Filistinli kadın oldu böylece.

Yanına birkaç parça eşyasını alarak Ürdün'e doğru yola çıktı. Kudüs dışında hiçbir yerde kendini gerçekten evindeymiş gibi hissetmeyeceğini biliyordu. Neredeyse her köşesinde bir anısı vardı ve bu ayrılığın çok uzun sürmeyeceğine bütün kalbiyle inanıyordu.

Ürdün, kendisini büyük bir misafirperverlikle karşılayan bir durak olacaktı onun için. Kudüs'ten ayrılırken yapmayı planladığı gibi, uluslararası kadın kuruluşlarına çok sayıda mektup yazmıştı. Kendisine yapılan haksızlığı herkes bilmeliydi. Neredeyse 70 yaşına gelmişti ancak evine dönebilmek için dünyayı ayağa kaldıracak kadar güçlü hissediyordu kendisi. Doğup büyüdüğü şehrin semalarından uzaklaşmamak için çığlıklar atan bir kuş gibiydi.

Büyük bir mücadele sonrası Kudüs'e döndüğü zaman zafer kazanmış gibi hissediyordu kendisini. Uluslararası kamuoyu üzerinde yarattığı baskı işe yaramıştı. Onu toprağından söküp atmayı başaramamışlardı, izin vermemişti buna. Kaldığı yerden çalışmaya devam etmek için öylesine heyecanlıydı ki. Kudüs'ün Züleyha'sı son nefesine kadar Filistin halkı için çalışmaya ant içmişti bir kere.

1.İntifada'nın devam ettiği 1992 senesinin Mayıs ayında, Mescid-i Aksa'da toplanan büyük kalabalığın omuzlarında uğurlandı son yolculuğuna Züleyha eş Şihabi. Kudüs, tarihi bir kalabalıkla doluydu cenazesinde. 89 yaşındaki vefatına değin sürdürmüştü mücadelesini. Tek bir kadının bile bir orduya bedel olabileceğini ispatlamıştı herkese. Bazen elindeki taşı işgalcilere fırlatan gencecik bir kız, bazen beyaz yazmasıyla güçlükle ayakta durmaya çalışan yaşlı bir kadın, bazen ise yıkılan evlerini onarmaya çalışırken, sokaklarda evlatlarından bir iz ararken ya da Siyonist askerlerin yüzüne öfkelerini haykırırken gördüğümüz Filistinli kadınların eşsiz bir timsaliydi. Kudüs şehrinin, acıyı onurla sırtlanan sevgili kızıydı Züleyha.

Ancak Arap düzenli orduları ve İsrail birliklerinin ilk defa karşı karşıya geldikleri, 5 Haziran 1967 günü büyük bir sarsıntı yaşamışlardı tekrar. İsrail, önce ani bir saldırı ile Mısır hava kuvvetlerini etkisiz hale getirmiş, ardından Suriye ve Ürdün'e saldırmıştı.

Nurdan Albamya İnce ile
“Filistin Hakkında Konuşmalıyız” Oyunu Üzerine

İNSİCAM

“Filistin Hakkında Konuşmalıyız” adlı tiyatro oyununun yazar, yönetmen ve oyuncusu, Tiyatro Ankebut’un kurucusu Nurdan Albamya-İnce ile Filistin’i sahneye taşımak hakkında konuştuk. İstifadenize.

S: Nurdan Hanım merhabalar, bize kendinizden kısaca bahsedebilir misiniz?

C: 1987 Ağustos ayında Muş’ta doğdum. Konservatuar Tiyatro Bölümü mezunuyum aynı zamanda Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde eş zamanlı olarak okudum, bitirdim. Bir yandan da iki senelik drama eğitimini bitirip drama eğitmeni olmaya hak kazandım. Şu anda İstanbul’da oturuyor ve drama-tiyatro eğitmenliği yapıyorum. Kendi kurmuş olduğum Tiyatro Ankebut’ta da Filistin Hakkında Konuşmalıyız adlı bir oyun oynuyorum. Tiyatro Ankebut’ta başka oyunlar da yapmak için bir uğraş içerisindeyiz. Farklı yetişkin ve farklı çocuk oyunları için. Aynı zamanda öğrenci de yetiştirmeye çalışıyoruz. Bunun dışında, evliyim ve bir kedim var. Kendimi sadece yaptığım iş ile anlatıyorum çoğu zaman. Bunu da yeni fark ettim. Muhtemelen tiyatro ile etrafım çevrili olduğu için. Hobilerimden bahsetmeyi de çok isterdim ama görüyorsunuz ki kendimle alakalı her şey aynı zamanda tiyatro ile alakalı.

S: Filistin’in özgürlük mücadelesini anlatmak için “Filistin Hakkında Konuşmalıyız” oyununu sahneye taşıdınız. Bu oyun nasıl ortaya çıktı?

C: Tiyatro Ankebut’u kuralı üç yıl oldu. Geçen sene, yani ikinci yılımızda, öğrencilerim sürekli hocam bizim niye bir tiyatro oyunumuz yok, neden başlamıyoruz diye sordular. Oldukça mantıklı tabii, bir tiyatronun tiyatro oyununun olmaması saçma olur diye düşünerek bir tiyatro oyunu yapmaya karar verdik. Bir komedi oyunu yazmaya karar verdim, güleriz eğleniriz diye düşündüm ama oyun ilerlemedi. Yazdığım süreçte çok fazla sekteye uğradı, defalarca yazdım ama olmadı. Şimdi anlıyorum ki o oyunun yazılmaması gerekiyormuş. Sonra Ramazan geldi. Tabi her Ramazan Filistin’den aldığımız haberlerle alakalı yine bizi çok üzen haberler almaya başladık. Gazze’nin vurulması, yine Filistinli kardeşlerimizin şehit olması bizi her zamankinden daha çok etkiledi. Rabbim o üzüntüyle harekete geçip bu oyunu yazabilmemizi nasip etti. Bu konu içimizi yaktıkça ne yapabiliriz, ne anlatabiliriz diye düşünmeye başladım.

Bu esnada da Filistinli arkadaşlarımıza da soruyorum, ne yapabiliriz diye. Onlar da evvela Filistin'i gündemimizden düşürmeyelim, Filistin'i anlatalım sürekli diyorlar. Yıllardır süregelen ve çözülmemiş, adeta her yıl konuşulmaktan bıkılan bir mesele haline gelmesin. Sürekli her yerde her alanda Filistin hakkında konuşun diyorlardı. İkincisi ise mutlaka Kudüs'e gelin diyorlardı. O süre içerisinde Kudüs'e gitme gibi bir planım yoktu. O yüzden ben de Filistin hakkında konuşayım dedim. Ben hep şuna inanırım, bir insan bir konuda bir farkındalık, çözüm üretecekse en iyi bildiği yolda en iyi yapabildiği iş ile bunu yapmalıdır. Yani bir yazar, Filistin'le alakalı yazmalıydı, bir şarkıcı Filistin ile alakalı şarkı yapmalıydı gibi. Benim de elimdeki süper gücüm tiyatroydu ve ben de böyle derdimi anlatabilirdim.

Gerçekten mucize gibi bir şey ama bir ay gibi kısa bir sürede böyle 20-25 gün içerisinde Filistin Hakkında Konuşmalıyız'ı yazdım, oyun matematiğini kurguladım. Çok hızlı bir şekilde bitti. Sonrasında aksiyon alma süreci de çok hızlı gelişti. Her şey o kadar hızlı gelişti ki sanki Rabbimiz bizim harekete geçmemiz için ekstra yardım gönderiyordu. Sonradan fark ettiğimiz o kadar çok mucizevi şeyler olmuş ki süreç içerisinde hepsine hamd olsun dedik. Ramazan'dan sonra bütün ayrıntıları da hallettikten sonra 1 Ağustos itibariyle provalara başladık.

S: Oyuna dair nasıl tepkiler aldınız?

C: Çok güzel tepkiler aldık, çok şükür. Şöyle söyleyeyim daha bir tane bile olumsuz tepki almadık. Ben olumsuz tepkiden çok korkan (gülüşmeler) ve hemen etkilenen çok duygusal bir insanım. Belki de olumsuz tepki alsaydık benim motivasyonumu çok düşürürdü. Ama elhamdülillah olumsuz bir tepki almadık. İşin güzel tarafı da şu Filistin hakkında hiçbir bilgisi olmayan, belki de seküler kesim diye adlandırdığımız arkadaşlarımız dahi mazlum bir insanın hikayesini, hiç konuyu bilmeyen insanlara ne kadar güzel anlatmışsınız dedi. Tabi bir de oyunda Filistin meselesini hiç bilmeyen insanların mutlaka araştırması ve öğrenmesi için yazdığım sahneler de vardı. Mesela konuyu hiç bilmeyen hiç Filistin hakkında bir programda bulunmamış, Nakba Günü'nü, Rachel Corrie'yi, komşusunun evini gün içinde çalmaya çalışan Yakub'u bilmesi tabi ki de imkânsız. Bu noktada insanların internette arama yapmasını çok istedim. Öğrenmesini çok istedim. Buna dair çok güzel de tepkiler aldım. Her gittiğimiz yerde insanlar oyunla alakalı çok güzel şeyler söylediler. Normalde biz bir tiyatro oyununa gittiğimizde, akşama kadar o oyunla alakalı fikirler kafamızda dönmez-

Tiyatro Ankebut'u kuralı üç yıl oldu. Geçen sene, yani ikinci yılımızda, öğrencilerim sürekli hocam bizim niye bir tiyatro oyunumuz yok, neden başlamıyoruz diye sordular. Oldukça mantıklı tabii, bir tiyatronun tiyatro oyununun olmaması saçma olur diye düşünerek bir tiyatro oyunu yapmaya karar verdik.

Yani bir yazar, Filistin'le alakalı yazmalıydı, bir şarkıcı Filistin ile alakalı şarkı yapmalıydı gibi. Benim de elimdeki süper gücüm tiyatroydu ve ben de böyle derdimi anlatabilirdim.

se o oyundan sahneler gözümüzün önünde dönmezse deriz ki bu oyun seyirciyi etkilememiş. Seyircilerden aldığımız geri bildirimlerde seyirciler günlerce oyun hakkında düşündüklerini söylüyorlar. Bu da seyirciyi etkilemeyi başardığımızın bir göstergesi. Seyirciyi düşünceye ittiğimizin bir göstergesi. Zaten amacımız da buydu. Günlerce üzerine düşünsünler, araştırmalar yapsınlar, ne yapabiliriz diye düşünerek aksiyon alsınlar diyeydi.

Geri dönüşlere baktığımızda bilhassa yakalamak istediğimiz gençlerin şöyle dediğini gördük; Filistin hakkında kendi aralarında sosyal medya grupları kurmuşlar ve birbirlerine haber atıyorlarmış. Ya da işte sosyal medyada yoğun bir paylaşım ağına girişmişler. Blog yazmaya başlayanlar varmış. Bir arkadaşımız çocuk kitabı yazacaktı. Bu çocuk kitabında da Filistin meselesinden de bahsedeceğim dedi. Öğretmen arkadaşımız daha bir aşkla bu meseleler hakkında okullarda konuşmaya başlamışlar. Derslerde bu mesele hakkında çocuklara, gençlere bilgi vermeye başlamışlar. Sonrasında birkaç tane lisede bizim oyundan sonra öğrencilerin de isteğiyle Filistin gecesi yapmak istemişler, bizi de davet ettiler. Sanat tam olarak böyle bir şeydir, insanları harekete geçirmelidir. İnsanlar o sanat eserini gördükten sonra içlerinde böyle karşı konulmaz bir duygu hissetmelidir. Amacımız buydu. Biz bununla alakalı bir itici güç oluşturduğumuzu düşünüyoruz. Elhamdülillah, daha doğrusu Rabbimiz nasip etti. Tek amacımız gerçekten de karnımızı doyuracak kadar para kazanmak ve onun dışında da sanatı, tiyatroyu bizim de çok güzel yapabileceğimizi ve yaparken de malayani işleri değil, gerçekten derdimiz olan, anlatmamız gereken, konuşmayı hiç bırakmamamız gereken konuları anlatmamız gerektiğini seyirciye göstermekti.

S: Tiyatro ile izleyiciye aktardığınız mesaj oldukça güçlü. Bu durumda işgal ve zulmü tiyatro ile anlatmak çok daha etkili diyebilir miyiz?

C: Amacımız işgalin boyutlarını, zulmün ne derece çirkin boyutlara ulaştığını ve 1948'den bu yana gelen sürecin ne kadar mantıksız olduğunu ve hiçbir temele dayanmadığını, tamamen büyük bir insan hakları ihlallerinin yaşandığı bu süreci herkese anlatmaktı. 1948'den bu yana sürecin uzun olması Filistin dışındaki insanların bu konuyu konuşmasını zorlaştırıyor. Çünkü bir kere olmuş ve konuşulup çözüme bağlanmış bir durum yok ortada. Sadece Ramazan'da değil, sadece saldırılar olduğunda değil de insanlar bu oyuna geldiğinde bir şeyler düşünebileceği, bir şeyler yapabilmek için aksiyon alabileceği bir durumda olsunlar is-

tiyoruz. Tiyatro ile anlatmamızın en temel sebeplerinden biri de şudur; tiyatro en etkili sanatlardandır. Şayet oyun seyirciye iyi aktarılmış ise insan içinde bir sıcaklık bir enerji hisseder. Çünkü sinema gibi değil, çünkü orada canlı bir şekilde seyirci oyunu görüyor ve bu onun kalbine dokunuyor. Biz de böyle olduğundan dolayı unutulmaması gereken hikâyeleri seyircinin kalbine nakşettiğimizi düşünüyoruz. Bilhassa gençlerin asla unutmaması, bilmeyenlerin de öğrenmeleri için ve tabi ki dosdoğru şekilde öğrenmeleri önemli. Konferanslarda da öğretilebilir, elbette mümkün. Ama geldiğimiz noktada içinde bulunduğumuzun çağın gençlerinin duygularına hitap etmede görsel sanatlar çok daha etkili bence. Akıllarda kalan belki birkaç cümle olacak ama görsel olarak bir oyun çok daha etkili olabilir diye düşünüyorum. Gençlerin ses ve görsel zenginliklerle donatılmış bilgi aktarım yöntemlerine de ihtiyaç var. Ses, ışık ve müzik eklerseniz, böyle hikayeleştirirseniz o genç bunu unutmaz, ne yapabilirim diye düşünür, harekete geçer. Bundan dolayı bence derdimiz olan konularla alakalı yürüyüşler ve konferanslar da yapılsın ama yüreklere hitap etmek istiyorsak önce sanattan destek almamız gerekiyor. Tiyatro, sinema, müzik bunların en başında geliyor.

S: Son olarak, Filistin meselesini, Doğu Türkistan'ı, Keşmir'i, Myanmar'ı, Afrika ülkelerindeki sömürü düzenini, Orta Doğu'daki savaşı başka nasıl anlatmalı? Genç kardeşlerimize ne tavsiye edersiniz?

C: Bu soru benim yıllarca kendime sorduğum bir sorudur. Acaba bu gidişata nasıl dur deriz diye kendime hep bu soruyu sormuşumdur. Sorduğum soruların akabinde geç de olsa cevap aldığım ve bu cevap neticesinde Filistin Hakkında Konuşmalıyız'ı yazdığım bir soru. Sorudaki tüm ibarelerin hepsi gerçekten de bizim kanayan yaralarımız. Bir an evvel ümmet olarak birleşip ciddi manada sonlandırmamız gereken sorunlardır. Gençlere bir şey tavsiye edemem ama âcizane yaptığım, deneyimlediğim ve sonuç aldığım kendi yöntemimi söyleyebilirim. Artık gerçekten hayat, dünya öyle bir yere evrildi ki bir şeyi anlatmıyor, hikayeleştirmiyorsanız, ilgi çekici kıvama getirmiyorsanız karşı taraf sizi asla dinlemiyor. Tabi ki konferanslar düzenlensin ama hap bilgiye ulaşmaya alışmış, bir konunun kitabını okumadan özetinin özetini okuyan bir gençlik var ne yazık ki. Bu gençliği de elde edebilmek, bu gençlerin de dertlerimizle dertlenmesini sağlayabilmek için gençlerin dikkatini çekecek içerikler üretmemiz, tiyatro oyunları yapmamız, kısa filmler ve sinema filmleri çekmemiz gerekiyor. Gençlerin bu anlamda tiyatroya, müziğe yönlendirilmesi gerekiyor. İlgi çekici bir video, uzak diyarlarda ismini cismini bilmediğiniz ücra bir yerdeki bir kişiye ulaşıyor ve o kişi bu konuyla alakalı bilgi sahibi oluyor. Dolayısıyla sanatın da bir kitle iletişim aracı olduğunu unutmadan, gerçekten doğru düzgün, ilgi çekici, hikayeleştirilmiş içerikler üretmek gerekiyor. Hamdolsun, ben haftada iki üç akşam, en az 1000 kişiye hitap ediyorum. Bu 1000 kişiden her oyun sonunda "Gittiğiniz her ortamda Filistin hakkında konuşacaksınız" diye söz istiyorum. Ayda 4000 kişi ediyor bu ve bir sezonda çok daha fazlasına ulaşıyor. Bence oldukça iyi bir sayı. Ama bu sayıyı artırmak sosyal medyayı çok iyi ve etkili kullanmaktan geçiyor.

Tüm röportajda sanatın öneminden bahsettik zira sanat, insanların bilhassa genç insanların odak noktasıdır. Sanatın gücünü kendi kanayan yaralarımıza sürebilir; kendi kültür dünyamızın sanat ile birleşimine dayanan hikâyeler anlatabiliriz.

Amacımız işgalin boyutlarını, zulmün ne derece çirkin boyutlara ulaştığını ve 1948'den bu yana gelen sürecin ne kadar mantıksız olduğunu ve hiçbir temele dayanmadığını, tamamen büyük bir insan hakları ihlallerinin yaşandığı bu süreci herkese anlatmaktı. 1948'den bu yana sürecin uzun olması Filistin dışındaki insanların bu konuyu konuşmasını zorlaştırıyor.

Ezgi-Marş Kültürümüzde Filistin ve Kudüs

Burak ÇETİK
Dijital Medya Editörü / Yazar

Her direnişin bir şarkısı vardır. O şarkılar göğü çınlatan özgürlük ve umut çığlıklarıdır. Yeryüzünü aydınlatan meşalelerdir. Filistin direnişinin de birçok şarkısı vardır. Kimi zaman işgalciye hücum ederken söylenir, kimi zaman bir şehidin ardından söylenir.

Filistin direnişi hakkında Türkiye'de birçok kesim şarkılar söylemiş. Bu yazıda İslamcı çizgide müzik yapan sanatçıların söylemiş olduğu Filistin ezgi ve marşlarına değineceğim. Filistin direnişi için epik müzik ve duygusal müzik türünde birçok eser yapılmış.

Türkiye'de Müslümanların varoluş mücadelesi olarak görülen ve özgün bir ruha sahip olan ezgi, marş kültürünün dünya Müslümanlarına bigane kalması düşünülemezdi. Dolayısıyla ümmet coğrafyası için birçok eser ortaya konmuştur.

Filistin için ezgi, marş söyleyenlerin hepsini burada zikretmem çok mümkün değil. Bu yazıda, Adil Avaz, Taner Yüncüoğlu, Ömer Karaoğlu, Hakan Aykut, Abdulbaki Kömür, Aykut Kuşkaya, Eşref Ziya Terzi, Grup Genç, Grup Yürüyüş, Grup Kıyam, Grup Aksiyon gibi isimlere değineceğim.

Adil Avaz Müziğinde Filistin

Adil Avaz kendine özgü tarzıyla dikkatleri çekiyor. 28 Şubat, Filistin, Şehitler gibi birçok meselede eser vermiştir. Daha çok telkin ve umut aşılayan bir tavrı vardır. "Koşun Çocuklar Koşun" ve "İntifada" isimli eserlerinde Filistin'e değinmiştir. Koşun Çocuklar Koşun isimli eserinden birkaç sözü okuyalım: ''Önce bayram namazı/ El Aksa Mescidinde/ Sonra şenliğe koşun/ Şu gaza şeridinde/ Belki kopar kafanız kollarınız kırılır/ O berrak kanınızla göğe islam yazılır". Bir diğer eseri İntifada'ya bakalım: ''Onbirinde akıncılar/ Hakkı hakim kılmak için ölür Ayşe, ölür Yasin/ İntifada intifada selam sana şanlı kavga/ Koş anne koş Yavrun yerde/ Al sancağı sıra sende/ El-Aksa'nın eteğinde ateş barut kan bir yerde/ Filistindeki meşale sayhalanır tüm aleme/ İntifada İntifada selam sana şanlı kavga"

Taner Yüncüoğlu Müziğinde Filistin

Taner Yüncüoğlu kendi müziğini inşa etmiş bir isim. Bir söyleşisinde bazı kliplerini bile tek başına çektiğini söylemişti. Ezgi, marş kültürümüzün özgün ismi Taner Yüncüoğlu "Endülüs'ten Kudüs'e" isimli eserinde Kudüs'e şöyle değiniyor: "Denize sevdanın hasreti düşer dalgalar anlatır susar Endülüs/ Gemileri yakıp gelen çağdan bekleyiş içinde kavrulur Kudüs/ Dört bir yanda güle süngü saplanır maskesi yerlere düşer dünyanın/ Çanlarında acılar asılı kalır çığlıklar üstünde gülen dünyanın/ Özlemiyle kavrulup beklesin günler yepyeni bir çağdan derlenir düşler/ Okyanusun gözlerinde Endülüs Kudüs'ten gelen sırla gülümser!"

Ömer Karaoğlu Müziğinde Filistin

Ömer Karaoğlu, Türkiye'de ezgi, marş denilince akla gelen ilk isimlerdendir. Ezgi, marş kültürümüzün oluşumu için gerek eserleriyle gerek mücadelesiyle öncülük etmiş bir büyüğümüz. Deflerle başlayan müzikal serüveni, bugün Müslümanların dilinden düşmeyen nağmelerle devam ediyor. Ömer Karaoğlu, "Kudüs", "Hadi Ammar", "Şahit Ol Akdeniz" gibi eserlerde Filistin'e değinmiştir. Kudüs isimli eserinden birkaç söz şöyledir: "Kudüs, Ey Kudüs/ Kor Ateşlerde yanan /Kanayan yaram /Ey Kudüs". Hadi Ammar isimli eserinde şu şekilde Kudüs'e değinir: "Hadi Ammar, hadi Ammar, durma/ Ebabiller sana kanat çırparlar/ Kudüs göklerinde kara bulutlar/ Bulutlar içinde ışık saçarlar/ Filistin'de küçük, beyaz yumruklar/ Anne feryatları gökleri sarsar". Mavi Marmara direnişi sonrasında yapmış olduğu Şahit Ol Akdeniz isimli eserinden birkaç söze bakalım: "Meleklerin kanadında canımız uçtu/ canım canımız uçtu/ Adalet yolcularına yareler düştü/ canım yareler düştü/ Bütün alem gördü hâli, bu hâle şaştı/ Şimdi bu göklerin kuşu Gazze'ye uçtu/ Bil ki zulüm devlet olmaz/ Hakk'la batıl bir tutulmaz/ Akdeniz şahit olsun/ Bu olanlar unutulmaz".

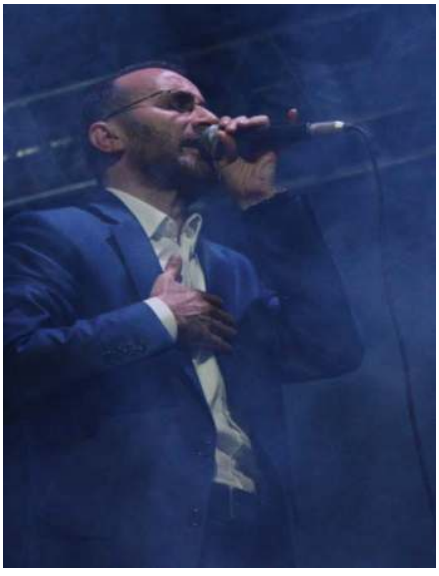
Eşref Ziya Terzi Müziğinde Filistin

Eşref Ziya Terzi de ezgi, marş kültürümüzün önemli isimlerindendir. "Bir Güneş Doğuyor", "Karanlık", "Nazlı Çiçeğim" gibi eserlerinde Filistin'e değinmiştir. Bir Güneş Doğuyor isimli eserinden birkaç sözü okuyalım: "Mekke'de başladı bu diriliş muştusu/ Bugün de devam eder/ Allah erleri canlarını seve seve/ Mevla'ya teslim eder/ Bir güneş doğuyor, bir güneş Cezayir'de/ Bir güneş doğuyor, bir güneş Filistin'de/ Bir güneş doğuyor, bir güneş Türkiye'de/ Bir güneş doğuyor, bir güneş ülkemde". Karanlık isimli eserinde de Filistin'i unutmamıştır: "Karanlık koyu, karanlık diz boyu/ Bosna'nın ahı Filistin'in kanı/ Karanlık koyu, karanlık diz boyu/ Bosna'nın ahı Filistin'in kanı/ Yetmez aydınlatmaya/ Zindan karanlığı/ Sürer, kavgam sürer/ Uzatır güneş başını" Kudüs için söylediği Nazlı Çiçeğim eserinde şu şekilde tarif eser Kudüs'ü: "Kudüs nazlı çiçeğim, incinmeyesin üzülmeyesin/ Kudüs nazlı çiçeğim/ İncinmeyesin üzülmeyesin/ Bekle beni, bekle Kudüs bir sabah erken/ Sana gelirim, sana gelirim gece yanarken/ Bekle beni, bekle Kudüs bir sabah erken/ Sana gelirim, sana gelirim gece yanarken".

Aykut Kuşkaya Müziğinde Filistin

Aykut Kuşkaya İslamcı müziğe yeni bir soluk kazandırmıştır. Direniş, özgürlük gibi temaların yanında Müslümanların aşk, sevda gibi duyguları da anlatabileceğini düşünmüştür. Bu temalarda kendi stiliyle birçok eser vermiştir. Eserlerinde Filistin'i unutmamıştır. Ölümsüz Karanfiller isimli eserinde şu şekilde

Filistin direnişi hakkında Türkiye'de birçok kesim şarkılar söylemiş. Bu yazıda İslamcı çizgide müzik yapan sanatçıların söylemiş olduğu Filistin ezgi ve marşlarına değineceğim. Filistin direnişi için epik müzik ve duygusal müzik türünde birçok eser yapılmış.

Bir davanın şarkısı varsa o davaya illa ki birileri sahip çıkacaktır. Filistin ve Kudüs, Müslümanların asla işgalcilere bırakmayacağı mukaddes topraklardır.

seslenir Filistin'e: "Ey Çeçenistan, Bosna, Keşmir, Ey Filistin biz seninle öyle bir kardeşiz ki/ Kanlar içinde yere düşmeni izliyoruz, acılar içinde kıvranmanı ölmeni görüyoruz/ Seni kanlar içinde yere yıkanlar bizim de kollarımızı bağladılar/ Ne ekmek taşıyabiliyoruz sana kucaklarımızda ne sevgi ne umut/ Kardır kıştır Filistin bu bir kara tipidir tut ki bir kâbustur". Mescid-i Aksa isimli eserinde de Müslümanlara söyle seslenmektedir: "Toptan Sarılalım Yüce Kur'an'a/ Çünkü Rahmet İnmez Ayrı Durana/ Mü'minler İslam'a Karşı Durana/ Biraz Öfkelenip Kafayı Taksa/ Esir mi Olurdu Mescid-i Aksa".

Abdulbaki Kömür Müziğinde Filistin

Abdulbaki Kömür, Filistinli Çocuk eserinde şu sözlerle seslenmektedir: "Kudüs toprağında bir çiçek/ açar dolanır alemin gönlüne akar/ Özgürlük ufkunda bir martı gibi süzülür, Aksa'nın damına konar/ Müjdeler taşıyor dudaklarında, ümitle yaşıyor bakışlarında/ Kıyamlar saklıyor avuçlarında/ Filistinli çocuk tez büyü emi/ Damarlarda kanlar bir yöne akar yollarımız beni sardıkça sarar/ Milyonlarca yürek sizinle çarpar, Mescid-i Aksa'nın yadına yalvar/ Müjdeler taşıyor dudaklarında ümitle yaşıyor bakışlarında/ Kıyamlar saklıyor avuçlarında Filistinli çocuk tez büyü emi".

Hakan Aykut Müziğinde Filistin

Hakan Aykut, dinlediğimiz birçok ezginin bestecisidir. Tasavvufi bir tını hakimdir müziğinde. Filistin için yaptığı "Uzatma Kollarını" isimli eserden birkaç sözü okuyalım: "Uzatma kollarını boşuna anam/ Ben artık bu toprağın evladıyım/ Kan, ölüm, işkence kokan/ Bir zulmetin kurbanıyım".

Grup Genç Müziğinde Filistin

Grup Genç Müslümanların son yirmi yılda yaşamış olduğu birçok sıkıntı için ses yükseltmiştir. Filistin için Arapça ve Türkçe eserlere imza atmıştır; Mescid-i Aksa, Gazze, Anadolu'dan Filistine, Kurtuluş bu yazıda değineceğim eserler. Mescid-i Aksa isimli eserden birkaç söz okuyarak devam edelim: "Dayan kanlı mescid mescidi aksa/ Bu zulüm işkence sürmez asla/ Filizleniyor kutsal yüce dava/ Kafirlerin yapmadığı kalmadı/ Filistin Filistin resul yılmadı/ Kafirlerin yapmadığı kalmadı/ Filistin Filistin resul yılmadı". Gazze isimli eserinden birkaç söz okuyalım: "Gazze'de/ günlerim geçiyor hüzünle/ Bilirim ölerek yaşamak ne diye/ Dostların soldu yüzü/ Bakarak yüzüme/ Ne eller gitti benden/ Korkarak ellerden/ Korkarak dillerden". Filistinli Şehid Mühendis Yahya Ayyaş'a, Anadolu'dan Filistine isimli eserde şöyle seslenmektedir: "İnan ki düşünde bile hayat yok bize/ gelir mi israiloğlu yola söz ile/ damlıyor Zekeriyya'nın kanı elinde/ zulüm olmasın da benim, ne olsun sözüm/ kıydılar Yahya'lara dün de bugün de/ şimdi kavganın türküsün çalıyor sazım". Kurtuluş isimli eser ile devam edelim: "Filistin'de Çeçenya'da/ Afganistan ve Irak'ta/ Filistin'de Çeçenya'da/ Afganistan ve Irak'ta/ Zulüm ve kan coğrafyamda/ Ne zamandır dirliğimiz/ Zulüm ve kan coğrafyamda/ Ne zamandır dirliğimiz".

Grup Yürüyüş Müziğinde Filistin

Özgürlük ve direniş temalı birçok esere imza atan Grup Yürüyüş, İslamcı müziğe gerek sözleriyle, gerek müziğiyle farklı bir soluk getirdi. Yine Biz isimli eserden birkaç söz okuyalım: "Düştüler yollara her biri bir yiğit Gazze/ Güvertede umutlarım göğe uçurdular Gazze/ Düştüler yollara her biri bir yiğit Gazze/ Güvertede umutları göğe uçurdular Gazze/ Yine biz Gazze yine biz, yine biz geleceğiz/ Yollarına düşüp meydanlarına gülleri sereceğiz/ Kurbanlar istesen de bizden, yine

vereceğiz/ Gazze biz çocuklarını özgürce seveceğiz''. Yakın zamanda yapmış oldukları Mavi Marmara marşından birkaç sözü okuyalım: "Her inançlı bir nefer/ Unutulmaz bir sefer/ Şehit şehit her zafer/ Yürü Mavi Marmara/ Surda açtın bir gedik/ Zalime durdun dimdik/ Biz ki seni bekledik". Rotamız Yarınlara isimli eserle devam edelim: ''Heybemiz yüklü bin umutla dilimizde bin dua elveda gidiyorum anam duvarları yıkmaya/ Kuşatmaları kırmaya Hamza gibi meydanlara Sümeyye sabrıyla ana öfke savur zorbalara/ Ördüler duvarları zalimler umutlara vurulsam da ben alnımdan ana rotamız yine yarınlara/ Kanımız yürür Akdeniz'de dokuz pınardan Gazze'ye/ Duramam ben gökten ateş yağsa da andımız var canım ana/ Baş eğmedik zorbalara top tüfek korkulara siper ettik göğsümüzü direndik biz korsanlara/ Ördüler duvarları zalimler umutlara vurulsam da ben alnımdan ana rotamız yine yarınlara".

Grup Kıyam Müziğinde Filistin

Çocukluk arkadaşlarının bir araya gelerek kurduğu Grup Kıyam, dinlemekten en keyif aldığım gruplardan birisi. Çocuk Şarkıları albümüyle sadece büyüklere değinmeyen bu grup, rap tarzı müzikle de çağı yakalamayı bilmiştir. En son çıkan albümü İkra'da ''Ey Esmer Acı'' isimli eserle Filistin'e değinmiştir. Bu eserden birkaç sözü okuyalım: ''Seni güzel günlere ayırdım Filistin/ Annelerin o sevinçli bakışlarına/ Seni şerefin çeyizine sakladım Filistin/ Çocukların o özgür haykırışlarına/ Haykırın insanlar, haykırın öfkemizi/ Çağlayın vicdanlar, dökülün Akdeniz'e/ Gürleyin yangınlar, harlanın zalime/ Yürüyelim hep birlikte, Kudüs'e, Gazze'ye/ Yürüyelim hep birlikte, Kudüs'e, Gazze'ye''. Ümmete Mektup isimli eserde Filistin direnişinin öncüsü Şeyh Ahmet Yasin'e şöyle sesleniyor: "Sensin şahitliği/ Tebessümle taşıyan/ Ve örnek olan çağa/ Gönüllerde yaşayan/ Sensin şahitliği/ Tebessümle taşıyan/ Ve örnek olan çağa/ Gönüllerde yaşayan/ Ardından bıraktığın/ O direngen Filistin/ Asla boyun eğmiyor".

Grup Aksiyon Müziğinde Filistin

İslamcı müzikte eski isimlerden olan Hayrettin Akkuç öncülüğünde kurulan bu grup, yakın zamanda "Zamanı Geldi'' albümüyle bizleri selamladı. Filistin direnişinin sembol ismi Hanzala için yaptığı esere bakalım: "Hey Hanzala, güneş tutsak/ Aksa yasak, hey Hanzala/ Hey Hanzala, bilendi taşlar/ Hazır kıta, bekler çocuklar/ Yürü gidelim, yürü gidelim/ Tel örgülerden geçelim/ Kudüs'ün kapılarından/ Girelim Allah adıyla/ Selahaddin edasıyla". Kudüs isimli eserle devam edelim: ''İnançla, umutla, düştük biz yollara/ Soluk olduk feda kuşağına/ Çocukları kadınlarıyla/ Büyür Kudüs, Gazze ve Şeria/ Mücadelemizi işgaller altında/ Sürdürürüz İntifadalarla". Direniş Çiçeği isimli eserden birkaç sözü okuyalım: "Bana direniş çiçeği topla/ Kurşun yağmurları altında/ Bana direniş çiçeği topla/ Petrol yağmurları altında/ Direnişin vatanından/ Kudüs'ün sokaklarından/ Yedi tepenin bağrından/ Hama'nın çocuklarından".

Sonuç

Bir davanın şarkısı varsa o davaya illa ki birileri sahip çıkacaktır. Filistin ve Kudüs, Müslümanların asla işgalcilere bırakmayacağı mukaddes topraklardır. Mukaddes topraklarımız için yazılan bunca eser, direnişin çiçek açmasına vesile olacaktır. Ezgi ve marşlarımızla da Kudüs'ün yanında olacağız. Bu yazıda bütün eserlere değinemedim. Unuttuğum eser varsa affola. Hatalar bizden, muvaffakiyet rabbimizdendir.

Mukaddes topraklarımız için yazılan bunca eser, direnişin çiçek açmasına vesile olacaktır. Ezgi ve marşlarımızla da Kudüs'ün yanında olacağız. Bu yazıda bütün eserlere değinemedim. Unuttuğum eser varsa affola. Hatalar bizden, muvaffakiyet rabbimizdendir.

Kutsal'ın Hikâyesi: Kudüs'e Yolculuk

Muhammed-Ayşe BOŞNAK

Bir rivayete göre Hz. Ömer Hacerü'l-esved'i öperken şöyle demiştir: Ben senin taş olduğunu; bir fayda veya zarar veremeyeceğini biliyorum. Şayet Resulullah'ın (s.a.v) seni öptüğünü görmeseydim ben de öpmezdim. Şüphe yok ki Hacerülesved bir taştır ve taş olmak bakımından kutsal değildir. Sahi kutsal nedir? Bir şeyi kutsal kılan kimdir? Biz miyiz? Yoksa Allah mı? Eğer Allah olsaydı şüphesiz binlerce sahte kutsalı kutsal kılmazdı. Eğer bizsek kutsamada gerçeklik kalmazdı. Öyleyse nedir kutsal? Elbette her sorunun cevabı tek kelimelik basit bir izah olmak zorunda değildir. Hatta bazı soruların bir cevabı bile yoktur; hislerimiz gibi. Onları ancak yaşayanla paylaşabiliriz. Yaşamayan için sarf edilen cümlelerin bir manası yoktur. Dolayısıyla her cevap sualin cinsinden olmalıdır ki muhatapta idrak oluşsun. Eğer soruyu soranda cevabın cinsinden bir mana yoksa cevabın da manası yoktur. İşte bundan dolayıdır ki bazı cevaplar uzun bir öğrenme süreci ister, bazısı derin bir hissiyat ve bazısı da uzun bir yolculuk... İşte bizim sorumuz da zamanda ve mekânda uzun bir yolculuk istiyor.

Kutsalın ne olduğunu daha iyi idrak etmek için kutsal topraklara kısa bir yolculuk yapmamız gerekiyor. Elbette uzun bir yolculuk idraki bir üst noktaya taşıyacaktır. Ancak yol ne kadar uzun olursa olsun yazı hissiyatı ancak kendi payınca aktaracaktır. Payını artırmak isteyenlere en iyi cevabı ise yol verecektir. İşte bu sebeple yolculuğu kısaltıp kutsal topraklara dönüyoruz.

Kutsal topraklar denilince aklımıza ilk gelen yerler elbette Mekke ve Medine'dir. Biraz daha detaya inince aklımıza Kudüs de gelecektir. Çünkü hissiyatın yolu bizi önce Mekke ve Medine'ye götürür. Sonra yol bir şekilde Kudüs'e çıkar. Elbette buradaki Kudüs'ün sonra anılması durumunu basit bir şekilde ezberle de izah edebiliriz. Ancak Kutsal Topraklar denildiğinde oluşan hissiyatı ezberle açıklayamayız. Bu bir Müslümanın "bir gün mutlaka" temennisinin eşlik ettiği bir idrakle oluşur. İşte bundan dolayı Kutsal Topraklar herhangi bir ezberden ayrı tutulmalıdır. Peki öyleyse neden Kudüs aklımıza sonradan geldi? Yeterince kutsal olmadığı için mi yoksa ona karşı hissiyatımızın eksik olmasından dolayı mı? Şüphesiz hissiyatımız eksik olamaz. Çünkü Kudüs'ü andığımızda da aynı hissiyatı yaşarız. Öyleyse yeterince kutsal değil mi? Aslında bu sorunun cevabı ilk sorumuzla yakından ilgili: Kutsal nedir? Çünkü

kutsiyeti bilmeden bir şeyin diğerinden daha az veya fazla kutsal olduğunu bilemeyiz. Dolayısıyla elimizde bir cevaptan ziyade daha uzun bir soru oldu: Kutsal nedir ve bu şehirler neden kutsaldır?

İslâm'da kutsal kabul edilen üç ziyaretgâh vardır. Mekke ve Medine Hz. Peygamber'in hayatına tanıklık etmeleri nedeniyle bizim için büyük bir öneme sahiptir. Bununla birlikte Mekke yeryüzündeki ilk mabet olması yönüyle İslam fikriyatında insanlığın tevhitle ilişkisinin en eski anıtı olarak bilinmektedir. Bununla birlikte Mekke ve özelde Kabe uzun yıllar paganizmin işgali altında kalmış ve tevhitten uzaklaştırılmıştır. Şüphesiz böyle bir mekânın bir Müslüman için bu haliyle kutsal kabul edilmesi kolay olmayacaktır. Bundan dolayı Müslümanlar ilk namazlarını Mekke yerine Kudüs'e yönelerek eda etmişler ve putlarla dolu Kabe'ye yönelmemişlerdir. Elbette bu onun kutsal olmadığı anlamına gelmez ancak hakkı olan övgüye kavuşması tevhit mesajının anlaşılmasından sonraya bırakıldığına işaret etmektedir. Yine Medine de İslam öncesinde Yesrib adıyla bilinmekte ve herhangi bir şekilde kutsal kabul edilmemektedir. Ancak İslâm'la birlikte Hz. Peygamber'e kucak açması ile kutsiyet kazanmış ve İslâmî telakkideki eşsiz yerini almıştır. Dolayısıyla bu iki şehrin kutsallığı İslam ve tevhit mesajının hikâyesi ile ilişkilidir. Bu ilişkiyi hikâyeden çıkartınca geriye bir şey kalmayacaktır.

Mekke ve Medine'den biraz uzaklaşıp Kudüs'ün bu hikâyenin neresinde olduğunu sormamız gerekiyor. Çünkü o Müslümanlar için her zaman kutsal olmakla birlikte Müslümanların hikâyesinde çok az bir yere sahiptir. Ancak unutmamak gerekir ki İslam, ilk defa Hz. Muhammed ile gelmemiştir. Zira İslam Hz. Adem'den itibaren Allah'a teslimiyete verilen isimdir. Bu teslimiyet Hz. Nuh'ta da Hz. İbrahim'de de aynı şekilde tecelli etmiş ve bütün tevhit ehlini aynı hikâyenin parçası yapmıştır. Dolayısıyla Kudüs, Hz. Peygamber'den önce olmakla birlikte aynı hikâyenin parçası olmakla kutsiyet kazanmış bir şehirdir. Çünkü Kudüs yüzyıllara yayılan tevhit mücadelesinin merkezi olması ve Allah'ın mabedine ev sahipliği yapması ile şereflenmiş bir şehirdir. Bu şeref ona Allah tarafından verilmiş ve insanlar tarafından bu paye ile tanınmıştır. Öyle ki Hz. Davut'tan Hz. İsa'ya kadar yüzyıllarca tevhit taraftarlarına ev sahipliği yapmış ve bu ruhu Hz. Peygamber'in gelişine kadar taşımıştır. Bu yönüyle Kudüs, İslam'ın hikayesinde en az Mekke ve Medine kadar önemli bir yer işgal etmektedir. Çünkü üçü de aynı mesajın ruhunu temsil etmişlerdir. İşte gidenleri sarıp sarmalayan ve ismini ananların "mutlaka bir gün" hissiyatına kapılmasına neden olan şey bu ruhtur.

Kudüs yüzlerce yıl tevhit ehline ve mabetlerine ev sahipliği yapmakla kutsiyet kazanmış ve tevhit ruhunu taşımıştır. Dolayısıyla onu ziyaret etmek tıpkı Mekke ve Medine'yi ziyaret etmek gibi bu ruhun hissedilmesine ve tevhit bilincinin artırılmasına yardımcı olacaktır. Bu açıdan son zamanlarda artan Kudüs ziyaretlerinin tevhit bilincinin artması yönünde olumlu bir etkisinin olacağını söyleyebiliriz. Ziyaretçilerin Mescid-i Aksa ve Kubbe-i Sahra ziyaretleri ile İslam mesajının bütünlüğünü hissedecek ve tevhidin yeryüzünde temsil edilmesi misyonunun önemini kavrayacaklardır. Ancak bu kavrayış tıpkı bir namazın edası veya orucun iftarı gibi zihinden ziyade ruha yansıyacak bir kavrayıştır. Dolayısıyla ziyaret edenleri başkalarına anlatacağı türden bir kavrayış olmayıp uzun yol ve meşakkat isteyen bir kavrayıştır. Ancak elbette bu kavrayış önemli ölçüde mekânın hikâyesine vakıf olmayı gerektirmektedir.

Kudüs ziyaretleri şüphesiz herkeste aynı etkiyi bırakmayabilir. Nitekim artan ziyaretler ve sosyal medyada yapılan romantik paylaşımlar Kudüs'ü bir tür popüler kültür ikonuna dönüştürebilir. Popüler kültür dediğimiz yaygın kültürde herhangi bir şeyi anlamak veya ruhunu hissetmek gibi bir amaç yoktur. Bunun aksine bilinç dışı kitlesel eylemler vardır. Tabir-i caizse bu kültüre kapılıp giden kişinin akarsuyun önüne kattığı saman çöpünden bir farkı kalmaz. Daha da önemlisi bu kültür, manevi değerlerin içinin boşaltılmasına da sebep olur. Zira popüler kültür değerler açısından önemsiz olduğu gibi değerler de popüler kültür açısından önemsizdir. Bu yönüyle Kudüs, ziyaretçilerinin sosyal medya gibi popüler kültür araçları vasıtasıyla yaptıkları manevi iklimden uzaklaştırıcı paylaşımlar kutsal ve manevi değerlerde yozlaşmayla sonuçlanabilir.

Böyle bir ziyaretin tevhit bilincini ne kadar artıracağı ise son derece şüphelidir. Çünkü Hz. Peygamber'in de buyurduğu üzere kişiye ancak niyet ettiği vardır. Bu yönüyle niyeti beğeni toplamak olanın tevhit ruhundan ne kadar payidar olacağı son derece şüphelidir. Çünkü bu ruh mekânla ilgili olduğu kadar onun hikâyesiyle de ilgilidir. Hikâyeyi önemsemeyen o ruhu da hissedemeyecektir. Tıpkı yola katlanmayanların hissedemeyeceği gibi.

Kutsal topraklara yaptığımız bu kısa ve eksik yolculuktan ilk soruya bir cevap bulmuş gibiyiz. Kutsalı kutsal yapan hangi hikâyenin parçası olduğudur. Çünkü eşyaya değerini veren hikâyesidir. Hikâyesi unutulduğunda kaşıkçı elmasının taştan ve antikanın hurdadan farkı kalmaz. Bu nedenle eşya kutsallığını parçası olduğu hikâyeden alır. Gerçek kutsalın hikâyesine dahil olan gerçek kutsal; gerçek olmayanın hikayesine dahil olan ise sahte kutsaldır. Ancak hikâye önemsenmediğinde gerçekle sahtenin bir farkı kalmayacaktır. Bu nedenle kutsal toprakları ziyaret ederken hikâyesini hatırlamak ve ruhunu hissetmek yolun ve yolculuğun amacına daha uygun olacaktır.

Günümüzde Kudüs'ü Anlamak

Hatice BALİN
Uzm. Sosyolog

Günümüzde Kudüs'ü anlamak mü'min olarak nasıl durduğumuza bağlıdır. İlk kıblemiz üç büyük dinin kutsal mabedi, peygamberler şehri Yahudilerin saldırısına uğradığında, Trump tarafından başkent ilan edildiğinde gündemimize giren kutsal şehir...

Ömrüm asrın yarısını geçerken, kendimi bildim bileli Taksim'de konsoloslukta "Kahrolsun İsrail, Kahrolsun Amerika" nidaları ile Kudüs'ü, Filistin'in kurtuluşuna vesile olmanın umudunu taşıdım. Ancak bu heyecanlı dirilişimiz Kudüs gündemden düşüne kadardı ve öteye gitmedi, gidemedi. Şimdi anlıyorum ki biz aslında Filistin'i Gazze'yi ve Kudüs'ü oradaki cihadı film gibi izlemekten gayri bir şey yapmadık. Bir üstadın sözü geldi aklıma "Her bir Müslüman bir kova su dökse İsrail'i sel götürürdü." İşte biz o kovayı dolduramadık. Dolduramadığımız gibi dökmeye de cesaret edemedik. Rahmetli Akif Emre'yi anmadan edemeyeceğim;

Akif emre; Kudüs bir idrak ve bilinç durumuna tekabül eder. Kudüs'ü bugün turistik ve kültürel bir figüre indirgemeye çalışanlar, fotoğrafın, görüntünün malzemesi yapmaya çalışanlar, mistik, metafizik ve mitolojik bir nostalji ve romantizm yapanlar Kudüs'ün gerçekliğini örtenlerdir, demişti.

İdrak ve bilinç olma durumu tartışılmaya değer bir tespit, bence bunun üzerinde durmak gerekir. Çünkü idrak ve bilinç durumu gerçekleştiğinde biz KUDÜS ile birlikte bu davayı hayatımızın merkezine yerleştireceğiz. Yerleştiremediğimiz müddetçe Kudüs'ü anlama konusunda hiçbir zaman bir arpa yol alamayacağız.

Kudüs'ü anlamak demek orada yaşanılan onca acıya rağmen hâlâ mücadele ruhunun ölmemesi demek…

Kudüs'ü anlamak demek İsrail askerine karşı yüreğinde korkusuzca elindeki taşla ona galebe geleceğine iman etmek demek…

Ebû Ümâme (r.a.) Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ümmetimden bir topluluk daima hak üzere olacak ve düşmanlarına kesin bir şekilde üstün gelecektir. Allah'ın emri gelinceye dek şiddetli geçim sıkıntısına düşmeleri durumu hariç, muhalefet edenlerin muhalefeti onlara zarar vermeyecektir."

"Yâ Rasûlallah! Onlar nerededirler?" dediler.

O: "Onlar, Beyt-i Makdis'te ve Beyt-i Makdis'in etrafındadırlar" buyurdu.4

İslam düşünce geleneğinin ete kemiğe bürünmüş halini Kudüs şehrinde görebiliriz. Birçok medeniyeti içinde barındıran bu şehir, bugün hâlâ İsrail'in işgali altındadır. Ayakta kalarak bizlere anlatmak istediklerine karşı göz yumamayız. Hayatın günlük pratiklerini işgal altında değilmiş gibi yaşayan Kudüslü Müslümanlar bizim konforlu yaşantımıza rağmen daha özgürler.

Bizler rahatımızı bozamadığımız için rahatını bozanları bağrımıza basarak bizi işgal etmelerine izin verdik. Bu işgal o kadar derinden ve sessizdi ki hiçbir şey anlamadık. O yüzden şimdi Akif Emre'nin dediği gibi Kudüs'ü bir film ve kültürel bir figür olarak sadece fotoğrafını çekiyoruz. Kudüs'ü idrak etmek onun yeryüzündeki varlığının önemini idrak etmek demektir. Kudüs, Müslüman bilincini sürekli diri tutması gereken bir emanet şehir. Bu emanet şehir özgür olduğunda tüm İslam âleminin özgürleşmesi demek. Kudüs'ün özgürlüğü hepimizin kurtuluşuna vesile olacaksa biz hâlâ ne bekliyoruz? Ya da neyi bekliyoruz? Müslümanlar olarak dirilmenin vakti gelmedi mi? Bizim öncelikle iddiamızın peşinden gitmeye karar vermemiz gerekir. Allah Resulünün örnekliğini hayatımıza geçirmeye gayret etmek. Onun gibi olmak çok zor olmasa gerek. Şimdi böyle konuşunca "Yaşadığımız yüzyılda teknoloji bu kadar ilerlemişken… O peygamberdi biz onun gibi olamayız… Ütopik konuşuyorsun…" eleştirileri yağmur gibi üzerinize gelir. İşte tam da büyük sıkıntı burada başlamaktadır. Biz Allah Resulünü evimizde ağırlayamazsak, Rabbimin ayetlerini dikkate almazsak ne Kudüs özgürleşir ne de biz.

Çizgi: Hasan Aycın

Yaşadığımız yüzyılda Mü'min olma şuurunu taşıyamıyorsak Peygamberlerin ayak izini soluduğu havayı taşıyan, Miraç'a uzanan yolun kesiştiği mekânı idrak

Kudüs'ü idrak etmek onun yeryüzündeki varlığının önemini idrak etmek demektir. Kudüs, Müslüman bilincini sürekli diri tutması gereken bir emanet şehir. Bu emanet şehir özgür olduğunda tüm İslam âleminin özgürleşmesi demek.

etmeyi de unuturuz. Kudüs'ü unutmak demek Müslüman kalplerin ölümüdür. Yazımın başında da belirttiğim gibi

Kudüs meselesi, maalesef tam da böyle bir örnek. Siyasi gündemlerin dayatmasıyla aklımıza ve kalbimize düşen, ancak bu sayede sloganlarımızda ve konuşmalarımızda bol bol yer bulan, gündem değiştiğinde ise yeniden kendi halinde kendi mahzunluğuyla baş başa bıraktığımız kadîm şehrimiz Kudüs…

Kudüs meselesi Kur'an-i meseledir. Hadise ait meseledir. Dinimize ait akidemizle ilgili bir meseledir. Kudüs dediğimiz şey ümmetin meselesidir. Özgürce ezanı Muhammediye'ye kavuşuncaya kadar bizim asli gündemimiz Kudüs olmalıdır. Yalnız Kudüs değil diğer İslam coğrafyasında hâlâ işgal altında olan yerlerde unutulmamalıdır. Maalesef bu yerlerde düşman saldırdığında gündemimizde oluyor.

Bugün Halep unutuldu. Doğu Guta Şarkiyye denilen bir yer var ki hadislere girmiş bu şehir, kimsenin gündeminde yok. Suriye'de hâlâ savaş devam ediyor. Arakan'da Suriye'den, Kudüs'ten Filistin ve Gazze'den farklı değil. Çin'in zulmü altında olan Doğu Türkistan'ı da unutmayalım…

İslam coğrafyalarını kurtarmanın en önemli yolu işgal olmuş gündemlerimizi kendimizin ihya edeceği günlere meseleyi vardırmaktır. Eğer biz gündemlerimizi başkalarının belirlemesine müsaade edersek İslam coğrafyaları için daha çok ah çekeceğiz. Bizim bu zilletten izzete doğru yürüyüş gerçekleştirmemiz ümmet olarak gündemi belirleyen güçlere karşı bizim gündemi belirleyen güce ulaşmamız olacaktır. Mü'min olarak üzerimize düşen sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz. Burada Kudüs aşığı Nuri Pakdil hocamızı yâd etmeden geçemeyeceğim. "Yürü kardeşim ayaklarına bir Kudüs gücü gelsin!" Bu güç öyle gelsin ki Kudüs'e ve bütün ümmet coğrafyasına özgürlük getirsin. Kim Allah'ın dinine yardım ederse Allah' da kuluna yardım eder. Bunun için Allah'ın dinine hizmet edenlerden olmalıyız.

İslam'a hizmetin yolu her alanda olmalıdır. İlmi ve fenni konularda, sanatta, edebiyatta, ekonomide, sanayide üreten güçlenen, başkalarına bağımlı olmayan bir İslam coğrafyası haline gelelim. Bugün biz Müslümanlar olarak, Allah'ın dinine hizmet ettiğimizde Kudüs bilincini elde etmiş olacağız. Rabbimin dinine hizmet edebilmek için dert sahibi olmak gerekir. Tıpkı Hz. Ömer'in komutanı Ebu Ubeyde İbn-i Cerrah gibi.

Hz. Ömer Kudüs'ü fethettikten sonra komutan olan Ebu Ubeyde İbni Cerrah'a diyor ki: "Beni götür çadırına, çadırında istirahat edeyim." Her ikisi adım adım çadıra doğru gidiyorlar. Kudüs'ün Fatihi olan Ebu Ubeyde'nin çadırına vardıklarında Hz. Ömer şöyle bir bakıyor ve soruyor. "Sen burada mı kalıyorsun?" "Evet" diyor. Hz. Ömer'de dönüp ona: "Vallahi ey Ebu Ubeyde dünya hepimizi değiştirdi ama seni hiç dünya değiştirmedi."

Dünyaların değiştirmediği adam, Kudüs'ü değiştirdi. Kudüs'ü özgürleştirecek adamlar dünyanın değiştirdiği adamlar olamazlar. Ufacık bir makam elde edince davasını satan adamlar olamaz. Cebi biraz para görünce mü'min sorumluluğunu unutan adamlar olamaz. Kudüs'ü özgürleştirecek olan adamlar Kudüs'ü anlayan davasını içselleştiren adamlar olmalı…

Rahmetli Akif Emre Ağabeyin dediği gibi:

"Kudüs miraç ve kıble bilincidir. Miraç ve Kıble ise yücelme ve yönelmedir. Öyleyse Kudüs'ün işgal altında olması yücelme ve yönelme bilincini de yitirmek demektir. Kudüs'ün Miracı'nı anlamak aynı zamanda kendi içinde bulunduğu zihinsel işgali anlamayı da sağlar.

Kudüs'ü anlayacak dava bilincine sahip gençlerin sayılarının çoğalması için durmadan bıkmadan anlatacağız. Kudüs'ü özgürleştirecek ruhu ve direnişi içimizde yaşayana dek gayret edeceğiz. Biz seferden sorumluyuz. Takdiri veren Rabbimdir.

Son olarak sizinle tarih sayfalarının arasında kalmış İsrail'in 1969 yılında Mecidi Aksa'nın yakılmasından bahsetmek istiyorum. Michael Denis Rohen Avusturyalı Yahudi Mescidi Aksa'ya bir Müslümanmış gibi girip çıkıyordu. Müslümanlar ile namaz kılıyordu. Bu yahudi her namaza geldiğinde azar azar yanıcı maddeleri getiriyordu. Gizli bir yere saklıyordu. Cemaatin en az olduğu sabah namazında işrak vaktinde bunu fırsat bilip Mesidi Aksa'yı ateşe verdi. Ve elini kolunu sallaya sallaya çıktı. Organizeli bir eylem olan bu yangın, işgal hükümeti tarafından Mescid-i Aksa'nın sularını kesmişti. Sadece esbat kapısından girebilen itfaiye hükümet tarafından engellendi. İnsanlar mahalle arasından su taşıyarak yangını söndürmeye çalıştı. Kıble Mescidi'nin tavanında 1500 metrekarelik kısmı tamamen yandı. Yangın epeyce yayılmaya başlarken söndürülmesi için itfaiye araçlarının giriş yapmasına izin verildi. Artık çok geç olmuştu. Çünkü minberi şeriften kalan birkaç parçaydı. 21 Ağustos 1969'da gerçekleşen bu olayda o dönemin işgal hükümeti, bu olayın İslam alemi tarafından ciddi bir karşılık bulacağından endişe ediyordu. Fakat maalesef basit sözlü bir iki kınama dışında kayda değer bir tepki oluşmadı. İşgal hükümetinin ilk kadın başbakanı olan Golda Mair Müslümanların yalnızca kınama ile karşılık vermesine binaen şöyle bir açıklama yaptı. "O gece sabaha kadar korkudan uyuyamadım. Zannediyordum ki Müslümanlar dört bir taraftan İsrail'e girecekler. Lakin sabah oldu ve korkulan olmadı. İşte o zaman idrak ettim ki: Biz dilediğimizi yapabiliriz. Zira Müsliman ümmeti Kur'anda bahsedilen Müslümanlardan değil uyuyan bir ümmettir. Kur'an'da bahsedilen ümmet olsaydı. Bu olay karşısında İsrail diye bir şey kalmazdı.'' (https://mescidiaksaarsivi.com/icerik.asp?cat=1&item=204)

Yazımı Şeyh Ahmet Yasin'in ümmeti, Rabbe şikâyet eden duası ile bitirmek istiyorum. Kendisinde ferahlık bulacağımız hür ve aziz olan Mescid-i Aksa'da buluşmak duası ile…

Allah'ım!

Sana şikâyette bulunuyorum...

Sana şikâyette bulunuyorum...

Gücümün azlığını, imkânımın yetersizliğini ve insanlara karşı zaafımı sana şikâyet ediyorum.

Sen mustazafların Rabbisin... Sen bizim Rabbimizsin... Bizi kime bırakıyorsun? Bize cehennem olacak uzaklara mı? Veya düşmana mı?

Allah'ım! Akıtılan kanlar, dokunulan ırzlar, çiğnenen hürmetler, yetim bırakılan çocuklar, oğlunu yitirmiş anneler, dul kalmış kadınlar, yıkılmış evler ve ifsad edilmiş ekinler aşkına Sana şikâyette bulunuyorum.

Sana şikâyette bulunuyorum! Gücümüz dağıldı... Birliğimiz bozuldu... Yollarımız ayrıldı...

Halkımızın zaafını ve ümmetimizin bize yardım edip, düşmanı yenmedeki aczini sana şikâyet ediyoruz...

Kudüs'ü özgürleştirecek adamlar dünyanın değiştirdiği adamlar olamazlar. Ufacık bir makam elde edince davasını satan adamlar olamaz.

Celil Bozkurt ile
"İmparatorluğu Yıkan Örgüt NİLİ" Üzerine

İNSİCAM

Doç. Dr. Celil Bozkurt, 1973 yılında Bursa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümünde Türk Kamuoyunda "Filistin Problemi (1929-1939)" adlı teziyle yüksek lisansını, Marmara Üniversitesi Tarih Bölümünde "Eserleri ve Fikirleri ile Cevat Rifat Atilhan" adlı teziyle de doktorasını tamamlamıştır. Düzce Üni. Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fak. Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir.

Kendisiyle "İmparatorluğu Yıkan Örgüt: NİLİ" adlı kitabı üzerine söyleşi yaptık.

S: Değerli hocam, isterseniz söyleşimize şöyle başlayalım. Son dönemde Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması düşüncesi ne zaman ortaya çıktı? Bu düşünceyi ortaya atanlar kimlerdi?

C: Tarihte Asur, Babil ve Pers istilasına uğrayan Yahudiler, son olarak Roma İmparatorluğu'nun işgaliyle birlikte dünyanın farklı ülkelerinde diaspora hayatına başladı. Diaspora Yahudileri, asırlardır "arz-ı mevud (vadedilmiş ülke)" olarak gördükleri Kudüs'e (Siyon) dönme hayaliyle yaşadı. Bu süreçte Yahudiler, Avrupalı milletlerin baskı ve zulümlerine maruz kaldı. Diaspora Yahudilerinin Filistin'e yerleştirilmesine dair pek çok proje gündeme getirildi. Bunların ilki, Yahudi banker Jozef Nasi'nin 1563 yılında Taberiye'de kurmak istediği Yahudi yerleşimidir. Bu hususta ciddi harcamalar yapan Nasi'nin projesi, Osmanlı Devleti'nin Akdeniz havzasında Venedik'le yaptığı savaşlar yüzünden sonuçsuz kaldı. Bu bağlamda yapılan bir diğer teşebbüs, Danimarkalı tüccar Oliger Paulli'nin 1695'te Yahudilerin Filistin'e dönmeleri için hazırladığı mufassal rapordur. Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması fikrini ilk dillendiren devlet adamı ise, Napolyon Bonapart'tır. Napolyon'un 1799 yılında Akka kuşatması sırasında gündeme getirdiği plan, Osmanlı Devleti'nin Napolyon'u yenmesi sayesinde uygulanamamıştır. Politik Siyonizm öncülüğünü yapan Alkalai ve Kalischer adlı hahamları da vurgulamak gerekir. Bu ruhbanlar, vaazlarında Yahudilerin Filistin'de bağımsız bir devlet kurmalarının açıkça teşvik etmiştir. Diğer taraftan Moses Hess adlı bir aktivist, asimilasyonun Yahudi Sorunu için bir çözüm olamayacağından hareketle sorunun Yahudilerin Filistin'de bağımsız bir devlet kurarak çözülebileceğini savundu. 1882 yılında Rusya'da kurulan ve Yahudilerin Filistin'e göçünü organize den Choveve Zion (Siyon'u Sevenler) hareketini unutmamak gerekir. Filistin'de bağımsız bir Yahudi Devleti'nin kurulmasının gerçek mimarı, elbetteki Macaristanlı bir Yahudi olan Theodor Herzl'dir. 1897 yılında Basel'de Birinci Siyonist

Kongreyi toplayan Herzl, Yahudiler için Filistin'de kamu hukukuyla güvence altına alınmış bir "yurt" kurma kararını almıştır. Böylelikle dünya siyasetine giren Siyonizm, bütün imkân ve mesaisini Filistin'de İsrail'in kurulmasına harcayacaktır.

S: İsrail'in kuruluşu, büyük ölçüde şiddete, baskıya ve sindirmeye dayalı. Bunlar ilk başlarda değişik örgütler eliyle gerçekleştirildi. Yahudi devletinin kurulmasına giden yolda faaliyet gösteren bu örgütler hakkında da bilgi verebilir misiniz?

C: Siyonizmle birlikte kurulan ilk örgüt, Yahudilik duygusu ve bilincini güçlendirmeye odaklanan Dünya Siyonist Örgütüdür. Bu örgüt, hâlâ dünyanın en güçlü Yahudi örgütlerinden birisi olarak varlığını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra Filistin'e Yahudi göçünü organize eden ve buradaki Yahudi mülkünü genişletmek amacıyla faaliyet gösteren Yahudi Ulusal Fonu ve Anglo-Filistin Bankası'nı da unutmamak gerekir. Fakat Yahudilerin en çok dikkat çeken örgütleri, İngiliz mandası altında Filistin'de kurulan terör ve istihbarat örgütleridir. Bunların ilki 1920 yılında Araplara karşı kurulan ve birçok bölgede katliam yapan Haganah'tır. İsrail savunma gücünün temelini oluşturan Haganah'ın mensupları arasında David Ben Gurion ve Ariel Şaron gibi ünlü Yahudiler de bulunmaktaydı. Diğer bir örgüt, 1931 yılında kurulan Irgun'du. 1946'da 91 kişinin öldüğü King David Oteli baskını ve 1948'de onlarca Filistinlinin öldüğü Der Yasin köyü katliamı bu örgüt tarafından yapıldı. Bunlara ilaveten 1940 yılında kurulan Stern adlı örgütü de anmak gerekir. Diğerlerine nazaran küçük bir örgüt olmasına rağmen özellikle İngilizlere karşı gerçekleştirdiği saldırılarla adını duyurmuştur. Bu örgütlerin ortak amacı, Filistin'deki Arap ve İngilizlerin direncini kırarak İsrail'in kuruluşuna uygun bir zemin yaratmaktı.

S: Siz genelde Filistin ve Kudüs çalışıyorsunuz. Eserlerinizden biri, NİLİ. Nedir bu teşkilat? Nasıl, nerede, kimlerin eliyle vücut buldu?

C: NİLİ, Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin'de Siyonist Yahudilerin kurduğu bir casusluk örgütüydü. Örgüt, bir botanik bilimci olan Aaron Aaronsohn tarafından kuruldu. Aaron, 1876 yılında Romanya'dan Filistin'e göç eden Yahudi bir aileden gelmektedir. Aaron'a göre, Avrupa'da şiddetlenen Antisemitizmin en önemli nedeni, Yahudilerin bağımsız bir devletten yoksun olmasıydı. Yahudiler, kendilerine ait bağımsız bir devlet kurmadıkça Yahudi Sorunu çözülemezdi. Elbette bağımsız Yahudi Devleti, Filistin'de kurulmalıydı. Fakat bu dönemde Filistin, Osmanlı Devleti'ne bağlı bir toprak parçasıydı. Bu bağlamda öncelikle Filistin'in Osmanlıdan koparılması gerekiyordu. Aaron, Birinci Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti'nin çökmesi hususunda bir fırsat oluşturduğu kanaatindeydi. Bu savaşta İngilizlere verilecek istihbarat desteği, Filistin'in İngiliz işgaline girmesine yani Osmanlıdan kopmasına zemin hazırlayabilirdi. Örgütün adı NİLİ, "İsrail'in sonsuzluğu yalan olmayacak" anlamına gelen İbranice "Netzach Israel Lo Ishakare" parolasının baş harflerinden oluşmaktaydı. Aaron, Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması şartıyla savaşta İngilizlere istihbarat desteği verebileceğini belirtti. İngilizler, başlangıçta Aaron'un bir casusluk örgütü kurmasına sıcak bakmamıştı. Hatta Aaron'un bir Alman casusu olmasından şüphe ediyordu. Fakat Cemal Paşa'nın danışmanı olan Aaron'un IV. Osmanlı ordusunun gizli savunma planlarını İngilizlerle paylaşmasından sonra pazarlığın rengi de değişmişti. İngilizler, Aaron'u Mısır'daki İngiliz üssünde Yahudi Bürosunun başına geçirerek NİLİ'nin casusluk faaliyetlerini resmileştirmişti.

S: Kitabın adının NİLİ olduğunu söyledik. Başlıkta bir tamlama var: "İmparatorluğu Yıkan Örgüt". Bu bir abartı, bir mübalağa olarak görülebilir. Bu sıfat, gerçekten bu örgütü karşılıyor mu? Biraz açabilir miyiz?

C:- "İmparatorluğu yıkan örgüt" tanımlaması, ilk bakışta abartılı bir başlık gibi görünebilir. Fakat kitap, baştan sona takip edildiğinde NİLİ'nin Osmanlı Devleti'nin çöküşünde çok önemli bir rol oynadığı anlaşılabilir. Şöyle ki; Osmanlı Devleti'nin bir nevi ölüm fermanı olan Mondros Mütarekesi, Türk ordusunun Filistin-Suriye Cephesi'nde uğradığı hezimetin sonucunda imzalanmıştır. Türk ordusu, büyük imkansızlıklar içinde bulunduğu Filistin-Suriye Cephesi'nde uzun bir süre İngilizlerle başa baş mücadele etmişti. Türk askerinin sergilediği kahramanlık ve cesarete rağmen savaştaki dengenin iki olaydan dolayı bozulduğunu görürüz. Birincisi 1915 yılında kurulan NİLİ'nin İngilizlere sızdırdığı istihbarat, diğeri de 1916'da Hicaz'da patlak veren Şerif Hüseyin isyanıdır. Özellikle NİLİ'nin Osmanlı ordusu hakkında İngilizlere sağladığı istihbarat, Filistin'deki dengeyi Türkler aleyhine bozmuştur. Başka bir deyişle Filistin-Suriye cephesindeki mücadelenin kaderini küçük

ayrıntılar, ayrıntıları da NİLİ casusları belirlemiştir. Kaldı ki General Allenby başta olmak üzere İngiliz devlet adamları, zaferin anahtarının kendilerine NİLİ casusları tarafından verildiğini her fırsatta itiraf etmiştir. Örneğin 1916-1919 yıllarında İngiliz Savaş Ofisi'nde askeri istihbaratı yöneten Macdonough, "General Allenby, Filistin'deki istihbaratı sayesinde düşmanın tüm hazırlık ve hareketlerinden emindi" diyor. Yine Allenby'nin askeri sekreter yardımcısı Yüzbaşı Raymond Savage, General Allenby'nin zaferi hakkında "Çoğu yerli Filistinli olan genç casusların ona sağladığı istihbarattı" itirafında bulunuyor. Aaron'un kardeşi Alexander Aaronsohn da General Allenby'nin kazandığı zaferin büyük ölçüde Aaron'un sağladığı istihbarat desteğinden kaynaklandığını açık yüreklilikle itiraf ettiğini vurgulamıştır. Bütün bu itiraflar ve cephedeki gelişmeler, NİLİ casuslarının Osmanlı Devleti'nin çöküşünde önemli bir rol oynadığını acı bir şekilde ortaya koymaktadır.

S: Bu casusluk teşkilatının çalışma alanı neydi? Nerelere kadar uzanıyordu?

C: NİLİ casuslarının amacı, Filistin-Suriye Cephesi'nde konuşlanan Osmanlı ordusu hakkında her türlü bilgi ve belgeyi toplayıp Mısır'daki İngiliz üssüne ulaştırmaktı. Örgütün etkinlik alanı başta Hayfa ile sınırlıyken, zamanla tüm Filistin ve Suriye'yi kapsayan geniş bir alana yayıldı. NİLİ casuslarının topladığı istihbarat, Aaron'un Atlit'e kurmuş olduğu Tarım Deneme İstasyonu'nda toplanırdı. Bu istihbarat, Aaron'un kız kardeşi Sarah ve diğer casuslar tarafından Mısır'daki İngiliz İstihbarat Ofisi'ne ulaştırılırdı. Mısır'la irtibat, farklı yollarla sağlanırdı. Örgüt, başlangıçta kurye sistemini kullandı. İvedi ve hayati bilgiler, raporlar halinde bölgeye gelen İngiliz casuslarına verilirdi. Düzenli olarak Yafa sahillerine inen İngiliz devriye gemisi Monogam, geceleyin raporları alarak gözden kaybolurdu. Bazen Nili casusları, tehlikeli bir yolculuğu göze alarak kayıklarla Mısır'a geçmekte ve İngilizlerle direkt irtibat sağlamaktaydı. İvedilik içermeyen bilgiler ise İbranice notların bulunduğu şişelerle denize bırakılıyor ve Monegam'ın alması sağlanıyordu.

S: NİLİ'nin önde gelen isimleri kimlerdir? Bunlar nasıl bir strateji takip ediyorlardı?

C: NİLİ'nin kurucu babası olarak Aaron Aaronsohn'dan biraz bahsetmiştik. Aaron'un Mısır'da İngiliz üssünde görevlendirilmesinden sonra örgütün Filistin'deki işlerini kız kardeşi Sarah Aronsohn idare etmeye başladı. Sarah'ın özellikle kadın ajanlar üzerinde güçlü bir otoritesi mevcuttu. "Arz-ı mevud" ve "bağımsız İsrail" gibi ideallerle efsunlanan genç Yahudi kızları, Filistin Cephesi'nde görevli müttefik subaylara ulaşmakta kullanılıyordu. Kadın casuslar, müttefik subayların yoğun olduğu Kudüs, Şam ve Beyrut gibi şehirlerin gözde otellerinde cirit atmaktaydı. Casuslar, Müttefik subaylarla kurdukları gönül ilişkileri sayesinde Osmanlı ordusunun kılcal damarlarına kadar sızabilmekteydi. Sarah, 1917 yılının Aralık ayında yakalandı fakat soruşturma esnasında intihar ederek bir çok sırrı da beraberinde götürdü. Örgütün lider kadrosunda Rishon Le-Siyon yerleşiminden Naaman Belkind ve Hashomer örgütü eski üyelerinden Yossef Lishansky gibi deneyimli casuslar da vardı. Sonradan Türk istihbaratı tarafından yakalanan bu iki casus, yargılanmalarının ardından asılarak idam edilmiştir.

S: Kitabınızda teşkilatın kadın casuslarından da bahsediyorsunuz. O dönemde başka kadın casuslar da var. Osmanlı coğrafyasında, İslam dünyasında kadın casus olmak nasıl oluyor? Bu konuda izahta bulunabilir misiniz?

C: NİLİ denildiğinde ilk akla gelen kadın casus, elbette ki Sarah Aaronsohn'dur. Sarah, başarısız bir evlilikten sonra kendini bağımsız Yahudi Devletine adamış bir Siyonistti. Üstte de vurguladığım gibi Sarah, kadın casusları motive ederek onları müttefik subaylara ulaşmada kullanmaktaydı. Kadın casusların en ayırıcı vasıfları, genç ve alımlı oldukları gibi bağımsız Yahudi Devleti uğrunda her türlü fedakârlığı meşru görmeleriydi. Filistin Cephesi'nde görev yapan Yüzbaşı Cevat Rifat (Atilhan), anılarında çoğu gariban Anadolu askerinin kadın casusların ağına düşmekten kurtulamadığını anlatır. Sarah'tan sonra örgütün en çarpıcı kadın casuslarından birisi de güzelliğiyle ünlü Simi Simon'du. Bu kadınla tanışma fırsatı bulan Cevat Rifat Bey, Simi Simon'un Türk ordusunun gizli bilgilerine nasıl sızdığını ibretlik örneklerle anlatır. 1937 yılında Hatay davasının kızıştığı bir dönemde Halep'i ziyaret eden gazeteci Feridun Kandemir, Simi Simon efsanesinin hâlâ Suriye toplumunda canlı bir şekilde dolaştığını aktarır.

S: Osmanlı Devleti, bu casusluk teşkilatına karşı ne gibi önlemler alıyor? Bu önlemler işe yarıyor mu?

C: Osmanlı Devleti, savaşın hemen başında askeri birliklerin dikkatini çekerek casusluğa karşı teyakkuza geçmişti. IV. Ordu Komutanı Cemal Paşa, Siyonizmin ayrılıkçı bir hareket olduğunu ve devlet içinde devlet kurmak olduğunun farkındaydı. Paşa, 1916'nın sonlarına doğru Filistin'de Yahudi kolonilerinde yaşayan çok sayıda Siyonistin silahlarına el koydu. Osmanlı Hükümeti, Filistin'de ikamet eden yabancı uyruklu Yahudilerin Osmanlı uyruğuna geçmesini,

aksi takdirde ülke dışına sürgün edileceklerini duyurdu. Fakat çok az Yahudi, Osmanlı vatandaşlığına geçti. IV. Ordu istihbaratı, 1917 yılına kadar NİLİ'yi deşifre edemedi. Fakat 1917 yılındaki gelişmeler, Filistin'de düşman hesabına çalışan bir casus örgütün varlığını ortaya koymuştu. Bunun üzerine Cemal Paşa, casusluğa karşı oldukça sert önlemler alma yoluna gitti. Hatta Gazze Savaşları esnasında Gazze ve Yafa şehirlerinde bulunan yaklaşık 10 bin Yahudi, Filistin'in kuzeyine tehcir edildi. Cemal Paşa, Kudüs'ü de tahliye edip bu kutsal şehri mümkün mertebe Türk anasırla takviye etmek niyetindeydi. Fakat bu plan, savaşta Siyonizm'in koruyuculuğunu yapan Almanlar tarafından engellendi. Maalesef Osmanlı Devleti'nin aldığı bütün önlemlere rağmen NİLİ casuslarının İngilizlere verdiği istihbarat desteği kesilemedi. NİLİ, lider kadrosunun yakalandığı 1917 yılının sonlarında, tam anlamıyla çökertilebildi. Fakat İngiliz işgal ordusu çoktan Kudüs'ün kapılarına dayanmıştı. Kudüs'ü işgal eden İngiliz ordusunda dünyanın farklı ülkelerinden gelen çok sayıda gönüllü Yahudi bulunmaktaydı.

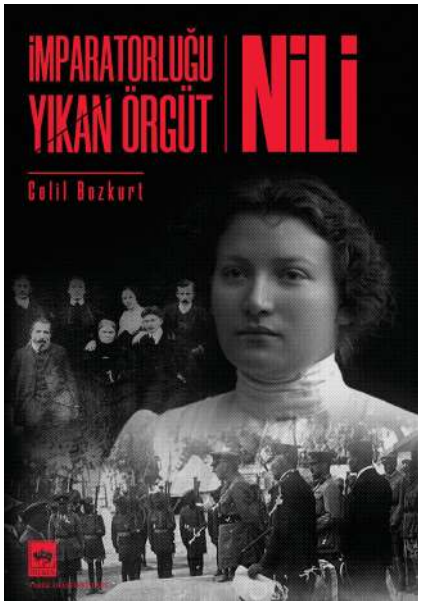
S: NİLİ'nin dışında başka casusluk örgütlerinden, casusluk yapanlardan söz edebilir miyiz? Eğer varsa bunlar kimlerdir, çalışma sahaları nerelerdir?

C: İsrail'in kuruluş sürecinde Filistin'de faaliyet gösteren çok sayıda yeraltı örgütüne rastlamak mümkündür. Örneğin NİLİ'den önce Aaron'un kardeşi Alexander ile arkadaşı Absalom Feinberg'in kurduğu "Geddonist" adlı gizli bir örgüt mevcuttu. Örgüt, "Eretz İsrail" olarak tanımlanan Yahudi yerleşimlerini korumak ve Osmanlı Devletinin koyduğu göç ve iskân yasağını delmek iddiasındaydı. NİLİ'nin araştırma safhasında belgelerine ulaşıp deşifre ettiğimiz örgütlerden birisi de Hashomer'di. 1907 yılında Filistin Yahudileri tarafından kurulan örgüt, Filistin'deki Yahudi yerleşimlerini Araplara karşı korumak amacındaydı. Hashomer, Filistin'de Yahudilerin kurduğu ilk savunma örgütü olması açısından önemlidir. Bu dönemde kurulan bir diğer örgüt de 1915 yılında Yossef Lishansky tarafından kurulan Hamagan'dı. Bu örgütler, aynı zamanda birer casusluk örgütü olarak da faaliyet göstermiştir.

S: NİLİ'nin arkasındaki devlet ve güçler kimlerdir? Bunlara kimler maddi ve manevi destek veriyordu?

C: NİLİ, Filistin'de Siyonist gençlerin kurduğu gönüllü bir casusluk örgütüydü. İngilizler, bu örgütü onayladıktan sonra gereken her türlü maddi ve manevi desteği vermiştir. Örgütün ihtiyaç duyduğu para ve malzeme desteği İngiliz devlet adamları tarafından sağlanmıştır. Örneğin Sarah'ın kullandığı casus güvercinler, Mısır'daki İngiliz üssünden getirilmiştir. İngilizler, bu katkıların bir mükafatı olarak savaş sonunda Filistin'e gelen Siyonist Komisyon'a Aaron Aaronsohn'u da dahil etmiştir. Bu komisyon, Filistin Yahudilerinin durumunu ve kurulacak yeni yönetimin esaslarını belirleyecekti. İşin ilginç tarafı Osmanlı Devleti'nin müttefiki Almanların da kimi zaman NİLİ örgütüne kol kanat germeleridir. Cemal Paşa'nın Siyonist casuslarla mücadelesinde en büyük engel, Siyonist sempatizanı Alman subaylardı. Paşa'nın Kudüs'ü Siyonistlerden arındırma operasyonu yine Almanlar tarafından engellenmiştir. Kutsal Kudüs'ün sükûtunda rol oynayan Alman komplosunu hatırlarsak bu hususta kurulan Alman-İngiliz Haçlı İttifakı'nı daha sağlıklı analiz edebiliriz.

Kıymetli bilgiler için çok teşekkür ederiz.

NİLİ denildiğinde ilk akla gelen kadın casus, elbette ki Sarah Aaronsohn'dur. Sarah, başarısız bir evlilikten sonra kendini bağımsız Yahudi Devletine adamış bir Siyonistti. Üstte de vurguladığım gibi Sarah, kadın casusları motive ederek onları müttefik subaylara ulaşmada kullanmaktaydı.

Lâmı Cimi Olmayan Çizgiler

Mükerrem MERT

Adaletin ve vicdanın yüzyıllardır yenik düştüğü bir meydandır, Kudüs. Kudüs meselesi yalnızca din meselesi değil insanlık, ahlak, hukuk ve karakter meselesidir de. Kudüs'ün özgürlüğü, dünya hukukunun özgürlüğüdür. Tutsaklığı ise dünya hukukunun tutsaklığıdır. Bu zulmü görmezden gelmek, insanlığa yapılmış bir hakaret ve adalete sıkılan bir kurşundur. Zulüm karşısında susmak, muhakkak bir insanlık suçudur. Her kim elinde ne iş varsa, onunla bu insanlık suçuna karşı durmalıdır. Kalemi olan sözüyle, sazı olan mızrabıyla, fırçası olan çizgisiyle, yumruğuyla, fikriyle zulmün her türlüsüne atışta bulunmalıdır.

"Bir taş at.
Bir taş daha at.
Bir şiir ateşle.
Bir yumruk yükselt.
Sesini yükselt."
Tim Blunk

Bu taşlardan biri de, İbrahim Demirci şiirleri eşliğinde yayımlanan Hasan Aycın'ın "Kudüs Ey Ey" adlı karikatür albümüdür.

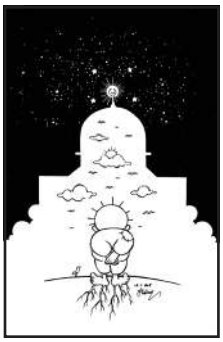

...

Çağlar boyu insanlık için siyah kötüyü, beyaz ise iyiyi sembolize etmiştir. Sanatçılar cenneti, melekleri, peygamberleri aydınlık; cehennemi, şeytanı, kötüleri karanlık olarak tasvir etmiştir. Orta çağda insanlar cehennemin ve kötülüklerin yer altında olduğuna inanmıştır (Çatal, 2021:151). Örneğin Hieronymus Bosch'un "Dünyevi Zevkler Bahçesi" adlı eseri böyledir. Orta çağdan kalma birçok gravür ve minyatürlerde de böyledir. İslam anlayışında ve Kur'an-ı Kerim'de de iyinin ve kötünün sembolü olarak siyah ve beyaz kullanılmıştır:

"O gün bazı yüzler ağarır, bazı yüzler kararır. Yüzleri kararanlara, 'İmanınızdan sonra inkâr ettiniz, öyle mi? Öyle ise inkâr etmenize karşılık azabı tadın' denilir." (Âl-i İmrân/106)

"Allah, iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Kâfirlerin velileri ise tâğût-tur. (O da) onları aydınlıktan karanlıklara (sürükleyip) çıkarır. Onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalırlar." (Bakara/57)

Albümde yer alan kompozisyonlarda etkili bir kontrast kullanımı ile karşılaşmaktayız: Siyah ve beyaz. Bu kontrast, doğru ve yanlış, gerçek ve hayal, diri ve ölü gibi zıt kavramları anlatmada bir dil olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda perspektif yaratma ve arkada-önde ilişki kurmada da bir olanak sağlamıştır. Çizgiler kontrast dışında denge, boşluk, ritim, vurgu gibi diğer tasarım ilkelerini (Şen, 2018: 776) de yansıtmaktadır. Figürlerin gösterişsiz olması, dikkati konuya ve fikre çekmektedir.

Aycın'ın çizgilerinde karanlığı yaran Mescid-i Aksa'yı görüyoruz. O, zifiri karanlıklar içinde parıltısını hiç kaybetmeden duruyor. Ve olaylar, onun önünde gerçekleşiyor. Kimi zaman Hanzala'yı görüyoruz, kimi zaman kendine silah doğrultan bir adamı, kimi zaman da direnişçileri...

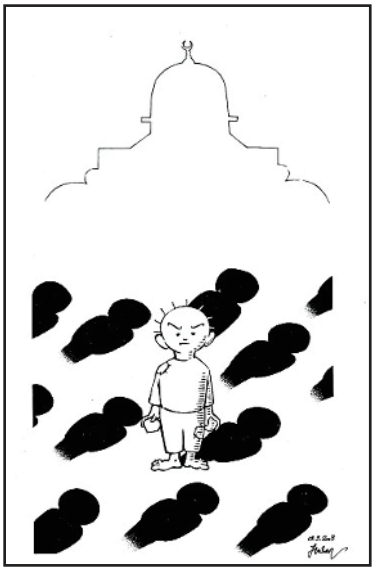
Karikatürlerde, İsrail'in arkasındaki güçleri, kirli anlaşmaları, çocuklara doğrultulan silahları, zulüm karşısındaki sessizliği anlatan konuların da işlendiğini görmekteyiz.

Karikatüristik ironiyi ise daha çok Siyonist askerlerin tasvirlerinde görüyoruz: Minik bir kuş büyüktür (>) Siyonist askerden. Ellerindeki silahlara rağmen taşlardan korkup kaçan İsrail askerleri, Hasan Aycın'ın çizgilerinden kurtulamamıştır. Bu ironik azarlama, şaşkın mimikler ve ürkek vücut dilleri ile de desteklenmiştir.

Çizgilerde en çok dikkat çeken, Hanzala'nın yüzünü bize dönmesidir. Filistinli Naci el-Ali'nin yarattığı hep on yaşında bir kahramandır Hanzala. Naci el-Ali, yüzünü saklayarak dünyanın sessizliğini protesto eden Hanzala'nın, Filistin özgürlüğe kavuşana kadar yüzünü göstermeyeceğini söylemiştir. Fakat ömrü buna yetmemiştir (Okray, 2021: 208). Buna rağmen, çizgileri Naci el-Ali'ye yakın olan Hasan Aycın, Hanzala'nın yüzünü bize gösterir. "Yüz, duyguların vitrinidir. Sevinç, hüzün, tedirginlik, korku, utanma, heyecan, şaşkınlık, öfke... hepsi orada sergilenir." (Mert, 2020: 107). Aycın Hanzala'nın kızgın, kararlı ve cesur ifadesiyle gizemli duygularını dünyaya açar. Aycın'ın çizgilerinde Hanzala artık ellerini arkada bağlamak yerine bir taş almış ve zulmün, sessiz kalanların, silahların önüne geçmiştir. Dikenli olduğu söylenen saçlarını da Hasan Aycın güneşe yani uyanışa, ümide ve sabaha benzeterek yeni bir yorum getirmiştir.

Bu yalın çizgilerde birçok sembole de rastlıyoruz. Direniş, taşlarla ve yumruklarla; özgürlük ve şehadet, kuşlarla; kararlılık ve direnişçi ruh, köklerle; tutsaklık dikenli tellerle, Siyonizm korkulukla sembolize edilmiştir.

Bu gürültülü ve derin karikatürler kendi kendimize birçok soru sorma ihtiyacı doğurmaktadır. Aycın'da bu soru işaretlerinin sancısını hissettirme gayesi olduğu düşünülebilir. Aycın için çizmek, amaç değil yüce amaca hizmet eden bir araç olmuştur. Onun karikatürlerinde hedefi olmayan çizgi yoktur. Çok sayıda çizgiyle gevezelik etmektense birkaç çizgi ile öz olana değinmektedir. Hasan Aycın, boşa kurşun atmayan bir sanatçıdır.

KAYNAKÇA

AYCIN, H. ve DEMİRCİ, İ. (2018). Kudüs Ey Ey, İz Yayıncılık, İstanbul.

ÇATAL, S. (2021). Cehennemin Yer Altı ile Şeytanın Yer altı Tanrıları ile Özdeşleştirilme Durumuna Başlıca Mitolojiler Üzerinden Bakış. Akademik Açı, 1(2), ss. 147-160.

KOMİSYON, (2017). Kur'an Yolu Meâli, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara.

MERT, M. (2020). Ne Dedimse Kendime. Nüve Kültür Merkezi Yayınları, Konya.

OKRAY, Z. (2021). Kuşaklar Arasındaki Köprü: Canfeza ve Gaza. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi 23 (1), ss. 195-221.

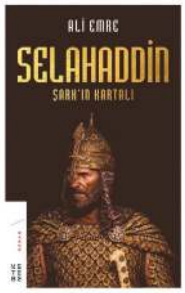
ŞEN, E. (2018). Tasarım İlke ve Öğelerinin Minyatürde Kullanımı. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 2018, 7(46), ss. 775-781.

Kudüs Kitaplığı

İNSİCAM

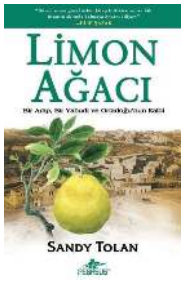
İnsicam dergisi olarak okurlarımız için Filistin meselesi, İsrail sorunu ve Kudüs hakkında birkaç temel eser tanıtmak istedik. Gerek araştırma inceleme sahasından, gerek edebiyat sahasından olmak üzere Kudüs'ü birçok açıdan okuyabileceğimiz bilindik, güncel ve en iyi eserlerden beşini sizlere takdim ediyoruz. İstifadesi bol olsun.

1. Selahaddin: Şarkın Kartalı
(Ali Emre, Ketebe Yayınları, ss. 472)

Ali Emre, "Şarkın Kandili: Nureddin Zengi" romanının ardından üçlemenin ikinci kitabı "Selahaddin: Şarkın Kartalı"nda Eyyubi Devleti'nin kurucusu, kutlu komutanı, ilk hükümdarı ve Kudüs Fatihi Selahaddin Eyyubi'nin hayatını epik bir şekilde anlatır. Roman, Haçlı seferlerinin gölgesindeki Filistin topraklarını ve Müslümanların zulme karşı direnişini günümüze taşır. Emre, eserin tanıtımında *"Şark'ın kartalı; yıllarca çöllerin, ovaların, dağların üstünde süzülen, Kudüs semalarına yükselen sevinç nidalarına eşlik eden, deniz kıyısına Yecüc ve Mecüc gibi yığılan istilacıları şaşkına çeviren, kan ve çamur içinde çırpınan evlatlarını sabır ve cesaret gıdasıyla besleyen, en zor durumlarda bile yetimleri ve mazlumları koruyup kollayan, şeref ve muhabbetle büyüyen çocukları selamlayan ve artık ağrıdan sızıdan kıpırdayamaz hâle gelen yorgun kanatlarını sabaha doğru usulca kapattı. Bir çocuk kuyudan çıktı, bir delikanlı zindandan kurtuldu, bir baba yuvadan ayrıldı."* der. Selahaddin Eyyubi'ye dair şimdiye kadar yazılan eserler içerisinde hakkında en fazla konuşulan eserlerden biri olan "Selahaddin: Şarkın Kartalı", İnsicam okurları için şiddetle tavsiyedir.

2. Limon Ağacı
(Sandy Tolan, Pegasus Yayınları, ss. 400)

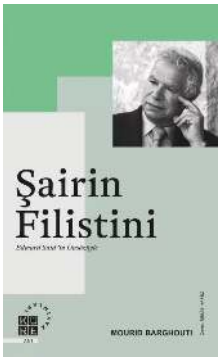

"Eğer millî çıkar, ortak insanlığımızdan önde geliyorsa o zaman kurtuluş için hiçbir ümit yok demektir, iyileşmek için ümit yok, dönüşüm için ümit yok, hiçbir şey için ümit yok demektir!" s.253.

Tarihi bir gerçekliği eşsiz bir roman olarak okumaya hazır mısınız? Tolan,

İsrail-Filistin anlaşmazlığını ve iki milletin sorunlarını tarihi bilgiler ve mukayyet veriler ışığında okurlara aktarıyor. Filistinlilerin zorunlu göç ile evlerinden edilmesi ve İsrail'in işgal ettiği topraklardaki zulmünü derinden işliyor. Filistinli Beşir ve Bulgar asıllı bir İsrailli olan Dalia karakterleri üzerinden tarihi bir araştırmanın romanlaştırıldığı eser, yazar tarafından "Ortadoğu'nun kalbi... Acı, savaş, anlaşmazlık dolu bir tarih. İki halk ve iki aile. Topraklarından zorla sürgün edilen Filistinli Arap Beşir ile ailesi Nazi katliamından kaçmış olan İsrailli Yahudi Dalia'nın anlaşmazlığın ortasında kurduğu, yüreğinizi ısıtacak dostluğu..." şeklinde tanıtılıyor.

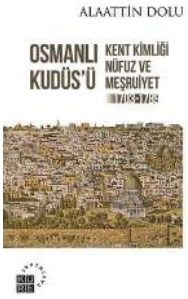
3. Şairin Filistini
(Mourid Barghouti, Küre Yayınları, ss. 173)

"Yazmak bir yerinden edilme halidir. Normlara uygun sosyal anlaşmalardan edilme halidir. Alışılagelenden, intizamdan ve hazır kalıplardan edilme durumudur. Aşkın ve düşmanlığın herkes tarafından tutulan yollarından ayrılma halidir. Siyasi partilerin doğasına inanma duygusundan edilme halidir. Şartsız destek mefhumundan olma halidir. Şair herkesçe kullanılan baskın dilden kaçarak sadece kendi için ve ilk defa dile getirilen bir dili seçer. Kabilenin zincirlerinden, tabularından ve onayından kaçmak için uğraşır. Bu firarında başarılı olup özgürlüğe kavuştuğunda artık o bir yabancı da oluvermiştir aynı zamanda. Sanki şair özgür olduğu kadar yabancılaşır. Şayet bir kişiye şiir yahut sanat yani genel anlamıyla edebiyat dokunduysa bir kere, o kişinin ruhu bir yerinden edilmelerle dolup taşar ve artık ona hiçbir şey deva olamaz, -vatanı bile." (s.130-131)

Mourid Barghouti'nin bu eseri, sürgündeki bir Filistinlinin doğduğu topraklarla kurduğu ilişkinin şiirsel bir anlatımı, bir şairin işgal altındaki yurduna dönüşünün öyküsü. "Doğru, hayat İsrail'den önce cennet değildi" der, Barghouti (s. 49) İsrail'in işgalinden öncesini ve sonrasını tüm gerçekliğiyle anlatır. Eserin önsözünde Edward Said konuşur, "Vatana geri dönüş ve vuslatın orta yerindeki bu kaybediş hikâyesidir Barghouti'nin eserine gerçek ayrıcalığını veren." Şairin kaybettiği vatanı, komşuları, aşkı ve dostluğudur onu "Şairin Filistini" yapan. Diasporadaki bir şairin kendi hikâyesinden hareketle Filistinlilerin acılarını gözler önüne seren bu eserde felsefeden siyasete, sanattan kültüre birçok alana değinilmiş.

4. Osmanlı Kudüs'ü Kent Kimliği, Nüfuz ve Meşruiyet (1703-1789)
(Alaattin Dolu, Küre Yayınları, ss. 292)

Dolu'nun bu eseri doktora tezinin kitaplaştırılmış hali olup 18. yüzyılda Osmanlı Kudüs'ünün kent kimliğini ele alır. Bu bağlamda siyasi, ekonomi ve hukuk ekseninde bir Kudüs incelemesi ortaya koyar. 18. Yüzyıldaki Osmanlı idaresinin ne şekilde şekillendiğini inceler. Eser tarihi bir arşiv niteliğinde olup çeşitli belgeleri ve dönemin olaylarına ışık tutan önemli kayıtları da ihtiva edinir. Kudüs'ün dini kimliğine binaen birçok etnik grubun farklı kimliklere sahip olmasına rağmen bu mukaddes şehirde nasıl birlikte yaşayabildiğini sorgular. Osmanlı'nın Kudüs ile ilgili hizmet anlayışını ve Kudüs ile irtibatındaki incelikleri de belgelerle açıklar. Kudüs'ün sahip olduğu önem neticesinde gelişen ilişkilerin niteliğini sebep-sonuç bağlamında izah eder.

Bilhassa tarihsel bağlamda araştırma-inceleme yapmak isteyen okurlar için önemli bir el kitabı olabilir.

5. Demir Duvar İsrail ve Arap Dünyası
(Avi Shlaim, Küre Yayınları, ss. 1032)

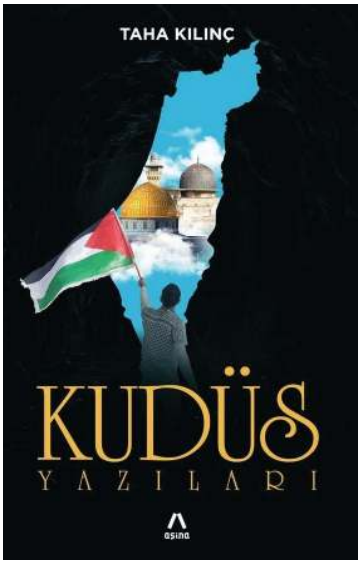
"Oslo II protokolünün getirdiği sonuçlara dair Filistin tarafında da büyük bir hayal kırıklığı söz konusuydu. ... İnsan hakları, hem İsrail hem de Filistin yönetimi tarafından sürekli olarak 'güvenlik' gerekçesine kurban edilmekteydi" (s. 694)

Eserde Shlaim, İsrail'in siyasi ve askeri hamlelerini, ortaya çıkan yeni belgeler ve önemli isimlerle yaptığı mülakatlara dayanarak objektif bir bakış açısıyla tahlil ediyor. *"İsrailli yerleşimciler kendilerini koruyacak ordu, polis ve sınır polisine ek olarak ağır silahlarla donanmıştı. İşgal altındaki bölgelerin Filistinli sakinleri ise yerleşimcilerin ve İsrail güvenlik güçlerinin insafına terk edilmişti"(s. 688)* diyor Shlaim, Filistin gerçeğini bütün çıplaklığıyla anlatırken. Eserde Türkiye'nin İsrail'e karşı temkinli yaklaşımlarının ve süregelen anlaşmazlıkların çıkış noktası da araştırılıyor. Bu açıdan eserin siyaseten Yahudilerin bu yeni devleti ayakta tutmak için çevreyle olan ilişkisi ve politik siyonizmin yöntemleri de konuşuluyor. Eserde Balfour Deklarasyonu süreci ve siyonizmin kendi içindeki teorik ve pratik çekişmesini inceleniyor. Aşılmaz bir "Demir Duvar" stratejisi ile İsrail'in gelecekteki varlığı tartışılıyor.

Bilhassa araştırma-inceleme sahası olarak İsrail sorunu çalışmak isteyen araştırmacıların mutlaka okuması gereken önemli bir eser olduğunu bir kez daha hatırlatmak isteriz.

"Kudüs Yazıları"na Bir Bakış

Nihal PAKIRDAŞI

"Filistin, İslâm dünyası için cami avlusunda bulunmuş bir bebek gibi adeta. Tamamen terk edilemiyor, ama eve alınıp öz evlat gibi de bakılamıyor. Belli zamanlarda dile dolanan, hamasi nutukların içinde adı bol bol geçen, ancak bir türlü rekabet ve düşmanlıklara meze olmaktan kurtulamayan bir konu Filistin."

Yukarıdaki can alıcı cümlelerin sahibi Taha Kılınç. Asıl hüviyetine kavuşma noktasında uyuyanların uyanmasına, görmeyenlerin görmesine, duymayanların duymasına var gücüyle çabalayan Taha Kılınç için Filistin; öz evlat. Kılınç, Ortadoğu ve İslâm dünyası üzerinde yaşanan sorunları kendine dert edinen ve bu bağlamda önemli çalışmalara imza atan bir yazar. Filistin üzerine büyük bir hassasiyetle eğilen Kılınç, Kudüs söylemlerinin çoşkusuna ve iddiaların büyüklüğüne karşın, mukaddes şehri anlama ve anlatma noktasında toplumun yeterince ilgisinin ve bilgisinin olmadığı kanaatinde. Kudüs konusunun ezbere dayalı söylemlerle, dönemsel heyecanlarla geçiştirilemeyecek kadar önemli olduğunu vurgulayan yazar, bu sorumluluğunun teker teker hepimizin omuzlarında duran bir görev olduğunu "Kudüs Yazıları" kitabında ısrarla hatırlatıyor.

1980 Anamur doğumlu olan Taha Kılınç, çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı ve genel yayın yönetmenliği yapmasının yanı sıra İslâm coğrafyalarına da sıklıkla seyahat eden bir seyyah. Taha Kılınç'ın elimize ulaşan kitabı ilk baskısını 2018'de yapmış. Kudüs konusuna "nereden başlayalım?" sorusuna cevap niteliğinde olan eser, "Kudüs Yazılarını" oluşturan 30 metne ev sahipliği yapıyor. Taha Kılınç'ın akıcı üslubuyla ele alınan metinler, okuyucusunu Kudüs meselesinin kökenine götürüyor. Kudüs merkezli, dünya üzerinde yaşanan olayların iç yüzünü okuyucusuna gösteren yazar, konunun tahayüllerimizin üzerinde girift ve hassas olduğunu özenle ortaya koyuyor.

Yazar kitabında; 1951 yılında bir cuma vakti Mescid-i Aksâ'da Ürdün Kralı Abdullah'ın; 1975 yılında kendi sarayında kendi adını taşıyan yeğeni tarafından Suudi Arabistan Kralı Faysal'ın; 1973'te Yom Kipur Savaşı'nın zafer kutlamalarında Mısır Cumhurbaşkanı Enver Sedat'ın; Oslo süreci içinde 1995'te Tel Aviv'in en büyük meydanlarından Malkey Yisreal'de yerleşimci bir Yahudi tarafından İsrail Başbakanı Yitzhak Rabin'in ve 2001'de başkenti Nablus olacak bir Filistin devletinin kuruluşu için taslak plan hazırlayan İsrail eski Turizm Bakanı Rehavam Zeevi'nin Kudüs'te suikast sonucu öldürülmeleri sonucunda, İsrail'in Kudüs siyasetine suikastlerin nasıl yön verdiğini detaylı bir şekilde gösteriyor.

Büyük İsrail projesi için askeri alanda sınır tanımayan yönetim, kültür konusunda da ölmüş bir dil olan İbranice'yi Ben Yehuda'nın büyük uğraşları sonucunda İsrail'in kuruluşuna 26 yıl kala modern dönemde yeniden diriltiyor. Bu konuda insan üstü bir çabayla çalışan Eliezer Ben Yehuda 1922 yılında öldüğünde yeni kurulacak devletinin dilini de kültür altyapısını da kurum ve metinlerini de hazır bir şekilde bırakıyor. Kitapta karşılaştığımız bu ilginç anektod ise, bir toplumun kendi inanç ve değerlerini korumada, devamlılığını sağlamada dilin ne kadar önemli olduğunu anlamamız noktasında önemli bir ayrıntı. Bu ayrıntıya dikkat çeken Taha Kılınç ise, "kahrolsun" diye slogan attığımız devletlerin dünyevi işlerinde nasıl ciddiyet ve inatla çalıştıklarına, aslında bizim Klâsik dönem İslâm dünyamızın da böyle çılgın adamlarla dolu olduğunu ve köklerimizde var olan bu çalışma disiplinine tekrar geri dönmemiz gerektiğini haklı bir ısrarla dile getiriyor.

Taha Kılınç'ın kitabında önemle dikkat çektiği konulardan diğeri de Kudüs'e gitmenin şart olduğu. Yusuf El Karadâvi'nin verdiği fetvalar neticesinde önceki dönemlerde Kudüs ziyaretinin kesintiye uğradığına değinen yazar; bu fikri eleştirel bir yaklaşımla ele alıyor ve *"Evet, Kudüs ziyareti şarttır. Kudüs'e sahip çıkmak, ancak bizzat orada yer alabilmekle, mescitlerinde saf tutabilmekle olur. Hiçbir şehri uzaktan kumandayla kontrol edemezsiniz. Kudüs'te bulunma, oradaki Müslümanları ekonomik, siyasi ve duygusal yönden desteklemek şarttır. Kudüs'ü ziyaret tarihsel kökenlerimizi hatırlamak, bağlı bulunduğumuz manevi zincirin halkalarını daha da sağlamlaştırmak için de şarttır"* şeklindeki çok anlamlı ve bir o kadar da değerli önerilerini dile getiriyor.

Kitapta makaleler arası geçiş yaparken Kudüs'ün sokaklarını Taha Kılınç'ın rehberliğinde dolaşıyormuş hissine kapılıyorsunuz. Fakat bu seyahat esnasında, mesela; Filistin'in El Halil şehrindeki Halîlurrahman Külliyesi'nin ortadan ikiye bölündüğünü, Hz. İshak ve eşi Refika'nın kabirlerinin Müslümanların ayrılmış olduğu bölümde yer alırken; Hz. İbrahim ve eşi Sâre'nin kabirleri bölünmüş alanın arasında; Hz. Yakup ve eşi Hz. Lea'nın kabirlerinin ise caminin Yahudilere tahsis edilmiş kısmında olduğunu anlıyorsunuz. Ya da İsrail İşgalinin gözüne kestirdiği Şeh Cerrah mahallesini, parsel parsel satılan sokaklarını görüp duyduktan sonra hayretinize karışan hüznünüzü, kahrınızı anlatacak cümle bulamıyorsunuz.

Ayrıca Taha Kılınç eserinde zor zamanlarda yalnız bırakılan Kral Faysal'dan; 2009'da Obama'nın ABD'ye başkan seçilmesinin ardından Libya lideri Muammer Kaddafi'nin yazdığı mektuba. Nekbe'den; en sıkıntılı anlarda bile yüzlerindeki tebessümü eksik etmeyen "Makdisi" ünvanını taşıyan Kudüs'teki müslüman halkın özellikle gençlerin göğüs göğüse mücadele ettiği beş ayrı cepheden; 2015 yılında Prof. Dr. Mehmet Görmez'in Diyanet İşleri Başkanı iken Mescid-i Aksâ'da verdiği hutbenin Ortadoğu dengelerini nasıl oynatabileceğine ve Kudüs'ün direnişinde yaşanan birçok ayrıntıyı geniş bir perspektifle okuyucunun dikkatine sunuyor.

Taha Kılınç kitabının birçok yerinde bir konu hakkında doğru tavır almanın derinlemesine kazanılan bilgiyle mümkün olabileceğini hatırlatıyor ve okuyucusuna Kudüs konusuna dair çeşitli okuma önerilerinde bulunuyor. Ayrıca yazılarında, kutlu Kudüs mücadelesinin romantizminden bir an önce sıyrılıp her kişinin kendi çapında ciddiyetle aklını başına alması gerektiğinine dikkat çeken Kılınç, kulağımıza kutlu bir sırrı da fısıldıyor. Kudüs'ü ilk fetheden Hz. Ömer'in bu kutsal toprakları adaletiyle dizayn ettiğini, ardından gelen Selahaddîn Eyyûbî ve Sultan Abdülmecid'in bu fetih ahlakını takip ettiğini dile getirdikten sonra, onların şehrin ruhuna yabancı olduğunu bizlere müjdeliyor ve ekliyor;

"İsrail, insanlık ve Ortadoğu tarihinde kanlı bir parantez olarak kalacak. Kudüs ahalisini yıldırmak için ortaya koyduğu işgal, tedhiş ve tehcir uygulamaları, yine tarihin sıkıcı sayfalarına gömülüp gidecek. Kudüs'ün ruhuna karşı duyarsızlık noktasında Haçlıları bile geride bırakan militan Siyonizm, bu muazzam şehrin tarihsel serüvenine minik bir çentikten fazlası da olmayacak."

* Taha Kılınç, Kudüs Yazıları. İstanbul: Aşina, 2022.

Sınır Kapısındaki Deniz Kızı: Yelda

Betül ZEYREK

"Coğrafya kaderdir!" Bu cümleyi hepimiz duyuyoruz hatta bilinçli-bilinçsiz kullanıyoruz da bazen. *Sınır Kapısındaki Deniz Kızı/ Afganlar Türkiye'ye Neden Geliyor?* kitabını okuyunca bu cümleyi iliklerime kadar hissettim. Yaşadığımız coğrafyayı seçme şansı bizim değil. Bize verilen coğrafyada hayata tutunmaya çalışıyor kimimiz, kimimiz de arkasında kalbinin yarısını bırakarak sebepler değişse de yerlerini terk etmek durumunda kalıyor. Bu eserde bizi bekleyen terkedilişin sebebi ne, bunu ele almış olacağız.

Afganistan topraklarının büyük bir kısmını dağları oluşturuyor. Ve sanki bu dağların sarp halleri halkının yıllardır katlanmak durumunda kaldığı savaş karşısındaki dik duruşlarının bir sembolü gibi. İşgal, ölüm, eğitimsizlik, cehalet ve fakirlik; halkın üzerine yapışan ve çıkarılması, düzeltilmesi zor olan bir leke gibi. 43 yıldır bitmeyen bir savaş ve halkın kendi içinde yaşadığı çekişmeler, durumun pek de düzelmeyeceğini gösteriyor.

"Mülteci" bir başka yere ya da ülkeye sığınan kimseye deniyor. Bu tek kelime aslında koca bir insanlığın kaybını haykırıyor; duyabilene. Mülteci kelimesini her duyduğumda içimde bir yerlerde kabuk bağlamış ama kanamaya her an hazır olan bir yaram varmış da kanayacakmış gibi hissediyorum. Derinlerde kalmış, sızısı dinmeyen bir yara. Ne sebeple olursa olsun insanın memleketini öylece bırakıp terk etmesi, arkada bıraktıklarına son kez dönüp bakamaması, kolay ve katlanılabilir bir durum değil. Göç konusu kavrayabildiğim kadarıyla 'mecburiyet' kelimesi ile başa baş gidiyor. Her bir mültecinin temelinde bir mecburiyet söz konusu, mantıklı olsun veyahut olmasın her birinin bir mecburiyeti var. Adalet yok, mecburiyet var. "Kırık dökük bir evde, yırtık pırtık her bir kıyafette, ağlayan her çocukta, çaresiz bir annede infilak etti insanlığım." (s.11). Bu alıntıyı okuyunca çok düşündüm. Aslında bizler de bu yeryüzünde birer mülteciyiz. Sadece bunu idrakten çok uzağız.

Kitabın kapak tasarımını incelemesem, kitabın isminde koca bir ümit hayal edebilirdim. Ama yapamadım, bahsi geçen küçük, her şeyden habersiz ama kocaman bir ümide sahip kız çocuğu. O tebessüm gelip yerleşemedi yüreğime, oradan yüzüme. Okuduğum kitap ümitlerimi yıkmakla kalmadı, tutup sararak silkeledi ruhumu. Ön yargılarımı uzaklaştırırken derin bir hüzün bıraktı geride.

"Sınır Kapısındaki Deniz Kızı", Erhan İdiz Beyefendi'nin yüksek lisans tezine katkı yaparak okuyucuya sunduğu bir kitap. Çiçeği burnunda bir eser, ilk baskısını Vadi Yayınları tarafından Ocak 2023'te yapmış. Üç bölümden oluşan eserin ilk bölümünde İdiz'in bu çalışmayı neden ve niçin yaptığını, ikinci bölümde Afgan göçmenlerin hikâyelerini, son bölümde ise Afganistan ve göçe dair akademik bilgileri okuyacaksınız. İlk bölüm oldukça kısa ve öz tutulmuş. Ben bu konuda, üçüncü bölümü ikinci bölüm olarak okumak isterdim. Sanırım göç hakkında, özellikle Afgan göçü hakkında akademik, genel bilgilenmeyi edindikten sonra hikâyeleri okumak daha yerinde olurdu. Bu durum, şu an okuduğunuzdaki etkiyi azaltır mı, hayır, sadece manayı daha da derinleştirirdi kanımca.

Yüksek lisans tezini bu şekilde zenginleştirerek okumak, oldukça keyif verdi. Akademik bilgi biraz daha yorabiliyor insanı; bu şekilde, anlamak daha kolay hale gelmiş. Dili akıcı, üslup sade, bir o kadar da derin. Bu şekilde bir konuyu sorularla, örnek yaşam öyküleri ile güçlendirmek, okuyucuyu oldukça doyuruyor. Zengin bir içerik olmuş. Okurken benim için kolay olmadı, sanırım anlatan için hiç kolay olmamıştır, bunu hissedebiliyorsunuz. Biraz röportaj havası esiyor, lakin sorular anlatımda öyle güzel yerleştirilmiş ki bir bütün olarak görüyorsunuz, dağınıklık olmuyor, ara ara biyografi tadı da alıyorsunuz. Öykü havası da veriyor aynı zamanda. Ayrıca beğendiğim ve hoşuma giden diğer bir husus ise göç ile ilgili akademik bilgi verilirken verilerin yer aldığı kısımların hemen yanına yerleştirilmiş olan karekod uygulamaları. Daha sağlam dayanak isteyen o dakika okutabilir ve bakabilir.

Bu kitabı okurken göç sorununu, mülteci durumu güzellemesi olarak düşünmeyin, önyargısız okuyun lütfen. Okuduktan sonra karar vermek, sanırım, en doğru kararı vermenizde yardımcı olacaktır. Çünkü göç mevzusu dramatize edilecek bir mevzu yahut sadece Türkiye'nin sorunu değil; aksine dünyanın en büyük problemi bu. Ve bu durum gün geçtikçe ciddi bir tehlike olma durumuna doğru da gidiyor. Kitabı okuyup bitirince meselenin göçü bu şekilde yansıtmak ya da ülkemizden uzak tutmaktan daha çok, göçe zorlayan ya da sebep olan sorunlara odaklanılması gerektiğini anlamış oldum. Evet sorun tam olarak bu aslında; göçe sebep olan sorunları konuşmak ve bunları ortadan kaldırmak için ne yapılabileceğine bakmak. Tüm dünyanın aslında üzerine eğilmesi gereken konu da bu. *"Dünyadaki en zengin 62 kişi, 3,6 milyar insanla eşit mal varlığına sahip. En zengin 20 ülkenin geliri, en fakir 20 ülke gelirinin tam 46 katı daha fazla. Küresel eşitsizliğin bu boyutlarda olduğu bir dünyada göçmeni durdurabilmek ne kadar mümkün?"* (s.190). Bu alıntıyı gördükten sonra olur mu bilemem ama benim hâlâ umudum var… SINIR KAPISINDA DENİZ KIZI görmeyi hayal eden YELDA gibi… Umut ve hayaller, geleceğin şekillenmesinin yapı taşları, kaybetmemek gerek…

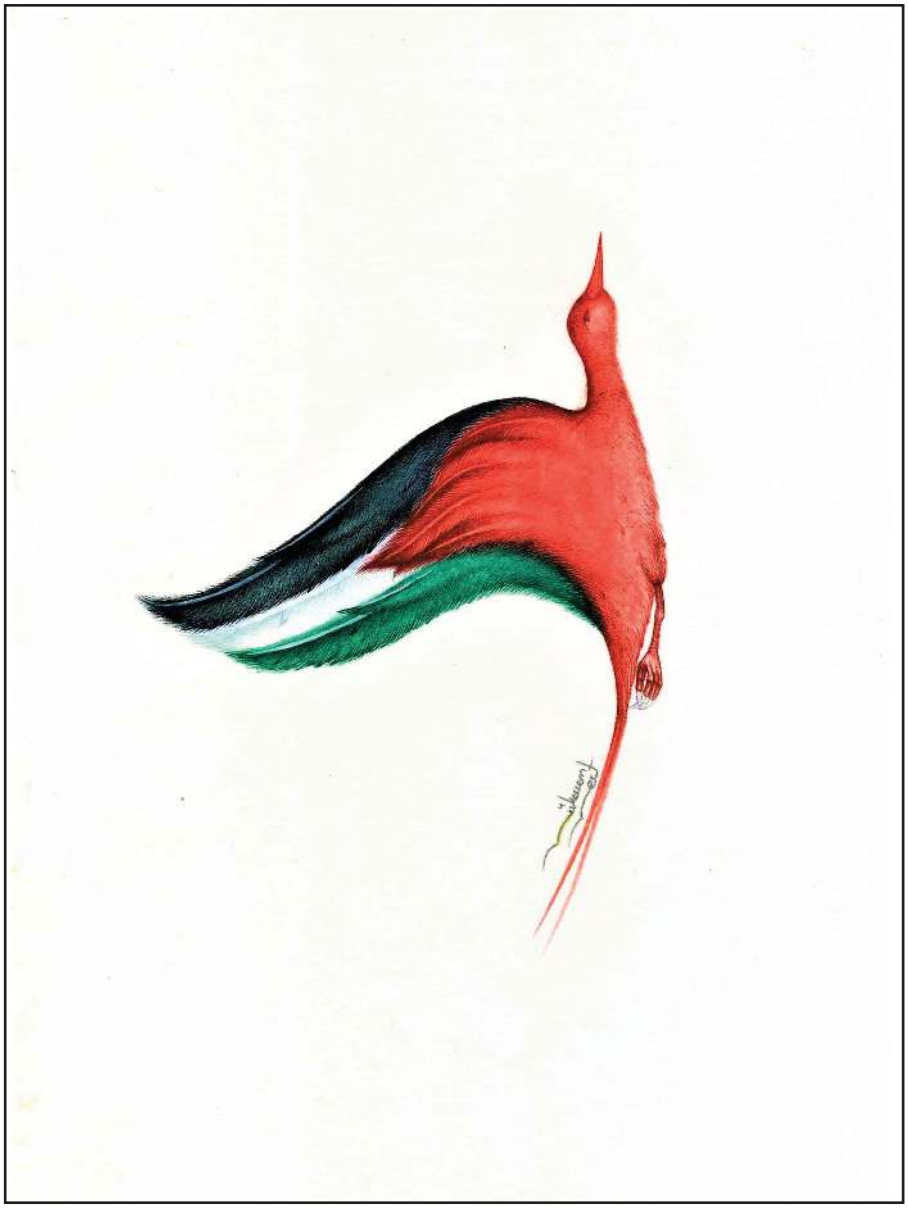
Erhan İdiz'den kısaca bahsedip birkaç alıntı ile noktalamak istiyorum yazıyı. İstanbul Üniversitesi Türkçe Öğretmenliğinden mezun. Yüksek lisansını sosyolojide Afgan göçü üzerine tamamlamış. Yazarımız genellikle sosyal medya platformları üzerinden farkındalık oluşturmakla tanınan biri. Özellikle insani yardım alanlarında çalışmalar yapmakla meşgul. İlgi alanları ise göç, seyahatnameler, insan hikâyeleri, kelimeler ve çaylar. Bu ilgi alanlarına bakılırsa yirmi iki ülke gezmiş, daha da çok gezeceğe benziyor. Daha fazla hikâye toplamak, sanırım en kıymetli vazifesi olmuş…

* Savaştan kaçtığınız bir dünyada hiçbir şeyden şikâyet edemezsiniz. (s. 41)

* Burada bombayla ölmeyeceğimi biliyorum. Fakat göçmen olmak çok zor. Bizi her gün cümleleriyle, bakışlarıyla öldürüyorlar. (s. 109)

* Vatanından ayrılmanın nasıl bir duygu olduğunu soruyorum: "Yeryüzünde sadece nefes alıp veriyorsun, geriye kalan hiçbir şey sana ait değil." (s.113)

* "Öleceğinizi bilseniz bu yola çıkar mısınız?" soruma bir Afgan göçmen, "Yolda ölme ihtimali var, Afganistan'da yaşama ihtimalimiz yok." diye cevap vermişti. (s. 187)

Minyatür: Mükerrem Mert